

23. Uluslararası Türk Dünyası

Sosyal Bilimler Kongresi

15-17 EKİM 2025 - SARAYBOSNA

Uluslararası
Saraybosna Üniversitesi

ÖZET BİLDİRİ KİTABI

TÜRK KONGRE

SAÜ TÜRKMER

www.turkkongre.com

Editörler:

Köksal ŞAHİN - Suat KOL - Hüseyin ÇALIŞKAN- Ali KIRKSEKİZ -
Mehmet Töre YILDIRIM

e-ISBN: 978-975-498-301-2

23.

**Uluslararası Türk Dünyası
Sosyal Bilimler Kongresi**

15-17 Ekim 2025 Saraybosna/Bosna Hersek

**Özet
Bildiri
Kitabı**

e-ISBN: 978-975-498-301-2

Editörler:

**Köksal ŞAHİN - Suat KOL – Hüseyin ÇALIŞKAN
Ali KIRKSEKİZ - Mehmet Töre YILDIRIM**

2025

Bu kongre Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı sahipliğinde, Sakarya Üniversitesi Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi (SAÜ TÜRKMER) koordinatörlüğünde gerçekleştirilmektedir.

15-17 Ekim 2025 tarihleri arasında Uluslararası Saraybosna Üniversitesi'nin ev sahipliğinde Saraybosna/Bosna Hersek'te düzenlenen 23. Uluslararası Türk Dünyası Sosyal Bilimler Kongresi'nde 13 farklı ülkeden 5 özel oturum ve 19 yüz yüze/çevrimiçi oturumlarda toplam 135 bildiri sunulmuştur.

Kongrede yayınlanan yazıların tüm sorumlulukları ilgili yazarlara aittir. Yazılardan kaynaklanacak herhangi bir hukuksal durumdan kongre kurulları ya da Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı sorumlu tutulamaz.

KOORDİNATÖRLÜK

Kongre Koordinatör Kurumu

*Sakarya Üniversitesi Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma
Merkezi*

SAÜ TÜRKMER

Kongre Genel Sekreteri

Prof. Dr. Suat KOL

Sakarya Üniversitesi

Bölgesel Temsilciler

Avrupa

Prof. Dr. Abdülmecid NUREDİN

Uluslararası Vizyon Üniversitesi

Asya

Prof. Dr. Bolat Myrzaliev ATİMTAEVİCH

Kazakistan Miras Üniversitesi

Kongre Sekreteryası

Emir YILMAZ	<i>Sakarya Üniversitesi</i>
Muhammed Çağrı TURHAN	<i>Sakarya Üniversitesi</i>
Merve BOYUN	<i>Sakarya Üniversitesi</i>
Emir KARAKOÇ	<i>Sakarya Üniversitesi</i>
Esra CENGİZ	<i>Sakarya Üniversitesi</i>
Merve ALBAYRAK	<i>Sakarya Üniversitesi</i>
Aslı Nur HALİL	<i>Sakarya Üniversitesi</i>
Gizem ÖZEN	<i>Sakarya Üniversitesi</i>

ONUR KURULU

Prof. Dr. Adalet MURADOV	<i>Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi Rektörü</i>
Prof. Dr. Ahmet Vecdi CAN	<i>Uluslararası Vizyon Üniversitesi Rektörü</i>
Prof. Dr. Alpaslan CEYLAN	<i>Kırgızistan Türkiye Manas Üniversitesi Rektörü</i>
Prof. Dr. Hamza AL	<i>Sakarya Üniversitesi Rektörü</i>
Prof. Dr. Hasan USLU	<i>Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Rektörü</i>
Prof. Dr. Osman Bülent ZÜLFİKAR	<i>İstanbul Üniversitesi Rektörü</i>
Prof. Dr. Mehmet SARIBIYIK	<i>Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Rektörü</i>
Prof. Dr. Muhittin ŞİMŞEK	<i>Ahmet Yesevi Üniversitesi Mütevelli Heyeti Başkanı</i>
Prof. Dr. Uğur ÜNAL	<i>Gazi Üniversitesi Rektörü</i>

Prof. Dr. Mustafa BERKTAŞ	<i>İzmir Bakırçay Üniversitesi Rektörü</i>
Prof. Dr. Myrzaliev Bolat ATİMTAEVİCH	<i>Miras Üniversitesi Rektörü</i>
Prof. Dr. Recai COŞKUN	<i>Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi</i>
Prof. Dr. Satıbaldı Aşımoviç OMURZAKOV	<i>Uluslararası Kantörö Şaripoviç Toktomamatov Üniversitesi Rektörü</i>
Prof. Dr. Sergey ZAKHARİA	<i>Komrat Devlet Üniversitesi Rektörü</i>
Prof. Dr. Turgay UZUN	<i>Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Rektörü</i>
Prof. Dr. Mehmet Naci BOSTANCI	<i>Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Rektörü</i>
Doç Dr. Beybitgul KARİMOVA	<i>Kızılorda Korkutata Devlet Üniversitesi Rektörü</i>
Közhan YAZGAN	<i>Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Genel Başkanı</i>

DÜZENLEME / YÜRÜTME KURULU

Prof. Dr. Köksal ŞAHİN	<i>Sakarya Üniversitesi / Türkiye</i>
Prof. Dr. Hüseyin ÇALIŞKAN	<i>Sakarya Üniversitesi / Türkiye</i>
Prof. Dr. Enver AYDOĞAN	<i>Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi / Türkiye</i>
Prof. Dr. Fariz AHMADOV	<i>Karabağ Üniversitesi / Azerbaycan</i>
Prof. Dr. Oktay ÖZGÜL	<i>Kırgızistan Türkiye Manas Üniversitesi / Kırgızistan</i>
Prof. Dr. Bülent DERVİŞ	<i>Uluslararası Vizyon Üniversitesi / Kuzey Makedonya</i>
Prof. Dr. A. Nusret BULGURCUOĞLU	<i>Iğdır Üniversitesi / Türkiye</i>

Prof. Dr. Suat KOL	<i>Sakarya Üniversitesi / Türkiye</i>
Doç. Dr. M. Kürşat UÇAR	<i>Sakarya Üniversitesi / Türkiye</i>
Doç. Dr. Kamil TAŞKIN	<i>Sakarya Üniversitesi / Türkiye</i>
Doç. Dr. Aybeyan SELİM	<i>Uluslararası Vizyon Üniversitesi / Kuzey Makedonya</i>
Doç. Dr. Mahzuna HAMDAMOVA	<i>Nizamı Adını Taşıyan Taşkent Devlet Pedagoji Üniversitesi / Özbekistan</i>
Dr. Öğr. Üyesi Ali KIRKSEKİZ	<i>Sakarya Uygulamaları Bilimler Üniversitesi / Türkiye</i>
Dr. Öğr. Üyesi Yusuf ALİYEYEV	<i>Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi / Azerbaycan</i>
Öğr. Gör. Merve Kevser ÖZTÜRK	<i>Gümüşhane Üniversitesi / Türkiye</i>
Öğr. Gör. Neriman HANAHMEDOV	<i>Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi / Azerbaycan</i>
Mehmet Töre YILDIRIM	<i>Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı / Türkiye</i>

23. KONGRE EV SAHİBİ KURUM KOORDİNATÖRLÜĞÜ

23. Kongre Ev Sahibi Kurum Koordinatörü

Prof. Dr. Ali Osman KUŞAKÇI	<i>Uluslararası Saraybosna Üniversitesi Rektörü</i>
-----------------------------	---

23. Kongre Ev Sahibi Kurum Düzenleme / Yürütme Kurulu

Prof. Dr. Senad BUŞATLIĆ	<i>Uluslararası Saraybosna Üniversitesi / Bosna Hersek</i>
--------------------------	--

Doç. Dr. Orkun AYDIN	<i>Uluslararası Saraybosna Üniversitesi / Bosna Hersek</i>
----------------------	--

Doç. Dr. Pınar ÜNAL-AYDIN	<i>Uluslararası Saraybosna Üniversitesi / Bosna Hersek</i>
---------------------------	--

Dr. Öğr. Üyesi Dženana BRAČKOVIĆ	<i>Uluslararası Saraybosna Üniversitesi / Bosna Hersek</i>
----------------------------------	--

Dr. Öğr. Üyesi Hana ŠARKİNOVIĆ-KÖSE	<i>Uluslararası Saraybosna Üniversitesi / Bosna Hersek</i>
-------------------------------------	--

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa KRUPALIJA	<i>Uluslararası Saraybosna Üniversitesi / Bosna Hersek</i>
----------------------------------	--

Dr. Öğr. Üyesi Emir HAMBO	<i>Uluslararası Saraybosna Üniversitesi / Bosna Hersek</i>
---------------------------	--

Dr. Öğr. Üyesi Jahja MUHASILOVIĆ	<i>Uluslararası Saraybosna Üniversitesi / Bosna Hersek</i>
----------------------------------	--

Dr. Öğr. Üyesi Ervin KOVAČEVIĆ	<i>Uluslararası Saraybosna Üniversitesi / Bosna Hersek</i>
--------------------------------	--

Dr. Öğr. Üyesi Ena KAZIĆ-ÇAKAR	<i>Uluslararası Saraybosna Üniversitesi / Bosna Hersek</i>
--------------------------------	--

BİLİM KURULU

Prof. Dr. A. Kılıçbay BİSENOV	<i>Kazakistan</i>
Prof. Dr. Ahmet Vecdi CAN	<i>Kuzey Makedonya Cumhuriyeti</i>
Prof. Dr. Abdülcebbar GÖKLENOV	<i>Türkmenistan</i>
Prof. Dr. Abılay AYDASOV	<i>Kazakistan</i>
Prof. Dr. Adalet MURADOV	<i>Azerbaycan</i>
Prof. Dr. Alla PAPTSOVA	<i>Gagavuziya/Moldova</i>
Prof. Dr. Akimshan ARUPOV	<i>Kazakistan</i>
Prof. Dr. Almaz ŞAYHULOV	<i>Başkurdistan</i>
Prof. Dr. Alövsat MÜSLİMOV	<i>Azerbaycan</i>
Prof. Dr. Alparslan PEKER	<i>Amerika Birleşik Devletleri</i>
Prof. Dr. Anarkan MATKERİMOVA	<i>Kırgızistan</i>
Prof. Dr. Anarkul URDALETOVA	<i>Kırgızistan</i>
Prof. Dr. Anvarbek MOKEYEV	<i>Kırgızistan</i>
Prof. Dr. Arber ÇELIKU	<i>Kuzey Makedonya Cumhuriyeti</i>
Prof. Dr. Aycamal KANTÖRÖEVA	<i>Kırgızistan</i>
Prof. Dr. Azizbek TAŞBAEV	<i>Kırgızistan</i>
Prof. Dr. Azmi ÖZCAN	<i>Türkiye</i>
Prof. Dr. Bagdat KARPUZULI	<i>Kazakistan</i>
Prof. Dr. Baymirza KOJAMBERDİYEV	<i>Kazakistan</i>
Prof. Dr. Becet BROŞORİ	<i>Kosova</i>
Prof. Dr. Birol KOVANCILAR	<i>Türkiye</i>
Prof. Dr. Bolat MİRZALİYEV	<i>Kazakistan</i>

Prof. Dr. C. Gökhan BAHŞI	<i>Almanya</i>
Prof. Dr. Cusupbek PİRİMBAYEV	<i>Kırgızistan</i>
Prof. Dr. Çetin YAMAN	<i>Türkiye</i>
Prof. Dr. Elmira HURİBAEVA	<i>Kırgızistan</i>
Prof. Dr. Enver AYDOĞAN	<i>Türkiye</i>
Prof. Dr. Enver HALİLOVIÇ	<i>Bosna Hersek</i>
Prof. Dr. Evez BAYRAMOV	<i>Azerbaycan</i>
Prof. Dr. Eyyüp AKTEPE	<i>Türkiye</i>
Prof. Dr. Eyyup Günay İSBİR	<i>Türkiye</i>
Prof. Dr. Fadıl HOCA	<i>Kuzey Makedonya Cumhuriyeti</i>
Prof. Dr. Fırat PURTAŞ	<i>Türkiye</i>
Prof. Dr. Gabil MANAFOV	<i>Azerbaycan</i>
Prof. Dr. Gafitullina DİLARA	<i>Özbekistan</i>
Prof. Dr. Galina SMİRNOVA	<i>Rusya Federasyonu</i>
Prof. Dr. Georgiy SULT	<i>Gagavuziya/Moldova</i>
Prof. Dr. Gülzat TAŞKULOVA	<i>Kırgızistan</i>
Prof. Dr. Habib YILDIZ	<i>Türkiye</i>
Prof. Dr. Hadişa NUGMANOVA	<i>Kazakistan</i>
Prof. Dr. Halil KALABALIK	<i>Türkiye</i>
Prof. Dr. Hakan POYRAZ	<i>Türkiye</i>
Prof. Dr. Hasan TUTAR	<i>Türkiye</i>
Prof. Dr. Hayati BEŞİRLİ	<i>Türkiye</i>
Prof. Dr. Hidayet CAFEROV	<i>Azerbaycan</i>
Prof. Dr. Hüseyin AKTAŞ	<i>Türkiye</i>

Prof. Dr. İbrahim TATARLI	<i>Bulgaristan</i>
Prof. Dr. İsmail KERİMOV	<i>Kırım</i>
Prof. Dr. İsmail YAKIT	<i>Türkiye</i>
Prof. Dr. İlshat GAFUROV	<i>Tataristan</i>
Prof. Dr. İvana BANKOVA	<i>Gagavuziya/Moldova</i>
Prof. Dr. Jenis SADUAKASULI	<i>Kazakistan</i>
Prof. Dr. Kubatbek TABALDİYEV	<i>Kırgızistan</i>
Prof. Dr. Kadırali KONKUBAYEV	<i>Kırgızistan</i>
Prof. Dr. Kadir ARDIÇ	<i>Kırgızistan</i>
Prof. Dr. Kâmil AYDIN	<i>Türkiye</i>
Prof. Dr. Konstantin TAUŞANCI	<i>Gagavuziya/Moldova</i>
Prof. Dr. Kubatbek TABALDİYEV	<i>Kırgızistan</i>
Prof. Dr. Layli UKUBAYEVA	<i>Kırgızistan</i>
Prof. Dr. Lev P. KURAKOV	<i>Çuvaşistan</i>
Prof. Dr. Linar LATİPOV	<i>Tataristan</i>
Prof. Dr. Lyudmila KÖR	<i>Gagavuziya/Moldova</i>
Prof. Dr. Maarife HACIYEVA	<i>Azerbaycan</i>
Prof. Dr. Mahir HOTI	<i>Arnavutluk</i>
Prof. Dr. Manasbek MUSAYEV	<i>Kırgızistan</i>
Prof. Dr. Marina TİTOVA	<i>Rusya Federasyonu</i>
Prof. Dr. Mariya YANIÖGLO	<i>Gagavuziya/Moldova</i>
Prof. Dr. Mehdi ELEZİ	<i>Kosova</i>
Prof. Dr. Mehmet Mehdi ERGÜZEL	<i>Türkiye</i>
Prof. Dr. Mehmet ALPARGU	<i>Türkiye</i>

Prof. Dr. Mehmet YÜCE	<i>Türkiye</i>
Prof. Dr. Mensur NUREDİN	<i>Kuzey Makedonya Cumhuriyeti</i>
Prof. Dr. Midhat MUHARYAMOV	<i>Tataristan</i>
Prof. Dr. Muhsin HALİS	<i>Türkiye</i>
Prof. Dr. Musa EKEN	<i>Türkiye</i>
Prof. Dr. Mustafa AKAL	<i>Türkiye</i>
Prof. Dr. Mustafa MİYNAT	<i>Türkiye</i>
Prof. Dr. Muhammed Asif YOLDAŞ	<i>Türkiye</i>
Prof. Dr. Nurbübü ASİPOVA	<i>Kırgızistan</i>
Prof. Dr. Nurzat KANTÖRÖEVA	<i>Kırgızistan</i>
Prof. Dr. Olcobay KARATAYEV	<i>Kırgızistan</i>
Prof. Dr. Ömer ANAYURT	<i>Türkiye</i>
Prof. Dr. Rahman MİRZAİBRAHİMOV	<i>Kırgızistan</i>
Prof. Dr. Ramazan TAŞDURMAZ	<i>Türkiye</i>
Prof. Dr. Rami MEMUSAJ	<i>Arnavutluk</i>
Prof. Dr. Remzi ATAÖĞLU	<i>Kırgızistan</i>
Prof. Dr. Roza NESEPOVA	<i>Türkmenistan</i>
Prof. Dr. Ruzal YUSUPOV	<i>Tataristan</i>
Prof. Dr. Sabır Murat BOKENBAYULI	<i>Kazakistan</i>
Prof. Dr. Salih AYNURAL	<i>Türkiye</i>
Prof. Dr. Sebahattin BALCI	<i>Türkiye</i>
Prof. Dr. Selahattin KARABINAR	<i>Türkiye</i>
Prof. Dr. Selahattin SARI	<i>Türkiye</i>
Prof. Dr. Sejfudin ZAHİROVIÇ	<i>Bosna Hersek</i>

Prof. Dr. Sergey ZAHARİYA	<i>Gagavuziya/Moldova</i>
Prof. Dr. Sofiya SULAK	<i>Gagavuziya/Moldova</i>
Prof. Dr. Svetlana ÇERVONOJE	<i>Rusya Federasyonu</i>
Prof. Dr. Ş.Urpaş JANİYAZKIZI	<i>Kazakistan</i>
Prof. Dr. Şaban KAYIHAN	<i>Türkiye</i>
Prof. Dr. Tahir AKGEMCİ	<i>Türkiye</i>
Prof. Dr. Tatyana RAKOVÇENA	<i>Gagavuziya/Moldova</i>
Prof. Dr. Tatyana DUDOGLO	<i>Gagavuziya/Moldova</i>
Prof. Dr. Turar KOYÇİYEV	<i>Kırgızistan</i>
Prof. Dr. Turgut TOK	<i>Türkiye</i>
Prof. Dr. Uli SCHAMİLOGLU	<i>ABD</i>
Prof. Dr. Vahit TÜRK	<i>Türkiye</i>
Prof. Dr. Valentina TUGUJEKOVA	<i>Hakasya</i>
Prof. Dr. Vasili GAYFULİN	<i>Tataristan</i>
Prof. Dr. Viktor BUTANAYEV	<i>Hakasya</i>
Prof. Dr. Vladimer PAPAVA	<i>Gürcistan</i>
Prof. Dr. Zahid MEMMEDOV	<i>Azerbaycan</i>
Prof. Dr. Zakir MEMMEDOV	<i>Azerbaycan</i>
Prof. Dr. Zamira DERBİŞEVA	<i>Kırgızistan</i>
Doç. Dr. Atilla JORMA	<i>Kuzey Makedonya Cumhuriyeti</i>

DANIŐMA KURULU

Prof. Dr. Recai ÇOŐKUN	<i>Muğla Sıtkı Koçman niversitesi</i>
Prof. Dr. Mehmet YÜCE	<i>Türkiye evre Ajansı</i>
Prof. Dr. Hayati BEŞİRLİ	<i>Ankara Hacı Bayram Veli niversitesi</i>
Prof. Dr. Mensur NUREDDİN	<i>Uluslararası Vizyon niversitesi</i>
Prof. Dr. Kutluk Kağan SÜMER	<i>İstanbul niversitesi</i>
Prof. Dr. Akhtem A. DZHELİLOV	<i>Kırım Mühendislik ve Pedagoji niversitesi</i>
Prof. Dr. Haluk BENGÜ	<i>Niğde Ömer Halisdemir niversitesi</i>

EDİTÖRLER

Baş Editörler

Prof. Dr. Hüseyin ÇALIŞKAN	<i>Sakarya niversitesi</i>
Prof. Dr. Suat KOL	<i>Sakarya niversitesi</i>
Dr. Öğr. . Ali KIRKSEKİZ	<i>Sakarya Uygulamalı Bilimler niversitesi</i>

Alan Editörleri

Prof. Dr. Hayati BEŞİRLİ	<i>Antropoloji</i>
Dr. Öğr. . Hacer ÇORUH	<i>Arkeoloji</i>
Prof. Dr. M. ağlar ÖZDEMİR	<i>alıŐma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri</i>

Prof. Dr. Ekrem ERDOĞAN	
Doç. Dr. Muhammet KAÇMAZ	<i>Coğrafya</i>
Doç. Dr. M. Zahit CAN Dr. Öğr. Ü. Filiz ŞAN	<i>Çeviribilim</i>
Prof. Dr. Ferruh TUZCUOĞLU	<i>Kentleşme ve Çevre Sorunları</i>
Prof. Dr. Aybala ÇAYIR Doç. Dr. Dursun AKSU	<i>Eğitim Bilimleri</i>
Prof. Dr. Selim İNANÇLI	<i>Ekonomi</i>
Prof. Dr. Kutluk Kağan SÜMER Doç. Dr. Gökçe CANDAN Doç. Dr. Nazan ŞAK	<i>Ekonometri</i>
Doç. Dr. Tufan ÇÖTOK	<i>Felsefe</i>
Prof. Dr. M. Başaran ÖZTÜRK Doç. Dr. Sinan ESEN	<i>Finans</i>
Doç. Dr. Umut Sanem ÇİTÇİ	<i>Girişimcilik ve Küçük İşletmeler</i>
Prof. Dr. Halil KALABALIK Dr. Öğr. Ü. Sevda Yaşar COŞKUN	<i>Hukuk</i>
Prof. Dr. Mustafa Cahit UNGAN Prof. Dr. Nihal SÜTÜTEMİZ	<i>İstatistik</i>
Dr. Öğr. Ü. Osman NACAĞ Prof. Dr. Özer KÖSEOĞLU	<i>Kamu Yönetimi</i>
Prof. Dr. Habib YILDIZ Doç. Dr. Cahit ŞANVER	<i>Maliye</i>
Prof. Dr. Haluk BENGÜ Prof. Dr. Fevzi Serkan ÖZDEMİR	<i>Muhasebe</i>
Prof. Dr. Remzi ALTUNIŞIK	<i>Pazarlama</i>
Prof. Dr. Murat İSKENDER	<i>Psikoloji</i>

Prof. Dr. Köksal ŞAHİN Doç. Dr. Dilşad TÜRKMENOĞLU KÖSE	<i>Siyaset Bilimi</i>
Doç. Dr. Nesrin AKINCI ÇÖTOK	<i>Sosyoloji</i>
Prof. Dr. Çetin YAMAN Prof. Dr. Gülten HERGÜNER	<i>Spor</i>
Doç. Dr. Gülin ÖZTÜRK Dr. Öğr. Ü. Selçuk URAL	<i>Tarih</i>
Prof. Dr. Fatma Gülay MİRZAOĞLU	<i>Töre Bilim ve Ahlaki Değerler</i>
Prof. Dr. Oğuz TÜRKAY	<i>Turizm</i>
Doç. Dr. Selçuk Kürşad KOCA	<i>Türk Dili</i>
Prof. Dr. Murat ERCAN	<i>Uluslararası İlişkiler</i>
Doç. Dr. Kâmil TAŞKIN	<i>Üretim</i>
Doç. Dr. Adem AKBIYIK	<i>Yönetim Bilişim Sistemleri</i>
Prof. Dr. Mustafa Fedai ÇAVUŞ Prof. Dr. Oğuz TÜRKAY	<i>Yönetim ve Organizasyon</i>

İçindekiler

Türk Dünyasında “Mankurtlaşma” Söyleminin Sosyobilişsel Analizi.....	1
Çağatay Şairi Üveysi’den Nevâyî ile Fuzûlî’ye Muhammesler.....	2
İskender Pala’nın Eserlerinde Kaynak Kullanımı ve Oksidental Tavrı	4
Sevdadan Sevdaha; Osmanlıca Kelimelerin Boşnakçadaki Anlamsal Dönüşümleri Hakkında Bir İnceleme	5
İlköğretim Ders Kitaplarında Doğa ve Çevre Göstergeleri: Çevre Dilbilimi ve Göstergibilimsel Bir Çözümleme	6
Çocuğu Tanıma ve Değerlendirme: Okul Öncesi Öğretmenlerinin Deneyimlerinden Yansımalar	7
Ergenlerde Sosyal Medyanın Benlik Algısına Etkisi / Derleme Çalışması	8
Uluslararası Arabuluculukta Öncü Ülke Türkiye	9
Türk Devletleri Teşkilatı’nın “Bütünleşme Nabzı”: Büyük Veri Temelli Yeni Bir Metrik.....	10
Deniz İletişim Hatları ve Türkistan.....	11
Türk Devletleri Arasındaki Savunma Sanayi Ortaklığı	12
İgnatiyev Misyonu ve Rusların Türkistan Misyonu: Üç Önemli İsim ve Tarihsel Bağlam	13
Alacak Sigortasının Sürdürülebilirliğe Katkısı: Finansal Dirençlilik ve Kurumsal Sorumluluk Açısından Bir Değerlendirme.....	15
Azerbaycanda Kültür ve Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki: ARDL Sınır Testi Yaklaşımı	17
Türkiye’den Türk Dünyası Ülkelerine Göçte Gelirin Etkisi.....	19
Yaş Alan Bireyler İçin Kentlerin Yaşanabilir Olabilmesi Nasıl Sağlanır? Darülaceze Örneği.....	20
Yazar: Başöğretmen Dr. İbrahim İslah Kurum: Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim BakanlığıHunlar Üzerine Klasik Dönem Batı Kaynaklarının Tarihsel Güvenirlik Açısından Kıyaslanması: Ammianus Marcellinus, Jordanes ve Priskos	21
1905 Rus-Japon Savaşının Osmanlı İmparatorluğu’na Yansımaları	22
Tuna Bulgar Devleti’nde Hristiyanlığa Karşı Direniş: Vladimir Han Dönemi	23
Ordu, Ahlak ve Disiplin: Bizans ve Moğol İmparatorluklarında Askerî Düzenin Karşılaştırmalı Analizi	24
Yeni Paradigmalar Işığında 21. Yüzyılda Dil Eğitiminde Kültür Aktarımı	25

Reform mu, Bile Bile Lades mi? Diasporada Türkçe Öğretmenlerinin Yerelden Görevlendirilmesine Eleştirel Bir Bakış	26
Yapay Zekâ ile Müzik: Küçük Yaşta Dil Öğrenimi.....	27
Yapılandırmacılık Adına Davranışçılık: 2024 Türkçe Maarif Müfredatına Eleştirel Bir Bakış.....	29
Türkiye’de Belediye Yönetiminde Mali Kanunların Karmaşıklığı: Durum Analizi ve Çözüm Önerileri.....	30
Türkiye’de Katma Değer Vergisi Etkinlik Analizi (2014-2024).....	31
Kamu Harcamalarının Etkinliği Üzerine Bir Değerlendirme	32
Dijitalleşmenin Vergi Denetimine Etkisi ve Gelecek Trendler	33
Sosyal Medya Verilerinin Analizi ile Müşteri İlişkileri Yönetiminde Yeni Yaklaşımlar	34
Türkiye’de Futbol Gelirlerinin Vergilendirilmesi: Mevzuat, Adalet ve Ekonomik Etkiler.....	35
İklim Değişikliği Karşısında Türk Devletleri Teşkilatı: Ortak Kurumsal Yapı İhtiyacı	36
Ortak Kültür ve Vizyonun Uluslararası Kurumsal Bir Örneği: Türk Devletleri Teşkilatının Örgütsel Yapısına İlişkin Bir İnceleme.....	37
Komünist Sistemin Çöküşünde ve Demokrasinin Kuruluşunda Türk Azınlığın Rolü: Bulgaristan Örneği	39
Ebubekir Nusret’in Sâib-i Tebrîzî Şerhindeki Nüsha Farklılıklarının Değerlendirilmesi	40
Biyografi Çevirileri Aracılığıyla Türk Bilim Tarihine Kültürlerarası Bir Bakış: Aydın Sayılı Örneği	41
20. Yüzyıl Başlarında Yazar-Yayıncı İlişisine Bir Örnek: Fatma Aliye Hanım’ın İmzaladığı Kitap Sözleşmeleri	42
Dijital İletişimin Görsel Kodları: Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenenlerin Emoji Kullanımına Kültürlerarası Bir Bakış	43
Osmanlı Mutfak Rotası: Balkan ve Türk Mirasının Gastronomi Turizminde Bütünleştirici Bir Model Olarak Değerlendirilmesi.....	44
Gaziantep Yemekleri ve Mutfak Kültürünün Turizme Olan Etkisi	45
Türk Dünyasında Sosyal Gastronomi Potansiyeli: Ortak Mutfak Kültürü ve Toplumsal Dayanışma Perspektifinden Kavramsal Bir Değerlendirme	46
Türk Dünyasında Yerel Yönetimlerin Dijital Dönüşümü: E-Belediyecilik Uygulamaları Üzerinden Karşılaştırmalı Bir İnceleme.....	48
Duygusal Emek ve Tükenmişlik İlişkisi: Turizm Sektörü Örneği.....	50

Çalışan Davranışlarının Açıklanmasında Kurgulama Seviyesi Teorisinin Rolü: Sistematik Literatür İncelemesi.....	52
Türk Dünyası Teşkilatı Üyesi Ülkelerde İnovasyon Yönetimi: Güçlü ve Gelişmeye Açık Alanlar	53
Sakarya Üniversitesi'nde Lisans Düzeyinde Eğitim Gören ve Türk Dünyası'ndan Gelen Öğrencilerin Eğitimde Türkiye'yi Tercih Nedenlerinin İncelenmesi.....	54
0-3 Yaş Çocuğu Olan Ebeveynlerin Ekran Kullanımı Konusundaki Tutum ve Deneyimlerinin Nitel Olarak İncelenmesi	55
The Relationship Between Lateralization And Socio-Scholary Competencies İn 10-11 Year Old Students	56
Relationship Between the Dimensions of Achievement Motive and Learning Styles in Academic Achievement of Religious Education Students.....	57
Türk Toplumunda Yaşlıların Değişen Değer Algıları Üzerine Sosyolojik Bir Çalışma	58
Balkan Rotasının Eksen Noktası: Bosna-Hersek'in Avrupa Uyuşturucu Trafığı Üzerindeki Stratejik Rolü.....	60
Türk Toplumunda Yaşlıların Değişen Boş Zaman Değerlendirme Faaliyetleri Üzerine Sosyolojik Bir Çalışma	61
Göçmen Kadınların Doğum Deneyimleri: Ebelik Perspektifinden Sosyolojik Bir Analiz	63
Bir Aydın Olarak İsmail Gasıralı ve Türk Düşüncesine Etkisi.....	64
2007-2025 Arası Dönemde Avrupa Birliğı-Orta Asya İş Birliğı Çerçevesinde İtalya-Özbekistan Enerji Politikaları	65
İstanbul'da Hayatın Siyasi Örgütlenmelere Yansımaları: 1918-22 Dönemi	66
Doğuş Teorisi Çerçevesinde Büyük Birlik Partisi'nin Türk Siyasetindeki Konumu	67
0-3 Yaş Çocuğu Olan Ebeveynlerin Ekran Kullanımı Konusundaki Tutum ve Deneyimlerinin Nitel Olarak İncelenmesi	68
The Relationship Between Lateralization And Socio-Scholary Competencies İn 10-11 Year Old Students	69
Relationship Between the Dimensions of Achievement Motive and Learning Styles in Academic Achievement of Religious Education Students.....	70
Türk Toplumunda Yaşlıların Değişen Değer Algıları Üzerine Sosyolojik Bir Çalışma	71
Türk Toplumunda Yaşlıların Değişen Boş Zaman Değerlendirme Faaliyetleri Üzerine Sosyolojik Bir Çalışma	73
Göçmen Kadınların Doğum Deneyimleri: Ebelik Perspektifinden Sosyolojik Bir Analiz	75

Balkanlarda Sarı Saltık Cemaati, Bogomiller ve Boşnak Kimliği	76
Yaratıcı ve Eğlenceli İçerik Üretiminde Yapay Zekâ: Instagram Üzerinden Örnekler	78
Türk Kamu Yönetiminde Dijitalleşmenin Yeni Kurumu: Siber Güvenlik Başkanlığı	79
Bilimi Toplumsallaştırmak: Sosyal Medyada Üniversite Bilim Ofisleri.....	80
Sahada Birlik, Tribünde Kardeşlik: Kültürel, Ekonomik ve Diplomatik İş Birliğini Güçlendiren Sürdürülebilir Bir Çerçeve Türk Dünyası Futbol Turnuvası.....	81
Nahçıvan Muhtar Cumhuriyeti'nde Sinema İşletmeciliği ve Sinemaya Gitme Deneyimleri (1924 -).....	82
İkinci Karabağ Savaşı Sonrası Azerbaycan-Rusya İlişkileri	83
Aliya İzzetbegoviç Mirasının Dijital Kamusalılığı: Saraybosna'dan Türkiye'ye Bellek, Milliyetçilik ve Gelecek Tasavvuru	84
İş ve Meslek Seçimini Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi: Türkiye Örneği.....	85
Ehliyet, Liyâkat ve Sadâkat Temelinde Nizâmülmülk'ün Eğitim Anlayışı.....	86
Anadolu Halk Hekimliği Geleneğinde Şifalı Bitkilerin Kullanımı: Kültürel Bir Mirasın İzleri	87
Yapay Zekâ ve Algı Yönetimi: Deepfake Teknolojisinin Hukuki Boyutu.....	88
Arktik'teki Türkleri Ne Kadar Biliyoruz: Sosyal Bilimler Lisesi Örnekleme.....	89
Dîvan Şâiri ve Sermüzehib Hâtif Ali Efendi (Ö.1238/1823) ve Dîvân-I Hâtif Nüshasının (YSHK TY5491) Tezyînâtı Hakkında	90
Psikanalitik Perspektifin Filolojiye Katkısı: Modern Türk Edebiyatında Dilin Bilinçdışı Katmanlarını Okumak	91
Şark'ın Gözünde Batı'nın Yüzü: Hûbânnâme'de Avrupa Algısı	92
Dil Politikasına Yeni Bir Bakış Açısı: Glotopolitik.....	93
Kuzey Makedonya Türklerinin Azınlık Hakları Kapsamında Hakları ve Güncel Durumları	94
Avrupa Birliği'nin Orta Asya Politikalarına Yönelik Bir Analiz	95
Toplumsal Cinsiyet Algısı ve Bilişsel Çarpıtmaların Bazı Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi (Kuzey Makedonya Örneği)	97
Bosna-Hersek'te Dayton Düzeni, Ayrılıkçı Siyaset ve Reform Krizi: Genel Kamu Hukuku Perspektifinden Bir İnceleme	98
Казак улуттук өзгөчөлүгүнүн калыптаныуусу (1905-1917)	99
Karadeniz Yaylacılık Kültüründe Yazılı Olmayan Kurallar: Kümbet Yaylası Örneği (Dereli-Giresun)	101
İnfastrukturun İnkışafında Tikinti Sektorunun Rolü	102

TDT'ye Üye Devletlerde Kurumsal Yönetim: Bilimsel İşbirliklerine Yönelik Bir Değerlendirme.....	103
Türkiye'nin Suriye'nin Yeniden Yapılanmasındaki Rolü ve Bölgeye Etkileri	104
TDT'ye Üye Devletlerde Kurumsal Yönetim: Bilimsel İşbirliklerine Yönelik Bir Değerlendirme.....	105
Türkiye'de Hastane Tercih Etme Nedenleri: Azerbaycan Vatandaşlarının Sağlık Hizmetleri Tercihlerine Yönelik Bir Değerlendirme	106
Enerji Bağlamında Kazakistan-Çin İlişkileri	107
Uluslararası Doğrudan Sermaye Yatırımları Üzerinde Belirsizliğin Etkisi: Türkiye'nin Bosna Hersek'e Yönelik Doğrudan Yatırımlarında Yapısal Kırılmalı ARDL ve Nedensellik Yaklaşımı	108
Yeşil Muhasebe Uygulamalarının Faaliyet Kârlılığı Üzerindeki Etkisi: BIST Sürdürülebilirlik Endeksinde Bir Araştırma	109
Obezite Vergisinin Dünyada ve Türkiye'deki Geleceğinin Ekonomik Analizi.....	110
Yeşil Vergiler ile Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri Arasındaki İlişki	111
Molla, Mareşal, Cumhur-Reis Alihan Töre'nin Mücadelesi	113
Türk Dünyasında Kültürel Mirasın Hukuki ve Diplomatik Boyutları	114
17 (On Çedi): Tuva ve Troya Oto Plakasındaki Türk Sayı Birliği Tevâfuku.....	115
Kentsel Altyapı Yatırımları Bağlamında Osmanlı Beyrut'unu Modernleştirmek (1873-1914)	117
Saraybosna'nın Tarihi Kültürel Miras Eserleri ve Deprem Etkileri	118
Gelibolu'da Vakıf Kurucuları ve Osmanlı Kimliğinin Kurumsallaşması (XIV. Yüzyılın İkinci Yarısı–XVI. Yüzyılın İlk Yarısı).....	119
Etkileşimli Kitap Okuma Programının (EKOP) 5-6 Yaş Çocuklarının Erken Okuma Becerilerine Etkisi	120
Yetişkinlerde Minimalist Yaşam ile Maneviyat İlişkisi Üzerine Nitel Bir Araştırma	122
Erken Çocuklukta Dijital Teknoloji Kullanımına Bütüncül Bir Bakış	123
Erken Çocukluk Eğitiminde Yapay Zekâ Entegrasyonu: Fırsatlar ve Riskler.....	124
Erken Çocukluk Döneminde Özel Gereksinimli Çocukların Eğitimi: Literatür Taraması ve Geliştirme Önerileri.....	125
Türk Demokrasisinde Pekişme Sorunu.....	126
Akdeniz'de İç Bölgesel Gelişmişlik Farkları: İtalya ve Türkiye Örnekleri.....	127
1909 Yılı Anayasa Değişikliklerine Yönelik Bir Analiz	128
Dezenformasyon ve Manipülasyona Karşı Wafa Haber Ajansı'nın 7 Ekim Sonrası Dijital Diplomasi Faaliyetleri.....	129

Uluslararası Türk İş Dünyasında Ahlaki Uyumun Boyutları.....	130
Lise ve Üniversite Öğrencilerinde Dini Tutum, Umut ve Gelecek Beklentisi Arasındaki İlişki Üzerine Nicel Bir Araştırma: Bartın Örneği	131
Dil ve Kültür Bağlamında Çarşı Sözcüğü.....	132
TYMM 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi.....	133
Yabancı Dil Eğitiminde Translanguaging (Çokdillilik): Kavramsal Bir Yaklaşım.	135
Kök Türk Dönemi Yazıtları ile Manas Destanındaki Bazı Paralel İfadeler.....	137
Osmanlı Devleti'nde Çocuk Mühtediler ve İhtida Yaşının Belirlenmesi (1900-1913)	138
Türk Mitolojisinin Günlük Hayata Yansımaları: Semboller, Ritüeller ve İnançlar (Şamanizmden İslamlaşmaya Geçiş Sürecinin Antropolojik İzleri).....	139
Türk Mitolojisi Motiflerinin Fantastik Kurgu İnceleme Teorisi Bağlamında Kullanımı	140
Kırgızistan'ın Issık-Göl Bölgesindeki Doğum Ritüellerinde İslamiyet Öncesi Türk İnanışlarından İzler.....	142
İletişim Milli Kültür ve Türk Dünyası	143

Türk Dünyasında “Mankurtlaşma” Söyleminin Sosyobilişsel Analizi

Öğr. Gör. Dr. Şule Ertürk ANIKLI¹

Özet

Mankurtlaşma, Cengiz Aytmatov’un “Gün Olur Asra Bedel / Gün Uzar Yüzyıl Olur/Asırdan Uzun Gün” adlı edebî yapıtında “Nayman Ana” efsanesiyle literatüre girmiş; farklı disiplinlerde, özellikle kimlik ve hafıza tartışmalarında kullanılan bir söyleme dönüşmüştür. Bu çalışma, güncel olarak “mankurt” kimdir “mankurtlaşma/mankurtizm” nedir sorularına cevap vererek iktidar, hafıza ve dil politikaları çerçevesinde tartışmaktadır. Çalışmada bu söylemin, hangi bilişsel yapı üzerinde üretildiği ele alınarak söylem analizi yöntemiyle, tarihsel olarak epistemolojik arka planıyla birlikte bir değerlendirmesi ortaya konmaya çalışılmıştır.

Çalışma, A. T. Van Dijk’in sosyobilişsel yaklaşımıyla ve söylem analizi yöntemiyle yürütülmüş; söylemin üretildiği bilişsel yapı ve tarihsel-epistemolojik arka plan incelenmiştir. Türk Cumhuriyetlerinden Kazakistan, Kırgızistan ve Tataristan özelinde bağımsızlık sonrasında fikirlerin ortaya konduğu köşe yazıları üzerinden söylem alanına dair inceleme sunmayı amaçlamıştır.

Mankurtlaşma, Türk Dünyasında tarihsel ve kültürel belleğin önemli bir temsili olarak söylemsel bir yapı inşa etmektedir. Başlangıçta hafızasını yitirmiş birey metaforuyla tanımlanırken, günümüzde anadiline, kültürel kökenine ve toplumsal aidiyetine yabancılaşmış bireyi ifade eden geniş bir söylem alanına dönüşmüştür. Özellikle Sovyet iktidarı sonrasında bireysel unutkanlığın ötesinde bastırılmış kimliğin yeniden inşasıyla ilişkilendirilmiş ve özellikle anadilini unutan “ötekileşmiş” bireyleri tanımlayan bir söylem haline almıştır.

Bugüne kadar bir kavram olarak ele alınan mankurtlaşma, söz konusu Türk Dünyası olduğunda ve sosyolinguistik açıdan değerlendirildiğinde failin (mankurtlaştırmanın), hafızayı tahrip etmede etkili faaliyet alanlarından biri olan dile dair uygulamaları özelinde değerlendirilmiştir. Bu çalışmanın Türk dünyasının kavramlarına dair yapılacak çalışmalar için farkındalık oluşturması amaçlanmakta ayrıca kolektif hafıza ve millî kimliğin korunmasında anadil bilinci ve dil politikalarının önemini tespiti bu politikaların kitle iletişim araçlarıyla entegre yürütülmesi gerekliliğini de ortaya koymaktadır. Mankurtlaşma söyleminin daha büyük örneklerle farklı Türk Cumhuriyetlerinde nasıl biçimlendiği ve yansımaları karşılaştırmalı olarak incelenmelidir.

Anahtar Kelimeler: Türk Dünyası, Mankurtlaşma, Mankurtlaştırma, Millî Hafıza ve Dil, Kolektif Bellek, Söylem Analizi

¹ Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
erturk@sakarya.edu.tr

Çağatay Şairi Üveysî'den Nevâyî ile Fuzûlî'ye Muhammesler

Aleyna MALKOÇ¹

Özet

Doğuda Türk kavimlerinin hüküm sürdüğü coğrafyada Timur ve Şeybani Devletleri ortadan kalktıktan sonra çeşitli hanlıkların çekişmeleri ve Rus İstilasına doğru giden süreç başlar. Bu refah devirlerinin son bulması, etkisini edebiyatta da gösterir. Klasik Çağatay Edebiyatı gerilemeye ve yok olmaya yüz tutar. 18. Yüzyılın sonları ve 19. Yüzyılın başlarında Nadire ve Üveysî gibi kadın şairler edebiyat çevrelerinde etkili isimler haline gelirler. Haliyle bir kadın edebiyatı da söz konusudur artık. Asıl adı Cihan olan Üveysî, çağdaşı ve bir hükümdar eşi olan şair Nadire'nin aksine halk tabakasından gelmiş, yoksul bir insandır. Buna rağmen Nadire ile yakın dost olurlar hatta birlikte seyahatlere çıkarlar. Üveysî; devrin kadınlarının durumunu şiirlerine aksettirir. Hayatı sevse de hayatın çileli ve zorluklarla dolu halinden şikâyet eden, bilgili, vefalı, sadık ve cefakâr kadın imajını kullanır şiirlerinde. Sadakat ve tevazu kavramlarını yüceltirken aksi yöndeki kötü davranışları ise yerer. Mısralarında deyimlere, atasözlerine, halk söyleyişlerine ve hikmetli sözlere çokça yer verir. Marglan'da kültürlü bir ailede doğmuş olmasına rağmen halkın içinde yetişmesi, halk sözleri dağarcığının şiirlerine yansımada etkili olur. Üveysî'nin dört Divan yazdığı kaynaklarda söylenece de, yalnızca, istinsah edilen üç Divan'ının el yazması bulunur. Bu eserler, Andican Pedagoji Enstitüsü Kütüphanesinde yer almaktadır. Toplamda binlerce beyitten oluşan şiirlerinde, özellikle Biruni Enstitüsü el yazmaları bölümünde saklanan Divan'ında 269 gazel, 29 muhammes, 55 müseddes, 1 murabba, cistan ile Kerbelaname mevcuttur. Batıdan, bilhassa Azerbaycan Türkçesi ve Anadolu Türkçesinin şairlerinden etkilenir. Klasik Türk ve Fars Edebiyatlarının tesiri de şiirlerinde açıkça gözükür. Önemli şairlerin bazı beyitlerine üçer mısra ekleyerek "tahmîs etme(besleme)" geleneğini uygular ve bu nazım biçiminde çokça muhammes kaleme alır. En çok Doğu ve Batı Türkçesinin 2 üstadının, Nevâyî ile Fuzûlî'nin eserlerine muhammesler yazar. Çağatay şairi Üveysî'nin Nevâyî ile Fuzûlî'ye yazdığı muhammesler gerek muhteva gerekse biçim açısından makalemizin esas konusunu teşkil edecektir.

Bu çalışmada nitel yöntem esas alınarak doküman analizi tekniği kullanılmıştır. Üveysî'ye ait olduğu bilinen ve Andican Pedagoji Enstitüsü ile Biruni Enstitüsü'nde yer alan el yazması divanlar incelenmiş; özellikle Fuzûlî ve Nevâyî'ye yazdığı muhammesler yapısal ve tematik açıdan değerlendirilmiştir. Şiirlerdeki halk söyleyişleri, deyimler, kadın imajı ve klasik edebiyat etkileri betimsel analiz yöntemiyle çözümlenmiştir. Ayrıca karşılaştırmalı edebiyat perspektifinden Üveysî'nin muhammesleri ile Nevâyî ve Fuzûlî'nin özgün beyitleri arasındaki ilişki değerlendirilmiştir.

Üveysî'nin şiirlerinde halk kültürü izlerinin yoğun biçimde yer aldığı, deyim, atasözü ve halk söyleyişlerinin sıkça kullanıldığı tespit edilmiştir. Şairin, hayatın zorluklarına rağmen sadakat, vefa, tevazu gibi değerlere vurgu yaptığı görülmüştür. Üveysî'nin özellikle Fuzûlî ve Nevâyî gibi iki büyük şairin beyitlerine yazdığı muhammeslerde hem klasik divan şiiri estetiğine uygunluk hem de kadın bakış açısının özgün yorumları gözlemlenmiştir. Ayrıca, onun şiirlerinde halk tabakasına mensup bir kadın şair olarak sosyal eleştiride bulunduğu, kadınların çileli hayatını duygu yüklü bir dille dile getirdiği belirlenmiştir. Üveysî, klasik Çağatay edebiyatının gerileme döneminde halkın sesi olmayı başaran ve kadın şair kimliğiyle öne çıkan önemli bir isimdir. Fuzûlî ve Nevâyî'ye yazdığı muhammesler, hem bu iki şairin edebi mirasına bir saygı duruşu hem de kadın şairin kendi yorumunu kattığı özgün eserler olarak değerlendirilmektedir. Bu çalışmada, Üveysî'nin şiirlerindeki halk söyleyişleri, kadın imajı ve klasik edebiyat etkilerinin, dönemin sosyal ve edebi yapısını anlamak açısından önemli ipuçları sunduğunu ortaya koymaktadır.

¹ İstanbul Üniversitesi, Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu (TRT 2)
amalkoc66@gmail.com

Anahtar Kelimeler: Çağatay Edebiyatı, Üveysî, muhammes.

İskender Pala'nın Eserlerinde Kaynak Kullanımı ve Oksidentalit Tavrı

Öğr. Gör. Dr. Rana Senanur DOĞAN¹

Özet

Edebî türler bir kaynaktan ve toplumdaki bağımsız ortaya çıkamayacağı gibi; kaynağın edebî türde yaptıkları hem yazar hem de eser bağlamında önemli bir yere sahiptir. Türk Edebiyatı'nda romanın bir tür olarak varlık alanı oluşturduğu ilk andan itibaren kaynak, önemli bir yere sahip olmuştur. Kaynak çalışmaları Klasik Türk Edebiyatı ve Modern Türk Edebiyatı sahalarında derinlemesine incelemeleri yeni başlamış çalışmalardır. Alanda görülen bu boşluğun doldurulması amacıyla yakın dönem Türk romanında Klasik Türk Edebiyatı ile kurduğu bağı pekiştirerek eserlerini ortaya koyan İskender Pala'nın eserleri merkeze alınmıştır. İskender Pala, 2000 sonrası Türk romanında tuttuğu yer ile belli bir üslup ve yazım tekniğine öncülük etmiştir. Daha sonraları öğrencilerinde farklı şekillerde tezahür ettiği görülen yazım teknikleri Pala'da kaynakların kullanımında etkili olmuştur. Temas etmek istediği, ortaya koyduğu, yeniden kurguladığı kaynaklar romanda eklektik mahiyette postmodern romandan ayrılarak başka bir söylemi, oksidentalizmi beslemiştir.

Türk modernleşmesinde önemli bir yere sahip olan self-oryantalit söylemin karşı cephesinde duran oksidentalit tavrı Pala'da kaynakların kullanımı ile çok daha etkin ve görünür bir hâl almıştır. İskender Pala, mesleğinin de getirdiği karşılık ile Klasik Türk Edebiyatı'nı merkeze alarak romanın kurgusunu "ben ve öteki" üzerinden kurgulamıştır. Bu durum yer yer edebî mahiyette metinde kopuklukların olmasına sebebiyet vermiştir. Bu çalışmada İskender Pala'nın eserlerindeki kaynakların kullanımı tespit edilerek bu kaynakların oksidentalit söylemi nasıl desteklediği üzerinde durulacaktır.

Bu mahiyette Pala'nın eserlerinde kaynağın ortaya çıkarılması amacıyla gömülü teori yöntemiyle çalışma gerçekleştirilmiştir.

İskender Pala'nın romanlarında Klasik Türk Edebiyatı ve Doğu-İslâm kaynakları oksidentalit bir tavrıla kullanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İskender Pala, Roman, Kaynak Kullanımı, Oksidentalizm, Türk Romanı.

¹ İstanbul Gelişim Üniversitesi, Yabancı Diller Yüksekokulu, Türkçe Hazırlık Programı
ranasenanur@gmail.com

Sevdadan Sevdaha; Osmanlıca Kelimelerin Boşnakçadaki Anlamsal Dönüşümleri Hakkında Bir İnceleme

Öğr. Gör. Fikreta FETAHOVIĆ MALJIĆ¹, Öğr. Gör. Minela SİNANOVIĆ-VEFIĆ²

Özet

This paper looks at Ottoman words that have changed their meaning in the Bosnian language. It begins with a brief historical overview of how Ottoman Turkish and Bosnian influenced each other, explaining the social and historical reasons why the words were borrowed. Some Ottoman words have retained their original meaning, while other have changed partially or completely their meaning over time. The main part of the study shows a detailed comparison of these words, looking at the change in meaning that they have gone through in the past years. Given examples show the original meaning in Ottoman Turkish and the current meaning in Bosnian. The paper shows cases where the meanings became narrower, broader or completely different, explaining how languages borrow and adapt words in the historical and cultural context of Ottoman Turkish and Bosnian, showing that the language is dynamic and shaped under the influence of historical and social factors.

The methodology used in this study is comparative semantic analysis.

The study finds that some Ottoman words have undergone semantic changes, some experienced partial shifts while some completely changed their meaning.

Many Ottoman words in Bosnian have undergone partial or complete semantic shifts. Semantic evolution shows how historical, social and cultural factors influence changes in meaning of borrowed words.

Oneriler: Studies could also examine factors that accelerated these changes.

Anahtar Kelimeler: Osmanlıca, Boşnakça, Balkan dilleri, Anlamsal dönüşümler, Alıntı kelimeler

¹ Uluslararası Saraybosna Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Dil Öğretimi Programı
ffetahovic@ius.edu.ba

² Uluslararası Saraybosna Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Dil Öğretimi Programı
msinanovic-vefic@ius.edu.ba

İlköğretim Ders Kitaplarında Doğa ve Çevre Göstergeleri: Çevre Dilbilimi ve Göstergebilimsel Bir Çözümleme

Öğr. Gör. Dr. Dilek TAHİR¹

Özet

Çocukluk, çevresel duyarlılığın gelişmeye başladığı ve bilişsel temellerin atıldığı dönem olduğundan, ders kitaplarındaki çevresel göstergelerin dili ve içeriği ekolojik farkındalık açısından öneme sahiptir. Bu çalışmada, ilköğretim düzeyindeki ders kitaplarında çevre konularının dilsel olarak nasıl kurgulandığını ve doğa ile insan arasındaki ilişkinin öğrenciye ne şekilde aktarıldığını incelemektedir. Çevresel sorunların ve sürdürülebilirlik kavramlarının öğrenciye sunulmuş biçimi, çevre dilbilim bakışıyla ele alınmıştır. İnceleme, çevre dilbilimi ve göstergebilim kuramları doğrultusunda yürütülmüş, hem dilsel hem de görsel düzeydeki anlam üretimi çözümlenmiştir. Bu çalışma, ilköğretim ders kitaplarındaki çevre temalı metin ve görselleri inceleyerek öğrencilere aktarılan çevre bilincini değerlendirmeyi; çevre dilbilimi ve göstergebilimsel analiz yoluyla olumlu ve olumsuz çevresel temsilleri yorumlamayı amaçlamaktadır.

Araştırma, nitel araştırma yaklaşımı çerçevesinde gerçekleştirilmiş olup, veri analizinde çevre dilbilimi temelli içerik analizi ve görsel göstergebilimsel analiz yöntemleri eş zamanlı olarak kullanılmıştır. Çalışmanın evreni, Türkiye’de okutulan ilköğretim ders kitapları, örnekleme ise 2023-2024 eğitim-öğretim yılında Millî Eğitim Bakanlığı tarafından onaylanmış Türkçe, Hayat Bilgisi ve Fen Bilgisi ders kitaplarında yer alan çevre temalı metinler ve görseller oluşturmaktadır. Ders kitaplarından belge tarama ile toplanan yazılı metinler, görseller ve etkinlikler, Alwin Fill’in çevre dilbilimi modeliyle olumlu-olumsuz söylemler; Roland Posner’in göstergebilimsel ilkeleriyle ise ideolojik ve kültürel açıdan analiz edilmiştir.

İncelenen kitaplarda çevreyle ilgili metaforların çoğunlukla insanı merkeze alan bir yaklaşımla sunulduğu, doğanın ise genellikle edilgen ve korunması gereken bir unsur olarak temsil edildiği görülmüştür. Ayrıca sürdürülebilirlik kavramına sınırlı biçimde yer verilmiş ya da sembolik biçimde kalmıştır. Çevre göstergelerinin görsellerle desteklenmesi, çevre eğitiminin etkisini artırır; bu nedenle ders kitapları, doğayla iş birliğini vurgulayan bütüncül içeriklere daha çok yer vermelidir.

Anahtar Kelimeler: İlköğretim ders kitapları, çevre göstergeleri, sürdürülebilirlik, çevre dilbilimi, çevresel farkındalık

¹ Gazi Üniversitesi, Yabancı Diller Yüksekokulu, Yabancı Diller
dilektahir@gazi.edu.tr

Çocuğu Tanıma ve Değerlendirme: Okul Öncesi Öğretmenlerinin Deneyimlerinden Yansımalar

Doç. Dr. Hilal İlknur TUNÇELİ¹, Dr. Öğr. Üyesi Büşra ŞAHAN AKTAN²

Özet

Okul öncesi dönemde çocukların bireysel özelliklerini ve gelişimsel farklılıklarını tanımak, eğitim sürecinin temel unsurlarındandır. Çocuğu tanıma ve değerlendirme süreçleri, öğretmenlerin eğitim ortamlarını düzenlemeleri ve ailelerle iş birliği kurmaları açısından kritik öneme sahiptir. Literatürde bu alana yönelik çalışmalar bulunmakla birlikte, çoğunlukla belirli bölgelerle sınırlı örneklerle yürütölmüş, veriler yüz yüze görüşmeler aracılığıyla toplanmış ve analizler çoğunlukla klasik içerik analiziyle sınırlandırılmıştır. Bu durum, öğretmen görüşlerindeki çeşitliliğin ve derinliğin yeterince yansıtılamamasına yol açmaktadır. Bu araştırmanın amacı, okul öncesi öğretmenlerinin çocuğu tanıma ve değerlendirme süreçlerine ilişkin görüş ve deneyimlerini derinlemesine incelemektir.

Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim deseniyle desenlenmiştir. Çalışma grubunu, Türkiye'nin farklı illerinde görev yapan 20 okul öncesi öğretmeni oluşturmaktadır ve kartopu örnekleme yoluyla katılımcılara ulaşılacaktır. Çalışmaya gönüllü olarak katılan öğretmenlerin kişisel bilgilerine yönelik sorular ve çocuğu tanıma-değerlendirme süreçlerine ilişkin görüş ve deneyimlerini belirlemeye yönelik sorulardan oluşan görüşme formuna uzman görüşleri alınarak son hal verilmiştir. Veriler çevrimiçi görüşme formu aracılığıyla toplanmış olup, analiz süreci devam etmektedir. Çalışmaya katılım gösteren okul öncesi öğretmenlerinin yanıtları içerik ve tematik analizle çözümlenmektedir ve uygun yazılımla görselleştirilerek sunulması amaçlanmaktadır.

Araştırmadan elde edilecek bulguların, çocuğu tanıma ve değerlendirmede öğretmenlerin kullandıkları yöntemleri, karşılaştıkları güçlükleri ve ihtiyaçlarını ortaya koyması öngörülmektedir. Çalışmadan elde edilecek bulguların, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli bağlamında özellikle öğretmenlerin çocuğu tanıma ve değerlendirme yeterliklerinin geliştirilmesine yönelik hizmet öncesi ve hizmet içi eğitim programlarının tasarlanması ve uygulanmasına katkı sunması beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Okul Öncesi Eğitim, Çocuğu Tanıma ve Değerlendirme, Öğretmen Görüşleri, Nitel Araştırma, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli

Ergenlerde Sosyal Medyanın Benlik Algısına Etkisi / Derleme Çalışması

Prof. Dr. Muedin KAHVECİ¹

Özet

Son yıllarda dijitalleşmenin hızla yayılmasıyla birlikte sosyal medya, bireylerin gündelik yaşamında merkezi bir rol oynamaya başlamıştır. Bu değişimin özellikle ergenlik dönemindeki bireyler üzerinde derin etkiler yarattığı gözlemlenmektedir. Sosyal medya, yalnızca iletişim aracı olarak değil, aynı zamanda kimlik inşasının bir parçası olarak da işlev görmektedir. Ergenler, sosyal medya aracılığıyla hem kendilerini ifade etme hem de sosyal çevrelerinden onay alma yollarını keşfetmektedir (Elsel & Onan, 2021).

Ergenlik dönemi, bireyin benlik algısının temellerinin atıldığı, kimlik gelişiminin hız kazandığı önemli bir evredir (Türkmen, 2023). Bu süreçte, bireyler sosyal çevrelerinin değerlendirmelerine daha duyarlı hâle gelirler. Sosyal medya platformları ise, bu değerlendirmelerin en yoğun yaşandığı alanlardan biridir. Platformlar üzerinden yapılan sosyal karşılaştırmalar, ergenlerin benlik algısını hem olumlu hem de olumsuz yönde şekillendirebilmektedir (Yüksel Şahin & Öztoprak, 2019).

Bu çalışma, nitel bir derleme araştırmasıdır. Bu çalışmada, sosyal medyanın ergenlerdeki benlik algısı üzerindeki etkileri, güncel literatür ışığında ele alınmakta ve farklı araştırma sonuçları doğrultusunda karşılaştırmalı analizler yapılmaktadır. Bu çalışmanın temel amacı, sosyal medya kullanımının ergen benliğine yönelik etkilerini çok boyutlu olarak değerlendirmektir.

Bu çalışmada şu alt problemlere cevap arandı:

1. Ergenlerin sosyal medya kullanım özellikleri benlik algısı ile nasıl ilişkilendirilmektedir?
2. Sosyal medyanın ergenlerde benlik algısı üzerindeki olumlu ve olumsuz etkileri nelerdir?
3. Sosyal medya-benlik algısı ilişkisinde cinsiyet, kullanım süresi ve platform türü gibi değişkenler nasıl rol oynamaktadır?

Anahtar Kelimeler: Ergenler, Sosyal Medya, Benlik Algısı, Kimlik İnşası.

¹ Uluslararası Vizyon Üniversitesi, Sosyal Bilimler Fakültesi, Psikoloji
muhittin.kahveci@vision.edu.mk

Uluslararası Arabuluculukta Öncü Ülke Türkiye

Salih Hakan KASALAK¹

Özet

Afrika boynuzunda yer alan ülkelerden ikisi Somali ve Etiyopya'dır. Etiyopya ile Somali arasında anlaşmazlıklar söz konusu olmuş ve sonucunda Türkiye'nin arabuluculuk girişimleriyle Somali ile Etiyopya arasında Ankara Mutabakatı imzalanmıştır. Ankara Mutabakatına giden yolda ilk adımı 8 Mayıs 2024 tarihinde Etiyopya Başbakanı'nın özel temsilcisi ve Etiyopya Dışişleri Bakanı Ankara'ya geldiklerinde Başbakanın arabuluculuk talebini mektupla Sayın Cumhurbaşkanımıza sunmuşlar ve bunun üzerine iki ülke dışişleri bakanları, ilk olarak 1 Temmuz 2024' de sonrasında 12-13 Ağustos'ta tekrar Ankara'da bir araya gelmişlerdir. 12 Aralık 2024 tarihinde ise Türkiye ev sahipliğinde iki ülke arasında Ankara Mutabakatı olarak adlandırılan kriz için çözüm anlaşması imzalamışlardır.

Bu çalışmada anlaşmazlığın geçmişi, Ankara Mutabakatının işleyiş süreci ve Ankara Mutabakatının gerek Afrika Coğrafyasına gerekse Dünya Coğrafyasına etkileri incelenecektir.

Nitel araştırma ve tarihsel yöntemle beraber akademik yazılar ele alınarak araştırma yöntemi uygulanmıştır.

Problemin temelinde iki sebep dikkat çekmektedir. Bu sebepten ilki Etiyopya'nın Somali'den ayrılma iddiası bulunan Somaliland'ı tanıması iken ikinci sebep Etiyopya'nın ticari ve stratejik amaçlarla denize ulaşma çabasıdır. Her iki ülke ile stratejik anlaşmaları bulunan ülke Türkiye'dir. Türkiye ile Etiyopya ilk olarak 2013 yılında savunma iş birliği anlaşması ardından 2021 tarihinde askeri ve mali anlaşmalar imzalamıştır. Türkiye ile Somali 8 Şubat 2024'te "Savunma ve Ekonomik İş Birliği Çerçeve Anlaşması" imzalamıştır. Bu sebeple gerek iki tarafla önemli ilişkisi olan ülke olması gerekse son dönem dış politikada arabuluculuk rolünü gerçekleştirmiş ülke olması sebebiyle taraflar Türkiye'nin arabuluculuğunu kabul etmiştir. Ankara mutabakatı gibi Türkiye kendi çıkarlarına uygun olacak şekilde pro-aktif bir dış politika anlayışı ile dünya barışına hizmet etme misyonunun devamı gerektiği, özellikle Balkanlar, Kafkaslar ve itidalli şekilde Ortadoğu coğrafyasında arabulucuk rolüne devam ettirmesi gerektiğini düşünmekteyiz.

Anahtar Kelimeler: Ankara Mutabakatı, Türkiye, Somali, Etiyopya, Afrika Boynuzu.

¹ Adalet Bakanlığı
salihhakankasalak@outlook.com

Türk Devletleri Teşkilatı'nın “Bütünleşme Nabzı”: Büyük Veri Temelli Yeni Bir Metrik

Doç. Dr. Ahmet GÜVEN¹, Dr. Öğr. Üyesi Yakup TOKTAY², Zafer YILMAZ³

Özet

Türk Devletleri Teşkilatı (TDT), kökleri 1992'ye dayanan Türk dünyasında kapsamlı iş birliğini güçlendirmeye yönelik stratejik önem taşıyan bir kurumdur. Ancak bu iş birliğinin dinamiklerini ve bütünleşme seviyesini ölçmek karmaşık bir süreçtir. Bu çalışma, TDT ülkeleri arasındaki karşılıklı etkileşimleri büyük veri analiziyle değerlendiren yeni bir metrik geliştirmiştir.

Araştırmada, TDT üyesi ülkelerin ikili ilişkilerine dair küresel haber ve medya kaynaklarından elde edilen GDELT (Global Database of Events, Language and Tone) büyük veri seti kullanılmıştır. Çalışma, üç döneme ayrılmıştır: Bağımsızlık sonrası kurumsal zeminin oluşumu (1992-2009), kurumsallaşma ve iş birliği arayışları (2009-2021), kurumsal güçlenme ve derinleşme (2021-2025). Bu ayrım, Nahçıvan Anlaşması ve TDT'nin resmi kuruluşu gibi dönüm noktaları gözlemlenmiştir. Geliştirilen “Bütünleşme Nabzı” metriği, olay sayısı, medya tonu, iş birliği ve çatışma göstergeleri temelinde ülkeler arasındaki ilişkilerin niteliğini yorumlamaya olanak vermektedir.

İlk dönemde (1992-2009), TDT ülkeleri arasındaki iş birliği henüz sınırlı ve düzensizdir. İkinci dönemde (2009-2021), Nahçıvan Anlaşması ve TDT'nin resmi kuruluş süreciyle kimi ikili ilişkiler güçlenmiş, ancak genel iş birliği dalgalı kalmıştır. Üçüncü dönemde (2021-2025) ise kolektif nabız yeniden yükselmiştir. Türkiye'nin TDT ülkeleriyle ilişkileri güçlenmekle birlikte, Orta Asya ülkeleri arasındaki uyum seviyesinin gerisindedir. Kolektif nabızdaki bu iniş çıkışlar, dönemsel siyasi gelişmelerle doğrudan paralellik göstermektedir.

Çalışma, TDT içindeki bütünleşme dinamiklerinin dönemsel olarak farklılaştığını, medya temelli verilerin bu değişimi anlamada değerli olduğunu göstermiştir. Türk devletleri arasındaki ilişkiler giderek derinleşmekle birlikte, Türkiye'nin daha aktif rol üstlenmesi Türk dünyasının kapsamlı iş birliği sürecini hızlandıracaktır. Büyük veri temelli metriklerin uluslararası ilişkilerde ağırların ve bütünleşme süreçlerinin izlenmesi için yeni ufuklar açabileceği savunulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Türk Devletleri Teşkilatı, Bütünleşme, Büyük Veri, Medya Analizi

¹ Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Yeni Medya ve İletişim Bölümü
aguven@bandirma.edu.tr

² Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi, Bandırma Meslek Yüksekokulu, Pazarlama ve Reklamcılık Bölümü
ytoktay@bandirma.edu.tr

³ Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Yeni Medya ve İletişim Bölümü

Deniz İletişim Hatları ve Türkistan

Dr. Özge Seçil KAYA ¹

Özet

Denizler doğal sınır olmalarının yanı sıra ticari dolaşımın ve askerî stratejinin taşıyıcılarıdır. Tüm askerî yapılar -hava, kara veya deniz- nihayetinde açık ulaşıma bağımlıdır. Bu bağlamda Deniz İletişim Hatları (Sea Lines of Communications - SLOCs), dünya ticaretiyle birlikte küresel güç projeksiyonunun da omurgasını oluşturmaktadır. Deniz İletişim Hattı (DİH), deniz üzerindeki ticari ve askerî hareketliliğin yoğunlaştığı, stratejik ve ekonomik öneme sahip rotaları ifade eder. Bu hatların kontrolü, bir devletin deniz gücü ve küresel etki kapasitesi açısından belirleyicidir. Kara ile çevrili (landlocked) Türkistan'ın herhangi bir DİH üzerinde doğrudan kontrolü bulunmamaktadır. Bu nedenle Türkistan'da yer alan ülkeler, tedarik ve askeri erişim planlamalarını DİH'lere olan stratejik bağımlılık üzerinden yürütmektedir. Bu bağımlılık, bölge ülkelerinin dış politika yönelimlerinde de etkili olmaktadır. Çalışmanın amacı, Türkistan'ın küresel deniz yollarına bağlanmasını sağlayan DİH'leri askerî strateji açısından incelemektir.

Nitel araştırma yöntemi ile ilgili literatür ve haritalar temelinde Türk Boğazları, Hürmüz Boğazı, Babu'l Mendeb Boğazı, Süveyş Kanalı ve Malakka Boğazı'nın Türkistan ile bağlantıları analiz edilmektedir.

DİH'lere doğrudan erişiminin olmaması, bölge ülkelerinin askerî strateji ve dış politika planlamalarında kırılganlıklar oluşturmaktadır. Ayrıca bu durum stratejik geçitlerin ve uluslararası ulaştırma koridorlarının bölge açısından önemini arttırmaktadır. Türkistan devletlerinin DİH'lere dolaylı erişimi, bir yandan savunma anlamında doğal bir üstünlük sağlarken diğer taraftan kara ile çevrili bu devletlerin müttefiklik ilişkilerinde belirleyici rol oynamaktadır. Çalışma, bölge ülkelerinin askerî strateji planlamalarında DİH'leri dışsal bir unsur olarak değil, bütünsel bir bileşen olarak değerlendirmelerinin gerekliliğine dikkat çekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Türkistan, Deniz İletişim Hatları, Askerî Strateji, Savunma, Askerî Tedarik Zincirleri

¹ozgesecil@gmail.com

Türk Devletleri Arasındaki Savunma Sanayi Ortaklığı

Eren YİĞİTOĞLU¹

Özet

Türk Devletleri Teşkilatı (TDT) üyesi ülkelerin aralarındaki iş birliği alanlarından birisi de hiç şüphesiz savunma sanayi sektörüdür. Savunma sanayi üzerine geçmiş olan ve günümüzdeki önemli olaylara damga vuran Türkiye hâlihazırda birliğin savunma sanayi alanındaki lokomotif konumundadır. Türkiye'nin özellikle Kıbrıs Barış Harekâtı sırasında ve sonrasında kurduğu yerli ve milli şirketler günümüze kadar ulaşmış ve dünyanın en önemli savunma sanayi şirketlerinden birkaçı durumuna gelmiştir. Türkiye'nin bu bilgi birikimini ve teknolojik kapasitesini Türk dünyasıyla paylaşması, ortak güvenlik vizyonunun hayata geçirilmesi açısından büyük önem arz etmektedir.

Bu bildiri, literatür taraması ve güncel savunma sanayi gelişmelerine dayalı betimleyici bir yöntemle hazırlanmıştır.

Bu alandaki asıl ivme 2000'li yıllardan itibaren hız kazanmış ve Bayraktar TB2, ANKA, HİSAR, ATAK gibi sistemlerle küresel ölçekte tanınırlık kazanılmıştır. Bu başarı, diğer Türk devletleri nezdinde de dikkat çekmiş ve ikili iş birliklerini teşvik etmiştir. TDT üyesi Türkistan ülkeleri, uzun yıllardır ağırlıklı olarak Rus ve Çin menşeli silah sistemleri kullanmaktadır. Bu durum, teknolojik bağımlılığın yanı sıra siyasi baskılara da zemin hazırlamaktadır. Ancak Azerbaycan ve Kazakistan gibi ülkeler, uyguladıkları çok taraflı dış politika sayesinde NATO uyumlu sistemlere yönelmeye başlamıştır. II. Karabağ Savaşı'nda Azerbaycan'ın Türk yapımı silah sistemlerini başarıyla kullanması, Türkiye'nin savunma sanayi imajını dünya genelinde artmasını sağlamıştır.

Netice olarak savunma sanayi, Türk dünyasının ortak güvenlik anlayışını ve siyasi birliğini pekiştirecek stratejik bir alandır. Bu alanda yapılması gerekenlere bakarsak eğer, Türkiye'nin sahip olduğu teknik bilgi, üretim kapasitesi ve NATO standartlarındaki tecrübesi, diğer Türk devletleriyle paylaşılmalı ve kurumsal iş birlikleri derinleştirilmelidir. Ayrıca Rusya ve Çin'e olan bağımlılık azaltılıp NATO'ya uyumlu sistemlere geçiş hızlanmalıdır. Son olarak ise devletlerarasındaki tatbikatlar ve personel eğitimleri artırılmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Çin, Rusya, Savunma Sanayi, Türkiye

¹ Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
erenyigitoglu57@gmail.com

İgnatıyev Misyonu ve Rusların Türkistan Misyonu: Üç Önemli İsim ve Tarihsel Bağlam

Cengiz ARSLAN¹

Özet

Bu çalışma, 19. yüzyılda Rus İmparatorluğu'nun Türkistan'a yönelik misyonunu diplomatik, askerî ve idari boyutlarıyla incelemektedir. Araştırmanın temel soruları şunlardır: (1) Rusya'nın Türkistan'daki genişleme politikası hangi diplomatik, askerî ve idari araçlarla yürütülmüştür? (2) Nikolay Pavloviç İgnatıyev, Konstantin Petrovich von Kaufman ve Mihail Skobelev'in faaliyetleri, bu stratejide nasıl işlevler üstlenmiştir? (3) Rus misyonunun bölgedeki siyasi, ekonomik ve kültürel yapılar üzerindeki kısa ve uzun vadeli sonuçları nelerdir? (4) Söz konusu süreç, "Büyük Oyun" bağlamında uluslararası rekabeti ve Orta Asya toplumlarının modernleşme/kimlik mücadelelerini nasıl etkilemiştir? Araştırmanın bulguları, İgnatıyev'in diplomatik girişimlerle yerel hanlıkları Rusya'nın nüfuzuna çektiğini, von Kaufman'ın idari reformlarla bölgeyi Rus yönetimine entegre ettiğini, Skobelev'in ise askerî seferlerle Rus hâkimiyetini pekiştirdiğini ortaya koymaktadır. Sonuçta diplomasi, idare ve askerî gücün birleşimi, Çarlık Rusyası'nın Orta Asya'daki kalıcı hâkimiyetini sağlamış; aynı zamanda bölge halklarının siyasi, kültürel ve toplumsal kimliklerinde derin izler bırakmıştır. Bu yönüyle çalışma, Türkistan'daki Rus misyonunu yalnızca bir "Büyük Oyun" rekabeti olarak değil, aynı zamanda Orta Asya toplumlarının modernleşme ve kimlik mücadelelerinin başlangıç noktası olarak değerlendirmektedir.

Çalışma, nitel araştırma yöntemine dayalıdır. Bu kapsamda, tarihsel olayların betimsel yorumlama yoluyla neden-sonuç ilişkileri içinde ele alınması, ilgili literatürün sistematik biçimde taranması ve döneme ilişkin dokümanların incelenmesi temel metodolojik yaklaşımı oluşturmuştur. Özellikle Brower (2003), Meyer & Brysac (1999), Pierce (1960) gibi kaynaklar üzerinden Rusya'nın Türkistan politikası ve üç önemli aktörün rolü değerlendirilmiştir. Rusların Türkistan'daki misyonu, 19. yüzyılın ikinci yarısından 20. yüzyılın başlarına kadar devam eden bir sömürgecilik ve merkezileştirme sürecini ifade eder. Diplomasi, askerî güç ve idari reformlar yoluyla bölgeye nüfuz eden Rusya, sonuçta Türkistan'ı büyük ölçüde kendi siyasal ve ekonomik sistemine entegre etmeyi başarmıştır.

1. Siyasi Sonuçlar: Yerel hanlıklar (Hive, Buhara, Hokand) Rusya'ya bağımlı hâle gelmiş, bazıları özerkliklerini kâğıt üzerinde korusa da fiilen Rusya tarafından yönetilmiştir (Brower, 2003).

2. Ekonomik Etkiler: Rusya'nın pamuk talebini karşılamak üzere pamuk üretimi teşvik edilmiş, demiryolu ağı ve ticaret güzergâhları geliştirilmiştir. Ancak bu durum, yerel halkın büyük ölçüde Rus tüccarlara bağımlı hâle gelmesine yol açmış, geleneksel ekonomi önemli değişimlere uğramıştır (Pierce, 1960).

3. Toplumsal ve Kültürel Değişim: Rus idaresi altında İslam kurumları kısmen baskılanmış, yerel âdet ve gelenekler ise idari reformlarla denetim altına alınmaya çalışılmıştır. Buna karşılık bazı aydın kesimler, Rus yönetimi döneminde modern eğitimle tanışmış; bunun sonucunda "Ceditçilik" gibi reformcu akımlar ortaya çıkmıştır (Zenkovsky, 1967).

4. Askerî Yön: Rus ordusunun bölgede kalıcı garnizonlar kurması, yerel isyanları bastırma kapasitesini artırmış, bölgenin stratejik konumu Rusya lehine güçlenmiştir. Bu durum, 20. yüzyılda Sovyetler Birliği'nin Orta Asya hâkimiyetinin de temelini atmıştır (Meyer & Brysac, 1999). Bu çalışma, 19. yüzyılın ikinci yarısında Rusya'nın Türkistan'daki misyonunu diplomatik, askerî ve idari boyutlarıyla ele almıştır. Araştırmada ulaşılan bulgular, üç temel aktörün –Nikolay Pavloviç İgnatıyev, Konstantin Petrovich von Kaufman ve Mihail Skobelev– Rus emperyal stratejisinin farklı yüzlerini temsil ettiğini göstermektedir.

¹ Sakarya Üniversitesi
cengizarslan_54@hotmail.com

İgnatiyev'in diplomatik girişimleri, hanlıklarla yapılan antlaşmalar aracılığıyla Rusya'nın nüfuzunu meşrulaştırmış ve bölgenin siyasal yörüngesini Rusya'ya bağlamıştır. Von Kaufman, kurumsal düzenlemeler ve idari reformlarla Türkistan'ı Rus yönetimine entegre ederek, uzun vadeli bir sömürgeci idarenin temelini atmıştır. Skobelev ise sert askerî seferlerle, özellikle Hive ve Gökdepe örneklerinde görüldüğü üzere, Rus hâkimiyetini fiilen pekiştirmiştir. Bulgular, Rusya'nın Türkistan'daki hâkimiyet stratejisinin yalnızca askerî güce dayanmadığını; diplomasi, idare ve askerî baskının bütüncül bir şekilde işlediğini ortaya koymaktadır. Bu süreçte pamuk üretiminin teşvikiyle ekonomik bağımlılığın artması, İslami kurumların zayıflatılması, yeni eğitim girişimlerinin başlatılması ve Cedidcilik gibi reformist akımların doğuşu, bölgedeki toplumsal ve kültürel dönüşümün başlıca sonuçları olmuştur.

Sonuç olarak, bu çalışmada ulaşılan bulgular şunu göstermektedir: 19. yüzyıldaki Rus yayılcılığı, yalnızca "Büyük Oyun" rekabeti bağlamında değil, aynı zamanda Orta Asya toplumlarının modernleşme, kimlik ve bağımsızlık mücadelelerinin başlangıç noktalarından biri olarak değerlendirilmelidir. Diplomatik manevralar, idari dönüşümler ve askerî seferler bir arada değerlendirildiğinde, Çarlık Rusyası'nın bölgedeki kalıcı hâkimiyetinin nasıl tesis edildiği ve bu hâkimiyetin Orta Asya halklarının siyasal-kültürel gelişiminde nasıl belirleyici bir rol oynadığı daha açık biçimde anlaşılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Rusya, Avrasya, Misyon, Türkistan

Alacak Sigortasının Sürdürülebilirliğe Katkısı: Finansal Dirençlilik ve Kurumsal Sorumluluk Açısından Bir Değerlendirme

Doç. Dr. Mehmet YEŞİLYAPRAK ¹

Özet

Günümüzde işletmeler, yalnızca kâr odaklı değil; aynı zamanda çevresel, sosyal ve yönetimsel (ESG) sorumlulukları da dikkate alan sürdürülebilir bir anlayışla faaliyetlerini sürdürmek zorundadır. Bu bağlamda alacak sigortası, işletmelerin nakit akışlarını güvence altına alarak finansal sürdürülebilirliğe katkı sağlayan önemli bir risk yönetim aracı olarak öne çıkmaktadır. Bu çalışmada alacak sigortasının sürdürülebilirlik hedeflerine olan etkisi üç temel boyutta incelenmiştir: ekonomik istikrar, sosyal fayda ve yönetim kalitesi. Özellikle küçük ve orta ölçekli işletmelerin (KOBİ) ticari belirsizliklere karşı korunması, tedarik zincirinin istikrarının sağlanması ve kriz dönemlerinde ekonomik dirençliliğin artırılması yönünde alacak sigortasının rolü detaylandırılmıştır. Ayrıca, bu finansal aracın istihdamın korunması, finansal kapsayıcılık ve kurumsal şeffaflık gibi sosyal ve yönetimsel katkıları da değerlendirilmiştir. Makale sonucunda, sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmada alacak sigortasının dolaylı fakat stratejik bir rol oynadığı vurgulanmakta; ESG uyumlu sigorta ürünlerinin geliştirilmesi ve kamu-özel sektör iş birliğinin artırılması önerilmektedir. Bu çalışmanın amacı, alacak sigortasının sürdürülebilirliğe olan katkısını çok boyutlu bir yaklaşımla incelemek, özellikle ekonomik, sosyal ve yönetimsel etkilerini ortaya koymaktır. Çalışmada ayrıca, ESG kriterleri doğrultusunda geliştirilebilecek alacak sigortası ürünleri ile kamu-özel sektör iş birliğinin önemi üzerinde durulacaktır.

Bu çalışma, alacak sigortasının sürdürülebilirlik bağlamındaki etkilerini ortaya koymak amacıyla nitel araştırma yöntemiyle tasarlanmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak doküman analizi tekniği kullanılmıştır. Doküman analizi, yazılı kaynaklardan elde edilen verilerin sistematik bir biçimde incelenmesini ve yorumlanmasını sağlayan bir nitel araştırma tekniğidir.

Çalışmada incelenen başlıca belgeler aşağıdaki kaynak türlerinden seçilmiştir:

- Alacak sigortası uygulamalarına ilişkin uluslararası ve ulusal raporlar (OECD, World Bank, ICC, Türkiye Eximbank vb.),
- Sürdürülebilirlik ve ESG konularında yayınlanmış akademik makaleler ve bilimsel derlemeler,
- Sigorta şirketlerinin ESG raporları ve sürdürülebilirlik strateji belgeleri,
- Ticaret ve sanayi odalarının alacak sigortası uygulamalarına ilişkin analizleri,
- Türkiye ve Avrupa'daki bazı örnek uygulamaları içeren vaka çalışmaları.

Bu bölümde, alacak sigortasının sürdürülebilirliğe katkısı, yapılan doküman analizine dayalı olarak üç ana tema çerçevesinde değerlendirilmiştir: ekonomik sürdürülebilirlik, sosyal sürdürülebilirlik ve yönetimsel katkılar. Bu çalışma, alacak sigortasının sürdürülebilir kalkınma çabalarına çok boyutlu katkılar sunduğunu ortaya koymuştur. Yapılan doküman analizi neticesinde, alacak sigortasının yalnızca bir risk transfer aracı olmanın ötesinde, işletmelerin ekonomik dayanıklılığını artıran, toplumsal refahı destekleyen ve kurumsal yönetimi güçlendiren bir sürdürülebilirlik bileşeni olduğu tespit edilmiştir.

Özellikle KOBİ'ler açısından kritik önem taşıyan alacak sigortası, belirsizlik ortamlarında finansal istikrar sağlayarak hem işletmelerin ayakta kalmasına hem de istihdamın sürdürülmesine olanak tanımaktadır.

¹ Beykoz Üniversitesi, İşletme ve Yönetim Bilimleri Fakültesi, İşletme Bölümü
mehmetyesilyaprak@beykoz.edu.tr

Sosyal sürdürülebilirlik bağlamında ise, bu mekanizma ekonomik eşitsizlikleri azaltmakta ve finansal kapsayıcılığı güçlendirmektedir. Yönetişim açısından ise, şeffaflık, iç denetim ve kurumsallaşma süreçlerine olumlu katkılar sunduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Alacak sigortası, sürdürülebilirlik, finansal risk yönetimi, KOBİ, ESG, kurumsal sorumluluk, ekonomik dirençlilik

Azerbaycanda Kültür ve Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki: ARDL Sınır Testi Yaklaşımı

Doç. Dr. Laçın ABIŞLI ¹, Öğr. Gör. Dr. Qalib QAFARLI ², Arş. Gör. İlham CABBARLI ³

Özet

Bu makalede, Azerbaycan'da kültürün ekonomik gelişmeye etkisi 1990–2022 dönemi için araştırılmıştır. Çalışmada kültürel göstergeler olarak ülkedeki müze ve kütüphane sayısının yıllara göre dinamiği alınmış, ekonomik gelişme göstergesi olarak ise gayrisafi yurt içi hasılanın (GSYİH) yıllık değişimi esas alınmıştır.  değişkenin tamamı Azerbaycan Cumhuriyeti Devlet İstatistik Komitesi'nin verilerine dayanmaktadır. Model kurulumunda zaman serilerinin logaritmik formu kullanılmıştır. Araştırmada ARDL ve hata düzeltme (ECM) yöntemi kullanılmıştır. Yapılan analizler sonucunda kültürün ekonomik gelişme üzerindeki etkisi belirlenmiştir. Öncelikle değişkenler arasında eşbütünleşme (koentegrasyon) ilişkisi olduğu tespit edilmiştir. Uzun dönem analizine göre müze sayısındaki %1'lik artış ekonomik büyümeyi %0,91 oranında artırmaktadır. Kütüphanelerin ekonomik gelişmeye etkisi pozitif (%0,39) olmakla birlikte, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Hata düzeltme modeline göre ise kısa vadede müze ve kütüphane sayısında meydana gelen şokların %45,3' belirli bir süre zarfında telafi edilmekte ve sistem uzun dönem denge durumuna yeniden yaklaşımaktadır. Sonuçlar doğrultusunda uygun politika önerileri sunulmuştur.

Araştırmada, konuyla ilgili daha önce çalışma yapmış akademisyenlerin görüşlerinin analizi ve sentezi, bilimsel soyutlama, istatistiksel ve ekonometrik analiz yöntemleri ile birlikte eşbütünleşme (koentegrasyon) analizinden yararlanılmıştır. Çalışmanın teorik ve metodolojik temelleri bu çerçevede şekillenmiştir. Ekonomik gelişme ile kültür arasındaki ilişkiyi ortaya koymak için öncelikle zaman serilerinde durağanlık testi yapılmıştır. Durağanlık analizi, serilerin hangi entegrasyon düzeyinde (I(0) ya da I(1)) olduğunu belirleyerek, kullanılacak ekonometrik modelin türünü tayin etmektedir. Eğer seriler I(0) sınıfındaysa, geleneksel regresyon modelleri kullanılabilir. Seriler I(1) sınıfındaysa ve aralarında eşbütünleşme yoksa, kısa vadeli etkileri incelemek üzere otoregresif modeller (AR ya da VAR) tercih edilir. Ancak seriler arasında eşbütünleşme ilişkisi varsa, uzun dönem etkileri incelemek amacıyla hata düzeltme modelleri (ECM veya VECM) kullanılır. Bununla birlikte, bazı durumlarda analiz edilen ekonomik göstergelerin hem I(0) hem de I(1) düzeyinde entegrasyon özellikleri taşıdığı görülmektedir. Bu gibi durumlarda ARDL (Autoregressive Distributed Lag) modeli daha sağlıklı ilişkiler kurma olanağı tanır.

Uzun dönem denklemine göre, müze sayısındaki %1'lik bir artış, gayrisafi yurt içi hasılayı (GSYİH) %0,91 oranında artırmaktadır. Ancak, aynı tabloda sunulan verilere göre kütüphane sayısındaki artışın GSYİH zerindeki etkisi istatistiksel olarak anlamlı değildir. Bu çalışmada Azerbaycan'da uzun dönem ekonomik büyümenin belirleyicilerinden biri olarak kültürel altyapının rolü incelenmiş ve müzelerin yıllar itibarıyla sayısındaki değişimin GSYİH zerindeki etkisi ampirik olarak analiz edilmiştir. Sonuçlar, ülkedeki müze sayısındaki %1'lik bir artışın, GSYİH'yi %0,91 oranında artırdığını göstermektedir. Bu bulgu, müzelerin ekonomik gelişme açısından etkili ve verimli birer kültürel kurum olduğunu, bireylerin kültürel seviyesini olumlu yönde etkilediğini ortaya koymaktadır. Dolayısıyla, devletin müzelere yönelik dikkat ve yatırımlarını artırması, ekonomik büyümeyi destekleyici bir politika olarak değerlendirilebilir. Buna karşılık, kütüphane

¹ Bak Devlet Üniversitesi

² Bak Devlet niversitesi
qalib.qafar@gmail.com

³ Bak Devlet niversitesi

sayısındaki artışın ekonomik büyüme üzerindeki etkisi istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Bu durum, Azerbaycan'ın bağımsızlık döneminde (1991-2022) yaklaşık 2000 kütüphanenin kapatılmış olmasıyla açıklanabilir. Bu süreç, devlet tarafından kütüphane sisteminin rasyonalizasyonu amacıyla yürütülmüş olsa da, özellikle büyük şehirler dışındaki bölgelerde kütüphane sayısının artırılması, bireylerin kültürel gelişimine ve boş zamanlarının daha verimli değerlendirilmesine katkı sağlayacaktır.

Ampirik bulgular, özellikle müze sayısındaki artışın ekonomik gelişmeye olan pozitif etkisini ortaya koymakla birlikte, bu etkinin sadece mekanik (idari) olarak müze sayısını artırmakla sağlanamayacağını da ima etmektedir. Bu bağlamda, ekonomik büyümeye katkı sağlayan kültürel gelişim, boş zamana ayrılan sürenin artırılmasıyla mümkün olabilir. Örneğin, haftalık çalışma ve tatil günlerinin yeniden düzenlenmesi, bireylerin kültürel faaliyetlere katılımını artırabilir ve bu da hem bireysel refahı hem de kültürel üretkenliği destekleyerek uzun vadede ekonomik büyümeyi teşvik edebilir.

Anahtar Kelimeler: Kültür, Ekonomik Büyüme, ARDL, Sınır Testi, Eşbütünleşme

Türkiye'den Türk Dünyası Ülkelerine Göçte Gelirin Etkisi

Doç. Dr. Musa BAYIR¹, Doç. Dr. Bekir GÜNDOĞMUŞ², Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin GÜVENOĞLU³

Özet

Uluslararası göçü teşvik eden birçok unsur söz konusudur. Tarihsel ve kültürel bağların göçü teşvik ettiğini savunan göç teorilerinin varlığına rağmen, son dönemde göçü ekonomik gerekçelere dayandıran birçok teoride ortaya konulmuştur. Türkiye ve Türk Dünyası ülkeleri elbette güçlü tarihsel ve kültürel bağlara sahiptir. Bununla birlikte bu çalışmada ekonomik faktörlere odaklanılmakta ve Türkiye'den Türk Dünyası ülkelerine gerçekleşen göç üzerinde gelirin etkisi ampirik olarak araştırılmaktadır. Türk Dünyası ülkelerine Türkiye'den göç eden kişi sayısı 2024 yılında 47584 olarak gerçekleşmiştir. Üstelik Türkiye'den en çok göç edilen ülkeler arasında Azerbaycan, Özbekistan, Türkmenistan ve Kazakistan ilk 10 ülke arasında yer almaktadır. Bu çalışmada, Türkiye'den Türk Dünyası ülkelerine göç üzerinde ana ülke ve menşe ülkedeki gelir değişikliklerinin etkisinin ekonometrik olarak analiz edilmesi amaçlanmaktadır.

Çalışmada panel regresyon yaklaşımıyla, 2016-2024 dönemi verileri kullanılmıştır. Veriler Türkiye İstatistik Kurumu ve Dünya Bankası veri bankasından alınmıştır.

Elde edilen sonuçlar göstermektedir ki Türkiye'den bu ülkelere yönelik göç üzerinde menşe ülkelerin gelir artışları pozitif bir etkide bulunurken, Türkiye'nin gelir değişiklikleri negatif yönde etkilemektedir. Başka bir ifadeyle, Türkiye'de gelirden yaşanan iyileşmeler beklendiği gibi göçü azaltıcı, menşe ülkelerdeki gelir iyileşmeleri ise göçü artırmaktadır. İlginç bir şekilde, menşe ülkelerde yaşanan gelir değişimleri, Türkiye'deki gelir değişimlerine kıyasla az da olsa daha büyük bir etki meydana çıkarmaktadır. Buradan hareketle, Türk Dünyası ülkelerinde yaşanan ekonomik canlanmanın Türkiye'den bu ülkelere yönelik göçü artıracığı ifade edilebilir.

Anahtar Kelimeler: Türk Dünyası, Göç, Gelir, Panel Regresyon Analizi

¹ Bandırma Onyedli Eylül Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü
mbayir@bandirma.edu.tr

² Bandırma Onyedli Eylül Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü
bgundogmus@bandirma.edu.tr

³ Bandırma Onyedli Eylül Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü
hguvenoglu@bandirma.edu.tr

Yaş Alan Bireyler İçin Kentlerin Yaşanabilir Olabilmesi Nasıl Sağlanır? Darülaceze Örneği

Dr. Öğr. Üyesi Hami AYDIN¹

Özet

Dünya çapında genel kabul görmüş görüşe göre yaşlı nüfusun toplam nüfus içindeki oranının %10,0'ı geçmesi nüfusun yaşlanmasının bir göstergesi olarak sayılmaktadır. Bu bildiride, dünya çapındaki istatistiklere göre giderek yaşlanan Türkiye'de kentlerin yaş alan bireyler için nasıl daha erişilebilir, daha kapsayıcı ve daha yaşanabilir hale getirilebileceği tartışılmaktadır. Ayrıca, aktif yaşlanma, erişilebilirlik, mekânsal planlama ve bütüncül hizmet tasarımı gibi konular stratejik bir perspektifle ele alınarak yaşlılığın yalnızca bir dönem değil topluma katkı sunmanın, bilgi ve deneyimi aktarmanın, ayrıca aktif ve anlamlı yaşamın bir devamı haline gelmesinin önemi üzerinde durulmuştur. Yaşlıları toplumsal yaşamın merkezine alan ve yaşlıların karar süreçlerine dahil olmasını kolaylaştırarak onlara yönelik katılımcı mekanizmaları geliştirmek üzere çeşitli alternatiflerin önerildiği bu bildiride yaklaşık yüz otuz yıllık geçmişe sahip Darülaceze örneğinden söz edilmiştir. Bu kapsamda, belirlenen süreç ve yürütülen tüm uygulamaların etkinliğini, verimliliğini artırmak ve beklenen faydanın kazanılmasını sağlamak üzere süreçlerin kontrol altında yürütülmesine ve denetimin önemine değinilmiştir.

Bu çalışma, dünya genelinde ve Türkiye'de yaşlı nüfus oranının giderek artması nedeniyle yaşanan demografik değişimin kentlerde yaşlılarla birlikte tasarlanması ve onların deneyimlerinden faydalanılması anlayışının önemi üzerine kurgulanmıştır. Çalışmada Türkiye'deki kentlerin yerel yönetim uygulamalarından yola çıkılmış, ancak büyüklük veya yöresel ayırım gibi hiyerarşik kümeleme ya da sınıflandırma yapılmamıştır. Konuya yaşlı nüfusa ilişkin veriler ve gelecek perspektifinden yaklaşmıştır. Yürütülen literatür taraması ve saha çalışması sonucunda derlenen verilere ilişkin analitik değerlendirmeler yapılmıştır. Bir kenti "yaş dostu" yapmanın o kentte oluşturulan fiziksel altyapıdan çok daha fazlasını kapsadığı fikrinden hareketle yaşlılara yönelik erişilebilirlik, mekânsal planlama ve hizmet tasarımı gibi modellerin geliştirilmesi gerektiği anlaşılmıştır. Yaşlı, engelli ve çocuklara yönelik kurumsal bakımı bütüncül bir bakış açısı ile yeniden yorumlayan, bireyin bağımsızlığını, onurunu ve sosyal etkileşimini koruyarak özel mekânsal tasarım örneği sunan Darülaceze modeli incelenmiştir. Bu kapsamda, gündüz yaşam merkezi konseptine göre tasarlanan mekanlardaki yaş almış bireylerin hem aile ortamında kalabilmesini hem de gün içinde sosyalleşmesini destekleyen hibrit modeller sunduğu savunulmuştur.

Gönüllülük ve deneyim aktarımının desteklenmesi ve yaşlı bireylerin sosyal hayata daha etkin katılımlarının mümkün olabileceği, bu kapsamda 1895 yılından günümüze değin dil, din, ırk ayrımı olmaksızın bir arada yaşayan Darülaceze hizmet modeli ve standartlarının uygulanabilir olduğu görülmüştür. Herkes için dost bir kentin hep birlikte konuşan, birlikte tasarlayan ve birlikte yaş alan kent olabilmesini sağlamak üzere ilgili tüm süreçlerin kontrol altında yürütülmesi savunulmuştur. Beklenen faydanın elde edilip edilmediğine ilişkin makul güvence verebilmek üzere yürütülen faaliyetlerin değerlendirilmesinin ve denetiminin gerekliliğine vurgu yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Darülaceze, yaşlılık, aktif yaşlanma, kontrol, denetim

¹ Beykoz Üniversitesi, İşletme ve Yönetim Bilimleri Fakültesi, Uluslararası Ticaret ve Finansman Bölümü
haaydin68@gmail.com

Yazar: Başöğretmen Dr. İbrahim İslah Kurum: Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı Hunlar Üzerine Klasik Dönem Batı Kaynaklarının Tarihsel Güvenirlik Açısından Kıyaslanması: Ammianus Marcellinus, Jordanes ve Priskos

Dr. İbrahim İSLAH ¹

Özet

Bu çalışma, Hunlar hakkında bilgi veren üç temel klasik Batı kaynağın (Ammianus Marcellinus, Jordanes ve Priskos) Hun tasvirlerini tarihsel güvenirlik ve anlatsal önyargı açısından karşılaştırmalı şekilde ele alır. Söz konusu metinler, Roma merkezli bakışın ve dönemin ideolojik kodlarının Hun imgesine nasıl yansıdığını göstermesi bakımından önemlidir.

Çalışmada metin içerik analizi yaklaşımı kullanılmış; her eserden seçilen pasajlar tematik kodlamaya tabi tutulmuştur. Kodlar nesnellik, tanımlayıcı dil, askeri söylem, dini yorum ve diplomatik gözlem kategorilerine ayrılmıştır. Metinler aynı ölçekle puanlanarak yazarlar arası benzerlik ve farklılıklar nicel olarak da karşılaştırılmıştır. Ayrıca söylem çözümlemesiyle kullanılan sıfatlar, metaforlar ve barbarlık kipi ayrıntılı olarak taranmış, bulgular SPSS ortamında korelasyon testiyle desteklenmiştir.

Analiz sonuçları, Ammianus'un Hunları çoğunlukla askerî bir tehdit olarak betimlediğini ve kimi dramatik ayrıntılarla korku söylemi kurduğunu ortaya koymuştur. Jordanes'in anlatısında Hristiyan teleolojinin belirginleştiği, Hunların barbarlık örneği olarak sembolize edildiği gözlenmiştir. Priskos ise diplomatik heyet üyesi olarak yazdığı için Hun yaşamına dair özgün betimlemeler sunmuş, ötekileştirici dil kullanımı en düşük puanı almıştır. Bununla birlikte üç metin de Hun siyasi örgütlenmesini yeterince ayrıntılandırmamış, ekonomik yapı genellikle ihmal edilmiştir. Çalışma, Hun tarihine dair tekil kaynaklara dayalı genellemelerin güvenilir olmadığını göstermektedir. Priskos'un saha gözlemlerinin birinci el değerinden yararlanılırken, Ammianus ve Jordanes metinleri eleştirel bağlamlandırılmalıdır. Gelecek araştırmalar, arkeolojik bulgularla metinleri eşleştiren disiplinlerarası modeller geliştirmeli; ayrıca Bizans dışı Doğu kaynakları da analize katılmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Hunlar, Ammianus Marcellinus, Jordanes, Priskos, Tarih Yazımı

¹ Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı
islub.tr@gmail.com

1905 Rus-Japon Savaşının Osmanlı İmparatorluğu'na Yansımaları

Burak SÜRÜCÜ ¹

Özet

Tarihin akışı içerisinde önemli bir yeri bulunan imparatorlukların yaşamış olduğu birtakım olaylar onların siyasi, sosyal yahut askeri durumunun değişmesini sağlamıştır. Hiç şüphesiz 20. Yüzyıl imparatorluklarının birbirleri ile olan etkileşimi de bahsi geçen değişimlerin çeşitli vasıtalarla gözlemlenmesini beraberinde getirmiştir. Böylece ele alacağımız 1905 yılında Rus ve Japon Donanması arasında gerçekleşen savaşın Osmanlı İmparatorluğuna olan yansımaları ele alınacaktır.

Özellikle Sultan 2. Abdülhamit döneminde temelleri atılmaya başlanan Osmanlı-Japon ilişkilerinin 1905 Rus-Japon savaşı süresince Osmanlı İmparatorluğu'nun Japonya'yı yakinen takip etmesi ise Rusya Karşısında Osmanlı'nın tutumuna dayanmakta idi. Nitekim Osmanlı İmparatorluğu'ndan fazlası ile uzak bir bölgede meydana gelen bir savaşın Osmanlılar tarafından bu kadar yakın takip edilmesinin sebebi ve Osmanlıların doğal bir düşman olarak gördükleri Rus İmparatorluğu'nun yenilebilir olduğunu işlemeye çalışmaları, çalışmamız içerisindeki ele alınacak temel sorunları oluşturmaktadır. Böylelikle Osmanlı İmparatorluğunun etkilenmiş olduğu hem askeri hem de sosyal sebepler bahsi geçen sorular ile ele alınacaktır.

Verilen bu kapsam neticesinde ise konu, çağdaş kaynaklar yardımıyla işlenecektir. Bu hususta dönem gazeteleri ve belgelerinin yanı sıra yapılan tercüme de ele alınacaktır. Özel olarak ise söz konusu savaşın en önemli kısımlarından olan Çuşima Muharebesi hakkında Yüzbaşı Mustafa Kemal Bey'in (Atatürk) İngilizce ve Fransızcadan karşılaştırmalı olarak tercüme ettiği eser de ele alınacaktır.

Sonuç olarak; 1905 tarihinde bir deniz savaşı olarak gerçekleşen başta Çuşima Muharebesi etrafında Osmanlı İmparatorluğuna olan yansıması öncelikle fikri Altyapısı ile ele alınacak sonrasında ise özellikle bahsi geçen eserlerde vurgulanan deniz harp sanayisindeki yeniliklerin ne olduğuna değinilecektir.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı İmparatorluğu, Rus-Japon Muharebesi, Çuşima Muharebesi, Mustafa Kemal Bey.

¹ Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yakınçağ Anabilim Dalı
burakurucu2834@gmail.com

Tuna Bulgar Devleti'nde Hristiyanlığa Karşı Direniş: Vladimir Han Dönemi

Dr. Öğr. Üyesi Kaan AKAR¹

Özet

681 yılında Asparuh Han tarafından Bozkırlı Türk kimliğiyle ve Gök Tengri inancına bağlı olarak kurulan Tuna Bulgar Devleti, bulunduğu coğrafya sebebiyle hem Slav kabileleriyle hem de Bizans İmparatorluğu ile yakın ilişkiler kurmuştur. Bu ilişkiler, zamanla devletin sosyokültürel yapısını etkilemiş; özellikle Bizans ile sürdürülen savaş ve barış süreçleri ile Slav halkları üzerinde kurulan egemenlik, dinî ve kültürel dönüşümlere zemin hazırlamıştır.

Bu çalışma, Bizans kaynakları ile modern tarih yazımında yapılan değerlendirmeleri karşılaştırmalı biçimde inceleyerek, Tuna Bulgar Devleti'nde Hristiyanlaşma sürecini ve bu sürecin Türk kimliği üzerindeki etkilerini analiz etmektedir. Özellikle Çar Vladimir'in Hristiyanlık karşıtı siyaseti merkeze alınarak devletin 864 sonrası kimlik yapısına dair çıkarımlarda bulunulmuştur.

Kurum Han döneminde Bizans'tan alınan yerleşimlerdeki esirlerin iç bölgelere sürülmesiyle başlayan dinî temaslar, zamanla Hristiyanlığın yayılmasına neden olmuştur. Omurtag ve Malamir dönemlerinde Hristiyanlıkla mücadele edilmişse de etkili olmamıştır. Boris Han'ın 864'te din değiştirmesi ve 865'te vaftiz edilmesiyle Tuna Bulgar Devleti resmen Hristiyan bir kimliğe bürünmüştür. Ancak Boris'in yerine geçen oğlu Vladimir, eski Türk dinine ve bozkır kültürüne dönmeyi amaçlayan bir siyaset izlemiş, Hristiyanlığı reddetmiştir. Bu durum, devlet içinde din ve kimlik mücadelesinin sürekliliğini göstermektedir.

Tuna Bulgar Devleti'nin 864 yılındaki resmî Hristiyanlaşmasına rağmen, Bozkırlı Türk kimliğinin bir süre daha yaşadığı anlaşılmaktadır. Vladimir'in siyaseti, bu kimliğin tamamen ortadan kalkmadığını, aksine boyarlar arasında karşılık bulduğunu göstermektedir. Dolayısıyla Tuna Bulgarlarının 864 sonrası tam anlamıyla Slavlaştığı ve Hristiyanlaştığı görüşü yeniden değerlendirilmelidir. Çalışmamız Bizans kaynakları ve modern çalışmalar ışığında Vladimir'in Hristiyanlık karşıtı siyasetini inceleyerek, Slavlaşma ve Hristiyanlığın hemen ve topyekûn olup olmadığını ortaya koymaya gayret edecektir.

Anahtar Kelimeler: Tuna Bulgar Devleti- Bizans İmparatorluğu, Hristiyanlık- Çar Boris- Vladimir Han

¹ Erzurum Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Genel Türk Tarihi
kaan.akar@erzurum.edu.tr

Ordu, Ahlak ve Disiplin: Bizans ve Moğol İmparatorluklarında Askerî Düzenin Karşılaştırmalı Analizi

Dr. Öğr. Üyesi Kaan AKAR¹, Mehmet Ali DİNÇ²

Özet

Orta Çağ'da ordu ile devlet, birbirinden ayrılmaz iki temel unsur olarak karşımıza çıkar. Bir devlet, ancak ordusunun gücü sayesinde varlığını sürdürebilir, aksi takdirde yıkılabilir. Ordunun bu belirleyici rolü, içindeki düzenin, disiplinin ve mensuplarının bağlılığının önemini ortaya koymuştur. Bu bağlamda, güçlü bir ordunun ancak onurlu, ahlaklı ve sağlam karakterli bireylerden oluşması gerektiği düşüncesi yaygınlık kazanmıştır. Dünya tarihinin iki büyük gücü olan Bizans ve Moğol imparatorlukları, bu çalışmada karşılaştırmalı olarak ele alınan iki örnektir.

Bizans'ta birçok askerî risale kaleme alınmıştır. Bunların en ünlüsü, İmparator VI. Leon'a ithaf edilen *Tactica* adlı risaledir. Her ne kadar VI. Leon bir savaşa katılmamış olsa da, bu başyapıt, ordunun silahlarından erzak konvoylarına, esirlere davranışından sefere ve askerî ahlak ile onuruna kadar pek çok konuyu kapsamlı biçimde ele almaktadır. Çalışmanın diğer örneğini ise Moğol İmparatorluğu oluşturmaktadır. Cengiz Han, kadim bozkır hayatının kurallarına dayalı olarak kurduğu bu devleti, Töre adı verilen geleneksel yaşam düzeniyle şekillendirmiştir. Bu düzeni yazılı hale getirerek uzun süre yürürlükte kalmasını sağlamıştır. Bozkır töresinin Cengiz Han'ın yorumlarıyla birlikte uygulanması sonucu oluşan bu kurallar bütünü, zamanla Yasa ve Yasak adıyla anılmaya başlamıştır.

Cengiz Han Yasası'nda ordu ve askerlikle ilgili birçok madde bulunmaktadır. Bu maddelerin benzerleri, VI. Leon'un *Tactica*'sında da görülmektedir. Dolayısıyla, farklı toplum ve kültürlerde dahi ordunun işleyişinin benzer ilkelere dayandığı anlaşılmaktadır. Bu çalışma, *Tactica* ve Yasa metinlerini esas alarak Bizans ve Moğol imparatorluklarında ordu sistemleri arasındaki benzerlikleri ve "askerî onurlu ve ahlaklı olma" kavramını incelemeyi amaçlamaktadır. Bu çalışmanın bir diğer amacı, askerî ahlaklı ve onurlu olma kavramının her iki imparatorlukta yerini ve önemini vurgulamaktır.

Anahtar Kelimeler: Bizans İmparatorluğu-Moğol İmparatorluğu-Askerî Ahlak-Tactica- Yasa.

¹ Erzurum Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Genel Türk Tarihi
kaan.akar@erzurum.edu.tr

² İstanbul Aydın Üniversitesi

Yeni Paradigmalar Işığında 21. Yüzyılda Dil Eğitiminde Kültür Aktarımı

**Prof. Dr. Muhammet KOÇAK¹, Öğr. Gör. Dr. Esin KARACAN YÜCEDAĞ², Öğr.
Gör. Dr. Asuman YAPRAK¹**

Özet

Bu çalışma, 21. yüzyılda dil eğitiminin çokkültürlü yapı ve kültürlerarası etkileşim bağlamında dönüşen doğasını ele alarak, kültür aktarımının eleştirel bir pedagojik süreç olarak nasıl yeniden yapılandırılması gerektiğini incelemeyi amaçlamaktadır. Nitel araştırma yöntemine dayalı kuramsal betimleme niteliğindeki bu çalışmada, kültür aktarımı ve kültürlerarası yeterlik alanında öne çıkan Byram, Kramersch, Liddicoat, Scarino ve Risager gibi kuramcıların yaklaşımları temel alınmıştır. Kültürün sabit bir bilgi alanı olmaktan çıkarılarak, öğrencilerin çoklu kimliklerini dikkate alan, temsilleri sorgulayan ve empatiyi teşvik eden dinamik bir öğrenme sürecine dönüşmesi gerektiği vurgulanmakta; bu doğrultuda öğretmen eğitimi ve öğretim materyallerinin eleştirel kültür pedagojisi temelinde yeniden yapılandırılması önerilmektedir.

Çalışma, nitel araştırma yöntemlerine dayalı olarak kuramsal bir betimleme sunmaktadır. Kültür aktarımı ve kültürlerarası iletişim yeterliği alanlarındaki temel kuramsal yaklaşımlar sistematik olarak incelenmiş; özellikle Byram, Kramersch, Liddicoat, Scarino ve Risager'in teorik çerçevelerinden yararlanılmıştır.

Analizler sonucunda kültür aktarımının yalnızca hedef kültüre dair bilgi sunmaktan ibaret olmadığı; öğrencilerin çoklu kimliklerini merkeze alan, kültürel temsilleri eleştirel biçimde sorgulayan ve empati gelişimini destekleyen bir sürece dönüşmesi gerektiği ortaya konmuştur. Ayrıca dijitalleşmenin kültürel öğrenme üzerindeki dönüştürücü etkisi vurgulanmıştır. Dil öğretmenlerinin kültürü dil öğrenme sürecinin merkezinde konumlandırmaları gerekmektedir. Bu doğrultuda, öğretim programları ve materyallerin eleştirel kültür pedagojisi temelinde yeniden yapılandırılması ve öğretmen eğitimi programlarında kuramsal farkındalığın artırılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Dil Eğitimi, Kültürlerarası Yeterlik, Kültür Aktarımı, Yeni Paradigmalar

¹ Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Yabancı Diller Yüksekokulu, Yabancı Diller Bölümü
asuman.yaprak@hbv.edu.tr

Reform mu, Bile Bile Lades mi? Diasporada Türkçe Öğretmenlerinin Yerelden Görevlendirilmesine Eleştirel Bir Bakış

Doç. Dr. Hasan Kazım KALKAN¹

Özet

Türk diasporasının anavatandaki soydaşlarıyla arasındaki en güçlü ve kalıcı bağ, ortak dil olan Türkçedir. Bu gerçeğin bilincinde olan Türkiye Cumhuriyeti devleti, yurt dışında yaşayan Türk çocuklarının Türkçe ve Türk kültürü ile olan bağlarını korumak ve güçlendirmek amacıyla, her yıl çeşitli branşlardan çok sayıda öğretmeni Millî Eğitim Bakanlığı aracılığıyla yurt dışındaki farklı ülkelere görevlendirmektedir. Bu öğretmenler, Bakanlıklararası Ortak Kültür Komisyonu Kararı (BAOKK) kapsamında yurt dışında istihdam edilmekte; beş yıllık görev süresinin sonunda Türkiye'ye dönerek önceki görevlerine devam etmektedirler. Millî Eğitim Bakanlığı, 2025 yılı itibarıyla ilk kez Türkçe ve Türk kültürü derslerini yürütecek öğretmenlerin yerelden temin edilmesi uygulamasını başlatmıştır. Bu çerçevede pilot bölge olarak seçilen Almanya'da 50 Türkçe ve Türk kültürü öğretmeni yerel kaynaklardan görevlendirilmiş ve ilgili eğitim kurumlarında görevlerine başlamıştır. Öğretmenlerin Türkiye'den gönderilmek yerine Almanya'dan görevlendirilmesi, ilk bakışta pratik ve olumlu bir adım gibi görünmekle birlikte, çeşitli açılardan dikkate değer riskler barındırmaktadır. Bu uygulama, mevcut öğretmen görevlendirme sisteminde köklü bir değişikliğe işaret etmekte olup, sistemin geleceği açısından ciddi etkiler doğurma potansiyeline sahiptir. Bu nedenle, çalışmanın temel amacı, söz konusu yeni uygulamanın barındırdığı riskleri ortaya koymak ve bu riskler bağlamında değerlendirme yapmaktır.

Çalışmaya temel oluşturan veriler doğrudan gözlem yöntemiyle elde edilmiştir.

Elde edilen bulgular, on temel başlık altında açıklamalarıyla birlikte sunulmuştur. Hâlihazırda işleyen bir sistem mevcutken ve bu sistem, iyileştirme ve geliştirme olanaklarına açıkken, ne tür sonuçlar doğuracağı belirsiz ve önemli riskler içeren bir düzenlemeye yönelmenin, eğitim politikaları açısından rasyonel bir tercih olmadığı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Diaspora, Türk Diasporası, Türkçe Öğretimi

¹ Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Yabancı Diller Eğitimi
k.kalkan@gazi.edu.tr

Yapay Zekâ ile Müzik: Küçük Yaşta Dil Öğrenimi

Arş. Gör. Merve ÇILDIR¹

Özet

Bu araştırma, Almanca dil eğitimi kapsamında yapay zekâ destekli müzik üretim aracı olan Suno'nun ders materyali olarak nasıl kullanılabileceğini, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman analizi yöntemi ile incelemektedir. Suno, yazılı girdilerden özgün müzik ve şarkı sözleri oluşturabilen bir yapay zekâ uygulamasıdır. Çalışmada, geleneksel ders materyallerinin ötesine geçilerek, bu araçla üretilen müziklerin dil öğretimi süreçlerine nasıl entegre edilebileceği araştırılmıştır. Suno, verilen yazılı girdilerden özgün şarkılar üretebilen bir yapay zekâ aracıdır. Bu bağlamda, çalışmada Suno'nun özellikle kelime öğretimi, kalıp ifadelerin tekrarı, tematik içeriklerin aktarımı gibi dil öğretiminin temel bileşenlerinde nasıl kullanılabilceği tartışılmıştır. Müziğin ritmik ve tekrar içeren doğası göz önüne alındığında, özellikle A1 ve A2 seviyesindeki öğrenciler için renkler, sayılar, eylemler, selamlaşma kalıpları, hayvanlar, hava durumu gibi konuların öğretiminde Suno ile oluşturulacak şarkıların etkili olabileceği değerlendirilmiştir. Ayrıca şarkıların hareketli etkinliklerle, drama çalışmalarıyla veya görsel oyunlarla desteklenmesi durumunda, öğrencilerin hem bilişsel hem duyuşsal katılımının artabileceği öngörülmektedir. Çalışmada, müzikle öğrenmenin oyunlaştırılmış bir öğrenme deneyimi sunduğu, bunun da özellikle küçük yaş gruplarındaki öğrencilerin yabancı dile olan tutumlarını olumlu yönde etkileyebileceği vurgulanmıştır.

Sonuç olarak, bu araştırma Suno gibi yapay zekâ araçlarının yalnızca yaratıcı içerik üretmekle kalmayıp, öğretmenlere öğrenci seviyesine uygun, konuya özel, motivasyonu yüksek materyaller üretme konusunda önemli fırsatlar sunduğunu göstermektedir. Dil öğretiminde teknolojinin yaratıcı ve pedagojik yönden nasıl değerlendirilebileceğine dair fikir sunmayı amaçlamaktadır. Bu araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi kullanılarak yürütülmüştür. Çalışmanın amacı, yapay zekâ destekli müzik üretim aracı Suno'nun Almanca yabancı dil eğitiminde yaratıcı materyal geliştirme sürecinde nasıl kullanılabilceğini öğretmen deneyimi bağlamında incelemektir.

Evren ve örneklem olarak, araştırma belirli bir öğrenci grubu veya katılımcı üzerinde uygulanmamış; bunun yerine araştırmacının bireysel deneyimleri ve materyal üretim süreci esas alınmıştır. Bu nedenle örneklem yerine çalışmanın odağı öğretmenin Suno kullanarak hazırladığı materyaller ve pedagojik değerlendirmeleridir. Veri toplama aracı olarak, araştırmacının Suno ile oluşturduğu müzik içerikleri ve bu içeriklere ilişkin kişisel notları, fikirleri ve planlamaları değerlendirilmiştir. Ayrıca, ilgili alanyazın taramasıyla desteklenen pedagojik yorumlar da veri olarak kullanılmıştır. Verilerin toplanması ve analizi sürecinde, araştırmacının materyal geliştirme deneyimi ve pedagojik değerlendirmeleri sistematik olarak doküman analizi yöntemiyle incelenmiştir. Elde edilen veriler tematik kodlama ile çözümlenmiş ve Suno'nun yabancı dil öğretiminde yaratıcı materyal olarak kullanılabilme potansiyeli üzerine yorumlar yapılmıştır.

Araştırma kapsamında, yapay zekâ destekli müzik üretim aracı Suno'nun Almanca yabancı dil eğitiminde yaratıcı materyal geliştirme potansiyeli öğretmen deneyimi temelinde incelenmiştir. Doküman analizi sonucunda, Suno'nun özellikle küçük yaş gruplarında dil öğretiminde kullanılabilcek çeşitli avantajları ortaya çıkmıştır. İlk olarak, Suno ile oluşturulan müzik içeriklerinin dil öğretiminde kelime ve kalıp ifadelerin tekrarında etkili olabileceği değerlendirilmiştir. Müziğin ritmik yapısı ve tekrar eden melodik unsurların, öğrenme sürecini destekleyici olduğu gözlemlenmiştir. İkinci olarak, öğretmen perspektifinden Suno'nun sağladığı yaratıcı içerik üretme imkânının, ders materyallerinin çeşitlendirilmesi ve zenginleştirilmesi açısından önemli bir katkı sunduğu anlaşılmıştır. Bu sayede, öğrencilerin motivasyonunun ve derse olan ilgisinin artırılması mümkün görünmektedir. Ayrıca, müziğin öğrenme sürecinde oyunlaştırma unsuru olarak kullanılması, çocukların dil öğrenimine karşı olumlu tutum geliştirmelerine yardımcı olmaktadır.

¹ Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Yabancı Diller Eğitimi
mervecildir@gazi.edu.tr

Suno ile hazırlanan içeriklerin farklı etkinliklerle desteklenerek etkileşimli hâle getirilebileceği ve bu durumun öğrenci katılımını artırabileceği sonucuna varılmıştır. Sonuç olarak, doküman analizi yöntemiyle elde edilen bulgular, Suno'nun dil öğretiminde yenilikçi, yaratıcı ve esnek materyal geliştirme aracı olarak potansiyel taşıdığını göstermektedir. Bu potansiyel, teknolojinin pedagojik kullanımı açısından öğretmenlere yeni fırsatlar sunmaktadır. Bu çalışma, Suno'nun yapay zekâ destekli müzik üretimiyle Almanca yabancı dil öğretiminde yaratıcı materyal geliştirme açısından önemli bir potansiyel taşıdığını ortaya koymuştur. Müzik destekli içeriklerin, özellikle küçük yaş gruplarında dil öğrenimini daha eğlenceli ve etkili hâle getirebileceği değerlendirilmiştir. Öğretmenlerin, Suno gibi teknolojik araçları kullanarak öğrenci seviyesine uygun ve ilgi çekici materyaller geliştirmeleri önerilmektedir. Ayrıca, bu içeriklerin derslerde oyunlaştırma ve etkileşimli etkinliklerle desteklenmesi, öğrenme sürecini daha verimli kılacaktır. Gelecek çalışmalarda, Suno'nun sınıf içi uygulamalarla etkisinin nicel ve nitel yöntemlerle daha ayrıntılı incelenmesi tavsiye edilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yapay zekâ, Müzik destekli öğrenme, Yabancı dil öğretimi, Dil öğreniminde teknoloji

Yapılandırmacılık Adına Davranışçılık: 2024 Türkçe Maarif Müfredatına Eleştirel Bir Bakış

Arş. Gör. Kürşat KAYA¹

Özet

2024 Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli kapsamında güncellenen Türkçe dersi öğretim programı, yapılandırmacı yaklaşımı temel aldığı iddiasıyla sunulmuştur. Ancak bu çalışma, söz konusu müfredatın kuramsal çerçevesinde ciddi çelişkiler bulunduğunu ortaya koymayı amaçlamaktadır. Araştırma kapsamında 2024 Türkçe dersi öğretim programı, nitel doküman incelemesi yöntemiyle ele alınmış; veriler içerik analizi tekniğiyle değerlendirilmiştir. Çalışmanın temel bulgusu, müfredatta Kademeli Sorumluluk Aktarımı Modeli'nin, yapılandırmacı bir öğretim yaklaşımı olarak sunulmasıdır. Ancak bu model, öğrenmenin öğretmenden öğrenciye bilgi aktarımı süreciyle ilerlediğini varsayan davranışçı bir yapıya sahiptir. Bu nedenle, yapılandırmacılıkla ilişkilendirilmesi kuramsal bir hata olarak değerlendirilmektedir. Ayrıca, metin anlama sürecinde kullanılan "yüzey yapı" ve "derin yapı" kavramları, güncel metin çözümleme yaklaşımları açısından problematiktir. Bu tür sınıflamalar, öğrencinin metinle bütüncül bir anlam ilişkisi kurmasını engellemekte, anlamayı indirgemeci bir sürece dönüştürmektedir. Sonuç olarak, müfredatın çağdaş Türkçe eğitimi ilkeleri doğrultusunda yeniden ele alınması gerekmektedir. Bu bağlamda çalışma, Türk Dünyasında ortak pedagojik zeminin oluşabilmesi için de eleştirel bir katkı sunmayı hedeflemektedir.

Bu çalışma, 2024 yılı itibarıyla yürürlüğe giren Türkçe dersi öğretim programını kuramsal ve pedagojik bütünlük açısından değerlendirmek amacıyla tasarlanmıştır. Nitel araştırma desenine dayalı olarak yapılandırılan çalışmada doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Veriler, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yayımlanan 2024 Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Türkçe dersi öğretim programı üzerinden toplanmıştır. Toplanan veriler, betimsel içerik analizi tekniğiyle çözümlenmiş; özellikle ders işleme yöntemleri ve anlama becerilerine dair kullanılan kuramsal kavramlar analiz edilmiştir.

Analizler sonucunda, programın öğretim yöntemleri bölümünde Kademeli Sorumluluk Aktarımı Modeli'nin yapılandırmacı bir öğretim yaklaşımı olarak tanımlandığı görülmüştür. Ancak modelin temelinde bilgi aktarımına dayalı, sıralı ve öğretmen merkezli bir yapı bulunduğu; bu yönüyle yapılandırmacılıkla çeliştiği tespit edilmiştir. Ayrıca, öğrencilerin okuduğu metinleri anlamalarına yönelik açıklamalarda geçen "yüzey yapı" ve "derin yapı" ayrımının, anlam çözümleme sürecini indirgemeci bir yaklaşımla ele aldığı ve öğrencinin metne aktif katılımını sınırladığı görülmüştür. Çalışma, 2024 Türkçe dersi öğretim programının, savunduğu kuramsal yaklaşım ile önerdiği yöntemler arasında açık bir tutarsızlık barındırdığını ortaya koymuştur. Müfredatın davranışçı temelli kavramları yapılandırmacı bir çerçeve içinde sunması, pedagojik açıdan kavramsal bulanıklığa yol açmaktadır. Ayrıca metin anlama sürecine dair kullanılan teorik çerçeve, çağdaş okuma anlayışlarıyla örtüşmemektedir. Bu yönüyle programın yeniden ele alınması ve çağdaş Türkçe eğitimi ilkeleri doğrultusunda geliştirilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türkçe Eğitimi, Yapılandırmacılık, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli

¹ Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi
kursatkaya@gazi.edu.tr

Türkiye’de Belediye Yönetiminde Mali Kanunların Karmaşıklığı: Durum Analizi ve Çözüm Önerileri

Doç. Dr. Gonca GÜNGÖR GÖKSU¹, Müge ÇAKMAK²

Özet

Okunabilirlik, bir metnin anlaşılabilirlik düzeyini belirleyen ve metinlerin hece yapısı, kelime uzunlukları ile cümle karmaşıklığı gibi dilbilimsel özellikler temelinde değerlendirilen bir kavramdır. Literatürdeki okunabilirlik araştırmaları, ilköğretim ders kitaplarından yasal metinlere kadar geniş bir yelpazede çeşitli metin türlerini kapsamaktadır. Maliye alanındaki mevcut çalışmalar ise öncelikle vergi mevzuatına odaklanmış ve mükelleflerin vergi kanunlarını ne kadar anlayabildiğini incelemiştir. Ancak mahalli idareler ve özellikle belediyelere ilişkin mali mevzuatın okunabilirliği konusunda önemli literatür boşluğu bulunmaktadır. Bu doğrultuda araştırmanın amacı; Türkiye’de belediyelerin mali yapısını düzenleyen temel mali kanunların okunabilirlik ile anlaşılabilirlik düzeyini analiz etmek ve mali metinlerin karmaşık olması sorununa dair çözüm önerileri geliştirmektir.

Araştırma, Türkçe metinlerin okunabilirlik analizinde yaygın olarak kullanılan Ateşman Okunabilirlik Formülü’ nü (1997) temel almaktadır. Araştırmada, belediye maliyesine ilişkin mevzuat metinleri; dilsel karmaşıklık, teknik terim yoğunluğu ve yapısal özellikler açısından detaylı şekilde incelenmektedir. Bu analizler, mevzuat metinlerinin erişilebilirlik düzeyini objektif ölçütlerle değerlendirmek ve mevcut duruma ilişkin bilimsel veriler sunmak hedeflemektedir. Araştırmada, Türkiye’deki belediyelerin mali yapısının temelini oluşturan altı kritik mahalli kanun metni, kısım ve bölümler bazında analiz edilmektedir.

Analiz bulgularına göre, ilgili kanun metinlerinin okunabilirlik ve anlaşılabilirlik düzeyinin genellikle "Zor" ve "Çok Zor" kategorilerinde olduğu tespit edilmiştir. Bu durum hem mahalli yöneticilerin hem de vatandaşların mevzuatı anlamasını güçleştirmekte ve uygulamada hatalı yorumlamalara yol açabilmektedir. Sonuç olarak, mahalli idarelerin etkili, şeffaf ve sürdürülebilir şekilde yönetilmesi için yalnızca mali kaynaklara erişimlerinin artırılması yeterli değildir. Bununla birlikte bu kaynakların nasıl yönetileceğine dair yasal çerçevenin de açık, anlaşılır ve uygulanabilir olması tavsiye edilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kanunların Karmaşıklığı, Mahalli İdareler, Okunabilirlik Analizi, Türkiye

¹ Sakarya Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Maliye Bölümü
ggungor@sakarya.edu.tr

² Sakarya Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Maliye Bölümü

Türkiye'de Katma Değer Vergisi Etkinlik Analizi (2014-2024)

Dr. Öğr. Üyesi Türker Fedai ÇAVUŞ¹, Doç. Dr. Cahit ŞANVER²

Özet

Bu çalışma, Türkiye'de 1985 yılında Türk vergi sistemine dahil olan Katma Değer Vergisi'nin (KDV) etkinlik boyutunu incelemektedir. Çalışmada KDV'nin tarihsel gelişimi, uygulanma nedenleri, temel nitelikleri ve Türk vergi sistemi içindeki yeri ele alınmıştır. İnceleme 2014-2024 yılları arasında kapsamaktadır.

DV'nin etkinlik analizi, vergi hasılatının toplam vergi gelirleri ve Gayri Safi Yurt İçi Hasıla (GSYH) içindeki payı ile 2014-2024 dönemi için hesaplanan seyir oranı (buoyancy) üzerinden yapılmıştır. Ayrıca, KDV etkinliğini artıran (e-beyanname, tevkifat vb.) ve sınırlayan (mevzuat karmaşıklığı, istisnalar, kayıt dışılık vb.) faktörler de değerlendirilmiştir.

Analizler, KDV'nin önemli bir gelir kaynağı olduğunu ve toplam vergi gelirleri içinde yüksek bir paya sahip olduğunu teyit etmektedir. Ancak KDV'nin GSYH içindeki payının 2012 sonrası dönemde önceki yıllara göre azaldığı ve 2014-2024 dönemi ortalama seyir oranının (yaklaşık 0.60) KDV gelirlerindeki artışın GSYH artışından daha yavaş olduğunu göstermektedir. Bu durum, KDV gelirlerindeki artışın, GSYH'deki nominal artıştan daha yavaş kaldığını göstermektedir. Çalışma, KDV'nin mali etkinlik açısından önemini vurgulamaktadır. Ancak, KDV'nin GSYH içindeki payının düşmesi ve seyir oranının 1'in altında kalması, vergi kompozisyonundaki değişimleri ve ekonomik koşulların etkisini yansıtabilir. Etkinliği artırmak için idari tedbirler alınmış olsa da; basit usulün kapsam dışı bırakılması, mevzuatın karmaşıklığı ve belge düzenindeki yetersizlikler gibi faktörler KDV'nin etkinliğini sınırlamaya devam etmektedir. KDV sisteminin etkinliğini ve adaletini artırmak için sadeleştirme, istisna ve muafiyetlerin gözden geçirilmesi, kayıt dışılıkla etkin mücadele ve diğer vergi kanunlarıyla uyumun sağlanması gibi adımlara ihtiyaç duyulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Katma Değer Vergisi (KDV), Vergi Etkinliği, Vergi Hasılatı, Dolaylı Vergiler, Vergi Seyir Oranı, Türkiye Ekonomisi.

¹ Sakarya Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi, Elektrik-Elektronik Mühendisliği Bölümü
tfcavus@sakarya.edu.tr

² Sakarya Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Maliye Bölümü
sanver@sakarya.edu.tr

Kamu Harcamalarının Etkinliği Üzerine Bir Değerlendirme

Dr. Öğr. Üyesi Türker Fedai ÇAVUŞ¹

Özet

Kamu harcamalarının etkin yönetimi, modern devletlerin en önemli politik ve ekonomik öncelikleri arasında yer almaktadır. Devletler, sağlık, eğitim, altyapı ve güvenlik gibi temel hizmetleri sunarken kamu kaynaklarını verimli bir şekilde kullanmak zorundadır. Kaynakların doğru ve etkili kullanımı, ekonomik büyümeyi destekleyerek toplumsal refahı artırırken, verimsiz bir yönetim bütçe açıkları, kamu borçlarının artması ve ekonomik dengesizlikler gibi ciddi sorunlara yol açabilmektedir. Etkin kamu harcaması yönetimi, yalnızca mali dengelerin korunması için değil, aynı zamanda vatandaşların devlete olan güvenini artırmak, sosyal adaleti güçlendirmek ve sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak için de kritik bir role sahiptir.

Bu çalışma, kamu harcamalarının tanımını, ekonomik ve sosyal etkilerini, etkinlik ölçüm yöntemlerini ve Türkiye ile OECD ülkeleri arasındaki karşılaştırmaları ele almaktadır. Çalışmada kamu harcamalarının etkinliğini değerlendirmek amacıyla çeşitli ölçüm yöntemleri incelenmiştir. Bu yöntemlerin başında girdi-çıkıtı analizi, performans denetimi ve uluslararası karşılaştırmalar gelmektedir. Girdi-çıkıtı analizi, kamu harcamalarının topluma sağladığı faydaların maliyetini ölçerek kaynakların ne kadar etkili kullanıldığını değerlendirir. Performans denetimi ise kamu kurumlarının belirlenen hedeflere ulaşp ulaşmadığını denetleyerek kaynakların verimli kullanımını sağlamak için amaçlar. Ayrıca, OECD ve Dünya Bankası gibi uluslararası kuruluşların verileri kullanılarak, Türkiye'nin kamu harcamaları performansı diğer ülkelerle karşılaştırılmıştır. Bu yöntemlerle, özellikle eğitim, sağlık, sosyal güvenlik ve altyapı alanlarındaki harcamaların etkinliği analiz edilmiştir.

Araştırma bulgularına göre, Türkiye'nin eğitim ve sağlık harcamalarının Gayri Safi Yurt İçi Hasıla (GSYİH) içindeki payının OECD ortalamasının altında olduğu saptanmıştır. Benzer şekilde, sosyal güvenlik harcamalarının da GSYİH içindeki payının OECD ülkelerine kıyasla daha düşük olduğu görülmektedir. Kamu harcamalarının yönetiminde bütçe açıkları, mali disiplin eksikliği, şeffaflık ve hesap verebilirlik sorunları ile kaynak israfı gibi önemli problemlerle karşılaşmaktadır. Bununla birlikte, dijitalleşme ve veri tabanlı karar alma süreçlerinin kamu hizmetlerinin sunumunu hızlandırdığı ve verimliliği artırdığı tespit edilmiştir. Yapay zeka ve büyük veri analizinin kullanımı, kaynak tahsisini optimize etme ve karar alma süreçlerini hızlandırma potansiyeli taşımaktadır. Kamu harcamalarının etkin yönetimi, Türkiye'nin ekonomik ve sosyal hedeflerine ulaşması için hayati önem taşımaktadır. Bu kapsamda, Türkiye için performans esaslı bütçeleme sistemine geçilmesi, harcamaların belirli hedeflere göre denetlenmesi önerilmektedir. Kamu hizmetlerinin dijital platformlara taşınması ve büyük veri analizlerinin karar alma süreçlerinde kullanılması, verimliliği ve şeffaflığı artıracaktır. Bağımsız denetim mekanizmalarının güçlendirilerek şeffaflık ve hesap verebilirliğin artırılması gerekmektedir. Eğitim ve sağlık harcamalarının GSYİH içindeki payının artırılmasına öncelik verilmeli ve bu harcamaların verimliliği düzenli olarak ölçülmelidir. Ayrıca, dijital altyapı, yeşil enerji ve akıllı şehir uygulamaları gibi yenilikçi projelere yapılacak yatırımlar, kaynakların sürdürülebilir kullanımını destekleyecektir.

Anahtar Kelimeler: Kamu harcaması, Etkinlik, Dijitalleşme, Yapay Zekâ

¹ Sakarya Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi, Elektrik-Elektronik Mühendisliği Bölümü
tfcavus@sakarya.edu.tr

Dijitalleşmenin Vergi Denetimine Etkisi ve Gelecek Trendler

Dr. Öğr. Üyesi Türker Fedai ÇAVUŞ¹, Arş. Gör. Sadiye ÇAVUŞ²

Özet

Dijitalleşme, vergi idarelerinin işleyişini köklü bir şekilde değiştirmekte ve vergi denetimi süreçlerini derinden etkilemektedir. E-fatura, e-defter gibi dijital uygulamalar ve veri analitiği ile yapay zekâ gibi teknolojiler, vergi uyumunu artırırken vergi kayıplarını azaltmaktadır. Bu dönüşüm, mükelleflerle etkileşimi güçlendirip denetim süreçlerini hızlandırır da veri güvenliği ve altyapı eksiklikleri gibi zorlukları da beraberinde getirmektedir. Bu makale, dijitalleşmenin vergi denetimine olan etkilerini, getirdiği fırsatları, zorlukları ve gelecek trendleri uluslararası örnekler üzerinden değerlendirmeyi amaçlamaktadır.

Dijitalleşmenin vergi denetimi üzerindeki etkileri betimsel bir analiz yöntemiyle incelenmiştir. Araştırma, mevcut dijital denetim uygulamalarının (e-fatura, e-defter, e-beyanname) ve teknolojik araçların (veri analitiği, yapay zekâ) sağladığı avantajlar ve yol açtığı zorluklar üzerinden yürütülmüştür. Türkiye, İtalya, İspanya, Birleşik Krallık ve ABD gibi ülkelerdeki uygulamalar uluslararası örnekler olarak incelenerek karşılaştırmalı bir değerlendirme yapılmıştır. Ayrıca, blok zinciri ve yapay zekâ gibi teknolojilerin gelecekteki potansiyel etkileri, gelecek trendler başlığı altında analiz edilmiştir.

Araştırma, dijitalleşmenin vergi denetiminde verimliliği artırdığını, süreçleri hızlandırdığını ve insan hatalarını azalttığını ortaya koymuştur. Dijital araçlar, vergi idareleri ile mükellefler arasındaki iletişimi güçlendirmekte ve şeffaflığı artırmaktadır. E-fatura gibi uygulamalar sayesinde kayıt dışı ekonomiyle mücadelede önemli bir potansiyel bulunmaktadır. Buna karşın, dijital dönüşümün önünde altyapı ve eğitim eksiklikleri, mükellef verilerinin güvenliği ve eksiklikleri, ve yeni teknolojilere uyumlu yasal düzenlemelerin yetersizliği gibi ciddi zorluklar bulunmaktadır. Türkiye'de e-fatura ve e-defter uygulamalarının vergi uyumunu teşvik ettiği, İtalya ve İspanya gibi ülkelerde ise gerçek zamanlı veri akışının vergi kayıplarını azalttığı görülmüştür. Dijitalleşme, vergi denetim süreçlerini daha şeffaf, verimli ve adil bir yapıya kavuşturarak sistemin güvenilirliğini artırmaktadır. Gelecekte blok zinciri teknolojisinin şeffaflığı artırması, yapay zekanın ise risk analizi ve otomasyonda kritik rol oynaması beklenmektedir. Bu sürecin başarılı yönetimi için vergi idarelerinin stratejik adımlar atması gerekmektedir. Bu kapsamda; personelin ve mükelleflerin dijital yetkinliklerini artırmak için sürekli eğitim programları düzenlenmesi, uluslararası vergi kaçakçılığıyla mücadele için ülkeler arası iş birliği ve veri paylaşımının teşvik edilmesi ve yeni teknolojileri sisteme entegre etmek için Ar-Ge ve inovasyon çalışmalarına proaktif bir şekilde yatırım yapılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Dijitalleşme, Vergi Denetimi, E-Fatura, E-Defter, Vergi Uyumu, Veri Analitiği, Yapay Zekâ, Kayıt Dışı Ekonomi

¹ Sakarya Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi, Elektrik-Elektronik Mühendisliği Bölümü
tfcavus@sakarya.edu.tr

² Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Sakarya Meslek Yüksekokulu, Elektronik ve Otomasyon Bölümü
sadiyec@subu.edu.tr

Sosyal Medya Verilerinin Analizi ile Müşteri İlişkileri Yönetiminde Yeni Yaklaşımlar

Dr. Öğr. Üyesi Alper GÖKSU¹

Özet

Küreselleşme ve teknolojik gelişmeler, tüketicilerin aldıkları ürün ve hizmetler hakkında bilinçlenmelerine neden olmuştur. Bu nedenle, işletmelerin hitap ettikleri müşteri sınıflarını tanımaları ve müşteri odaklı planlama, yönetim ve satış süreçleri geliştirmeleri gerekmektedir. İşletmelerin müşterilerinin beklentilerini göz önünde bulundurarak, onların ihtiyaç ve isteklerine göre ürünler tasarlayıp sunmaları önemlidir.

Çalışmanın amacı, müşteri ilişkileri yönetim sistemlerine sosyal medya verilerini dahil ederek, kapsamlı analizler gerçekleştirmek ve böylece müşterilere daha uygun ürün ve hizmet önerileri sunmaktır. Bu doğrultuda, sosyal medya verilerinin analiz edilmesiyle müşterilerin ihtiyaçlarını daha iyi anlamak, müşteri memnuniyetini artırmak ve işletmelere rekabet avantajı sağlamak hedeflenmiştir.

Araştırmada X sosyal medya platformu ve internet yorum sitelerinden ulaşılan yapılandırılmamış veriler, K-Kümeleme algoritması ve duygusallık analizi yöntemleriyle incelenmiştir ve sosyal medya verileri, Orange ve R programları kullanılarak analiz edilmiştir. Ayrıca veriler ön işleme aşamalarından geçirilerek sayısal hale getirilmiş ve K-Kümeleme algoritması ile kümeler ayrıştırılmıştır. Devamında ise müşteri yorumları pozitif, negatif ve nötr olarak sınıflandırılmış ve kümeler arasında ilişkiler belirlenerek, yeni ürün öneri listeleri oluşturulmuştur. Böylece analizler sonucunda, müşterilere daha uygun ürün ve hizmet önerileri sunulması sağlanmıştır.

Çalışmada sosyal medya verilerinin müşteri ilişkileri yönetiminde kullanılması, müşterilerin ihtiyaçlarının daha iyi anlaşılmasını sağlamış ve kümeler bazında yapılan analizler, müşteri memnuniyetini artıracak ürün ve hizmet önerilerinin geliştirilmesine olanak tanımıştır. Çalışmanın sonucunda, sosyal medya verilerinin müşteri ilişkileri yönetiminde kullanımıyla işletmelerin rekabet avantajı elde edebileceği ve müşteri memnuniyetinin artırılacağı görülmüştür. Bu çalışma, müşteri ilişkileri yönetiminde sosyal medya verilerinin önemini vurgulamakta ve bu verilerin doğru analizlerle işletmelere değer katabileceğini göstermektedir.

X sosyal medya platformu ve internet yorum sitelerinden ulaşılan yapılandırılmamış veriler, K-Kümeleme algoritması ve duygusallık analizi yöntemleriyle incelenmiştir ve sosyal medya verileri, Orange ve R programları kullanılarak analiz edilmiştir. Ayrıca veriler ön işleme aşamalarından geçirilerek sayısal hale getirilmiş ve K-Kümeleme algoritması ile kümeler ayrıştırılmıştır. Devamında ise müşteri yorumları pozitif, negatif ve nötr olarak sınıflandırılmış ve kümeler arasında ilişkiler belirlenerek, yeni ürün öneri listeleri oluşturulmuştur. Analizler sonucunda, müşterilere daha uygun ürün ve hizmet önerileri sunulması sağlanmıştır. Çalışmada sosyal medya verilerinin müşteri ilişkileri yönetiminde kullanılması, müşterilerin ihtiyaçlarının daha iyi anlaşılmasını sağlamış ve kümeler bazında yapılan analizler, müşteri memnuniyetini artıracak ürün ve hizmet önerilerinin geliştirilmesine olanak tanımıştır. Sosyal medya verilerinin müşteri ilişkileri yönetiminde kullanımıyla işletmelerin rekabet avantajı elde edebileceği ve müşteri memnuniyetinin artırılacağı görülmüştür. Bu çalışma, müşteri ilişkileri yönetiminde sosyal medya verilerinin önemini vurgulamakta ve bu verilerin doğru analizlerle işletmelere değer katabileceğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Müşteri İlişkileri, Sigorta Sektörü, Sosyal Medya, Veri Analizi, Yapay Zeka

¹ Sakarya Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi, Endüstri Mühendisliği Bölümü
agoksu@sakarya.edu.tr

Türkiye'de Futbol Gelirlerinin Vergilendirilmesi: Mevzuat, Adalet ve Ekonomik Etkiler

Prof. Dr. Çetin YAMAN¹, Dr. Öğr. Üyesi Serap MUNGAN AY², Arş. Gör.
İncinur HANİK SEVİM³

Özet

Futbol, günümüzde sadece bir spor dalı olmanın ötesine geçerek yayın hakları, sponsorluk anlaşmaları, ticari gelirler ve yüksek meblağlı sporcu transferleri ile devasa bir endüstriye dönüşmüştür. Bu endüstriyel yapı, özellikle profesyonel sporcuların elde ettiği yüksek gelirlerin vergilendirilmesi meselesini hem mali hem de sosyal politikaların merkezine yerleştirmiştir. Türkiye’de sporcu ücretleri, genel ücret rejiminden farklı olarak, sporu teşvik etme amacıyla Gelir Vergisi Kanunu’nun (GVK) Geçici 72. maddesi kapsamında özel ve avantajlı bir vergilendirme sistemine tabidir. Bu çalışma, Türkiye’de futbol gelirlerinin ekonomik yapısını, sporcu ücretlerine uygulanan özel vergi mevzuatını ve bu mevzuatın Anayasa’nın “vergi adaleti” ve “eşitlik” ilkeleri çerçevesindeki yerini, uluslararası örneklerle karşılaştırarak analiz etmeyi amaçlamaktadır.

Bu araştırmada, Türkiye’de futbol gelirlerinin ekonomik yapısı ile sporcu ücretlerine uygulanan özel vergi mevzuatı ele alınmış, Anayasa’nın “vergi adaleti” ve “eşitlik” ilkeleri çerçevesinde değerlendirme yapılmıştır. Çalışma kapsamında ayrıca uluslararası örneklerle karşılaştırmalı analiz gerçekleştirilmiştir.

Araştırmada, Türkiye’deki sistemin sporcular için bir “vergi cenneti” ortamı yarattığı, ancak bunun vergi adaleti ve devletin mali hedefleri açısından önemli sorunlar doğurduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmada ulaşılan sonuç, Türkiye’de futbolculara yönelik özel vergi mevzuatının, kısa vadede sporun teşvik edilmesine katkı sağlasa da uzun vadede vergi adaletini zedelediği ve mali sürdürülebilirlik açısından sorunlu olduğudur. Bu bağlamda, mevcut sistemin yeniden gözden geçirilmesi ve uluslararası örneklerden yararlanılarak daha dengeli bir vergi yapısının oluşturulması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Futbol Ekonomisi, Sporcuların Vergilendirilmesi, Gelir Vergisi, Vergi Adaleti, Türkiye Süper Lig

¹ Marmara Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Spor Yöneticiliği Bölümü
cetin.yaman@marmara.edu.tr

² Marmara Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Spor Yöneticiliği Bölümü
smunganay@marmara.edu.tr

³ Marmara Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, Spor Yöneticiliği Bölümü
incinur.hanik@marmara.edu.tr

İklim Değişikliği Karşısında Türk Devletleri Teşkilatı: Ortak Kurumsal Yapı İhtiyacı

Arş. Gör. Dr. Ensar KIVRAK¹, Merve ALBAYRAK²

Özet

İklim değişikliği, 21. yüzyılın en belirleyici küresel tehditlerinden biri olarak yalnızca çevresel değil, aynı zamanda siyasal, ekonomik ve demografik düzeylerde çok yönlü krizlerin kaynağı hâline gelmiştir. Bu krizler özellikle su kaynaklarına bağımlı, kuraklık riski taşıyan ve tarımsal üretime dayalı ekonomilere sahip bölgelerde daha kırılgan ve çarpıcı sonuçlar doğurmaktadır. Türk Devletleri Teşkilatı'na (TDT) üye ülkeler olan Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Türkmenistan ve Türkiye bu risk alanlarının çoğunu ortaklaşa taşımakta; çölleşme, su kıtlığı, gıda güvenliği, iklim göçü ve sınır aşan kaynak yönetimi gibi alanlarda artan yapısal baskılarla karşı karşıya kalmaktadır.

Bu çalışma, iklim değişikliğine bağlı olarak Türk devletlerinin mevcut ve potansiyel kırılganlıklarını değerlendirmekte; bölgesel ölçekte bu sorunlara kurumsal ve bütüncül bir yanıt verilmesi gerektiğini savunmaktadır. Özellikle Amuderya ve Siriderya havzalarındaki su paylaşımı, Aral Gölü'nün çevresel yıkımı, Hazar Denizi ekosisteminde yaşanan bozulma ve iklim temelli iç göçlerin artışı, bölgesel düzeyde sürdürülebilir çevre diplomasisini zorunlu kılmaktadır. Ancak bugüne dek Türk dünyasında Avrupa Birliği'nin "Yeşil Mutabakatı" veya Afrika Birliği'nin "İklim Politikası Platformu" gibi kalıcı, kurumsallaşmış ve çok düzeyli bir çevresel mekanizma oluşturulmamıştır.

Bu bağlamda çalışmada, TDT çatısı altında "Türk Dünyası İklim ve Sürdürülebilirlik Platformu" gibi yeni bir yapının kurulması önerilmektedir. Böyle bir platform, iklim verisi takibi, karbon izleme, yeşil finansman, çevresel teknoloji paylaşımı ve ortak diplomatik pozisyon geliştirme açısından stratejik bir dayanak sunabilir. Ortak dil, tarih ve kimlik zeminine sahip Türk devletlerinin iklim değişikliğine karşı mutabakata dayalı ve yapısal bir tutum geliştirmesi hem bölgesel istikrar hem de küresel sürdürülebilirlik açısından kritik önemdedir. Bu bağlamda çalışmada, TDT çatısı altında "Türk Dünyası İklim ve Sürdürülebilirlik Platformu" gibi yeni bir yapının kurulması önerilmektedir. Böyle bir platform, iklim verisi takibi, karbon izleme, yeşil finansman, çevresel teknoloji paylaşımı ve ortak diplomatik pozisyon geliştirme açısından stratejik bir dayanak sunabilir.

Ortak dil, tarih ve kimlik zeminine sahip Türk devletlerinin iklim değişikliğine karşı mutabakata dayalı ve yapısal bir tutum geliştirmesi hem bölgesel istikrar hem de küresel sürdürülebilirlik açısından kritik önemdedir. Bu çalışma, iklim değişikliğine bağlı olarak Türk devletlerinin mevcut ve potansiyel kırılganlıklarını değerlendirmekte; bölgesel ölçekte bu sorunlara kurumsal ve bütüncül bir yanıt verilmesi gerektiğini savunmaktadır. Özellikle Amuderya ve Siriderya havzalarındaki su paylaşımı, Aral Gölü'nün çevresel yıkımı, Hazar Denizi ekosisteminde yaşanan bozulma ve iklim temelli iç göçlerin artışı, bölgesel düzeyde sürdürülebilir çevre diplomasisini zorunlu kılmaktadır. Ancak bugüne dek Türk dünyasında Avrupa Birliği'nin "Yeşil Mutabakatı" veya Afrika Birliği'nin "İklim Politikası Platformu" gibi kalıcı, kurumsallaşmış ve çok düzeyli bir çevresel mekanizma oluşturulmamıştır. Ortak dil, tarih ve kimlik zeminine sahip Türk devletlerinin iklim değişikliğine karşı mutabakata dayalı ve yapısal bir tutum geliştirmesi hem bölgesel istikrar hem de küresel sürdürülebilirlik açısından kritik önemdedir.

Anahtar Kelimeler: Türk Devletleri Teşkilatı, iklim değişikliği, çevresel diplomasi, çölleşme

¹ Sakarya Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü
ensarkivrak@sakarya.edu.tr

² Sakarya Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü
mervalbayrakk@gmail.com

Ortak Kültür ve Vizyonun Uluslararası Kurumsal Bir Örneği: Türk Devletleri Teşkilatının Örgütsel Yapısına İlişkin Bir İnceleme

Dr. Öğr. Üyesi Şehriban AYGÜN¹

Özet

Türk dünyasının ortak geçmiş, dil ve kültür bağlarından yola çıkılarak bu ülkelerin siyasi, ekonomik, kültürel ve stratejik iş birliğini güçlendirmek üzere kurulan Türk Devletleri Teşkilatı, yalnızca bölgesel iş birliği çerçevesinde kalmamış, Türk Devletleri arasında mevcut olan kadim ve sağlam ilişkiyi, kurumsal bir zemine taşıyarak küresel platformda da gün geçtikçe etkili bir aktör haline gelmeyi başarmış bir devlet örgütü olarak uluslararası sahnede yerini almıştır. Kuruluş süreci, misyonu, tarihi arka planı ve temel amaçları değerlendirildiğinde, Türk Devletleri Teşkilatı'nın, üye devletler arasında bir birlik platformu olmanın ötesinde, ortak vizyonun, kültürel kimliğin ve geleceğe dönük stratejik hedeflerin kurumsal bir ifadesi olduğu görülmektedir. Bu çalışmanın amacı, Türk Devletleri Teşkilatı'nın örgütsel yapısının ve uluslararası sistemde üstlendiği rolün incelenmesidir. Çalışmada Teşkilat'ın kuruluş amacı, misyonu, vizyonu ve tarihi süreçte kaydettiği ilerlemeler ele alınarak küresel arenada gelmiş olduğu konum ve fonksiyonel yönü değerlendirilmiştir. Ayrıca Teşkilat'ın örgütsel yapısı, organları, karar alma mekanizmaları ve işleyiş süreçleri incelenmiş; temsil ettiği değerler, üstlendiği sorumluluklar ve bölgesel barış ile istikrara sunduğu katkılar araştırılmış; üye ülkeler arasındaki ilişkilere sağladığı stratejik, ekonomik, siyasi ve kültürel katkılara değinilmiştir. Bu çalışma, bölgesel dayanışmanın somut bir kurumsal göstergesi ve uluslararası arenada Türk dünyasının ortak sesi olma rolü ile büyük önem taşıyan Türk Devletleri Teşkilatı'nın, örgütsel yapısına ilişkin kapsamlı bir değerlendirme sunmakta, Teşkilat'ın gelecekte üstleneceği muhtemel roller ile hakkında çıkarımlar yapmayı hedeflemektedir. Türk Devletleri Teşkilatı'nın sahip olduğu kuruluş misyonunun, sürdürülebilir bir politika ile geleceğe taşınması oldukça önemli görülmekle birlikte bunun gerçekleştirilebilmesi için çalışmanın sonucunda çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

Bu çalışma sosyal bilimler alanında niteliksel bir araştırma özelliğini taşımakta olup kullanılan yöntem; kavramsal tanımlamaların verilmesi, Türk Devletleri Teşkilatı'nın tarihsel süreci, misyonu ve vizyonu ışığında örgütsel yapısının incelenmesi, literatürdeki çalışmalar ile birlikte Türk Devletleri Teşkilatı'nın geçmişteki, günümüzdeki ve gelecekte beklenen konumuna dair yorumlar ve değerlendirmeler yapılması şeklindedir. Çalışma, Türk Devletleri Teşkilatı'nın örgütsel yapısını ve uluslararası rolünü incelemek amacıyla yürütülmüştür. Araştırmada, resmi belgeler, Teşkilat'ın yayınları ve akademik literatür taraması esas alınarak nitel bir değerlendirme yapılmıştır. Kurumsal yapının organları, işleyiş mekanizmaları ve karar alma süreçleri doküman analizi yöntemiyle detaylı olarak incelenmiş ve literatür bulguları ışığında yorumlanmıştır. Türk Devletleri Teşkilatı'nın incelenmesi, kuruluş misyonu, örgütsel yapısı ve uluslararası rolü bağlamında gerçekleştirilmiştir. Bulgular, resmi belgeler, Teşkilat'ın yayınları ve akademik literatür ışığında analiz edilmiştir. Tarihçe açısından, Teşkilat 2009 yılında kurulmuş olup Türk dünyasında siyasi, ekonomik, kültürel iş birliğini güçlendirmek amacıyla yapılandırılmıştır. Kuruluş belgelerinde esas hedef olarak öne çıkan, üye devletler arasında dayanışmanın ve ortak vizyonun teşvik edilmesidir. Örgüt yapısı açısından, Teşkilat'ın en üst karar organı Üye Devlet Başkanları Konseyi olup, Sekreteryası ve çeşitli komiteler aracılığıyla karar alma süreçleri yürütülmektedir. Her organın görev ve sorumluluklarından, çalışmanın tam metninde detaylı bir şekilde bahsedilecektir. Teşkilat'ın misyonu ve vizyonu en temel kalemleri ile, bölgesel istikrarı sağlamak, kültürel iş birliğini desteklemek ve uluslararası alanda Türk dünyasının sesini duyurmak şeklinde özetlenebilir. Üye devletler arasında ekonomik, eğitim ve kültürel alanlarda sağlanan iş birliği,

¹ Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Şereflikoçhisar Berat Cömertoğlu Meslek Yüksekokulu, Yönetim ve Organizasyon Bölümü
sehribanaygun@aybu.edu.tr

Teşkilat'ın uluslararası arenadaki etkinliğini ve bölgesel dayanışma rolünü güçlendirmektedir. Sonuç olarak, bulgular Türk Devletleri Teşkilatı'nın sadece bir iş birliği platformu olmadığını, aynı zamanda kurumsal bir yapı ve ortak vizyonun temsilcisi olduğunu göstermektedir. Bu çalışmada, Türk Devletleri Teşkilatı'nın örgütsel yapısı, misyonu, vizyonu ve uluslararası rolü doküman ve literatür analizi yoluyla incelenmiştir ve yorumlanmıştır. Bulgular, Teşkilat'ın yalnızca üye devletler arasında iş birliğini sağlamakla kalmayıp, aynı zamanda bölgesel dayanışmanın ve ortak vizyonun somut bir kurumsal göstergesi olduğunu ifade etmektedir. Teşkilat'ın karar alma mekanizmaları ve örgütsel organ yapısı, şeffaf ve sistematik bir şekilde kurulmuş olup, üye devletler arasında etkili bir koordinasyonun tesis edilmesini mümkün kılmaktadır.

Çalışmanın sonuçları ışığında, Teşkilat'ın gelecekteki etkinliğini artırmak için bazı öneriler geliştirilmesi uygun görülmüştür. Bu önerilerin en önemlileri şu şekilde sıralanabilir: 1. Karar alma süreçlerinin daha katılımcı ve düzenli raporlamalarla şeffaf hâle getirilmesi, üye devletlerin iş birliğini güçlendirecektir. 2. Eğitim, kültür, sanat ve spor dallarında gerçekleştirilecek ortak projelerin artırılması, Teşkilat'ın bölgesel ve uluslararası görünürlüğüne yükseltecek ve üye ülkelerin toplumlarını daha çok kaynaştıracaktır. 3. Teşkilat'ın uluslararası arenadaki temsil kapasitesinin daha etkin kullanılması, Türk dünyasının ortak çıkarlarının daha güçlü bir şekilde savunulmasını sağlayacaktır. Bu bağlamda, Türk Devletleri Teşkilatı'nın kurumsal yapısına ilişkin yapılan analizin, akademik literatüre katkı sağlayacağı, bu alanda çalışacak olan araştırmacılara ışık tutacağı ve politika yapıcılar için yol gösterici bir perspektif sunacağı düşünülmektedir. Daha detaylı sonuç ve öneriler, çalışmanın tam metninde sunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Örgüt Yapısı, Stratejik Yönetim, Kurumsal Yönetim, Türk Devletleri Teşkilatı, Türk Dünyası

Komünist Sistemin Çöküşünde ve Demokrasinin Kuruluşunda Türk Azınlığın Rolü: Bulgaristan Örneği

Arş. Gör. Dr. Adnan MESTAN¹

Özet

Modern Bulgar devletinin kuruluşu, Osmanlı İmparatorluğu'nun Balkanlar'dan çekilmesiyle gerçekleşmiştir. Diğer Balkan devletleriyle karşılaştırıldığında, Bulgaristan en büyük Türk topluluğuna ev sahipliği yapmaktadır. Bulgaristan'ın büyük Türk azınlığına yönelik muamelesi, bu grubun potansiyel bir tehdit olarak algılanmasından kaynaklanan bir ihtiyatla belirlenmiştir. Bağımsızlığın kazanılmasının ardından ve özellikle II. Dünya Savaşı'nın ardından, Bulgaristan'da kurulan komünist sistem, Türk toplumuna karşı bir asimilasyon süreci başlatmıştır. Bu süreç, Türk azınlığı Bulgar toplumuna asimile etmeyi amaçlamıştır. Ancak Türklerin dinlerine ve kültürlerine olan bağlılıkları ve dillerini koruma konusundaki dirençleri nedeniyle Bulgar devleti yeni somut adımlar atmamak zorunda kalmıştır. Bu yeni somut adıma "yeniden doğuş süreci" adı verilmiş ve Türklerin Osmanlı döneminde İslamlaştırılmış bir topluluk olduğu iddia edilerek Bulgar kimliği yeniden tesis edilmeye çalışılmıştır. Türkçe isimler Bulgar isimleriyle değiştirilmiş, İslam ve Türk kültürü yasaklanmıştır.

Sonuç olarak Türkler, tüm bu baskılara rağmen pes etmemiş ve Bulgaristan'da komünizm karşıtı siyasi mücadeleyi başlatan ilk topluluk olmuştur. Bu araştırma, Türklerin bu zor zamanlarda nasıl direndiğini ve Bulgaristan'daki komünist sistemin devrilmesinde nasıl önemli bir rol oynadığını incelemektedir. Mevcut çalışma, bir vaka çalışması yaklaşımını benimsemiştir. Sonuç olarak, Bulgaristan'daki Türkler, komünist sistemin çöküşünde önemli bir rol oynayan Bulgar muhalefetinin oluşumuna öncülük etmiştir. Türklerin bu mücadelesi, nihayetinde komünist sistemin çöküşünde ve kendi haklarının geri kazanılmasında önemli bir rol oynamıştır.

Bu çalışma, Bulgaristan'da Komünist sistemin çöküşünde ve demokrasinin kuruluşunda Türk azınlığın rolünü inceleyerek 1984-1990 yıllarını kapsamakta olup, bu karmaşık sürecin aydınlatıcı bir örneğini sunmaktadır. Bulgar muhalefetinin oluşumuna öncülük etmiştir. Türklerin bu mücadelesi, nihayetinde komünist sistemin çöküşünde ve kendi haklarının geri kazanılmasında önemli bir rol oynamıştır. Bu çalışma, Bulgaristan'da Komünist sistemin çöküşünde ve demokrasinin kuruluşunda Türk azınlığın rolünü inceleyerek 1984-1990 yıllarını kapsamakta olup, bu karmaşık sürecin aydınlatıcı bir örneğini sunmaktadır. Sonuç olarak, Bulgaristan'daki Türkler, komünist sistemin çöküşünde önemli bir rol oynayan Bulgar muhalefetinin oluşumuna öncülük etmiştir. Türklerin bu mücadelesi, nihayetinde komünist sistemin çöküşünde ve kendi haklarının geri kazanılmasında önemli bir rol oynamıştır. Bu çalışma, Bulgaristan'da Komünist sistemin çöküşünde ve demokrasinin kuruluşunda Türk azınlığın rolünü inceleyerek 1984-1990 yıllarını kapsamakta olup, bu karmaşık sürecin aydınlatıcı bir örneğini sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Türk Azınlık, Bulgaristan, Komünist Rejim, Asimilasyon, Yeniden Doğuş Süreci

¹ Uluslararası Saraybosna Üniversitesi
asmestan@ius.edu.ba

Ebubekir Nusret'in Sâib-i Tebrîzî Şerhindeki Nüsha Farklılıklarının Değerlendirilmesi

Arş. Gör. Züleyha Nurgül ERTUĞRUL¹

Özet

Mensur yazma metinlerde vezin, kafiye vb. gibi bağlayıcı unsurların bulunmaması sebebiyle çok sayıda nüsha farklılıkları tespit edilmektedir. Bu durumun dikkat çeken bir örneği, 18. yüzyıl şarihlerinden Ebubekir Nusret'in Sâib-i Tebrîzî'nin seçili 144 şiirine yaptığı şerh metninin iki nüshası arasında görülmüştür. Ebubekir Nusret, Sâib-i Tebrîzî'nin şiirleri üzerine üç ayrı şerh metni kaleme almıştır. Bu çalışmanın da konusunu oluşturan metinde Dîvân'dan seçme gazeller şerh edilmiştir. Söz konusu eserin farklı zamanlarda kaleme alındığı düşünülen nüshalarındaki farklılıkların, beyitlerin kapsam ve içerik yönünden pek çok değişiklikler yapılarak açıklanmasıyla oluştuğu görülmüştür. Böylelikle şarihin şiirlere farklı zamanlardaki yaklaşımının, metninde ne gibi değişikliklere yol açtığını belirlemek amaçlanmaktadır.

Bu çalışmada, Ebubekir Nusret'in Sâib-i Tebrîzî'nin seçili 144 şiirine yaptığı şerh metninin iki farklı nüshası karşılaştırılmıştır. Nüshalar arasındaki farklılıklar, "Kelime Seçimi", "Kapsam" ve "Muhteva" başlıklarında incelenmiştir. Müellifin şerhleri esas alınarak, farklılıkların nedenleri ve ortaya çıkış biçimleri incelenmiştir.

İnceleme sonucunda bu farklılıkların, şarihin bir beyti açıklarken kullandığı yöntem, kelime tercihleri ve bakış açısındaki değişikliklerden kaynaklandığı görülmüştür. Bazı kelimelerin farklı nüshalarda farklı dillerdeki karşılıklarının kullanıldığı gözlenmiştir. Beyitlerin şerhi, bir nüshada daha uzun, diğerinde ise daha kısa tutulmuştur. Şarihin ele aldığı meseleleri farklı bakış açılarıyla şerh etmesi, metnin içeriğinde kayda değer değişikliklere yol açmıştır.

Bu çalışma, mensur eserlerde görülen nüsha farklılıklarının, özellikle bir şerh metninde, müellifin açıklama yöntemindeki ve bakış açısındaki değişimlere bağlı olarak ortaya çıktığını göstermektedir. Şarihin, aynı beyitleri farklı zamanlarda ve farklı yöntemlerle açıklaması, metnin kapsam ve muhtevasında önemli değişikliklere neden olmuştur. Bu durum, mensur metinlerin karşılaştırmalı analizi yapılırken bu tür şarih kaynaklı nüsha farklılıklarının göz önünde bulundurulması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Ebubeki Nusret, Şerh, Nüsha Farklılıkları

¹ Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili Ve Edebiyatı Bölümü
zuleyha.ertugrul@hbv.edu.tr

Biyografi Çevirileri Aracılığıyla Türk Bilim Tarihine Kültürlerarası Bir Bakış: Aydın Sayılı Örneği

Dr. Öğr. Üyesi Aliye GENÇ¹

Özet

Bilimsel araştırmaların tüm insanlığa hizmet etme gayesi bilinen bir gerçektir. Bu araştırmalar neticesinde elde edilen bilginin yaygınlaşması ve uluslararası alana taşınması kültürlerarası bilimsel diyalog ile gerçekleşir. Bu noktada çeviri faaliyetleri büyük önem arz etmektedir. Türk Dünyası uluslararası üne sahip birçok bilim insanı yetiştirmiştir. Bilim tarihi alanındaki çalışmalarıyla Aydın Sayılı bu bilim insanlarına örnek olarak verilebilir. Dünyada bilim tarihi alanında ilk doktora çalışmasını gerçekleştiren Aydın Sayılı'nın kısa yaşam öyküsü Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı tarafından Türk büyüklerini tanıtmak amacıyla 2020 yılında başlatılan "Türk Devlet ve Düşünce Hayatına Yön Veren Şahsiyetlerin Kısa Yaşam Öyküleri Serisi ve Çevirisi Projesi" kapsamında ele alınmış ve birçok dile çevrilmiştir. Bu doğrultuda söz konusu çalışma Aydın Sayılı'nın yaşam öyküsünün Türkçeden Fransızcaya yapılan çevirisindeki özel isim çevirileri üzerine gerçekleştirilmiştir. Araştırma bu özel isimlerden kişi, yer, kurum ve eser isimlerinin çevirilerini çevirmen kararları doğrultusunda incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışma büyük emek ve titiz bir çalışma ile Türk kültür ve bilim tarihinde yerini almış şahsiyetler üzerine yapılan çevirilere akademik görünürlük sağlamak açısından önem arz etmektedir.

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden betimsel içerik analizi yöntemine başvurulmuştur. Çevirmen kararları Davies (2003)'in özel isimler çevirisinde öne sürdüğü çeviri stratejileri doğrultusunda incelenmiştir. Elde edilen veriler çevirmenin daha çok koruma, koruma-ekleme, dönüşüm ve silme çeviri stratejilerine başvurduğunu göstermektedir. Bu verilerden hareketle koruma stratejisi ile çevirmenin kaynak kültür tanıtımına öncelik verdiği, koruma-ekleme stratejisi ile ise hem kaynak metne sadık kaldığı hem de hedef okuyucunun kavramsal algısına hizmet ettiği sonucuna varılmıştır. Bu araştırma akabinde yabancı diller özelinde Türk Bilim Tarihi Terminolojisi üzerine farklı bilimsel araştırma ve projeler yürütülebilir.

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden betimsel içerik analizi yöntemine başvurulmuştur. Çevirmen kararları Davies (2003)'in özel isimler çevirisinde öne sürdüğü çeviri stratejileri doğrultusunda incelenmiştir. Elde edilen veriler çevirmenin daha çok koruma, koruma-ekleme, dönüşüm ve silme çeviri stratejilerine başvurduğunu göstermektedir. Bu verilerden hareketle koruma stratejisi ile çevirmenin kaynak kültür tanıtımına öncelik verdiği, koruma-ekleme stratejisi ile ise hem kaynak metne sadık kaldığı hem de hedef okuyucunun kavramsal algısına hizmet ettiği sonucuna varılmıştır. Bu araştırma akabinde yabancı diller özelinde Türk Bilim Tarihi Terminolojisi üzerine farklı bilimsel araştırma ve projeler yürütülebilir.

Anahtar Kelimeler: Türk Bilim Tarihi, Biyografi Çevirileri, Özel İsimler, Aydın Sayılı, Fransızca

¹ Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Yabancı Diller Eğitimi
aliyeocal@gazi.edu.tr

20. Yüzyıl Başlarında Yazar-Yayıncı İlişisine Bir Örnek: Fatma Aliye Hanım'ın İmzaladığı Kitap Sözleşmeleri

Dr. Öğr. Üyesi Merve AKBAŞ¹

Özet

Bu çalışma, Fatma Aliye Hanım'ın 20. yüzyılın başlarında Karabet Matbaası sahibi Karabet Efendi [Karabet Keleşyan] ve Kanaat Kütüphanesi sahibi İlyas Efendi [İlyas Bayar] ile imzaladığı dört farklı kitap sözleşmesi üzerinden yazar-yayıncı ilişkilerini tartışmayı amaçlamaktadır. Fatma Aliye Hanım'ın Enin, Ahmed Cevdet Paşa ve Zamanı ile Tarih-i Osmanî'nin Bir Devre-i Mühimmesi: Kosova Zaferi-Ankara Hezimetini isimli telif eserleri ile babası Ahmed Cevdet Paşa'nın Kısas-ı Enbiya ve Tarih-i Hulefa'nın 7-12. ciltleriyle birlikte çeşitli defterlerde bulunan Tercüme-i Şerife'nin kitaplaştırılması için hazırlanmış bu sözleşmelerde eserlerin basım ve dağıtımına ilişkin çeşitli ayrıntılar bulunmaktadır.

Araştırma, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı Fatma Aliye Kütüphanesinde bulunan Fatma Aliye Hanım'a ait dört telif kitabın el yazması sözleşmelerinin incelenmesine dayanmaktadır. Bu metinler, 1910 yılında yürürlüğe giren ve telif haklarını genişleten 42 maddelik Hakk-ı Telif Kanunu ile karşılaştırılarak değerlendirilmektedir. Bu karşılaştırma, dönemin yayıncılık pratiklerini ve yasal düzenlemelerin yazar-yayıncı ilişkisi üzerindeki etkilerini ortaya koymayı hedeflemektedir.

İncelenen sözleşmelerde, baskı maliyetleri, kâr paylaşımı, baskı süreleri ve zarar sorumluluğu gibi detaylı mali ve idari koşullara yer verilmiştir. Özellikle Fatma Aliye Hanım'ın İlyas Efendi ile yaptığı anlaşmalar, o dönemin matbaa maliyetleri ve fikri mülkiyetin nasıl yönetildiğine dair önemli veriler sunmaktadır. Sözleşmelerdeki yazar lehine olan maddeler, 1910 Hakk-ı Telif Kanunu'nun bir yansıması olarak görülmektedir. Fatma Aliye Hanım'ın imzaladığı bu sözleşmeler, onun fikri ve mali haklarını gözetken, popüler ve aranan bir yazar olduğunu göstermektedir. Belgeler, Osmanlı İmparatorluğu'ndaki yayıncılık sektörünün ve yazar-yayıncı ilişkilerinin 1910 Hakk-ı Telif Kanunu ile nasıl bir dönüşüm geçirdiğine dair değerli bir kaynak niteliğindedir.

Anahtar Kelimeler: Kitap Sözleşmesi, Ahmed Cevdet Paşa, Fatma Aliye Hanım, Karabet Efendi, İlyas Bayar

¹ Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
merve.akbas@hbv.edu.tr

Dijital İletişimin Görsel Kodları: Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenenlerin Emoji Kullanımına Kültürlerarası Bir Bakış

Öğr. Gör. Ece EREN¹

Özet

Her dilin sözcüklerin ötesinde bir anlatım biçimi vardır. Kimi zaman insanlar, kelimeler yerine sembolleri tercih etmiştir. Dijitalleşmenin etkisiyle yaşantımıza yeni göstergeler girmiş, bunların en yaygın olanlarından biri emojiler olmuştur. Dijital iletişimde emojiler, hem duygusal hem de anlamsal içeriği görsel biçimde ileterek dilin tamamlayıcı bir unsuru haline gelmiştir. Sözsüz bir sistem olması, dil dışı iletişimi kolaylaştırmaktadır. Bu nedenle emojiler için “dijital beden dili” veya “evrensel dil” tanımları yapılmaktadır. Ancak kültürel bağlamdan beslenen emojiler farklı kültürlerde farklı anlamlar taşıyabilir. Bu durum, “emojiler gerçekten evrensel bir dil midir?” sorusunu gündeme getirmektedir. Çalışma kapsamında “Aynı emoji, Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen öğrenciler arasında hangi anlam farklılıklarını doğurur?”, “Dil seviyesi ile bağlamdan anlam çıkarma becerisi arasında ilişki var mı?” ve “Ana dil ile yabancı dilde emoji kullanımı farklılık gösterir mi?” soruları ele alınacaktır.

Bu çalışma için belirli emojiler kültürel, göstergebilimsel ve anlambilimsel ölçütlere göre seçilecek, ardından Türkçe öğrenen yabancı öğrencilerle odak grup görüşmesi yapılacaktır. Nicel boyutta ise anket yoluyla, bağlam içinde ve bağlam dışında verilen emojilerin anlaşılma düzeyleri ölçülecek; dil seviyesi, kültürel arka plan ve emoji yorumlama başarısı arasındaki istatistiksel ilişkiler analiz edilecektir.

Farklı kültürel grupların bazı emojilere atfettikleri anlamların değişkenlik göstereceği, dil seviyesinin bağlamdan doğru anlam çıkarma becerisini etkileyebileceği ve ana dil ile hedef dilde emoji kullanım tercihleri arasında farklılıklar olabileceği öngörülmektedir. Elde edilecek bulgular, yabancı dil öğretiminde emojilerin öğretim materyallerinde nasıl ve hangi ölçütlere göre kullanılabileceğine dair öneriler sunarak dil öğretiminde kültürlerarası anlam farklılıklarının dikkate alınmasına katkı sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Emojiler, Göstergebilim, Kültürlerarasılık, Yabancılar Türkçe Öğretimi

¹ İstanbul Beykent Üniversitesi, TÖMER
eceren59@gmail.com

Osmanlı Mutfak Rotası: Balkan ve Türk Mirasının Gastronomi Turizminde Bütünleştirici Bir Model Olarak Değerlendirilmesi

Dr. Öğr. Üyesi Elif Cemre ÖZAYDIN¹, Öğr. Gör. Alper ÇEVİK²

Özet

Bu çalışma, Osmanlı mutfak mirasını tematik bir gastronomi turizmi rotası çerçevesinde ele alarak, Balkanlar ile Türkiye arasındaki kültürel etkileşimi görünür kılmayı amaçlamaktadır. Bursa, Edirne, Sofya, İskodra, Üsküp ve Saraybosna olmak üzere altı şehir üzerinden şekillendirilen rota, hem Osmanlı mutfağının farklı bölgeler üzerindeki etkisini yansıtmakta hem de sürdürülebilir turizm kapsamında yeni iş birliklerine olanak tanımaktadır. Her bir destinasyon, tarihsel yemek mirası, yerel tatlar, yemek festivalleri ve gastronomi merkezleri açısından değerlendirilmiş; bu rota aracılığıyla kültürel diplomasiye katkı sağlayacak bir model önerisinde bulunulmuştur. Ayrıca çalışmanın sonunda gelecekteki araştırmalarda her şehirde ne kadar kalınması gerektiği, hangi yemeklerin deneyimlenmesi gerektiği gibi sorulara odaklanılacağı belirtilmiştir. Bu yönüyle çalışma, gastronomi turizmi literatürüne özgün ve uygulanabilir bir katkı sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı mutfağı, Gastronomi Turizmi, Kültürel Miras, Kültürel Diplomasi

¹ İstanbul Gelişim Üniversitesi, Uygulamalı Bilimler Fakültesi, Gastronomi Ve Mutfak Sanatları (İngilizce)
ecozaydin@gelisim.edu.tr

² Kastamonu Üniversitesi, Daday Nafi ve Ümit Çeri Meslek Yüksekokulu, Otel Lokanta ve İkram Hizmetleri
alpercevik@kastamonu.edu.tr

Gaziantep Yemekleri ve Mutfak Kùltürünün Turizme Olan Etkisi

Dr. Süleyman ÜNÜVAR¹, Öğr. Gör. Şerife ÜNÜVAR²

Özet

Bu çalışma, Gaziantep'in binlerce yıllık tarihsel birikimi, coğrafi konumu ve medeniyetler arası etkileşimle şekillenen zengin mutfak kùltürünü incelemektedir. Çalışmanın temel amacı, bu eşsiz mutfağın kendine has özelliklerini ortaya koymak ve 2015 yılında UNESCO tarafından "Yaratıcı Şehirler Ağı"na gastronomi dalında dahil edilmesinin ardından kazandığı uluslararası kimliğin bölge turizmine ve ekonomisine etkilerini analiz etmektir.

Çalışmada, Gaziantep mutfağının karakteristik yapısını ve önemini ortaya koymak amacıyla betimsel bir analiz yöntemi kullanılmıştır. Bu doğrultuda, Evliya Çelebi Seyahatnamesi gibi tarihsel kaynaklar, yemek risaleleri ve kùltürel anlatılar incelenmiştir. Ayrıca, yöresel ürün çeşitliliği, geleneksel pişirme teknikleri, yemeklerin kùltürel bağlamı ve gastronominin turizmdeki rolü üzerine yapılan gözlem ve derlemelerden yararlanılmıştır.

Bulgular, Gaziantep mutfağının çok katmanlı, mevsimselliğe dayalı ve ritüellerle zenginleşmiş bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir. Et, sebze, meyve, tahıl ve özgün baharatların bir arada kullanıldığı yüzlerce çeşit yemek tespit edilmiştir. UNESCO tescilinin ardından şehrin bilinirliği artmış, uluslararası bir "gastronomik destinasyon" haline gelmiştir. GastroAntep gibi festivaller, gurme turları ve medya tanıtımları sayesinde ziyaretçi sayısında ve buna bağlı olarak yerel ekonomide önemli bir artış yaşanmıştır. Sonuç olarak, Gaziantep zengin mutfak mirasını başarılı bir şekilde sürdürülebilir bir turizm markasına dönüştürmüştür. Gastronomi, şehrin ekonomik kalkınmasında ve kùltürel tanıtımında merkezi bir güç haline gelmiştir. Bu kimliğin korunarak geliştirilmesi için uluslararası tanıtım faaliyetlerinin, yerel ürünlerin coğrafi işaretlerle desteklenmesinin ve gastronomi odaklı etkinliklerin artırılarak devam ettirilmesi önerilmektedir. Bu sayede bölgenin kùltürel ve ekonomik canlılığı güvence altına alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Gaziantep, Gastronomi, Kùltürel Miras, Gastronomi Turizmi

¹ Gaziantep Üniversitesi,
suleymanunuvar@gmail.com

² Gaziantep Üniversitesi

Türk Dünyasında Sosyal Gastronomi Potansiyeli: Ortak Mutfak Kültürü ve Toplumsal Dayanışma Perspektifinden Kavramsal Bir Değerlendirme

Öğr. Gör. Özge ÖZDEMİR¹

Özet

Bu çalışmanın amacı, Türk Dünyası'nın ortak kültürel değerleri ve sosyal uygulamaları çerçevesinde sosyal gastronomi kavramını derinlemesine incelemektir. Sosyal gastronomi, sadece bir yemek paylaşma biçimi değil, aynı zamanda kültürel mirası koruma, toplumsal eşitsizliklerle mücadele etme ve dayanışmayı güçlendirme aracı olarak ortaya çıkmıştır. Türk topluluklarındaki imce, toy ve toplu yemek gelenekleri bu bağlamda önemli bir temel oluşturmaktadır. Araştırma, literatür taramasına dayalı olarak, sosyal gastronomi uygulamalarının Türk Dünyası'nda kültürel sürekliliğe ve sosyal dayanışmaya nasıl katkı sağladığını ortaya koymaktadır.

Bu çalışmanın temeli literatür taramasıdır. Sosyal gastronomi, sürdürülebilir kalkınma, kültürel antropoloji ve sosyoloji ile incelenmiştir. Sosyal girişimcilik, etik tüketim ve dayanışma ekonomisi gibi kavramlar, Türk kültürünü incelemek için kullanılmıştır.

Sosyal gastronomi, sürdürülebilir kalkınma, kültürel antropoloji ve sosyoloji gibi disiplinlerle ilişkilendirilerek incelenmiştir. Bu bağlamda, sosyal girişimcilik, etik tüketim ve dayanışma ekonomisi gibi kavramlar, Türk kültürünün derinliklerini anlamak için kullanılmıştır. Geleneksel yemekler, paylaşım, topluluk oluşturma ve ihtiyaç sahiplerine yardım etme gibi sosyal gastronomi ilkeleriyle paralellik göstermektedir. Bu kültürel uygulamalar, geçmişten gelen bir miras olmasının yanı sıra, günümüzde dayanışmayı güçlendiren ve toplumsal aidiyeti artıran önemli araçlar olarak öne çıkmaktadır. Türk Dünyası'nda sosyal gastronominin yalnızca kültürel bir gelenek değil, aynı zamanda sürdürülebilir kalkınma, sosyal girişimcilik ve toplumsal kapsayıcılık açısından yeniden üretilebilecek bir potansiyel taşıdığı görülmektedir.

Türk Cumhuriyetleri ve diasporasında, dayanışma odaklı topluluk mutfaklarının kurulması önerilmektedir. Bu sosyal mutfaklar, mülteciler, yaşlılar, öğrenciler ve ekonomik olarak dezavantajlı gruplara ücretsiz ya da düşük maliyetli yemek desteği sunarak toplumsal dayanışmayı güçlendirebilir. Yerel yönetimler, üniversiteler ve sivil toplum kuruluşlarının iş birliği ile sürdürülebilir hale getirilebilecek bu ağ, kültürel aktarımın mekânsal bir platformu olarak da işlev görecektir. Türk Dünyası'na ait geleneksel yemeklerin toplumsal anlamlarıyla yeniden canlandırıldığı gezici festivaller düzenlemek de mümkündür. Bu festivallerde yemekler, sadece tüketilen nesnelere değil, aynı zamanda dayanışmayı, yardımlaşmayı ve kolektif hafızayı temsil eden araçlar olarak değerlendirilecektir. Katılımcı ülkelerden gelen şeflerin yerel halkla birlikte yemek pişirdiği atölyeler sayesinde kültürel diyalog pekiştirilecektir. Bununla birlikte, Türk Dünyası üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilere yönelik sosyal gastronomi alanında bilinçlendirici ve uygulamalı programlar geliştirilebilir. Öğrenciler, kendi bölgelerinde dayanışma temelli mutfak projeleri üretir, bunları uygular ve ortak dijital bir platformda paylaşarak deneyim alışverişinde bulunurlar. Böylece, hem kültürel süreklilik sağlanır hem de genç kuşakların sosyal fayda odaklı girişimcilik kapasiteleri desteklenir. Sonuç olarak, bu öneriler sosyal gastronomiyi hem kültürel mirasın korunması hem de günümüz sosyal sorunlarına çözüm üretme potansiyeli taşıyan çok yönlü bir stratejik alan olarak ele almayı mümkün kılmaktadır. Türk Dünyası'nda sosyal gastronomi eksenli bölgesel projeler, yalnızca gıda temelli yardımlaşma biçimleri değil, aynı zamanda ortak kimlik ve dayanışma duygusunun yeniden inşası için

¹ Kastamonu Üniversitesi, Daday Nafi ve Ümit Çeri Meslek Yüksekokulu, Otel Lokanta ve İkram Hizmetleri
ozgeozdemir@kastamonu.edu.tr

anlamalı bir zemin oluşturacaktır. Bu bağlamda, sosyal gastronomi, kültürel değerleri yaşatmanın yanı sıra, toplumsal bağları güçlendiren önemli bir araç olarak karşımıza çıkmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Gastronomi, Türk Dünyası, Kültürel Miras.

Türk Dünyasında Yerel Yönetimlerin Dijital Dönüşümü: E-Belediyecilik Uygulamaları Üzerinden Karşılaştırmalı Bir İnceleme

Öğr. Gör. Bahadır METİN¹

Özet

Bu çalışmanın temel amacı, Türkiye ile seçili Türk Cumhuriyetlerinde (Azerbaycan, Kazakistan ve Özbekistan) yerel yönetimlerin dijital dönüşüm süreçlerini e-belediyecilik uygulamaları üzerinden karşılaştırmalı olarak analiz etmektir. Dijitalleşme, kamu hizmetlerinin sunumunda yalnızca teknolojik bir dönüşüm değil; aynı zamanda şeffaflık, hız ve erişilebilirlik gibi yönetim ilkelerini güçlendirme potansiyeline sahiptir. Bu dönüşümde yerel yönetimler, vatandaşla doğrudan temas noktası olmaları nedeniyle en dinamik aktörler arasında yer almaktadır. Türk Dünyası ülkeleri, ortak kültürel ve yönetsel geçmişe sahip olsalar da dijital yerel yönetim uygulamalarında belirgin farklılıklar gözlemlenmektedir. Bu bağlamda çalışma, Türkiye'nin deneyimini kuramsal bir çerçevede inceleyerek, diğer Türk Cumhuriyetleriyle karşılaştırmalı bir değerlendirme yapmakta; benzer zorlukları, farklılaşan yaklaşımları ve olası bölgesel iş birliği fırsatlarını tartışmayı amaçlamaktadır.

Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman incelemesi yoluyla yürütülmüştür. Çalışmanın evrenini Türk Dünyası'ndaki yerel yönetim sistemleri oluştururken; örneklem olarak Türkiye, Azerbaycan, Kazakistan ve Özbekistan seçilmiştir. Veri toplama sürecinde; ulusal ve uluslararası akademik kaynaklar, kamuya açık dijital platformlar, belediye web siteleri ve e-devlet hizmetlerine dair resmî raporlar incelenmiştir. Toplanan veriler betimsel analiz tekniği ile çözümlenmiş, kuramsal çerçeve doğrultusunda tematik olarak yapılandırılmıştır. Analizde özellikle ülkelerin dijital altyapı yeterlilikleri, e-belediyecilik uygulamalarının kapsamı, yönetim ilkelerine ne ölçüde uyum sağladığı ve sunulan hizmetlerin etkinliği gibi başlıklara odaklanılmıştır.

Araştırma sonuçları, Türkiye'nin e-belediyecilik alanında diğer Türk Cumhuriyetlerine kıyasla daha çeşitli ve ileri düzeyde teknik altyapıya sahip olduğunu göstermektedir. Özellikle büyükşehir belediyelerinde dijital vergi işlemleri, e-imar sistemleri, kent bilgi altyapısı ve açık veri portalları gibi uygulamaların etkin bir şekilde kullanıldığı görülmektedir. Ancak, Türkiye'de de dijital katılım mekanizmalarının sınırlı kaldığı, kırsal bölgelerde ise altyapı eksikliklerinin sürdüğü tespit edilmiştir. Azerbaycan'da merkezi dijital hizmet platformları güçlü olmasına rağmen, yerel yönetimlerin bu sistemlere entegrasyonu zayıftır. Kazakistan ve Özbekistan'da dijital hizmetlerin daha çok büyük kentlerle sınırlı olduğu, kırsal bölgelerde dijitalleşmenin oldukça sınırlı kaldığı görülmektedir. Ortak sorunlar arasında dijital okuryazarlık düzeyinin düşüklüğü, teknik uzman eksikliği, sistemler arası entegrasyon sorunları ve kullanıcı dostu hizmet tasarımında yetersizlikler öne çıkmaktadır. Tüm bu sınırlılıkların yanında, ülkelerin sahip olduğu ortak kültürel geçmiş ve yönetim mirası, bölgesel dijital iş birliğini geliştirmek için önemli bir fırsat sunmaktadır. Araştırmanın genel bulguları, Türk Dünyası'ndaki yerel yönetimlerin dijitalleşme süreçlerinin ülkeden ülkeye farklı hızlarda ve düzeylerde ilerlediğini ortaya koymaktadır. Türkiye, bu alanda görece daha gelişmiş bir yapıya sahip olmakla birlikte, yönetim ilkelerinin (örneğin katılımcılık ve hesap verebilirlik) tam anlamıyla dijital ortama yansıtılması konusunda henüz istenilen seviyeye ulaşamamıştır. Diğer Türk Cumhuriyetlerinde ise yerel düzeyde dijitalleşme büyük ölçüde sınırlı kalmakta, uygulamalar merkezi yapılarla sınırlı bir çerçevede sürdürülmektedir. Bu durum, teknik gelişimin yanı sıra yönetim kültürünün dijital ortama taşınmasının da önemini ortaya koymaktadır.

Ortak kültürel geçmişi ve yönetsel benzerlikleri paylaşan Türk Dünyası ülkeleri arasında dijital yerel yönetim konusunda iş birliği olanaklarının artırılması, yalnızca hizmet sunumunun niteliğini değil; aynı zamanda bölgesel bütünleşmeyi ve dayanışmayı da güçlendirecektir. Bu bağlamda bazı politika önerileri geliştirilmiştir.

¹ Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Niğde Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, Büro Hizmetleri ve Sekreterlik bahadmetin@gmail.com

-
- Türk Devletleri Teşkilatı bünyesinde “Dijital Yerel Yönetimler Platformu” kurulmalıdır. Bu platform aracılığıyla teknik deneyimlerin paylaşılması, ortak stratejiler geliştirilmesi sağlanabilir.
 - Açık kaynak kodlu e-belediye yazılımları geliştirilerek, farklı ülkelerde uyarlanabilir hale getirilmeli ve birlikte kullanılmalıdır.
 - “Dijital kardeş şehir” projeleri ile belediyeler arası bilgi alışverişi ve eşleştirme modeli uygulanmalıdır.
 - Ortak bir “Açık Veri Standardı” oluşturulmalı; veri paylaşımı ve birlikte çalışabilirlik artırılmalıdır.
 - Yerel yönetim çalışanlarına yönelik ortak dijital kamu hizmeti eğitimleri düzenlenmeli, teknik personel değişim programlarıyla kapasite artırımı sağlanmalıdır.

Bu önerilerin hayata geçirilmesi, sadece teknik gelişim açısından değil, aynı zamanda şeffaf, katılımcı ve hesap verebilir bir dijital yönetim kültürünün Türk Dünyası genelinde güçlendirilmesi açısından da kritik önem taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yönetişim, E Belediyecilik, Yerel Yönetimler

Duygusal Emek ve Tükenmişlik İlişkisi: Turizm Sektörü Örneği

Doç. Dr. Emine ATALAY¹, Beray Bayhan KESER²

Özet

Bu çalışma, turizm sektörü çalışanlarında duygusal emek ve tükenmişlik arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yapılmış nicel bir araştırmadır. Veri toplama aracı olarak anket yöntemi kullanılmış ve veriler çevrimiçi platform aracılığıyla toplanmıştır. Araştırmanın örneklem büyüklüğü, etki büyüklüğü 0,30, $\alpha=0,05$ ve güç $(1-\beta)=\%95$ parametreleri dikkate alınarak hesaplanmış olup minimum 262 katılımcı gerektiği belirlenmiştir. Çalışma kapsamında 281 katılımcıdan elde edilen veriler SPSS 23.0 paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Analiz sürecinde öncelikle tanımlayıcı istatistikler hesaplanmış, normal dağılım varsayımları test edilmiş ve ardından gruplar arası farklılıkları belirlemek için ANOVA ve t-testi gibi parametrik testler uygulanmıştır. Değişkenler arasındaki ilişkileri incelemek amacıyla korelasyon ve regresyon analizleri yapılmıştır. Araştırma kapsamında bulgular, kadın çalışanların derinden rol yapma ve doğal duygular boyutlarında daha yüksek puanlar aldığını, erkeklerin ise duygusal tükenme alt boyutlarında anlamlı derecede yüksek skorlara sahip olduğunu ortaya koymuştur. Yaş ve eğitim düzeyinin bazı tükenmişlik bileşenleri üzerinde anlamlı etkileri olduğu, özellikle genç çalışanların ve ön lisans mezunlarının daha yüksek tükenmişlik riski taşıdığı tespit edilmiştir. Müşteriyle doğrudan etkileşim gerektiren pozisyonlarda (garson, temizlik personeli) çalışanların tükenmişlik düzeylerinin anlamlı şekilde yüksek olduğu, gelir düzeyi düşük olan çalışanlarda ise duygusal tükenmenin belirgin şekilde arttığı gözlemlenmiştir.

Bu bulgular, turizm sektöründe çalışanların duygusal emek stratejileri ve tükenmişlik düzeylerinin demografik ve mesleki faktörlerden önemli ölçüde etkilendiğini göstermektedir. Araştırma sonuçları, sektör çalışanlarının psikolojik sağlığını korumaya yönelik kurumsal destek programlarının, stres yönetimi eğitimlerinin ve iş yerinde sosyal destek sistemlerinin geliştirilmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır. Gelecek araştırmalar için, farklı sektörlerde karşılaştırmalı çalışmalar yapılması ve uzunlamasına araştırma desenlerinin kullanılması önerilmektedir.

Araştırmada veri toplama aracı olarak anket yöntemi kullanılmış. Veriler çevrimiçi platformda toplanmıştır. Etki büyüklüğü 0,30, alfa düzeyi (1. Tip hata) 0,05 ve güç (power) %95 olarak alındığında gerekli olan minimum örneklem sayısı 262 olarak bulunmuştur. Araştırma kapsamında 281 katılımcıdan elde edilen veriler tanımlayıcı istatistikler, normal dağılım testleri, gruplar arası fark analizleri (t-testi, ANOVA) ve korelasyon-regresyon analizleri ile değerlendirilmiştir. Verilerin analizinde SPSS 23.0 paket programı kullanılmıştır. Araştırma bulguları, duygusal emeğin ve tükenmişliğin farklı boyutlarının, çalışanların cinsiyetleri, yaşları, eğitim durumları, pozisyonları, gelir düzeyleri, günlük çalışma süreleri ve hayatı anlamlı bulma durumları gibi birçok değişkenle farklı şekillerde ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır.

Elde edilen sonuçlar, turizm sektöründe çalışanların özellikle garson ve mutfak personeli pozisyonlarında diğer pozisyonlara kıyasla tükenmişlik düzeylerinin daha yüksek olduğunu göstermektedir. Önceki analizlerde belirgin görünen gelir seviyesi ve günlük çalışma sürelerinin ise, nihai değerlendirmede tükenmişlik üzerinde belirgin bir etkisi olmadığı anlaşılmaktadır.

Çalışma, duygusal emeğin tüm boyutlarının tükenmişliği aynı şekilde etkilemediğini ortaya koymaktadır. Özellikle yüzeysel rol yapma ile tükenmişlik alt boyutları arasında güçlü pozitif ilişkiler gözlemlenirken, derinden rol yapma ve doğal duygular ile tükenmişlik arasında ise negatif ilişkiler bulunmaktadır. Bu durum, çalışanların hissetmedikleri duyguları göstermek zorunda kalmalarının tükenmişliği artırabileceğini; ancak samimi duygusal etkileşimlerin veya hisleri işe yansıtma çabasının tükenmişliği azaltabileceğini düşündürmektedir. Genel duygusal emek düzeyi arttıkça ise tükenmişliğin arttığı görülmüştür. Hayatı

¹ Tarsus Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Yönetim ve Organizasyon Bölümü
emineatalay@tarsus.edu.tr

² Tarsus Üniversitesi

anlamalı bulma durumu gibi bireysel algıların tükenmişlik üzerinde belirgin bir koruyucu etkiye sahip olduğu belirlenmektedir. Hayatı anlamalı bulan çalışanların, genel tükenmişlik düzeylerinin belirgin ölçüde daha düşük olduğu saptanmıştır. Bu nokta, kişisel iyi oluşun ve yaşam amacının, iş kaynaklı stres ve tükenmişlikle baş etmede önemli bir içsel kaynak teşkil ettiğini göstermektedir. Bu bağlamda, çalışanların iş-yaşam dengesini destekleyici programlar ve kişisel gelişim fırsatları sunarak, onların hayatı anlamalı bulma düzeylerini artırmak, tükenmişliği önlemede etkili bir yol olabilmektedir. Eğitim durumu ve medeni durum gibi bazı demografik değişkenlerin duygusal emek veya tükenmişliğin çoğu alt boyutu üzerinde belirgin bir etkiye sahip olmadığı görülmektedir. Ancak, Lise eğitim düzeyine sahip olmanın genel tükenmişlik üzerinde bir artışla ilişkili olduğu gözlemlenmiştir. Yaş kategorileri ise genel tükenmişlik düzeyini yordamada belirgin bir farklılık göstermemiştir. Bu çalışma, turizm sektöründe duygusal emek ve tükenmişlik arasındaki karmaşık ilişkileri çeşitli demografik ve işle ilgili faktörler bağlamında değerlendirerek önemli çıkarımlar sunmaktadır. Araştırma bulguları, duygusal emeğin ve tükenmişliğin farklı boyutlarının, çalışanların cinsiyetleri, yaşları, eğitim durumları, pozisyonları, gelir düzeyleri, günlük çalışma süreleri ve hayatı anlamalı bulma durumları gibi birçok değişkenle farklı şekillerde ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır.

Elde edilen sonuçlar, turizm sektöründe çalışanların özellikle garson ve mutfak personeli pozisyonlarında diğer pozisyonlara kıyasla tükenmişlik düzeylerinin daha yüksek olduğunu göstermektedir. Önceki analizlerde belirgin görünen gelir seviyesi ve günlük çalışma sürelerinin ise, nihai değerlendirmede tükenmişlik üzerinde belirgin bir etkisi olmadığı anlaşılmaktadır.

Çalışma, duygusal emeğin tüm boyutlarının tükenmişliği aynı şekilde etkilemediğini ortaya koymaktadır. Özellikle yüzeysel rol yapma ile tükenmişlik alt boyutları arasında güçlü pozitif ilişkiler gözlemlenirken, derinden rol yapma ve doğal duygular ile tükenmişlik arasında ise negatif ilişkiler bulunmaktadır. Bu durum, çalışanların hissetmedikleri duyguları göstermek zorunda kalmalarının tükenmişliği artırabileceğini; ancak samimi duygusal etkileşimlerin veya hisleri işe yansıtma çabasının tükenmişliği azaltabileceğini düşündürmektedir. Genel duygusal emek düzeyi arttıkça ise tükenmişliğin arttığı görülmüştür. Hayatı anlamalı bulma durumu gibi bireysel algıların tükenmişlik üzerinde belirgin bir koruyucu etkiye sahip olduğu belirlenmektedir. Hayatı anlamalı bulan çalışanların, genel tükenmişlik düzeylerinin belirgin ölçüde daha düşük olduğu saptanmıştır. Bu nokta, kişisel iyi oluşun ve yaşam amacının, iş kaynaklı stres ve tükenmişlikle baş etmede önemli bir içsel kaynak teşkil ettiğini göstermektedir. Bu bağlamda, çalışanların iş-yaşam dengesini destekleyici programlar ve kişisel gelişim fırsatları sunarak, onların hayatı anlamalı bulma düzeylerini artırmak, tükenmişliği önlemede etkili bir yol olabilmektedir. Eğitim durumu ve medeni durum gibi bazı demografik değişkenlerin duygusal emek veya tükenmişliğin çoğu alt boyutu üzerinde belirgin bir etkiye sahip olmadığı görülmektedir. Ancak, Lise eğitim düzeyine sahip olmanın genel tükenmişlik üzerinde bir artışla ilişkili olduğu gözlemlenmiştir. Yaş kategorileri ise genel tükenmişlik düzeyini yordamada belirgin bir farklılık göstermemiştir. Bu olgu, turizm sektöründeki insan kaynakları politikalarının tasarlanmasında, demografik genellemelerden ziyade, işin spesifik gereklilikleri ve bireysel ihtiyaçların daha fazla dikkate alınması gerektiğini düşündürmektedir. Çalışma ortamının genel kültürü, yönetim desteği ve iş yükü dağılımı gibi faktörlerin, duygusal emek ve tükenmişlik üzerindeki etkileri, bireysel özelliklerden bağımsız olarak tüm çalışanlar için önem arz etmektedir. Bu kapsamlı bulgular ışığında, turizm işletmeleri için duygusal emek stratejilerini daha sürdürülebilir hale getirecek ve çalışan tükenmişliğini azaltacak bütüncül yaklaşımların geliştirilmesi gerekmektedir. İş yükü yönetimi, adil ücret politikaları, sosyal destek mekanizmalarının güçlendirilmesi, esnek çalışma düzenlemeleri ve duygusal zeka eğitimleri gibi uygulamalar, çalışanların refahını artırarak sektördeki insan kaynakları sürdürülebilirliğine katkıda bulunabilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Duygusal emek, Tükenmişlik, Turizm sektörü

Çalışan Davranışlarının Açıklanmasında Kurgulama Seviyesi Teorisinin Rolü: Sistemik Literatür İncelemesi

Dr. Öğr. Üyesi Emre BİLGİÇ¹, Alperen BAŞLAR²

Özet

Bu çalışma, psikoloji temelli ve görece yeni bir kuramsal çerçeve olan Kurgulama Seviyesi Teorisi'nin (Construal Level Theory), örgütsel davranış bağlamında çalışan davranışlarını açıklamadaki yeri ve potansiyelini ele almakta ve bu teoriyi Türkçe literatüre kazandırmayı amaçlamaktadır. Örgütsel davranış literatüründe çalışan davranışlarını açıklamak amacıyla yaygın biçimde başvurulan Öz Belirleme Teorisi ve Öz Yeterlik Teorisi gibi teorilere kıyasla, Kurgulama Seviyesi Teorisi'nin kullanımının oldukça sınırlı olduğu görülmektedir. Bu kuramsal boşluğun giderilmesine katkı sunmak çalışmanın temel amacıdır.

Bu kuramsal boşluğun giderilmesine katkı sunmak üzere, çalışmada öncelikle söz konusu teorinin temel önermeleri, varsayımları ve kavramları ayrıntılı biçimde tartışılmıştır. Bunun ardından, teorinin örgütsel davranış alanındaki uygulama biçimlerini ortaya koymak amacıyla Web of Science veri tabanında yer alan 38 çalışma sistemik literatür taraması tekniği ile eleştirel olarak incelenmiş; ayrıca çalışmaların yıl, dergi, ülke ve yöntem türüne göre dağılımı gibi çeşitli betimleyici istatistikler aracılığıyla literatürün yapısı ortaya konmuştur.

Elde edilen bulgular, içeriklerine göre altı ana kategori kapsamında değerlendirilmiştir: örgüt düzeyi faaliyetler, iletişim, işyeri ortamı, iş ile ilgili faaliyetler, davranış/tutum/niyet ve karar verme. Bu kategoriler doğrultusunda, ileride yapılacak araştırmalara yönelik çeşitli öneriler sunulmuştur. Sonuç olarak, Kurgulama Seviyesi Teorisi'nin örgütsel davranış alanına kuramsal derinlik ve bağlamsal çeşitlilik kazandırma potansiyeli taşıdığı ve Türkçe literatürde bu çerçevede önemli bir kuramsal dayanak işlevi görebileceği ortaya konmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kurgulama Seviyesi Teorisi, Çalışan Davranışları, Örgütsel Davranış, Sistemik Literatür Taraması, İş Tutumları

¹ İzmir Bakırçay Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası Ticaret ve İşletmecilik Bölümü
emre.bilgic@bakircay.edu.tr

²

Türk Dünyası Teşkilatı Üyesi Ülkelerde İnovasyon Yönetimi: Güçlü ve Gelişmeye Açık Alanlar

Öğr. Gör. Dr. Nazik ERDAL AKYÜZ¹

Özet

İnovasyon yönetimi, ülkelerin sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmasında stratejik bir unsur olarak öne çıkmaktadır. Türk Dünyası Teşkilatı'na üye ülkeler (Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Türkiye), ortak tarih, kültür ve iş birliği zemininde ekonomik dönüşüm stratejilerinde inovasyonu merkezi bir araç olarak benimsemektedir. Bu çalışma, teşkilata üye ülkelerin inovasyon yönetiminde öne çıkan güçlü yönlerini ve geliştirilmesi gereken alanları ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Araştırma, nitel araştırma desenlerinden betimsel analiz yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın temel veri kaynağını Küresel İnovasyon Endeksi (GII) 2024 verileri oluşturmaktadır. Analiz, girdi alt endeksi (kurumlar, insan sermayesi & araştırma, altyapı, pazar gelişmişliği, iş gelişmişliği) ve çıktı alt endeksi (bilgi & teknoloji çıktıları, yaratıcı çıktılar) göstergeleri üzerinden yapılmıştır. Ülkelerin performansları tablo ve grafiklerle karşılaştırmalı olarak sunulmuştur.

Türkiye, insan sermayesi & araştırma ile iş gelişmişliği alanlarında bölgesel liderlik göstermektedir. Kazakistan, altyapı göstergelerinde güçlüdür. Azerbaycan, pazar gelişmişliği ve yaratıcı çıktılar bakımından öne çıkarken; Kırgızistan ve Özbekistan, kurumlar ve inovasyon çıktılarında gelişmeye açık olduğu tespit edilmiştir. Göstergeler, ülkeler arasında farklı rekabet avantajlarının bulunduğunu ortaya koymaktadır. Türk Dünyası Teşkilatı üyesi ülkelerde inovasyon yönetiminin güçlendirilmesi için bölgesel Ar-Ge ağlarının geliştirilmesi, teknoloji transferi mekanizmalarının etkinleştirilmesi ve yükseköğretim-sanayi iş birliklerinin artırılması önerilmektedir. Güçlü alanların pekiştirilmesi ve zayıf alanlarda kapasite oluşturulması, bölgenin küresel inovasyon ekosistemindeki konumunu güçlendirecektir.

Anahtar Kelimeler: İnovasyon Yönetimi, Türk Dünyası Teşkilatı, Betimsel Analiz

¹ Gazi Üniversitesi, Tusaş - Kazan Meslek Yüksek Okulu, Bilgisayar Teknolojileri Bölümü
nazik06@gmail.com

Sakarya Üniversitesi'nde Lisans Düzeyinde Eğitim Gören ve Türk Dünyası'ndan Gelen Öğrencilerin Eğitimde Türkiye'yi Tercih Nedenlerinin İncelenmesi¹

Muhammed Çağrı TURHAN², Emir KARAKOÇ³

Özet

Çalışmanın temel amacı, Sakarya Üniversitesi'nde eğitim alan ve Türk Dünyası'ndan gelen öğrencilerin Türkiye'yi neden tercih ettiklerini ve eğitim sürecinden ne tür beklentileri olduğunu derinlemesine ortaya koymaktır. Ayrıca, elde edilecek çıktılarla bu öğrencilerin tercih sebeplerini anlama, beklentilerinin karşılanıp karşılanmadığının belirlenmesi ve Türkiye'nin Türk Dünyası ile olan eğitim ilişkileri hakkında bilgi sahibi olmak da çalışmanın diğer amaçlarıdır.

Bu çalışma; olgubilim desenine dayanan nitel bir çalışma olarak desenlenmiştir. Araştırmanın çalışma grubu, Sakarya Üniversitesi'nde eğitim almakta olan Türk Dünyası'ndan gelen 44 öğrencinin uygun örneklem yöntemi kullanılarak oluşturulmuştur. Araştırmada veri toplama aracı olarak literatür tarama ve uzman görüşleri ile geliştirilen görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formu iki bölümden oluşacaktır. Veriler çalışma grubu ile yüz yüze görüşülerek toplanmıştır. Verilerin analizinde öncelikle tümevarımcı bir yöntem ile veriler titizlikle incelenerek analiz edilmiştir. Verilerin iç güvenilirliği ise Sharan Merriam tarafından ifade edilen uzman gözden geçirilmesi ile gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda görüşme formu verileri arasındaki güvenilirlik katsayısı Miles ve Huberman tarafından verilen "Güvenirlilik=Görüş birliği/(Görüş Birliği+Görüş Ayrılığı)x100 formülü" kullanılarak hesaplanmıştır.

Verilerin analiz edilmesi ile elde edilen bulgulara göre Türk Dünyası'ndan gelen öğrencilerin Türkiye'yi tercih etme sebeplerinden başlıcaları: eğitim kalitesi, kültürel bağ, uluslararası eğitim almış olmak, güvenlik kaygıları, katılımcının istediği bölümün Türkiye'de iyi imkanlara sahip olması ve uluslararası geçerli diplomaya sahip olmaktır. Öğrencilerin mesleki gelişim, uygulamalı dersler ve kaliteli eğitim gibi başlıca beklentilerinin çoğunun karşılandığı görülmüştür. Öğrencilerin büyük bir kısmı, tekrar yurtdışında eğitim alma fırsatları olsa yine Türkiye'yi tercih edeceklerini belirtmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sakarya Üniversitesi, Türk Dünyası, Uluslararası Öğrenciler, Yüksek Öğrenim Sistemi

¹ Bu bildiri Tübitak 2209-A projesinden türetilmiştir.

² Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi & Sakarya Üniversitesi Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi (TÜRKMER) Araştırmacısı
muhammed.turhan@ogr.sakarya.edu.tr

³ Sakarya Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü & Sakarya Üniversitesi Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi (TÜRKMER) Araştırmacısı
karakocemir@icloud.com

0-3 Yaş Çocuğu Olan Ebeveynlerin Ekran Kullanımı Konusundaki Tutum ve Deneyimlerinin Nitel Olarak İncelenmesi

Dr. Öğr. Üyesi Büşra ÇELİK¹

Özet

Bu çalışmanın amacı, 0-3 yaş çocuğu olan ebeveynlerin ekran kullanımı konusundaki bilgi, tutum, algı ve stratejilerini derinlemesine anlamak; ayrıca ekran süresinin yönetiminde yaşadıkları güçlükler ve başa çıkma yöntemlerini ortaya koymaktır.

Bu çalışmada nitel araştırma yaklaşımı benimsenmiş ve odak grup görüşmesi tekniği kullanılmıştır. Araştırmanın katılımcılarını, 0-3 yaş arası çocuğu olan ve farklı sosyoekonomik ile eğitim düzeylerinden gönüllü katılım ile araştırmaya dahil olan 24 ebeveynden oluşmaktadır. Katılımcılar, her biri 6 kişiden oluşan 4 odak grup halinde bir araya getirilmiştir. Veri toplama sürecinde yarı yapılandırılmış odak grup formu kullanılmış olup, görüşmelerde ebeveynlerin ekran süresi farkındalığı, önerilen süreler konusundaki bilgi düzeyi, ekran kullanım amaçları (eğitim, sakinleştirme, yemek yedirme vb.), içerik tercihleri, ebeveyn-çocuk ortak kullanım deneyimleri, sınır koyma stratejileri, ebeveynin kendi ekran alışkanlıkları ile çevresel ve kültürel etkiler gibi temalar ele alınmıştır. Elde edilen veriler, tematik analiz yöntemi ile çözümlenmiştir.

Araştırmanın analiz süreci devam etmektedir. Araştırmadan elde edilmesi beklenen bulguların ebeveynlerin ekran konusundaki bilgilerini, ekran kullanım amaçlarını ya da ekrandan uzak tutma stratejilerini, sosyokültürel özelliklerin ve ev okuryazarlık ortamının etkisini ortaya koyması beklenmektedir. 0-3 yaş döneminde ekran kullanımı, çocuk gelişimini çok boyutlu olarak etkileyen bir faktördür. Ebeveynlerin farkındalık düzeyinin artırılması, önerilen süre ve içerik standartlarının yaygınlaştırılması, ailelere somut sınır koyma yöntemleri kazandırılması önem taşımaktadır. Araştırmadan elde edilecek bulgular alan literatürüne katkı sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Erken Çocukluk, Ekran Süresi, Ebeveyn Tutumları, Odak Grup, Nitel Araştırma

¹Sađlık Bilimleri Üniversitesi, Hamidiye Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Çocuk Bakımı ve Gençlik Hizmetleri Bölümü
busra.celik@sbu.edu.tr

The Relationship Between Lateralization And Socio-Scholarly Competencies İn 10-11 Year Old Students

Doç. Dr. Qufli OSMANI¹, Teuta IDRIZI²

Özet

The lateralizing dominance that defines right-handers and left-handers appears as an important predictor in the explanation of the effect of social and scholarly competence. The purpose of this research is conceived through examining the relationship between lateralization on one hand and social-scholarly competence on the other, and at the same time elaborates the effects of criteria variable on socio-scholarly competence.

In the research design, a total of 87 subjects (N=40 males and N=47 females) were taken, where the socio-scholarly competences of the students were measured through the Scale of Social-Scholarly Competence (SHKSSH).

The researchers' expectations were in the direction of the existence of a relationship between the criterion variable and the research variables, while the results of this research confirmed the non-existence of differences between right and left lateralization in the manifestation of social and scholarly competencies in students, concluding in the absence of the expected effect between lateralization and the research variables. At the same time, the correlation analysis did not confirm any statistically significant relationship between lateralization and socio-scholarly competencies. The research findings indicate the need for psychostimulating programs and activities on socio-scholarly competencies not to be burdened with activity designs that are based on lateralizing dominance. Socio-scholarly competencies are unaffected by dominant lateralization.

Anahtar Kelimeler: Lateralization, psychostimulating, lateralization of the right handed and left handed, social competencies, school competencies.

¹ UBT-Higher Education Institution, Faculty of Psychology , Psychology
qufli.osmani@ubt-uni.net

² UBT-Higher Education Institution, Faculty of Psychology

Relationship Between the Dimensions of Achievement Motive and Learning Styles in Academic Achievement of Religious Education Students

Doç. Dr. Qufli OSMANI¹, Prof. Dr. Musa MUSAI²

Özet

The purpose of the study is examining the relationship between the dimension of achievement motivation and learning styles in the academic achievement in religious education students, a study was conducted during the academic year 2022/2023 with students of the Faculty of Islamic Sciences in Skopje. The exploratory-type study was conducted on a sample of 142 subjects. The research consisted of collecting and analyzing average achievement in professional subjects in religious education, determining learning styles according to the Kohlberg questionnaire and achievement motives according to the MOP2002 questionnaire. By linking achievement motivation, learning styles and student achievement, it is observed that there is a positive correlation between certain learning styles, dimensions of motivation for achievement and student achievement. The identification of students' learning styles showed that learning styles were unevenly represented. Most students prefer a reflective learning style, secondarily theoretical, third activist and last pragmatic learning style. Statistical inferential analysis found that students with a distinct learning style achieved significantly better results than their counterparts with an undifferentiated learning style. It has also been found that students achieve better academic success in those subjects whose teaching methods of the professors are appropriate to their learning style. When dimensions of achievement motives and specific learning styles are introduced in the predictor model, regression analysis shows that the following predictors provide the best predictive function for academic achievement: goal orientation, general achievement motive, reflective and theoretical learning styles.

Anahtar Kelimeler: achievement motive, learning styles, academic achievement, predictors

¹ UBT-Higher Education Institution, Faculty of Psychology, Psychology
qufli.osmani@ubt-uni.net

² UV-University of Vision, Faculty of Psychology
musa.musai@vision.edu.mk

Türk Toplumunda Yaşlıların Değişen Değer Algıları Üzerine Sosyolojik Bir Çalışma

Prof. Dr. Dolunay ŞENOL ¹, Aynur TEKKE ², Sümeyye GEDİK ³

Özet

İnsanların anlam ve değer anlayışı çok köklü bir geçmişe dayanmaktadır. İçinde bulunulan toplumun değerlerini anlama, o değerleri içselleştirme ve süreç içinde öğrenmiş oldukları çerçevede kendilerini içinde buldukları toplumun değerlerini yaşayan/yaşatan konumuna getirerek toplumdaki onay almak pek çok insan için özlenen, tercih edilen bir durumdur. İnsanın sosyal bir varlık olması, toplum tarafından kabul görmek istemesinde önemli bir rol oynamaktadır. Toplumun onayladığı bir birey olmak, kabul görmek ve değerli olduğunun hissettirilmesi, sosyal bir varlık olan insan için yalnız kalmayacağına bir göstergesi olarak algılanmaktadır. Aksi durum, bireyin yabancılaşması ve yalnızlaşması anlamına gelmektedir ki bu durum, sağlıklı insanlar tarafından çoğu kez tercih edilmemektedir. Ancak içinde yaşanılan dünyada çok sayıda insan özellikle de yaşlılar, eski dönemlerin yaşlıları ile kendi şartlarını karşılaştırarak özellikle “yaşlılığın” değer kaybına uğradığından çoğu kez şikayetçi olmaktadır. Algının değişmesinde değişen sosyokültürel ve ekonomik şartlar özellikle de dijitalleşen dünya ve yaşlıların bu dünyaya ayak uydurmada zorlanmaları etkili olmuş görünmektedir. Bu çerçevede yürütülen bu çalışma, Edremit Körfezi’nde yaşayan 65 yaş ve üzeri bireylerin, günümüzde yaşlılıkla bir arada değerlendirilen değer algılarındaki değişim sürecini anlamayı hedeflemektedir. Yarı yapılandırılmış görüşmelerle elde edilen nitel veriler, yaşlı bireylerin geçmişte sahip oldukları saygı ve bilgelik temelli rollerin zayıfladığını, toplumsal ilişkiler içinde yalnızlaştırıldıklarını ve duygusal olarak da dışlandıklarını ortaya koymaktadır. Bulgular; yaşlı bireylerin dijitalleşen, bireyselleşen ve hızla değişim gösteren toplum içinde kendilerini değersiz hissettiklerini, bu durumun da onların toplumsal aidiyet duygularına zarar verdiğini göstermektedir. Bu sebeple yaşlıların toplumsal yaşama aktif olarak katılmalarını destekleyecek, kuşaklar arası etkileşimi artıracak ve dijital dünyaya uyumlarını kolaylaştıracak sosyal politikalara ihtiyaç bulunmaktadır.

Bu çalışmada, 65 yaş ve üzerindeki bireylerin değişen toplumsal koşullar karşısında değer algılarının nasıl şekillendiğini anlamak amacıyla yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. İstatistiklere göre her geçen gün sayıları artış gösteren yaşlıların, değişen dünya şartlarına uyum sürecinde yaşamış oldukları duygu ve değer değişimlerinin boyutları hakkında fikir alabilmenin en kolay yolu nitel araştırma verileridir. Nitel araştırma yaklaşımı, bireylerin yaşamış olduğu öznel deneyimlere ve bu deneyimlere atfettikleri anlamlara ulaşmada etkili bir yöntem olması sebebiyle tercih edilmiştir. Çalışmanın örneklemini, Edremit Körfezinde yaşayan 65 yaş ve üzerindeki 17 katılımcı oluşturmaktadır. Katılımcı seçiminde amaçlı örnekleme ve maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemleri kullanılmıştır. Katılımcıların seçiminde amaçlı örnekleme ve maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemleri kullanılarak farklı kültürel ve sosyoekonomik geçmişe sahip bireylere ulaşılması hedeflenmiştir. Görüşmelerle beraber elde edilen veriler, tematik analiz yöntemiyle çözümlenmiş ve öznel boyutta elde edilen veriler yaşlı bireylerin deneyimleri ve deneyimlerine yüklemiş oldukları anlamlar “değer kaybı”, “saygı”, “duygusal yalnızlık” ve “toplumsal onay” gibi temalar özelinde anlaşılmasına çalışılmıştır. Araştırma bulgularına bakıldığında görüşmecilerin genellikle kendi çocukluk ve gençlik yıllarında yaşlılara gösterilen değer kendilerine gösterilmediği, daha fazla yalnızlaştırıldıkları ve içinde yaşadıkları topluma uyum ile ilgili ciddi sıkıntılar yaşıyor olduklarına dikkat çektikleri görülmektedir. Oysa günümüzde yaşlıların daha geri planda kaldığı, zaman zaman yük olarak değerlendirildikleri, toplumsal karar alma süreçlerinde söz sahibi olmadıkları ifade edilmiştir. Görüşme grubundaki yaşlı bireylerinin ifadelerinden de anlaşılacağı gibi çocukluk ve gençlik yıllarını bugünkü kadar karmaşık toplumlarda

¹ Kırıkkale Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Sosyoloji
dolunaysenol@kku.edu.tr

² Kırıkkale Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Sosyoloji
aynurtekke61@gmail.com

³ Kırıkkale Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Sosyoloji

sürdürmemiş olmaları ve bugünkü dünyada yaşanan hızlı değışime ayak uydurmak zorunda kalmaları, değer kaybı yaşamalarında etkili olmuş görünmektedir. Katılımcıların çoğu, geçmişte yaşlılıkla beraber kendilerine atfedilen bilgelik ve rehberlik rollerinin bugünün toplumsal yapısı içinde geçerliliğini yitirdiğini vurgulamıştır. Çocuklarının ya da torunlarının kendileriyle değer temelli bir iletişim kurmadığını sadece ihtiyaç odaklı ve zaman zaman da mesafeli olacak şekilde bir ilişki biçimini sürdürdüklerini belirtmiştir. Benzer şekilde toplumsal yaşamın dijitalleşme ve bireyselleşme süreçleriyle beraber daha da mekanik ve mesafeli hale geldiğini, bu dönüşümün ise yaşlı bireyleri duygusal ve sosyal anlamda yalnızlaştırdığı da görülmektedir. Fiziksel olarak aynı mekânda bulunsalar dahi değer görmemenin ve görmezden gelinmenin duygusal olarak bir yalnızlık yarattığı sıklıkla vurgulanmıştır. Söz konusu bulgular, yaşlı bireylerin sadece fiziksel olarak değil aynı zamanda anlam dünyaları düzeyinde de toplumsal sistemin dışında kaldıklarını ve bu dışlanmışlık durumunun da değer kaybı algılarını şekillendirdiğini göstermektedir. Yapılan görüşmelerden elde edilen veriler, tüm yaşlıların değer algılarını ortaya koymamakla birlikte Edremit Körfezinde yaşayan 65 yaş ve üzerindeki görüşmeci bireylerin değer algıları üzerinden bir fikir oluşturacak niteliktedir. Katılımcılar, geçmişte yaşlılığa atfedilen saygı ve bilgelik gibi değerlerin günümüzde zayıfladığını, dijitalleşme ve bireyselleşme süreçlerinin de onları yalnızlaştırdığını vurgulamıştır. Bu bulgular, yaşlı bireylerin sadece fiziksel olarak değil duygusal ve toplumsal nitelikte de dışlandıklarını göstermektedir. Yaşlıların toplumla bağlarını güçlendirecek kuşaklar arası etkileşim ortamları kurgulanmalı, dijital dünyaya katılımları desteklenmeli ve karar alma süreçlerinde aktif bir şekilde rol almaları teşvik edilmelidir. Ülkemizin nüfusu yaşlanırken, kültürümüzde özel yerleri olan yaşlı nüfusun değer algıları ve varsa algılarında olan değışimin kaynağı üzerindeki bu çalışmanın ilgililere bir fikir vermesi beklenmekte ve yeni yapılacak çalışmalara kaynak oluşturması hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yaşlılık, değer algısı, sosyokültürel değışim, yaşlılarda değer algısı

Balkan Rotasının Eksen Noktası: Bosna-Hersek'in Avrupa Uyuşturucu Trafığı Üzerindeki Stratejik Rolü

Dr. Aybike DİNÇ¹

Özet

Uyuşturucu maddelerin yasa dışı ticareti ve uyuşturucu kaçakçılığı, dünya genelinde organize suç örgütlerinin başlıca gelir kaynaklarından biri olarak ön plana çıkmakta ve yüksek kazançlı bir faaliyet olması nedeniyle gittikçe artan bir tehdit oluşturmaktadır. Uluslararası uyuşturucu ticaretinde kullanılan üç temel rotadan biri olan Balkan Rotası, Türkiye'nin de içinde yer aldığı en eski ve trafiği en yoğun rota olması nedeniyle önem arz etmektedir. Bosna-Hersek de Afganistan'dan başlayarak İran, Türkiye ve Balkanlar üzerinden Avrupa'ya uzanan klasik eroin güzergâhı olan Balkan Rotası'nda yer almaktadır. Türkiye'den gelen uyuşturucu maddelerin genellikle Bulgaristan-Sırbistan-Bosna-Hersek güzergâhını izleyerek Batı Avrupa'ya ulaştırıldığı bilinmektedir. Bu nedenle Avrupa'ya yönelik uyuşturucu sevkiyatında Balkanlar, özellikle de Bosna-Hersek, kritik bir geçiş ve bağlantı noktası olarak yer almaktadır. Bosna-Hersek'in jeopolitik konumu, savaş sonrası kurumsal zayıflıkları ve organize suç yapılarıyla olan ilişkisinin yanı sıra son yıllarda özellikle genç nüfus arasında sentetik uyuşturucuların kullanımının yaygınlaşması da Bosna-Hersek'i yalnızca bir geçiş ülkesi olmaktan çıkararak potansiyel bir hedef pazara dönüştürmektedir.

Bu çalışma, Balkanlar üzerinden Avrupa'ya yönelen uyuşturucu ticaretinde Bosna-Hersek'in oynadığı stratejik rolü analiz etmeyi amaçlamaktadır. Literatür taraması ve uluslararası raporlar ışığında yapılan analiz, Bosna-Hersek'in Balkan Rotası'ndaki yerini, ülkenin uyuşturucu ticaretinde hedef pazar hâline gelme riskini ve bu durumun bölgesel güvenlik üzerindeki etkilerini değerlendirmektedir. Bosna-Hersek, etnik temelli siyasi yapısı nedeniyle güvenlik ve adalet alanında merkezi bir yapı kurmakta zorlanmakta; bu durum, suç örgütleri için avantajlı bir ortam yaratmaktadır. Bu çalışmanın, Bosna-Hersek'in etkin sınır kontrolleri, uyuşturucuyla mücadele stratejileri, bölgesel güvenlik iş birlikleri konularında ilgili kurumlara katkı sağlaması hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Bosna-Hersek, Balkan Rotası, uyuşturucu ticareti, organize suç, sınır güvenliği

¹ Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji
aybikedinc@gmail.com

Türk Toplumunda Yaşlıların Değişen Boş Zaman Değerlendirme Faaliyetleri Üzerine Sosyolojik Bir Çalışma

Prof. Dr. Dolunay ŞENOL¹, Arş. Gör. Bilge KOTANAK²

Özet

Sanayi devrimi ve beraberinde ortaya çıkan yeni yapılanmaların insanların yaşamlarında, tüketim alışkanlıklarında önemli oranda değişikliklere yol açtığı bilinmektedir. Ancak tüketim alışkanlığında yaşanan değişimi sadece ürünlerin tüketimi ile açıklamak mümkün değildir. Tüketim alışkanlığındaki değişimden zaman tüketimi de kendi üzerine düşen payı almış ve bu durum, zamanın tüketime dönüşmesinde önemli bir rol oynamaya başlamıştır. Bu süreçte zaman kullanımı, bireylerin üretkenliğini belirleyen önemli bir unsura da evrilmiştir. Zaman kullanımı, özellikle de boş zaman kullanımı, bireysel tercihlerle belirlenen bir unsur olmaktan önemli oranda uzaklaşarak sosyokültürel ve ekonomik şartların belirlediği bir kaynağa dönüşmüştür. Bu durumda bireylerin zamanla kurmuş oldukları ilişki boyut değiştirmiştir. Bu değişimin cinsiyete, yaşa, statüye vb. farklılıklar ortaya koyduğu bilinmektedir. Zaman tüketimi, bireyin yaşamına, yaşam deneyimlerine ve dünyaya bakış açısına dair ipuçlarını ortaya koyan önemli bir olgudur. Bu çalışmada, çoğu kez dünyada meydana gelen değişimden diğer yaş gruplarına göre daha az etkilendikleri savunulan yaşlıların, boş zaman faaliyetlerinin ne oranda etkilendiği ile ilgili bir fikir oluşturabilmek için nitel araştırma verileri üzerinden bir değerlendirmede bulunulmaya çalışılmıştır. Görüşmeler, Edremit Körfezinde yaşayan 65 yaş ve üzerindeki bireylerle yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığı ile gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerden elde edilen veriler sosyolojik bakış açısı ile değerlendirilerek, yaşlıların boş zaman değerlendirme faaliyetlerinde bir değişimin olup olmadığı, bir değişim var ise bu değişimde ne/nelerin etkili olduğunun ortaya konulması hedeflenmiştir. Yaşlılarla yapılan görüşme verilerine dayanarak zaman tüketimi ile ilgili bulgularının sağlıklı bir şekilde ortaya konulabilmesi için çalışmada, bireylerin deneyimleri ve deneyimlerine yüklemiş oldukları anlamları ortaya çıkarabilmek için fenomenolojik bir desen çalışması uygulanmıştır. Görüşme grubundaki yaşlıların yaşlılık dönemlerini bireysel tercihleri doğrultusunda yaşamak yerine zorunlulukların tercihleriymiş gibi görünmesinden şikâyetçi oldukları dikkati çekmiştir. Bu çalışmanın verileri, sadece çalışmada görüşmeciler olanların görüşleri ile sınırlı olup yaşlıların boş zaman kullanımı ve bu kullanımlarında nelerin etkili olduğu ile ilgili düşünceleriyle sınırlıdır. Ancak buradan elde edilen verilerin, yaşlanan ülke ve dünya insanların yaşam şekillerini iyileştirme çalışmalarına önemli bir katkı sağlaması beklenmektedir.

Zaman tüketimi, bireyin yaşamına, yaşam deneyimlerine ve dünyaya bakış açısına dair ip uçlarını ortaya koyan önemli bir olgu olduğu için Edremit Körfezinde yaşayan 65 yaş üzerindeki amaçlı örneklem yöntemi ile belirlenen görüşmecilerle, yarı yapılandırılmış görüşme formu ile yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Kendi çocukluk yıllarındaki yaşlıların boş zaman faaliyetlerini gözlemlemiş olmaları ve içinde buldukları süreci de kendi deneyimleri ile yaşıyor olmaları sebebi ile kendi zaman kullanımları özellikle de boş zaman faaliyetlerini daha sağlıklı değerlendirebilecekleri düşünüldüğü için yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilecek verilerin daha doğru bilgiler ortaya koyabileceği varsayılmıştır. Yaşlılarla yapılan görüşme verilerine dayanarak zaman tüketimi ile ilgili bulgularının sağlıklı bir şekilde ortaya konulabilmesi için çalışmada, bireylerin deneyimleri ve deneyimlerine yüklemiş oldukları anlamları ortaya çıkarabilmek için fenomenolojik desen çalışması yapılacaktır. 18 görüşmeci ile yapılan görüşmelerden elde edilen veriler boş zamanlarının olmadığı, boş zaman faaliyetlerinin eskiye göre değişiklik gösterdiği ve çağa ayak uydurmaya çalıştıkları şeklinde üç tema ekseninde toplanmıştır.

¹ Kırıkkale Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Sosyoloji
dolunayseno@kku.edu.tr

² Kırıkkale Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Sosyoloji
kotanakbilgee@gmail.com

Görüşmelerden elde edilen verilere genel olarak bakıldığında görüşmecilerin genellikle kendi çocukluk ve gençlik dönemlerindeki yaşlıların zaman kullanımı ve boş zaman faaliyetlerinden kendi dönemlerinin önemli farklılıklar ortaya koyduğuna inandıkları görülmektedir. Görüşme grubundaki yaşlıların yaşlılık dönemlerini bireysel tercihleri doğrultusunda yaşamak yerine zorunlulukların tercihleriymiş gibi görünmesinden şikayetçi oldukları dikkati çekmiştir. Görüşmeler sırasında kendilerinin şehir hayatının kısıtlılıkları ile mücadele ederken bireysel olarak tercihlerinin neler olduğunu sorgulayamadıkları, bu sorgulamaları yapabiliyor olsalar dahi tercihlerini yaşama ve eylemlerine dahil etme noktasında ciddi engellerinin olduğunu ortaya koydukları görülmüştür. Eski dönemlerin yaşlıları ile kendi yaşlılıklarını ve daha gelişmiş ülkelerin yaşlılarının yaşam şekillerini kıyaslıyor olmaları mutsuzluklarının kaynağını oluşturuyor gibi görünüyor.

Ortalama yaşam süresinin bu derece artış gösterdiği günümüzde yaşlıların yaşam kalitelerini arttırabilmek için etkin çalışmaların yapılması önem arz etmektedir. Uzun yaşamanın sadece daha fazla nefes alıp vermek olmadığı fark edilerek yaşanan nüfusun yaşam kalitelerini arttıracak olan çalışmalarda kendilerini topluma ait hissedebilecekleri, toplum içindeki değişikliklere uyum sağlayabilecekleri, toplum için kendilerini yük olarak görmeyecekleri yeni sistemlerin oluşturulması bir zorunluluk olarak ortaya çıkmıştır. Yaşlı bireylerin fiziksel güçlerini eskiye oranla kaybediyor olmaları onların yaşamdan uzaklaşmalarında etkili olmaktadır. Ancak kendi yaşlıları ve onlara uygun şartlarda oluşturulan ortamlar, aktivitelerini devam ettirmelerinde etkili olacaktır. Eskinin geniş aile ortamında her yaş grubunda bireyler aile içinde kendilerine düşen görevler bulmakta, bunları yerine getirebilecek şartlar ve destekler kendilerine verilmekteyken kendi doğal ortamlarında zamanlarını geçirmekte, boş zaman faaliyetlerini kendileri belirlemekteydi. Oysa günümüz modern toplumlarında yaşlılar doğal ortama, çocuklarına, torunlarına hem fiziki hem de sosyal olarak uzak kalmaktadırlar. Bu uzak kalış onların hem yalnızlaşmalarına hem de topluma, yaşama yabancılaşmalarını sağlamaktadır. Şehir hayatının getirmiş olduğu mesafelerin aşılması yaşlılar için daha zor olduğundan dolayı hem sosyal hem de psikolojik yalnızlık yaşamaktadırlar. Bunun aşılabilmesi için hem yerel yönetimlerin hem de devletin yetkili kurumlarının bu durumun farkında olmaları ve çözümler üretmeleri gerekmektedir. Yaşlılar kreşi, yerel yönetimlerin yaşlı bakım ve hizmet merkezleri, mahalle kültürünün canlandırılması gibi pek çok çalışmanın yaşlıların boş zaman faaliyetlerinde önemli rol oynayabileceği düşünülmektedir. Bu çalışma verilerinin, görüşmecilerin ifadeleri ve o ifadelerden elde edilen verilerin sosyolojik yorumlamaları ile sınırlı olmakla birlikte yeni çalışmaların yapılmasının önemini ortaya koymada son derece önemli bir fonksiyon yüklediği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yaşlılık, sosyokültürel değişim, boş zaman kullanımı, yaşlılıkta zaman kullanımı

Göçmen Kadınların Doğum Deneyimleri: Ebelik Perspektifinden Sosyolojik Bir Analiz

Arş. Gör. Derya BOLAT ¹

Özet

Göç, bireylerin yalnızca coğrafi olarak yer değiştirmesi değil; aynı zamanda ekonomik, kültürel, sosyal ve sağlık alanlarında çok boyutlu etkiler yaratan bir süreçtir. Bu etkilerin en görünür olduğu alanlardan biri, göçmen kadınların gebelik ve doğum deneyimleridir. Doğum, biyolojik bir olgu olmanın ötesinde kültürel değerler, toplumsal normlar ve sağlık sistemine erişim koşulları ile şekillenmektedir. Bu çalışma, Türkiye’de yaşayan göçmen kadınların doğum süreçlerini ebelik perspektifinden sosyolojik bir yaklaşımla incelemeyi amaçlamaktadır.

Bu çalışma nitel araştırma temelli bir literatür incelemesine dayanmaktadır. Ulusal ve uluslararası literatürde yer alan araştırmalar incelenmiş; göçmen kadınların doğum süreçlerinde yaşadığı deneyimler “yapısal engeller” ve “kültürel engeller” başlıkları altında sosyolojik bir analizle göçmen kadınların deneyimleri yapısal ve kültürel engeller bağlamında değerlendirilmiştir.

Dil bariyeri, ekonomik yetersizlikler ve hukuki statü sorunlarının sağlık hizmetlerine erişimde temel yapısal engeller olduğunu göstermektedir. Ayrıca geleneksel inançlar, toplumsal normlar ve sağlık çalışanlarına yönelik güvensizlik de doğum deneyimlerini kültürel açıdan zorlaştırmaktadır. Elde edilen bulgular, göçmen kadınların doğum süreçlerinde hem sosyolojik hem de sağlık sistemine dair çok boyutlu zorluklar yaşadığını ortaya koymaktadır. Göçmen kadınların doğum süreçlerinde yalnızca biyolojik değil, aynı zamanda sosyal dışlanma, kültürel çatışma ve psikososyal destek eksikliği ile karşı karşıya kalmaktadır. Bu çalışmada, ebelik hizmetlerinde kültürel duyarlılığın artırılmasının, göçmen kadınların güvenli doğum deneyimlerine katkı sağlayacağını ortaya koymaktadır. Göç olgusunun kadın sağlığı ve ebelik hizmetleri ile birlikte ele alınması, sağlık sisteminin sosyolojik duyarlılık temelinde yeniden yapılandırılması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Göç, göçmen kadınlar, doğum deneyimi, sosyoloji, ebelik

¹ T.C. İstanbul Şişli Meslek Yüksekokulu, İlk ve Acil Yardım Programı
derya.bolat@sisli.edu.tr

Bir Aydın Olarak İsmail Gaspıralı ve Türk Düşüncesine Etkisi

Elif ÇETİNKAYA¹

Özet

Aydın kavramı, etimolojik kökeni ve tarihsel evrimi itibarıyla farklı disiplinlerde geniş bir tartışma alanı sunmaktadır. Aydın, Batı dillerinde intelligent, intellectual, entelligensia gibi kavramlarla ifade edilmiştir. Aydın, çoğu zaman zekâ, akıl ve düşünce insanı gibi kavramlarla birlikte anılır. Batı'daki "intellectual" kavramı, Osmanlı Türkçesi'nde âlim veya münevver, Cumhuriyet döneminde ise aydın terimiyle karşılık bulmuştur. İslam medeniyetinde ise daha çok âlim kavramı kullanılırken, bu kelimenin çoğulu olan ulema toplumsal bilgi otoritesini ifade etmektedir.

Bu çalışmada Gaspıralı'nın aydın kimliği ve Türk düşüncesin etkisini değerlendirmek için tarihsel, betimsel ve içerik analizi yöntemleri kullanılmıştır.

Aydın kavramı, Batı'daki kökenlerinden Türk dünyasındaki "münevver" algısına dek zengin bir tarihsel gelişime sahiptir. Bu çalışma, aydın kavramının Türk düşüncesine entegrasyonunu ve dönemselleşmesini ele alırken, Türk dünyasının fikri uyanışında kritik rol oynayan İsmail Gaspıralı'yı aydın profili olarak incelemektedir. Gaspıralı, en çok emek verdiği konu olan "Dilde, Fikirde, İşte Birlik" şiarıyla Türk düşüncesine öncülük etmiş olması nedeniyle bu analizin merkez figürüdür. Gaspıralı sadece kendi dönemini değil yıllar sonra bile Türk Dünyasını etkileyen önemli isimlerden biridir. Gaspıralı Türk dünyasını birleştirmek için bütün Türklerin aynı şekilde anlaşabileceği ortak bir dilin olması gerektiğini hep savunarak halkı bilinçlendirmiş ve bu yönde çalışmalar yapmıştır. Bu çalışma, Gaspıralı'nın Türk düşüncesine katkılarını vurgulayarak literatüre katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Türk Dünyası Birliği, İsmail Gaspıralı, Aydın, Türk Birliği

¹ Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi
elifcetinkaya.mlkyl@gmail.com

2007-2025 Arası Dönemde Avrupa Birliği-Orta Asya İş Birliği Çerçevesinde İtalya-Özbekistan Enerji Politikaları

Gizem ÖZEN¹

Özet

Avrupa Birliği'nin (AB) enerji politikalarına yönelik ilk adımları, 1951 yılında İtalya, Almanya, Fransa, Lüksemburg, Hollanda ve Belçika'nın bir araya gelerek Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu'nu (AKÇT) oluşturmasıyla başlamıştır. AKÇT, ekonomik iş birliği temelinde inşa edilmiş olsa da uluslararası arenada iş birliği ve ortak pazarı sürdürülebilir kılan asıl faktör enerji olarak görülmektedir. AB'nin enerji arz güvenliğine yönelik endişeleri 1991 yılında Sovyetler Birliği'nin (SSCB) dağılmasıyla birlikte artmıştır. Bu bağlamda AB, enerji arz güvenliğine yönelik politikalar geliştirmeye çalışmıştır. Uluslararası ilişkiler ve jeopolitik konum açısından önemli olan enerji kaynakları AB'nin enerji arzı ihtiyacına yönelik girişimlerini de beraberinde getirmiştir. Bu doğrultuda Orta Asya ülkelerinin doğalgaz ve petrol kaynaklarının zengin olması, AB'nin enerji arzı ihtiyacına yönelik politika girişimlerini oluşturması yönünden önem arz etmektedir. Bu çalışmanın amacı, 2007-2025 arası dönemde AB ve Orta Asya iş birliği çerçevesinde İtalya ve Özbekistan'ın enerji kaynaklarının üretimini, iki ülkenin jeopolitik konumun enerji politikalarına yönelik önemini ve günümüzdeki iş birliği alanlarını analiz etmektir.

Çalışma kapsamında araştırma soruları olarak; "2007-2025 arası dönemde İtalya ve Özbekistan enerji kaynakları değerlendirildiğinde hangi politikalar izlenmiştir?", "İtalya ve Özbekistan iş birliğinin gelişimine yönelik enerji pazarı nasıl oluşabilir?" belirlenmiştir. Bu amaç doğrultusunda yöntem olarak literatür taraması, tarihsel metot ve doküman inceleme gibi nitel ve betimlemeye dayalı metotlar kullanılmıştır.

Sonuç olarak Orta Asya'nın enerji kaynakları bağlamında AB için jeostratejik bir önem taşıdığı söylenebilir. Günümüzde İtalya'nın enerji iş birliği haricinde diğer alanlarda da Özbekistan ile gerçekleştirdiği iş birlikleri iki farklı coğrafi konumda enerji pazarının oluşmasına katkı sağlayabilir. Tüm bu veriler doğrultusunda enerji arzı ihtiyacını ve enerji arz güvenliğini iyileştirmek amacıyla iki ülkenin AB'nin Orta Asya ülkeleri ile ilişkilerini güçlendirmeye yönelik adımlar izlediği söylenebilmektedir.

Anahtar Kelimeler: İtalya, Özbekistan, Enerji politikaları

¹ Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Yüksek Lisans Öğrencisi & Sakarya Üniversitesi Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi (TÜRKMER) Araştırmacısı
gizem005467@gmail.com

İstanbul'da Hayatın Siyasi Örgütlenmelere Yansımaları: 1918-22 Dönemi

Zeyneb Senem PEHLİVAN¹, Nurdane ÇETİNKAYA²

Özet

Birinci Dünya Savaşı'ndan mağlup olarak ayrılan Osmanlı Devleti'nin başkenti İstanbul, 13 Kasım 1918'de işgal edilmiştir. Dönemin ekonomik sıkıntıları ve işgal güçlerinin sert politikaları halkın yaşamını olumsuz etkilemiş, Rusya'dan ve Balkanlardan gerçekleşen göç hareketleri toplumsal yaşamda belirgin farklılıklara yol açmıştır. İşgal dönemi siyasal alanda da bir dizi değişim ve dönüşüme neden olmuştur. Bu çalışma, Mondros Mütarekesi ile başlayan ve işgal yılları olarak bilinen 1918-1922 döneminde İstanbul'un toplumsal yapısını ve bu sürecin Türk siyasal hayatına etkilerini incelemeyi amaçlamaktadır. Bu bağlamda çalışmada temel olarak şu soruların yanıtları aranmıştır: 13 Kasım İşgali'ni takip eden süreçte İstanbul'daki toplumsal yaşamda ne tür değişiklikler meydana gelmiştir? 1918-1922 arasında İstanbul'daki toplumsal dönüşüm, siyasal yapı ve süreçleri nasıl etkilemiştir? 1918-22 yılları arasında kurulan siyasi partilerin ideolojik yaklaşımları ve faaliyetleri nelerdir?

Araştırmanın sorularına yanıt aramak amacıyla çalışmada üç yöntemsel yaklaşım benimsenmiştir: arşiv tarama, literatür tarama ve betimsel içerik analizi. Bu yöntemlerle İstanbul'daki toplumsal ve siyasal dönüşüm, dönemin siyasi partileri, oluşan örgütlenmelerin toplumsal yaşama ve azınlıklarla ilişkilere etkileri değerlendirilmiştir.

Sonuç olarak, 1918-1922 yılları arasındaki işgal dönemi İstanbul'un yalnızca toplumsal değil, aynı zamanda siyasal yapısında da derin dönüşümlere neden olmuştur. Ekonomik zorluklar, göç hareketleri, işgal güçlerinin baskıcı politikaları ve azınlıklarla yaşanan gerilimler toplumsal hareketliliğin ve siyasal örgütlenmelerin de temelini oluşturmuştur. Bu süreçte gelişen siyasal bilinç ve örgütlenmeler, ilerleyen yıllarda Türkiye Cumhuriyeti'nin siyasal yapısının oluşmasında belirleyici rol oynamıştır. Dolayısıyla toplumun yaşadığı dönüşüm sadece bir dönemin yansıması değil, aynı zamanda modern Türkiye'nin kuruluş sürecine giden yolda önemli bir eşik olarak değerlendirilmelidir.

Anahtar Kelimeler: Siyasal hayat, İstanbul'da toplumsal hayat, Siyasi örgütlenmeler

¹ Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Yüksek Lisans Öğrencisi
senem.pehlivan@ogr.sakarya.edu.tr

² Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Yüksek Lisans Öğrencisi

Doğuş Teorisi Çerçevesinde Büyük Birlik Partisi'nin Türk Siyasetindeki Konumu

Zeyneb Senem PEHLİVAN¹

Özet

Bu çalışma, milliyetçiliğin Türk siyasal yaşamındaki önemli etkisi, Büyük Birlik Partisi (BBP) özelinde incelemeyi amaçlamaktadır. 1993 yılında Milliyetçi Hareket Partisi'nden (MHP) ayrılan ülkücüler tarafından kurulan BBP, Türk-İslam sentezine dayalı ideolojik çizgisi, karizmatik kurucu lideri Muhsin Yazıcıoğlu'nun muhafazakâr duruşu ve söylemleriyle öne çıkmaktadır. Araştırma şu temel sorulara odaklanmaktadır: BBP'nin tarihçesi nedir? Kurucu lider Muhsin Yazıcıoğlu'nun partideki rolü nedir? Partinin temel siyasal işlevleri nelerdir? Parti nasıl bir ideolojik evrim geçirmiştir? Parti doğuş teorileri bağlamında nasıl konumlandırılabilir?

Bu sorulara yanıt aramak amacıyla çalışmada üç yöntemsel yaklaşım benimsenmiştir: literatür taraması, karşılaştırmalı analiz ve betimsel içerik analizi. Bu yöntemlerle partinin ideolojik dönüşümü, seçim stratejileri ve diğer milliyetçi hareketlerle benzer ya da farklı noktaları değerlendirilmiştir.

Sonuç olarak BBP, sınırlı örgütsel kapasitesine rağmen sadık bir seçmen kitlesi ve sembolik etkisiyle sistem içinde varlığını sürdüren bir siyasal aktör olarak değerlendirilmektedir. Yazıcıoğlu'nun ölümü sonrası liderlik boşluğu ve pragmatik yönelimi, partinin ilkelerinden kısmi bir sapmaya neden olmuştur. Tüm bu verilerin ışığında BBP, Türk siyasetinde denge kurma amacı güden bir partidir.

Üç yöntemsel yaklaşım benimsenmiştir: literatür taraması, karşılaştırmalı analiz ve betimsel içerik analizi. Bu yöntemlerle partinin ideolojik dönüşümü, seçim stratejileri ve diğer milliyetçi hareketlerle benzer ya da farklı noktaları değerlendirilmiştir.

Sonuç olarak BBP, sınırlı örgütsel kapasitesine rağmen sadık bir seçmen kitlesi ve sembolik etkisiyle sistem içinde varlığını sürdüren bir siyasal aktör olarak değerlendirilmektedir. Yazıcıoğlu'nun ölümü sonrası liderlik boşluğu ve pragmatik yönelimi, partinin ilkelerinden kısmi bir sapmaya neden olmuştur. Tüm bu verilerin ışığında BBP, Türk siyasetinde denge kurma amacı güden bir partidir.

Sonuç olarak BBP, sınırlı örgütsel kapasitesine rağmen sadık bir seçmen kitlesi ve sembolik etkisiyle sistem içinde varlığını sürdüren bir siyasal aktör olarak değerlendirilmektedir. Yazıcıoğlu'nun ölümü sonrası liderlik boşluğu ve pragmatik yönelimi, partinin ilkelerinden kısmi bir sapmaya neden olmuştur. Tüm bu verilerin ışığında BBP, Türk siyasetinde denge kurma amacı güden bir partidir.

Anahtar Kelimeler: Türk-İslam Sentezi, Muhsin Yazıcıoğlu, Milliyetçi-Muhafazakâr Siyaset

¹ Sakarya Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi
senem.pehliivan@ogr.sakarya.edu.tr

0-3 Yaş Çocuğu Olan Ebeveynlerin Ekran Kullanımı Konusundaki Tutum ve Deneyimlerinin Nitel Olarak İncelenmesi

Dr. Öğr. Üyesi Büşra Çelik ²

Özet

Bu çalışmanın amacı, 0-3 yaş çocuğu olan ebeveynlerin ekran kullanımı konusundaki bilgi, tutum, algı ve stratejilerini derinlemesine anlamak; ayrıca ekran süresinin yönetiminde yaşadıkları güçlükler ve başa çıkma yöntemlerini ortaya koymaktır.

Bu çalışmada nitel araştırma yaklaşımı benimsenmiş ve odak grup görüşmesi tekniği kullanılmıştır. Araştırmanın katılımcılarını, 0-3 yaş arası çocuğu olan ve farklı sosyoekonomik ile eğitim düzeylerinden gönüllü katılım ile araştırmaya dahil olan 24 ebeveynden oluşmaktadır. Katılımcılar, her biri 6 kişiden oluşan 4 odak grup halinde bir araya getirilmiştir. Veri toplama sürecinde yarı yapılandırılmış odak grup formu kullanılmış olup, görüşmelerde ebeveynlerin ekran süresi farkındalığı, önerilen süreler konusundaki bilgi düzeyi, ekran kullanım amaçları (eğitim, sakinleştirme, yemek yedirme vb.), içerik tercihleri, ebeveyn-çocuk ortak kullanım deneyimleri, sınır koyma stratejileri, ebeveynin kendi ekran alışkanlıkları ile çevresel ve kültürel etkiler gibi temalar ele alınmıştır. Elde edilen veriler, tematik analiz yöntemi ile çözümlenmiştir.

Araştırmanın analiz süreci devam etmektedir. Araştırmadan elde edilmesi beklenen bulguların ebeveynlerin ekran konusundaki bilgilerini, ekran kullanım amaçlarını ya da ekrandan uzak tutma stratejilerini, sosyokültürel özelliklerin ve ev okuryazarlık ortamının etkisini ortaya koyması beklenmektedir.

0-3 yaş döneminde ekran kullanımı, çocuk gelişimini çok boyutlu olarak etkileyen bir faktördür. Ebeveynlerin farkındalık düzeyinin artırılması, önerilen süre ve içerik standartlarının yaygınlaştırılması, ailelere somut sınır koyma yöntemleri kazandırılması önem taşımaktadır. Araştırmadan elde edilecek bulgular alan literatürüne katkı sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Erken Çocukluk, Ekran Süresi, Ebeveyn Tutumları, Odak Grup, Nitel Araştırma

² Sağlık Bilimleri Üniversitesi
busra.celik@sbu.edu.tr

The Relationship Between Lateralization And Socio-Scholarly Competencies In 10-11 Year Old Students

Doç. Dr. Qulfi Osmani¹, Teuta Idrizi²

Abstract

The lateralizing dominance that defines right-handers and left-handers appears as an important predictor in the explanation of the effect of social and scholarly competence. The purpose of this research is conceived through examining the relationship between lateralization on one hand and social-scholarly competence on the other, and at the same time elaborates the effects of criteria variable on socio-scholarly competence.

In the research design, a total of 87 subjects (N=40 males and N=47 females) were taken, where the socio-scholarly competences of the students were measured through the Scale of Social-Scholarly Competence (SHKSSH).

The researchers' expectations were in the direction of the existence of a relationship between the criterion variable and the research variables, while the results of this research confirmed the non-existence of differences between right and left lateralization in the manifestation of social and scholarly competencies in students, concluding in the absence of the expected effect between lateralization and the research variables. At the same time, the correlation analysis did not confirm any statistically significant relationship between lateralization and socio-scholarly competencies. The research findings indicate the need for psychostimulating programs and activities on socio-scholarly competencies not to be burdened with activity designs that are based on lateralizing dominance. Socio-scholarly competencies are unaffected by dominant lateralization.

Anahtar Kelimeler: Lateralization, Psychostimulating, Lateralization Of The Right Handed And Left Handed, Social Competencies, School Competencies

¹ UBT-Higher Education Institution, Faculty of Psychology
qulfi.osmani@ubt-uni.net

² UBT-Higher Education Institution, Faculty of Psychology

Relationship Between the Dimensions of Achievement Motive and Learning Styles in Academic Achievement of Religious Education Students

Doç. Dr. Qulfi Osmani ¹, Prof. Dr. Musa Musai ²

Abstract

The purpose of the study is examining the relationship between the dimension of achievement motivation and learning styles in the academic achievement in religious education students, a study was conducted during the academic year 2022/2023 with students of the Faculty of Islamic Sciences in Skopje. The exploratory-type study was conducted on a sample of 142 subjects. The research consisted of collecting and analyzing average achievement in professional subjects in religious education, determining learning styles according to the Kohlberg questionnaire and achievement motives according to the MOP2002 questionnaire. By linking achievement motivation, learning styles and student achievement, it is observed that there is a positive correlation between certain learning styles, dimensions of motivation for achievement and student achievement. The identification of students' learning styles showed that learning styles were unevenly represented. Most students prefer a reflective learning style, secondarily theoretical, third activist and last pragmatic learning style. Statistical inferential analysis found that students with a distinct learning style achieved significantly better results than their counterparts with an undifferentiated learning style. It has also been found that students achieve better academic success in those subjects whose teaching methods of the professors are appropriate to their learning style. When dimensions of achievement motives and specific learning styles are introduced in the predictor model, regression analysis shows that the following predictors provide the best predictive function for academic achievement: goal orientation, general achievement motive, reflective and theoretical learning styles.

Anahtar Kelimeler: Achievement Motive, Learning Styles, Academic Achievement, Predictors

¹ UBT-Higher Education Institution, Faculty of Psychology
qulfi.osmani@ubt-uni.net

² UV-University of Vision, Faculty of Psychology

Türk Toplumunda Yaşlıların Değişen Değer Algıları Üzerine Sosyolojik Bir Çalışma

Prof. Dr. Dolunay Şenol¹, Aynur Tekke², Sümeyye Gedik³

Özet

İnsanların anlam ve değer anlayışı çok köklü bir geçmişe dayanmaktadır. İçinde bulunulan toplumun değerlerini anlama, o değerleri içselleştirme ve süreç içinde öğrenmiş oldukları çerçevede kendilerini içinde buldukları toplumun değerlerini yaşayan/yaşatan konumuna getirerek toplumdaki onay almak pek çok insan için özlenen, tercih edilen bir durumdur. İnsanın sosyal bir varlık olması, toplum tarafından kabul görmek istemesinde önemli bir rol oynamaktadır. Toplumun onayladığı bir birey olmak, kabul görmek ve değerli olduğunun hissettirilmesi, sosyal bir varlık olan insan için yalnız kalmayacağına bir göstergesi olarak algılanmaktadır. Aksi durum, bireyin yabancılaşması ve yalnızlaşması anlamına gelmektedir ki bu durum, sağlıklı insanlar tarafından çoğu kez tercih edilmemektedir. Ancak içinde yaşanılan dünyada çok sayıda insan özellikle de yaşlılar, eski dönemlerin yaşlıları ile kendi şartlarını karşılaştırarak özellikle “yaşlılığın” değer kaybına uğradığından çoğu kez şikayetçi olmaktadır. Algının değişmesinde değişen sosyokültürel ve ekonomik şartlar özellikle de dijitalleşen dünya ve yaşlıların bu dünyaya ayak uydurmada zorlanmaları etkili olmuş görünmektedir. Bu çerçevede yürütülen bu çalışma, Edremit Körfezi’nde yaşayan 65 yaş ve üzeri bireylerin, günümüzde yaşlılıkla bir arada değerlendirilen değer algılarındaki değişim sürecini anlamayı hedeflemektedir. Yarı yapılandırılmış görüşmelerle elde edilen nitel veriler, yaşlı bireylerin geçmişte sahip oldukları saygı ve bilgelik temelli rollerin zayıfladığını, toplumsal ilişkiler içinde yalnızlaştırıldıklarını ve duygusal olarak da dışlandıklarını ortaya koymaktadır. Bulgular; yaşlı bireylerin dijitalleşen, bireyselleşen ve hızla değişim gösteren toplum içinde kendilerini değersiz hissettiklerini, bu durumun da onların toplumsal aidiyet duygularına zarar verdiğini göstermektedir. Bu sebeple yaşlıların toplumsal yaşama aktif olarak katılmalarını destekleyecek, kuşaklar arası etkileşimi artıracak ve dijital dünyaya uyumlarını kolaylaştıracak sosyal politikalara ihtiyaç bulunmaktadır.

Bu çalışmada, 65 yaş ve üzerindeki bireylerin değişen toplumsal koşullar karşısında değer algılarının nasıl şekillendiğini anlamak amacıyla yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. İstatistiklere göre her geçen gün sayıları artış gösteren yaşlıların, değişen dünya şartlarına uyum sürecinde yaşamış oldukları duygu ve değer değişimlerinin boyutları hakkında fikir alabilmenin en kolay yolu nitel araştırma verileridir. Nitel araştırma yaklaşımı, bireylerin yaşamış olduğu öznel deneyimlere ve bu deneyimlere atfettikleri anlamlara ulaşmada etkili bir yöntem olması sebebiyle tercih edilmiştir. Çalışmanın örneklemini, Edremit Körfezinde yaşayan 65 yaş ve üzerindeki 17 katılımcı oluşturmaktadır. Katılımcı seçiminde amaçlı örneklem ve maksimum çeşitlilik örneklem yöntemleri kullanılmıştır. Katılımcıların seçiminde amaçlı örnekleme ve maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemleri kullanılarak farklı kültürel ve sosyoekonomik geçmişe sahip bireylere ulaşılması hedeflenmiştir. Görüşmelerle beraber elde edilen veriler, tematik analiz yöntemiyle çözümlenmiş ve öznel boyutta elde edilen veriler yaşlı bireylerin deneyimleri ve deneyimlerine yüklemiş oldukları anlamlar “değer kaybı”, “saygı”, “duygusal yalnızlık” ve “toplumsal onay” gibi temalar özelinde anlaşılmasına çalışılmıştır.

Araştırma bulgularına bakıldığında görüşmecilerin genellikle kendi çocukluk ve gençlik yıllarında yaşlılara gösterilen değerlerin kendilerine gösterilmediği, daha fazla yalnızlaştırıldıkları ve içinde

¹Kırıkkale Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Sosyoloji Bölümü

²Kırıkkale Üniversitesi

aynurtekke61@gmail.com

³Kırıkkale Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Sosyoloji Bölümü

yaşadıkları topluma uyum ile ilgili ciddi sıkıntılar yaşıyor olduklarına dikkat çektikleri görülmektedir. Oysa günümüzde yaşlıların daha geri planda kaldığı, zaman zaman yük olarak değerlendirildikleri, toplumsal karar alma süreçlerinde söz sahibi olamadıkları ifade edilmiştir. Görüşme grubundaki yaşlı bireylerinin ifadelerinden de anlaşılacağı gibi çocukluk ve gençlik yıllarını bugünkü kadar karmaşık toplumlarda sürdürmemiş olmaları ve bugünkü dünyada yaşanan hızlı değişime ayak uydurmak zorunda kalmaları, değer kaybı yaşamalarında etkili olmuş görünmektedir. Katılımcıların çoğu, geçmişte yaşlılıkla beraber kendilerine atfedilen bilgelik ve rehberlik rollerinin bugünün toplumsal yapısı içinde geçerliliğini yitirdiğini vurgulamıştır. Çocuklarının ya da torunlarının kendileriyle değer temelli bir iletişim kurmadığını sadece ihtiyaç odaklı ve zaman zaman da mesafeli olacak şekilde bir ilişki biçimini sürdürdüklerini belirtmiştir. Benzer şekilde toplumsal yaşamın dijitalleşme ve bireyselleşme süreçleriyle beraber daha da mekanik ve mesafeli hale geldiğini, bu dönüşümün ise yaşlı bireyleri duygusal ve sosyal anlamda yalnızlaştırdığı da görülmektedir. Fiziksel olarak aynı mekanda bulunsalar dahi değer görmemenin ve görmezden gelinmenin duygusal olarak bir yalnızlık yarattığı sıklıkla vurgulanmıştır. Söz konusu bulgular, yaşlı bireylerin sadece fiziksel olarak değil aynı zamanda anlam dünyaları düzeyinde de toplumsal sistemin dışında kaldıklarını ve bu dışlanmışlık durumunun da değer kaybı algılarını şekillendirdiğini göstermektedir.

Yapılan görüşmelerden elde edilen veriler, tüm yaşlıların değer algılarını ortaya koymamakla birlikte Edremit Körfezinde yaşayan 65 yaş ve üzerindeki görüşmeciler bireylerin değer algıları üzerinden bir fikir oluşturacak niteliktedir. Katılımcılar, geçmişte yaşlılığa atfedilen saygı ve bilgelik gibi değerlerin günümüzde zayıfladığını, dijitalleşme ve bireyselleşme süreçlerinin de onları yalnızlaştırdığını vurgulamıştır. Bu bulgular, yaşlı bireylerin sadece fiziksel olarak değil duygusal ve toplumsal nitelikte de dışlandıklarını göstermektedir. Yaşlıların toplumla bağlarını güçlendirecek kuşaklar arası etkileşim ortamları kurgulanmalı, dijital dünyaya katılımları desteklenmeli ve karar alma süreçlerinde aktif bir şekilde rol almaları teşvik edilmelidir. Ülkemizin nüfusu yaşlanırken, kültürümüzde özel yerleri olan yaşlı nüfusun değer algıları ve varsa algılarında olan değişimin kaynağı üzerindeki bu çalışmanın ilgililere bir fikir vermesi beklenmekte ve yeni yapılacak çalışmalara kaynak oluşturması hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yaşlılık, Değer Algısı, Sosyokültürel Değişim, Yaşlılarda Değer Algısı

Türk Toplumunda Yaşlıların Değişen Boş Zaman Değerlendirme Faaliyetleri Üzerine Sosyolojik Bir Çalışma

Prof. Dolunay Şenol¹, Arş. Gör. Bilge Kotanak²

Özet

Sanayi devrimi ve beraberinde ortaya çıkan yeni yapılanmaların insanların yaşamlarında, tüketim alışkanlıklarında önemli oranda değişikliklere yol açtığı bilinmektedir. Ancak tüketim alışkanlığında yaşanan değişimi sadece ürünlerin tüketimi ile açıklamak mümkün değildir. Tüketim alışkanlığındaki değişimden zaman tüketimi de kendi üzerine düşen payı almış ve bu durum, zamanın tüketime dönüşmesinde önemli bir rol oynamaya başlamıştır. Bu süreçte zaman kullanımı, bireylerin üretkenliğini belirleyen önemli bir unsura da evrilmiştir. Zaman kullanımı, özellikle de boş zaman kullanımı, bireysel tercihlerle belirlenen bir unsur olmaktan önemli oranda uzaklaşarak sosyokültürel ve ekonomik şartların belirlemiş olduğu bir kaynağa dönüşmüştür. Bu durumda bireylerin zamanla kurmuş oldukları ilişki boyut değiştirmiştir. Bu değişimin cinsiyete, yaşa, statüye vb. farklılıklar ortaya koyduğu bilinmektedir. Zaman tüketimi, bireyin yaşamına, yaşam deneyimlerine ve dünyaya bakış açısına dair ipuçlarını ortaya koyan önemli bir olgudur. Bu çalışmada, çoğu kez dünyada meydana gelen değişimden diğer yaş gruplarına göre daha az etkilendikleri savunulan yaşlıların, boş zaman faaliyetlerinin ne oranda etkilendiği ile ilgili bir fikir oluşturabilmek için nitel araştırma verileri üzerinden bir değerlendirmede bulunulmaya çalışılmıştır. Görüşmeler, Edremit Körfezinde yaşayan 65 yaş ve üzerindeki bireylerle yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığı ile gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerden elde edilen veriler sosyolojik bakış açısı ile değerlendirilerek, yaşlıların boş zaman değerlendirme faaliyetlerinde bir değişimin olup olmadığı, bir değişim var ise bu değişimde ne/nelerin etkili olduğunun ortaya konulması hedeflenmiştir. Yaşlılarla yapılan görüşme verilerine dayanarak zaman tüketimi ile ilgili bulgularının sağlıklı bir şekilde ortaya konulabilmesi için çalışmada, bireylerin deneyimleri ve deneyimlerine yüklemiş oldukları anlamları ortaya çıkarabilmek için fenomenolojik bir desen çalışması uygulanmıştır. Görüşme grubundaki yaşlıların yaşlılık dönemlerini bireysel tercihleri doğrultusunda yaşamak yerine zorunlulukların tercihleriymiş gibi görünmesinden şikâyetçi oldukları dikkati çekmiştir. Bu çalışmanın verileri, sadece çalışmada görüşmecilerle olan görüşleri ile sınırlı olup yaşlıların boş zaman kullanımı ve bu kullanımlarında nelerin etkili olduğu ile ilgili düşünceleriyle sınırlıdır. Ancak buradan elde edilen verilerin, yaşlanan ülke ve dünya insanların yaşam şekillerini iyileştirme çalışmalarına önemli bir katkı sağlaması beklenmektedir.

Zaman tüketimi, bireyin yaşamına, yaşam deneyimlerine ve dünyaya bakış açısına dair ip uçlarını ortaya koyan önemli bir olgu olduğu için Edremit Körfezinde yaşayan 65 yaş üzerindeki amaçlı örneklem yöntemi ile belirlenen görüşmecilerle, yarı yapılandırılmış görüşme formu ile yüzyüze görüşmeler yapılmıştır. Kendi çocukluk yıllarındaki yaşlıların boş zaman faaliyetlerini gözlemlemiş olmaları ve içinde buldukları süreci de kendi deneyimleri ile yaşıyor olmaları sebebi ile kendi zaman kullanımları özellikle de boş zaman faaliyetlerini daha sağlıklı değerlendirebilecekleri düşünüldüğü için yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilecek verilerin daha doğru bilgiler ortaya koyabileceği varsayılmıştır. Yaşlılarla yapılan görüşme verilerine dayanarak zaman tüketimi ile ilgili bulgularının sağlıklı bir şekilde ortaya konulabilmesi için çalışmada, bireylerin deneyimleri ve deneyimlerine yüklemiş oldukları anlamları ortaya çıkarabilmek için fenomenolojik desen çalışması yapılacaktır. 18

¹ Kırıkkale Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Sosyoloji Bölümü
kotanakbilgee@gmail.com

² Kırıkkale Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Sosyoloji Bölümü
kotanakbilgee@gmail.com

görüşmeci ile yapılan görüşmelerden elde edilen veriler boş zamanlarının olmadığı, boş zaman faaliyetlerinin eskiye göre değişiklik gösterdiği ve çağa ayak uydurmaya çalıştıkları şeklinde üç tema ekseninde toplanmıştır.

Görüşmelerden elde edilen verilere genel olarak bakıldığında görüşmecilerin genellikle kendi çocukluk ve gençlik dönemlerindeki yaşlıların zaman kullanımı ve boş zaman faaliyetlerinden kendi dönemlerinin önemli farklılıklar ortaya koyduğuna inandıkları görülmektedir. Görüşme grubundaki yaşlıların yaşlılık dönemlerini bireysel tercihleri doğrultusunda yaşamak yerine zorunlulukların tercihleriymiş gibi görünmesinden şikayetçi oldukları dikkati çekmiştir. Görüşmeler sırasında kendilerinin şehir hayatının kısıtlılıkları ile mücadele ederken bireysel olarak tercihlerinin neler olduğunu sorgulayamadıkları, bu sorgulamaları yapabiliyor olsalar dahi tercihlerini yaşama ve eylemlerine dahil etme noktasında ciddi engellerinin olduğunu ortaya koydukları görülmüştür. Eski dönemlerin yaşlıları ile kendi yaşlılıklarını ve daha gelişmiş ülkelerin yaşlılarının yaşam şekillerini kıyaslıyor olmaları mutsuzluklarının kaynağını oluşturuyor gibi görünüyor.

Ortalama yaşam süresinin bu derece artış gösterdiği günümüzde yaşlıların yaşam kalitelerini arttırabilmek için etkin çalışmaların yapılması önem arz etmektedir. Uzun yaşamının sadece daha fazla nefes alıp vermek olmadığı fark edilerek yaşlanan nüfusun yaşam kalitelerini arttıracak olan çalışmalarda kendilerini topluma ait hissedebilecekleri, toplum içindeki değişikliklere uyum sağlayabilecekleri, toplum için kendilerini yük olarak görmeyecekleri yeni sistemlerin oluşturulması bir zorunluluk olarak ortaya çıkmıştır. Yaşlı bireylerin fiziksel güçlerini eskiye oranla kaybediyor olmaları onların yaşamdan uzaklaşmalarında etkili olmaktadır. Ancak kendi yaşlıları ve onlara uygun şartlarda oluşturulan ortamlar, aktivitelerini devam ettirmelerinde etkili olacaktır. Eskinin geniş aile ortamında her yaş grubunda bireyler aile içinde kendilerine düşen görevler bulmakta, bunları yerine getirebilecek şartlar ve destekler kendilerine verilmekteyken kendi doğal ortamlarında zamanlarını geçirmekte, boş zaman faaliyetlerini kendileri belirlemekteydi. Oysa günümüz modern toplumlarında yaşlılar doğal ortama, çocuklarına, torunlarına hem fiziki hem de sosyal olarak uzak kalmaktadırlar. Bu uzak kalış onların hem yalnızlaşmalarına hem de topluma, yaşama yabancılaşmalarını sağlamaktadır. Şehir hayatının getirmiş olduğu mesafelerin aşılması yaşlılar için daha zor olduğundan dolayı hem sosyal hem de psikolojik yalnızlık yaşamaktadırlar. Bunun aşılabilmesi için hem yerel yönetimlerin hem de devletin yetkili kurumlarının bu durumun farkında olmaları ve çözümler üretmeleri gerekmektedir. Yaşlılar kreşi, yerel yönetimlerin yaşlı bakım ve hizmet merkezleri, mahalle kültürünün canlandırılması gibi pek çok çalışmanın yaşlıların boş zaman faaliyetlerinde önemli rol oynayabileceği düşünülmektedir. Bu çalışma verilerinin, görüşmecilerin ifadeleri ve o ifadelerden elde edilen verilerin sosyolojik yorumlamaları ile sınırlı olmakla birlikte yeni çalışmaların yapılmasının önemini ortaya koymada son derece önemli bir fonksiyon yüklediği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yaşlılık, Sosyokültürel Değişim, Boş Zaman Kullanımı, Yaşlılıkta Zaman Kullanımı

Göçmen Kadınların Doğum Deneyimleri: Ebelik Perspektifinden Sosyolojik Bir Analiz

Arş. Gör. Derya Bolat¹

Özet

Göç, bireylerin yalnızca coğrafi olarak yer değiştirmesi değil; aynı zamanda ekonomik, kültürel, sosyal ve sağlık alanlarında çok boyutlu etkiler yaratan bir süreçtir. Bu etkilerin en görünür olduğu alanlardan biri, göçmen kadınların gebelik ve doğum deneyimleridir. Doğum, biyolojik bir olgu olmanın ötesinde kültürel değerler, toplumsal normlar ve sağlık sistemine erişim koşulları ile şekillenmektedir. Bu çalışma, Türkiye’de yaşayan göçmen kadınların doğum süreçlerini ebelik perspektifinden sosyolojik bir yaklaşımla incelemeyi amaçlamaktadır.

Bu çalışma nitel araştırma temelli bir literatür incelemesine dayanmaktadır. Ulusal ve uluslararası literatürde yer alan araştırmalar incelenmiş; göçmen kadınların doğum süreçlerinde yaşadığı deneyimler “yapısal engeller” ve “kültürel engeller” başlıkları altında sosyolojik bir analizle göçmen kadınların deneyimleri yapısal ve kültürel engeller bağlamında değerlendirilmiştir.

Dil bariyeri, ekonomik yetersizlikler ve hukuki statü sorunlarının sağlık hizmetlerine erişimde temel yapısal engeller olduğunu göstermektedir. Ayrıca geleneksel inançlar, toplumsal normlar ve sağlık çalışanlarına yönelik güvensizlik de doğum deneyimlerini kültürel açıdan zorlaştırmaktadır. Elde edilen bulgular, göçmen kadınların doğum süreçlerinde hem sosyolojik hem de sağlık sistemine dair çok boyutlu zorluklar yaşadığını ortaya koymaktadır.

Göçmen kadınların doğum süreçlerinde yalnızca biyolojik değil, aynı zamanda sosyal dışlanma, kültürel çatışma ve psikososyal destek eksikliği ile karşı karşıya kalmaktadır. Bu çalışmada, ebelik hizmetlerinde kültürel duyarlılığın artırılmasının, göçmen kadınların güvenli doğum deneyimlerine katkı sağlayacağını ortaya koymaktadır. Göç olgusunun kadın sağlığı ve ebelik hizmetleri ile birlikte ele alınması, sağlık sisteminin sosyolojik duyarlılık temelinde yeniden yapılandırılması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Göç, Göçmen Kadınlar, Doğum Deneyimi, Sosyoloji, Ebelik.

¹ T.C. İstanbul Şişli Meslek Yüksekokulu
derya.bolat@sisli.edu.tr

Balkanlarda Sarı Saltık Cemaati, Bogomiller ve Boşnak Kimliği

Prof. Dr. Hacı Musa TAŞDELEN¹

Özet

Avrupa'da, binlerce yıldan beri Türk toplulukları var olagelmışlerdir. Ancak, bunlardan çoğunluğu Avrupalı halklar arasında erimişlerdir. Bugün yer adları dışında varlıklarına şahit olunamamaktadır. Avrupa'ya M.S. 4. Yüzyılda gelen Hun Türkleri Avrupa Hun Devleti'ni kurmuşlardır. 6. Yüzyılda gelen Avarlar 8. Yüzyıla kadar Avrupa'ya hükmetmişlerdir. Onlar da asimilasyona maruz kalmışlardır. Keza, F. Dvornik, Ak Hırvat ve Ak Sırpların Türk ya da Turani kökenli bir halk olan Sarmatların bakiyesi olduklarını ancak, zamanla Slav topluluklarla karışarak Slavlaştıklarını ifade eder. Bulgar Türkleri ise Slavlaşan diğer bir Türk topluluğudur. M.S. 9. Yüzyılda Bizans'a karşı Slavlarla ittifak yapan annesi bir Slav olan Kurum Han, devleti daha güçlü kılabilmek için her iki halk iç içe geçmiş, iki millet tek devlet halinde yaşayan Tuna Bulgarları, Slavlaşma süreci sonunda tek millet tek devlete dönüşmüş, Bulgarlar Slav dilli hale gelmiştir. Kaşgarlı Mahmut Türk boylarının lehçe hususiyetleri bakımından muhtelif gruplara ayırmış, Peçenekleri Bulgar ve Suvar boylarının dahil olduğu grupta zikretmiştir. Mesudi, Türk Halklarından biri olarak "Becnak" ya da "Başnak"lardan bahseder ve savaşta en zorlu olanlar olduğunu belirtir. Peçenekler, Balkanlarda Bulgar Türkleriyle iç içe en kalabalık Türk boyudur. 11. 13. Yüzyıllar arası Dubrovnik'te Peçenejiç Hanedan'ın hüküm sürdüğüne dair kayıtlar vardır. 11. Yüzyılda Bizans kroniklerinde yer alan bilgilere göre, Avrupa ve Balkanlardaki Peçeneklerin sayısı 3 milyona yakın iken, Uzların sayısı 600 bin civarındadır.

Peçenekler arasında Hristiyan, Müslüman ve Mani dininden olanlar mevcuttu. Bulgar papazı Bogomil, özellikle Hristiyanlık ile Zurvanizm ve Mani dinini birleştirerek yeni bir inanç sistemi ortaya koydu. E. W. Feldthusen'e göre, Bogomil inancı Manicilikten ziyade Zurvanizm inancına daha yakındır ve daha önce Pers bölgesinde yaşayan bir kısım Bulgar Türkü kabilelerin Balkanlara göç ederek Hristiyanlıkla sentezlenen Bogomil inancının ortaya çıkmasına vesile olmuşlardır.

İlhanlılar karşısında savaşı kaybeden II. İzzeddin Keykavus Bizans İmparatoru anne tarafından akrabası olan VIII. Mihail'e sığınmıştır. II. İzzeddin Keykavus, Bizans İmparatoru VIII. Mihail'den kendine tabi Anadolu Türkmenlerini getirerek birlikte kışlayıp yaylayacakları bir arazi tahsis etmesi talebinde bulunmuş, İmparator Mihail, bu talebe olumlu cevap vermiştir. Bu gelişme üzerine yaklaşık 40 oba kadar bir nüfusa sahip Sarı Saltık ve aşireti 1263-1264 yılları arasında Rumeli'ye geçip Dobruca'ya yerleşmiştir. Ömer Lütfi Barkan'ın kolonizatör Türk dervişi olarak adlandırdığı Sarı Saltık ve Aşireti Balkanların bir çok yerinde tekkeler açmıştır. Yesevi geleneğinin de takipçisi olan Sarı Saltık'ın Mostar'da da açtığı bir tekke bulunmaktadır., Sarı Saltık'ın Dobruca'ya ulaştığı dönemde, Balkanlarda Bogomil Mezhebine mensup Hristiyanların varlığı mevzu bahistir. Bogomiller, Haç ve diğer Hristiyan ikonalarını kabul etmiyor ve ibadetlerde kullanmıyorlardı. Hz. İsa'yı tanrının oğlu olarak değil, sadece bir peygamber olarak görmekteydiler, Hz. Meryem'in kutsallığına inanmıyor, alkollü içki tüketmiyor ve her insanın doğuştan ilk günahın izini taşıdığını kabul etmiyorlardı. 12. ve 13. Yüzyıllarda Bogomil inancı, Anadolu'dan başta Bulgaristan, Makedonya, Sırbistan ve Bosna olmak üzere Balkanlara kadar oldukça yaygın durumdaydı. Sarı Saltık, çok kuvvetle muhtemeldir ki, Bogomillğe inanan topluluklarla daha sıkı temas halinde olmuştur. Bulgar ve Peçenek topluluklarının çoğunlukla Bogomil inancına sahip oldukları düşünülebilir. Ayrıca, Macarlar Peçeneklere Besenekler ve Bosna'ya ise Besenyök (Peçenek ülkesi) tabirini kullanmaktaydılar. A. N. Kurat, Balkanlarda Peçeneklerin Bulgar Bogomilleriyle iç içe ve Bizansa karşı iş birliği halinde buldukları, aralarında

¹ İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Sosyoloji Bölümü
tasdelen@sakarya.edu.tr

duygu ve menfaat birliği olduğu tespitinde bulunmaktadır. Özellikle Bulgar Türkleri Slavlaşmaya paralel olarak Hristiyan Ortodoks mezhebine geçiş yapmışlardır. Bogomillik aynı zamanda Slavlaşmaya karşı bir savunma refleksi olarak görülebilir. Bünyelerinde Avar, Peçenek ve Kıpçak Türklerinin bakiyesini barındıran Bogomil toplulukları, Sarı Saltıkla birlikte İslamla tanışmışlardır. Bu karşılaşma Boşnak kimliğinin temellerini atmış, bir süre sonra İslamlaşma süreci başlamıştır. Bogomiller, Müslüman Türklerin Balkanlarda hakimiyet kurmasıyla birlikte Boşnak kimliğine geçiş yapmışlardır. Bogomillik Slavlara özgü bir inanç değildir. 11. Yüzyılda Bulgar papazı Bogomil'in yeni bir dini inanç kurması, gerçekte, diğer Slav topluluklarıyla ayrışmalarına yol açmıştır. Bogomillik hem Bizans tahakkümüne hem de Slavlaşmaya karşı bir tür direniş olarak görülebilir. Bogomil mezhebi, hakim inancı benimsemek durumunda kalan Bizans ve Roma'dan etnik kimlik olarak farklı toplulukların, aynı inanç sistemine dahil olmanın erimeyi kolaylaştırıcı rolü ve etkisi karşısında, hakim kültür havzası içinde erimemek için inançlarını farklılaştırarak kendine özgü kılma yoluyla paralel bir inanç geliştirme eğilimini temsil etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Bogomilizm, Peçenekler, Kıpçaklar, asimilasyon, Slavlaşma

Yaratıcı ve Eğlenceli İçerik Üretiminde Yapay Zekâ: Instagram Üzerinden Örnekler

Doç. Dr. Ceren YEGEN¹, Dr. Öğr. Üyesi Hayrullah YANIK², Prof. Dr. Bünyamin AYHAN³

Özet

Yapay zekâ, günümüzde dikkat çeken bir teknoloji olarak, çok sayıda sektörün yerleşik pratiklerini gözden geçirmesine neden olurken, yeni nesil trend ve yönelimleri de aracılanmıştır. Nitekim sosyal ağlarda yapay zekâ teknolojilerinden yararlanarak üretilen içeriklerin arttığı ve çeşitlendiği görülmektedir. Sosyal medya ortamlarında hızla dolaşıma sokulabilen sahte içerikler, dezenformasyon, algoritmik manipülasyon gibi eğilimler bakımından da tartışılan yapay zekâ teknolojileri, kullanıcılar için yeni bir yaratıcı ve eğlenceli içerik üretim aracı olarak da değerlendirilmektedir. Instagram üzerinde yapay zekâ kullanarak çeşitli durumların eleştirisini, ironisini yapan kullanıcılar mevcuttur. Bu nedenle bu çalışmanın konusu, yapay zekâ teknolojilerinin ilgili yönelimdeki mevcut kullanımınıdır. Böylelikle yapay zekâyâ ilişkin derin karamsar yaklaşımlardan farklı olarak, eğlence perspektifinden bir değerlendirme amaçlanmıştır.

Bu amaç doğrultusunda çalışmanın örnekleme olarak Instagram üzerindeki yapayforum, yapayzekafia ve yapayzekanineserleri adlı kullanıcılar belirlenmiştir. İlgili hesapların basit rastlantısal örnekleme ile seçilen bazı paylaşımları betimsel analiz tekniği ile ele alınmıştır.

Bulgular, ilgili hesapların yaratıcı konsept görsel ve videolar (4K görsel üretimi dahil) oluşturarak; eğlenme, profil ve imaj oluşturma, durum tespiti ve eleştirisi yapma, gündemi ironik olarak ele alma, kolektif belleği canlandırma gibi çalışmalarda bulduklarını göstermektedir.

Sonuç olarak, yapay zekâ teknolojilerinin gündelik hayat gibi sektörler için de farklı amaçlar doğrultusunda optimize edilebileceği söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Yapay Zekâ, İçerik Üretimi, Instagram, Yaratıcılık, Eğlence

¹ Mersin Üniversitesi
cerenyegen@mersin.edu.tr

² Pamukkale Üniversitesi
hayrullahyanik06@gmail.com

³ Selçuk Üniversitesi
bayhan@selcuk.edu.tr

Türk Kamu Yönetiminde Dijitalleşmenin Yeni Kurumu: Siber Güvenlik Başkanlığı

Doç. Dr. Osman NACAĞ¹

Özet

Dijitalleşme, hemen her sektörde olduğu gibi kamu yönetiminde de hızla devam etmektedir. Kamu yönetimindeki bu eğilim, Türk kamu yönetiminde de kendini göstermektedir. Hatta öyle ki, Türk kamu yönetimindeki dijitalleşme sürecinin dünyadaki birçok ülkeden daha hızlı ve önde olduğunu söyleyebilmek mümkündür. Dijitalleşmeyle birlikte ortaya çıkmaya başlayan en önemli sorunlardan birisi kuşkusuz dijital güvenlidir. Bu bağlamda 8 Ocak 2025 tarihli 32776 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 177 numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesiyle Siber Güvenlik Başkanlığı kurulmuştur. Ancak 25 Mart 2025 tarihinde yayımlanan 183 numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesiyle Cumhurbaşkanlığı teşkilatı içinde yer alan ve Türk kamu yönetimindeki dijitalleşmenin temel kurumlarından birisi olan Dijital Dönüşüm Ofisi kapatılmış ve bu ofisin dijitalleşmeye ilişkin bütün görevleri Siber Güvenlik Başkanlığına devredilmiştir. Bu düzenlemeyle yeni kurulan Siber Güvenlik Başkanlığı, Türk kamu yönetimindeki dijitalleşme açısından çok daha önemli bir kurum haline dönüşmüştür. Dolayısıyla çalışmanın amacı Türk kamu yönetiminde dijitalleşmenin yeni bir kurumu olarak ortaya çıkan ve yapılan yasal düzenlemelerle oldukça önemli görevler üstlenmiş olan Siber Güvenlik Başkanlığının bütün yönleriyle analiz edilmesidir.

Çalışmanın konusu Türk kamu yönetiminde yeni kurulan kurumlardan birisi olan Siber Güvenlik Başkanlığıdır. Çalışmada nitel araştırma yöntemine yer verilmektedir. Verilerin elde edilmesinde literatür taraması ve doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Çalışmada ilk olarak kuruluşu düzenleyen Kararname ile değişikliği ortaya çıkaran kararname incelenmekte sonrasında da bu konuda yazılmış birincil ve ikincil kaynaklardan istifade edilmiştir. Elde edilen verilerin incelenmesinde ise içerik analizi yöntemi kullanılmıştır.

Kamu yönetiminde dijitalleşme; devlet ile vatandaş arasındaki iletişimi hızlandırmış ve kolaylaştırmış, kamu hizmetlerine 7/24 kesintisiz ulaşımı sağlamış, kamu hizmetleri açısından zaman ve mekân mevhumunu ortadan kaldırmıştır. Dolayısıyla vatandaşların kamu hizmetlerinden memnuniyeti önemli ölçüde yükselmiştir. Ancak diğer taraftan vatandaşların kişisel verilerinin açığa çıkması, kötü niyetli kişilerin eline geçmesi ve bu kişiler tarafından vatandaşları zarara uğratacak bir biçimde kullanılması, devlet yönetiminde güvenlik açıklarının ortaya çıkması, dijital açıklardan devletin gizli verilerinin çalınması gibi birçok güvenlik sorununu ortaya çıkarmaktadır. Yeni kurulan Siber Güvenlik Başkanlığının temel olarak bu amaçla ortaya çıktığı ve hem vatandaşlar hem de devlet yönetimi açısından ortaya çıkan güvenlik sorununu azaltabilmek maksadını taşıdığı görülmektedir.

Kamu yönetiminde yaşanan dijitalleşme, hem vatandaşlar hem de devlet yönetimi açısından birçok yarar sağlamakla birlikte önemli bazı sorunları da ortaya çıkarmaktadır. Elde edilen verilerden bu sorunlardan birisinin de güvenlik sorunları olduğu görülmektedir. Bu, sadece vatandaşlar açısından değil aynı zamanda devlet yönetimi açısından da oldukça önemli bir sorundur. Siber Güvenlik Başkanlığının ilk olarak bu soruna bir çözüm getirebilmek amacıyla kurulduğu ancak yapılan yasal düzenlemelerle Türk kamu yönetimindeki dijitalleşme sürecinin temel kurumu haline geldiği sonucuna ulaşılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kamu Yönetimi, Dijitalleşme, Siber Güvenlik Başkanlığı

¹ Aydın Adnan Menderes Üniversitesi
onacak@adu.edu.tr

Bilimi Toplumsallaştırmak: Sosyal Medyada Üniversite Bilim Ofisleri

Prof. Dr. Bünyamin AYHAN¹, Osman KESKİN²

Özet

Günümüzde bilimin sadece akademik çevrelerde değil, toplumun tüm katmanlarında etkili olabilmesi için bilimsel bilginin doğru ve anlaşılır şekilde kamuoyuna ulaştırılması zorunluluk haline gelmiştir. Bu noktada bilim haberciliği, bilimsel okuryazarlık ve üniversitelerde kurumsallaşma sürecinde olan bilim iletişim ofisleri önemli aktörler olarak öne çıkmaktadır. Bilim haberciliği; bilimsel gelişmeleri geniş toplum kesimlerine aktarırken yalnızca bilgi iletimi değil, aynı zamanda bilimsel düşünme biçimlerinin topluma yerleştirilmesi misyonu da taşır. Bilimsel okuryazarlık ise bireylerin bilimsel bilgiye ulaşma, değerlendirme ve kullanma becerilerini kapsar. Ancak bu iki alan, özellikle medya ve üniversite arasında köprü kuracak kurumsal mekanizmalar olmadığında sınırlı etki yaratabilmektedir. Bu nokta da üniversitelerde bilim iletişim ofislerinin kurulmasını hem kuramsal hem de pratik işleyişin bir arada harmanlandığı bir yapı olarak değerlendirilmektedir. Diğer taraftan bu ofislerin etkinliği; içerik üretim süreçlerinin niteliği, bilim insanlarının sürece katılımı ve medya ile kurulan iş birliklerinin gücüyle doğrudan ilişkilidir.

Çalışmada, kavramsal bir çerçevede bilim, bilimsel bilgi ve bilim insanı tanımları yapılarak; bilimsel bilginin topluma aktarım sürecinde bilim haberciliği ve bilimsel okuryazarlığın nasıl bir rol üstlendiği incelenmektedir. Ayrıca örneklem dahilinde Türkiye’de üniversite bünyelerinde yer alan bilim iletişim ofislerinin üniversite örgütlenmesinde nasıl konumlandığı, temsil edildiği ve içerik üretim pratikleri üzerinden değerlendirilmektedir. Bu kapsamda bilim iletişim ofislerinin sosyal medya platformlarında kapasitelerini değerlendirirken, yapıların bilim haberciliği ve toplumun bilimsel okuryazarlık düzeyini artırma yönündeki potansiyel katkıları tartışılmaktadır. Bununla birlikte bilim iletişim ofislerinin daha işlevsel hale getirilmesine yönelik öneriler sunulmaktadır.

Araştırmada yöntem olarak nitel araştırma teknikleri kullanılmaktadır. Örneklem dahilinde alınan (iki kategori olarak araştırma üniversiteleri ve diğer üniversiteler) Bilim Ofislerinin paylaşımları ve bunların genel yapısı hakkında bilgi verilmektedir. Kategorik olarak ele alınan bu veriler sonucunda genel durum analizi yapılmaktadır.

Araştırma bulgularına göre üniversiteler arasında temel belirleyici noktaların zayıflığı dikkat çekmektedir. Araştırma üniversitesi olmayan Selçuk Üniversitesinin en çok paylaşım yapan üniversite olduğu gözlenmektedir.

Bilim Ofislerinin kurumsallaşma ve örgütlenme sorunu yaşadığı, süreçte nasıl bir yol alacakları ve bunların nasıl bir paradigma takip edeceği net olarak gözlenmemektedir. Bu noktada okuryazarlık olgusunun da katkısı ile bilim ofislerinin gelecekte önemli roller üstleneceği ifade edilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Bilim, Bilim İletişimi, Haber, Okuryazarlık, Üniversite, Bilim İletişim Ofisi, Sosyal Medya,

¹ Selçuk Üniversitesi
bayhan@selcuk.edu.tr

² Konya Teknik Üniversitesi
okeskin@ktun.edu.tr

Sahada Birlik, Tribünde Kardeşlik: Kültürel, Ekonomik ve Diplomatik İş Birliğini Güçlendiren Sürdürülebilir Bir Çerçeve Türk Dünyası Futbol Turnuvası

Hakan ÜLKER¹, Betül KUDUZ²

Özet

Türk Devletleri Teşkilatı üyesi ülkeler arasında kültürel diplomasi ve ortak kimlik bilincinin güçlendirilmesi amacıyla futbol turnuvası düzenlenmesini önermektedir. Spor; ülkeler arası dostluğu pekiştiren, halklar arası iletişimi artıran ve kültürel etkileşimi derinleştiren stratejik araçtır. TDT ülkeleri ise ortak tarih, dil ve kültürel birikime sahip olup, topluluk arasında iş birliğini güçlendirmek amacıyla sporun birleştirici ruhundan yararlanarak Türk Dünyası'nın ortak bir paydada buluşturulması mümkündür. Her yıl farklı ülkede organize edilmesi düşünülen turnuvanın; yalnızca sportif rekabeti değil, aynı zamanda sporcu, hakem vb. konularda karşılıklı bilgi paylaşımını, kültürel festivalleri, geleneksel müzik ve mutfak tanıtımlarını da içeren geniş çaplı etkinliği hedeflemektedir. Böyle bir turnuva, toplumsal kaynaşmanın, kardeşlik duygularının pekişmesinin, turizmin, ekonominin canlanmasını ve sportif anlamda alt yapı, sporcu eğitimi noktasında fikir alışverişi ile daha başarılı sporcu yetişmesini sağlayarak çok boyutlu faydalar doğuracaktır.

Bu araştırma, nitel araştırma desenlerinden betimsel analiz yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Çalışma kapsamında, araştırmacılar tarafından önceden belirlenen "Türk Dünyası", "sporun gücü", "kültürel diplomasi" ve "futbol" temaları doğrultusunda literatür taraması yapılmış; ayrıca ilgili alan uzmanlarıyla yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Toplanan veriler temalara göre sınıflandırılmış, bulgular arasında sebep-sonuç ilişkileri kurulmuş ve elde edilen sonuçlar doğrultusunda çeşitli öneriler sunulmuştur.

Literatür taraması ve uzman görüşlerinden elde edilen bulgular, futbolun TDT üyesi ülkeler arasında kültürel diplomasi aracı olarak etkili şekilde kullanılabileceğini göstermektedir. Uzmanlar, futbolun halklar arası etkileşimi artırma, ortak kimlik bilincini güçlendirme ve genç nüfusu bir araya getirme açısından stratejik bir yumuşak güç unsuru olduğunu vurgulamıştır. Ayrıca, önerilen turnuvanın kültürel etkileşimi destekleyeceği ve diplomatik ilişkileri pekiştireceği öngörülmektedir.

Kadın-Erkek A takımdan U-16 düzeyine kadar katılımın beklendiği turnuva aracılığıyla liderlerin ve delegasyonlarında bir araya gelmesi, siyasi diyalogun da derinleşmesine katkıda bulunacaktır. Çalışma, futbol turnuvası üzerinden TDT içinde sosyal ve kültürel entegrasyonun nasıl güçlendirilebileceğini teorik ve pratik açıdan tartışmakta; önerinin olası sosyal, ekonomik ve diplomatik getirilerini değerlendirmektedir. Sonuç olarak, bu organizasyon yalnızca sportif bir müsabaka olmanın ötesinde stratejik olarak ortak tarih, dil ve kültür unsurlarına dayalı kardeşlik bağlarını pekiştiren; gençler başta olmak üzere halklar arasında karşılıklı anlayış, dostluk ve dayanışmayı geliştirecek Türk dünyasında toplumsal bütünleşmeyi artıracak sürdürülebilir kültürel diplomasi projesi olarak görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Futbol, Türk Dünyası, Turnuva

¹ Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi

hulker@outlook.com.tr

² Selçuk Üniversitesi

btl.kuduz@gmail.com

Nahçıvan Muhtar Cumhuriyeti'nde Sinema İşletmeciliği ve Sinemaya Gitme Deneyimleri (1924 -)

Arş. Gör. Muhammet Enes AKDAĞ¹

Özet

Azerbaycan sinema tarih yazımında sıkça görülen yönetmen ve film merkezli yaklaşımın bir yansıması olarak, Nahçıvan'daki sinema mirası, Aydın Kazımzadə ve Tofiq İsmayılov gibi devlet sanatçılarının eserlerinde anlam bulmuş; böylece bölgenin sinema kültürü ulusal anlatılarda temsil edilmiştir. Yeni Sinema Tarihi yaklaşımı doğrultusunda, film materyali ve üretim odaklı yazımın ötesine geçmeyi amaçlayan bu araştırma, Nahçıvan Muhtar Cumhuriyeti'nde kuruluşundan günümüze kadar film dağıtım ve gösterim ağları, sinema işletmeciliği, yerel yönetimlerin ve işletmecilerin rolleri ile seyir deneyimlerinin gündelik yaşamdaki yansımalarını incelemektedir.

Bu araştırma, Daniel Biltereyst ve Philippe Meers'in geliştirdiği "tarihsel seyirci araştırmalarında üçleme yöntemi" temel alınarak yürütülmüştür. Yöntem; (1) 1924 sonrası sinema mekânlarına dair arşiv belgelerinin incelenmesi, (2) çeşitli gösterim alanlarında film izlemiş kişilerle sözlü tarih görüşmeleri ve katılımcı gözlemler yapılması, (3) bilet, broşür gibi paratekstüel materyallerin analizinden oluşmaktadır.

Arşiv belgeleri ve sözlü tarih görüşmeleri karşılaştırılarak; gösterim mekânları, sinema işletmecileri, gösterilen filmler ve tanıtım materyalleri ile sinemaya gitme pratikleri dört ana başlık altında analiz edilmiştir. Sovyet döneminde film dağıtımını Rayonlararası Kinoprakat aracılığıyla yürütülmüş; bağımsızlık sonrasında ise Rayon Kültür Sarayları ve Gençlik Merkezleri bünyesinde Azerbaycan Türkçesiyle özel gösterimler düzenlenmiştir. 1960'larda Şərur ve Şahbuz'da rayon sinemaları açılmış olsa da, katılımcı ifadeleri daha çok yazlık ve geçici sinema deneyimlerini öne çıkarmaktadır. Günümüzde ise Nahçıvan şehir merkezindeki Gençlik Merkezi ve CinemaSaat ile devlet destekli Bahar (Şərur) ve Araz (Şahbuz) sinemaları, yerel bellekte önemini korumaktadır.

Araştırma bulguları, Nahçıvan'da sinema kültürünün yalnızca üretim merkezli bir yaklaşımla açıklanamayacağını; aksine, yerel yönetimlerin, dağıtım ağlarının, mekânların dönüşümünün ve seyircilerin gündelik yaşam pratiklerinin de sinema tarih yazımında merkezi bir rol oynadığını göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti, Film Dağıtım ve Gösterim Ağı, Sinemaya Gitme Deneyimi, Rayonlararası Kinoprakat Şebekesi, Rayon Medeniyet Sarayı

¹ Üsküdar Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Yeni Medya ve İletişim (İngilizce)
muhammetenes.akdag@uskudar.edu.tr

İkinci Karabağ Savaşı Sonrası Azerbaycan-Rusya İlişkileri

Esra CENGİZ¹, Emir YILMAZ²

Özet

Azerbaycan ile Rusya arasındaki ilişkiler, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin (SSCB) dağılmasıyla birlikte yeni bir jeopolitik zemin kazanmıştır. 1991'de bağımsızlığını ilan eden Azerbaycan, Güney Kafkasya'daki Rus etkisinin gölgesinde Ermenistan ile Dağlık Karabağ üzerinde bir çatışmaya girmiştir. Birinci Karabağ Savaşı'nda (1988-1994) Ermenistan'ın Rusya'nın desteğiyle Dağlık Karabağ ve çevresindeki yedi yerleşkeyi işgal etmesi Azerbaycan'da Moskova'ya yönelik bir güvensizlik yaratmıştır. 1994 Bişkek Ateşkesi ile çatışmalar durmuş olsa da sorun çözülmemiş, Azerbaycan bu süreçte dış politikasında hem Batı hem Türkiye ile denge arayışına yönelmiştir. 27 Eylül 2020'de başlayan ve 44 gün süren İkinci Karabağ Savaşı sonucunda ise Azerbaycan, işgal altındaki önemli topraklarını geri almıştır. 10 Kasım 2020'de imzalanan üçlü deklarasyonla Rus barış gücü birlikleri bölgeye konuşlanmıştır. Bu gelişme, Azerbaycan'ın toprak bütünlüğünü yeniden tesis etmesini sağlarken Rusya'ya sahada kalıcı bir askerî varlık kurma imkânı vermiştir. Savaş sonrası dönemde Azerbaycan-Rusya ilişkileri, ekonomik iş birliği ve bölgesel güvenlik alanlarında sürerken Rusya'nın 2022'de Ukrayna'ya yönelik saldırısı, Güney Kafkasya'daki dengeleri sarsmıştır. 2021'de imzalanan Şuşa Beyannamesi'nin Türkiye-Azerbaycan arasında müttefiklik ilişkisini pekiştirmesiyle 2023 yılında Azerbaycan'ın Karabağ'da başlattığı "antiterör operasyonu", fiilen bölgedeki Ermeni silahlı yapıyı tasfiye etmiştir. Aynı süreçte Ermenistan'ın Batı'ya yönelmesi Rusya'nın bölgedeki konumunu daha da belirsizleştirmiştir. Ayrıca, 2024'te yaşanan Aktau uçak krizi ile 2025'teki Yekaterinburg olayları sonrasında Azerbaycan-Rusya ilişkileri artan karşılıklı güvensizlik ve bölgesel belirsizlikler çerçevesinde daha istikrarsız bir hal almıştır.

Çalışmada yöntem olarak literatür taraması ve doküman inceleme gibi nitel ve betimlemeye dayalı metotlar kullanılmıştır.

Rusya'nın tarihsel süreçte Ermenistan ile sürdürdüğü müttefiklik temelli ilişkilerin ve özellikle İkinci Karabağ Savaşı sonrasında yaşanan Aktau uçak krizi ile Yekaterinburg saldırısı gibi diplomatik gerilimlerin, Azerbaycan-Rusya ilişkilerinde karşılıklı güveni zedelediğini ve ikili ilişkilerin daha kırılğan bir yapıya evrilmesine neden olduğunu göstermektedir.

Rusya'nın tarihsel süreçte Ermenistan ile sürdürdüğü müttefiklik temelli ilişkilerin ve özellikle İkinci Karabağ Savaşı sonrasında yaşanan Aktau uçak krizi ile Yekaterinburg saldırısı gibi diplomatik gerilimlerin, Azerbaycan-Rusya ilişkilerinde karşılıklı güveni zedelediğini ve ikili ilişkilerin daha kırılğan bir yapıya evrilmesine neden olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: İkinci Karabağ Savaşı, Azerbaycan, Rusya

¹ Sakarya Üniversitesi
esra.cengiz10@ogr.sakarya.edu.tr

² Sakarya Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi
emiryilmaz54@icloud.com

Aliya İzzetbegoviç Mirasının Dijital Kamusalılığı: Saraybosna'dan Türkiye'ye Bellek, Milliyetçilik ve Gelecek Tasavvuru

Öğr. Gör. Merve Kevser ÖZTÜRK¹

Özet

Bu çalışma, Bosna Hersek'in kurucu lideri Aliya İzzetbegoviç'in siyasal ve düşünsel mirasının dijital kamusal alanda nasıl yeniden temsil edildiğini, dönüştürüldüğünü ve araçsallaştırıldığını, Saraybosna ve Türkiye örnekleri üzerinden karşılaştırmalı olarak analiz etmektedir. Araştırmanın temel amacı, Aliya İzzetbegoviç'in iki farklı ulusal bağlamda giderek ulusötesi bir 'Türk Dünyası kimlik inşası aracı'na dönüşüp dönüşmediğini sorgulamaktır. Yöntem olarak söylem çözümlemesi ve dijital belge incelemesi kullanılmış; Türkiye Cumhurbaşkanlığı Arşivi, TİKA, medya organları (TRT, Anadolu Ajansı), sosyal medya (#Aliya, #Unutmadık, #BilgeKral) ile Bosna'da 'Klix.ba', 'Avaz' ve yerel gençlik kampanyaları (#SječanjeNaAliju, #Alijalzetbegoviç) üzerinden oluşturulan çevrimiçi metinsel ve görsel içerikler analiz edilmiştir. Bulgular, Türkiye'de İzzetbegoviç söyleminin 'gaza-cihat-tarihi misyon' ve Türk-milliyetçi-İslamcı bir belleğin güçlenmesiyle ilişkilendirildiğini; Bosna Hersek'te ise daha çok 'çok kültürlü, barışçı ve seküler Avrupa kimliği'nin simgesel kurucu figürü olarak yeniden üretildiğini göstermektedir. Dijitalleşme, bu mirası yalnızca korumakla kalmamakta; aynı zamanda siyasal meşruiyet üretimi, yumuşak güç araçları ve ulusötesi kimlik mimarilerinde aktif bir enstrümana dönüştürmektedir. Bu kapsamda Aliya İzzetbegoviç, Türk Dünyası için giderek biyopolitik, dijital milliyetçi bir figüre dönüşmekte; Saraybosna-Türkiye eksenini yeni bir toplumsal-siyasal bağlantısallık rejimi üretmektedir. Çalışma, dijitalleşen kolektif hafızanın, ulusaşırı siyasal aidiyetleri nasıl şekillendirdiğine dair özgün bir perspektif ile kimlik inşası literatürüne teorik ve ampirik katkı sunmayı amaçlamaktadır.

Çalışmada nitel araştırma yöntemi benimsenmiş olup söylem çözümlemesi ve dijital belge incelemesi yapılmıştır. Türkiye'de TİKA, TRT ve resmi makamların Aliya İzzetbegoviç anmalarına ilişkin söylemleri ile sosyal medya kampanyaları analiz edilmiştir. Bosna Hersek'te ise Klix.ba ve Avaz gibi yerel medya ile gençlik platformlarındaki Aliya İzzetbegoviç temsilleri değerlendirilmiştir. Elde edilen veriler, karşılaştırmalı söylem analizi çerçevesinde yorumlanmıştır.

Türkiye'de Aliya İzzetbegoviç figürü sıklıkla 'Bilge Kral', 'mücadeleci lider' ve 'ortak tarihin mirasçısı' söylemleriyle aktarılmakta; İslamcı ve Türk-milliyetçi belleğin simgesi haline gelmektedir. Bosna Hersek'te ise Aliya İzzetbegoviç, seküler, barışçı ve çokkültürlü bir lider olarak öne çıkmaktadır. Her iki söylemde de dijitalleşme, siyasal aidiyet üretiminde aktif bir rol oynamaktadır.

Çalışma, dijital ortamda siyasal lider figürlerinin yeniden üretiminin, toplumların kolektif hafıza ve siyasal kimlik inşasını nasıl etkilediğini ortaya koymuştur. Aliya İzzetbegoviç'in mirası, Türkiye-Bosna ekseninde ulusötesi dijital bir anlatıya dönüşmektedir. Bu tür figürlerin dijital temsilleri, kültürel diplomasi ve yumuşak güç uygulamaları açısından yeni araştırma alanları sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Aliya İzzetbegoviç, Dijital Kamusalılık, Siyasal Bellek, Türk Dünyası, Söylem Analizi

¹ Gümüşhane Üniversitesi
mervekevserozturk@gumushane.edu.tr

İş ve Meslek Seçimini Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi: Türkiye Örneği

Prof. Dr. Ahmet Vecdi CAN¹, Fatma H. CAN²

Özet

İnsanların hayatlarındaki en önemli kararlarının başında iş ve eş seçimi gelir. Bu çalışma, insanların kariyer yolculuklarında iş ve meslek seçimlerini etkileyen faktörleri araştırmaktadır. Araştırma için bilinmeyen yabancı bir ülke yerine, diline, dinine, tarihine ve kültürüne daha fazla aşina olunan bir ülke olarak Türkiye örneği seçilmiştir. Amaç, Türkiye’de iş ve meslek seçimini etkileyen faktörleri tespit ve tasnif etmeye, ağırlıklandırarak açıklamaya çalışmaktır.

İş ve meslek seçiminin tek bir faktörle açıklanması mümkün görünmemektedir. Zira bir çok faktörün bileşik ve karmaşık etkisi söz konusudur. Bu faktörler etkisi insandan insana, toplumdaki topluma, kültürden kültüre, ülkeden ülkeye farklılık gösterebilir. Birinde çok etkili veya önemli olan faktör diğerinde etkisiz veya önemsiz olabilir. Dolayısıyla iş ve meslek seçiminde hangi faktörlerin, hangi toplum ve ülkelerde nasıl ve ne kadar etkili olduğunun araştırılması farklı sonuçlar ile karşılaşılması bakımından önemli ve anlamlı hale gelebilir.

Araştırma için Türkiye örneği seçilmiştir. Öncelikle literatür taraması ve analizi yapılmıştır. Son yıllarda yapılan araştırmaların verileri derlenip toplanmış ve karşılaştırılmıştır. Böylece Türkiye’de iş ve meslek seçimini etkileyen faktörler tespit ve tasnif edilmiş, ağırlıklandırarak açıklanmıştır.

Bu çalışmada özellikle Türkiye’de iş ve meslek seçimini etkileyen faktörlerin farklılaştığı anlaşılmıştır. Nitekim Türkiye’de daha çok ekonomik beklentiler ve aile etkisi belirleyici olurken gelişmiş ülkelerde bireysel ilgi, yetenek ve kariyer danışmanlığı vb. faktörler öne çıkmaktadır. Mesleki rehberlik hizmetlerinin yetersizliğiyle birlikte sosyo-kültürel yapı ve toplumsal cinsiyet rolleri Türkiye’de meslek seçim sürecini olumsuz yönde etkileyebilmektedir.

Türkiye’deki araştırmalar insanların bir kısmının hayallerinin, hedeflerinin veya isteklerinin doğrultusunda değil, kişisel özelliklerine ve tercihlerine uzak veya ters iş ve mesleklerde çalışmak zorunda kaldıklarını göstermektedir. Bu durumun çalışanların istek, performans, verim, fayda, tatmin, aidiyet, memnuniyet, huzur, mutluluk ve başarılarına olumsuz yansımaları kaçınılmazdır. Dolayısıyla bireylerin her bakımdan kendilerine en uygun iş/mesleğe yönelmelerini sürekli destekleyecek mesleki rehberlik/kariyer danışmanlığı gibi müesseselerle özgür seçim ve yetiştirme ortamlarının oluşturulması tüm ülke ve toplumların hiç gündeminden düşmemesi gereken hayati bir meseledir.

Anahtar Kelimeler: İş, Meslek, Kariyer, İş Seçimi, Meslek Seçimi, Kariyer Planlaması, Psikoloji

¹ Uluslararası Vizyon Üniversitesi
acan@vision.edu.mk

² Uluslararası Vizyon Üniversitesi
fatmahayrunnisa.can@vision.edu.mk

Ehliyet, Liyâkat ve Sadâkat Temelinde Nizâmülmülk'ün Eğitim Anlayışı

Arş. Gör. Dr. Nadir BAŞTÜRK¹

Özet

Nizâmülmülk (ö. 485/1092), Büyük Selçuklu Sultanı Alparslan (1063-1072) döneminden başlayarak Melikşah (1072-1092) döneminin sonlarına kadar yaklaşık 29 yıl vezirlik görevini yürütmüş değerli bir devlet adamıdır. Türk Eğitim Tarihi'mizin unutulmaz simalarından biri olmasında etkili olan sebeplerin başında eğitime verdiği önem ve destekler gelmektedir. Nizâmiye medreselerinin mimarı ve hamisi olan Nizâmülmülk'ün eğitim konusundaki hassasiyetinin nedenleri arasında; iyi bir eğitim almış olması ve ilme merakının bulunması, bilime duyduğu saygıdan âlimlere hürmet göstermesi, Selçuklu Devleti'ni tehdit eden dinî ve siyasî yapılarla eğitim ve ilmî yolla mücadele edilmek istenmesi sayılabilir. Ancak Nizâmülmülk'ün eğitim anlayışı ve görüşü bir o kadar önemlidir.

Çalışmamızda nitel araştırma tekniklerinden olan literatür taraması kullanılacaktır. Ana kaynaklar ve literatürdeki çalışmalar taranacak, elde edilen bilgiler yorumlanacaktır.

Nizâmülmülk'ün eğitime ve âlimlere yaklaşımında üç kavramın ön plâna çıktığı kanaatindeyiz: ehliyet, liyâkat ve sadâkat. Ehliyet açısından; ilmî olarak yeterliliğinin bulunması, kendini ispatlamış ve seçkin bir âlim olması Nizâmülmülk'ün başta gelen kriteri arasında bulunmaktadır. Her müsait ortamda ilmî münazaralar düzenleyen Nizâmülmülk, gerek eğitim müesseselerine gerekse devletin diğer idarî kademelerine görevlendireceği kişilerin ilmî seviyesini bizzat kendisi test etmiştir. Sadece bilgi seviyesi ve yeteneği yetmemiş, ilmî makamlara lâyık olan âlimlerden Selçuklu Devleti'ne ve sultanlarına sadâkatle bağlı olmaları istenmiştir. Türklerin yeni bir coğrafyada kurdukları Selçuklu Devleti'nin sınırları içerisinde, devlete düşmanlık yapan birçok farklı etnik, dinî, siyasî açılardan iç ve dış yapılar bulunmaktaydı. Böylesine karanlık, puslu ve kimin ne olduğu bilinmeyen coğrafyada sadâkat de bir o kadar önemli görülmüştür. Nitekim medreselerde görevlendirilen İmâmü'l-Haremeyn el-Cüveynî (ö. 478/1085), Ebû İshak eş-Şîrâzî (ö. 476/1083) ve İmâm-ı Gazzâlî (ö. 505/1111) gibi âlimlerin çalışmalarına baktığımızda, Selçuklu Devleti'ni kalem gücüyle müdafaa etmeye çalıştıklarını görüyoruz.

Nizâmülmülk'ün eğitim alanındaki başarıları kendisinden sonraki pek çok Türk ve Müslüman devlet adamı tarafından örnek alınmış, onun eğitim anlayışı takip edilmeye çalışılmıştır. Ayrıca günümüz bilim ve eğitim hayatında ehliyet, liyâkat ve sadakat kavramları ekseninde Nizâmülmülk'ten çıkarılacak dersler de bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Selçuklular, Nizâmülmülk, Bilim, Eğitim ve Öğretim.

¹ Necmettin Erbakan Üniversitesi
nadirbasturk@gmail.com

Anadolu Halk Hekimliği Geleneğinde Şifalı Bitkilerin Kullanımı: Kültürel Bir Mirasın İzleri

Dr. Öğr. Üyesi Meltem DOĞAN¹

Özet

Anadolu'nun zengin kültürel dokusunda nesiller boyunca aktarılan halk hekimliği uygulamaları, kadim bir bilgi birikimini günümüze taşımaktadır. Bu çalışma, söz konusu geleneksel şifacılık pratikleri içinde özel bir yere sahip olan bitkisel tedavi yöntemlerini incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışmanın temel hedefi, Anadolu'nun farklı yörelerindeki şifalı bitki kullanım pratiklerini, kültürel kökenlerini ve modern tıp karşısındaki konumunu disiplinlerarası bir bakış açısıyla ele alarak bu değerli mirası kayıt altına almak ve anlamaya katkı sunmaktır.

Araştırma, nitel yöntemler esas alınarak tasarlanmıştır. Konuya ilişkin veriler, etnobotanik ve tıp tarihi alanlarındaki hakemli makaleler, tezler ve monografilerden oluşan literatürün sistematik taranmasıyla derlenmiştir. Elde edilen bulgular, kültürel süreklilik, bitki kullanımındaki çeşitlilik ve tedavi pratikleri temaları etrafında çözümlenmiştir.

İncelemeler, Anadolu halk hekimliğinde şifalı bitkilerin hem fiziksel hem de ritüel temelli sağaltım uygulamalarında öne çıktığını göstermektedir. Örneğin kekik, adaçayı, ıhlamur ve meyan kökü gibi bitkiler birçok sağlık sorununda kullanılmaktadır. Bu bitkiler yalnızca organik hastalıkların tedavisinde değil, aynı zamanda nazar ve büyü gibi metafiziksel şifa bağlamlarında da değerlendirilmektedir. Bitkiler çay, lapa, merhem ve banyo gibi uygulama biçimleriyle hastalara uygulanmaktadır. Bu uygulamaların kökeninde, Anadolu'nun kadim kültürleri ile Orta Asya kökenli şamanist inançların İslami motiflerle kaynaşmasından oluşan kültürel bir sentez görülmektedir.

Sonuç olarak; Anadolu'nun kadim şifacılık geleneği, bu toprakların kültürel kimliğinin ayrılmaz bir parçasıdır. Modern tıp karşısında gerilese de bu kadim miras halk hafızasında yaşamaya devam etmekte ve farmakolojik araştırmalar için değerli bir kaynak sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Anadolu, Halk Hekimliği, Geleneksel Tıp, Bitki

¹ İstinye Üniversitesi
meltem.dgn5@gmail.com

Yapay Zekâ ve Algı Yönetimi: Deepfake Teknolojisinin Hukuki Boyutu

Zeynep Ece AKYÜZ¹

Özet

Yapay zekâ teknolojilerinin hızlı gelişimi, özellikle deepfake olarak bilinen sahte video ve ses üretim teknikleri aracılığıyla algı yönetimi ve bilgi güvenliği alanlarında ciddi tehditler oluşturmaktadır. Bu teknoloji, kamuoyunu yanıltma, kişilik haklarını ihlal etme ve seçim süreçlerine müdahale etme gibi pek çok risk taşımaktadır. Hukuki çerçevenin bu hızla gelişen teknolojilere uyum sağlayamaması, bireylerin ve toplumun korunmasını güçleştirmektedir. Bu çalışma, deepfake teknolojisinin algı yönetimindeki rolünü ve Türkiye ile uluslararası hukukta mevcut düzenlemeler ışığında hukuki boyutunu incelemeyi amaçlamaktadır.

Çalışmada nitel araştırma yöntemi benimsenmiştir. Ulusal ve uluslararası mevzuatlar, yargı kararları ve akademik yayınlar taranarak karşılaştırmalı hukuk analizi yapılmıştır. Ayrıca Avrupa Birliği, ABD ve Türkiye örnekleri üzerinden, deepfake'e ilişkin düzenleme yaklaşımları değerlendirilmiştir.

Analiz sonucunda, deepfake teknolojisine yönelik hukuki düzenlemelerin çoğunlukla kişilik haklarının korunması, bilişim suçları ve dezenformasyonla mücadele alanlarında sınırlı kaldığı görülmüştür. Uluslararası düzeyde standart bir tanım ve yaptırım mekanizmasının eksikliği uygulamada boşluklar yaratmaktadır. Türkiye'de mevcut mevzuat bazı vakaları kapsamakla birlikte teknolojinin hızına yetişecek özel ve kapsamlı düzenlemeler bulunmamaktadır.

Deepfake teknolojisinin kötüye kullanımının önlenmesi için teknik doğrulama araçlarının geliştirilmesi, toplumsal farkındalık çalışmalarının artırılması ve uluslararası düzeyde bağlayıcı hukuki standartların oluşturulması gerekmektedir. Türkiye'nin, hem ulusal düzeyde özel bir düzenleme yapması hem de uluslararası iş birliklerinde aktif rol alması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Deepfake, Yapay Zekâ, Algı Yönetimi, Hukuk, Bilişim Suçları

¹ Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi
zeynepece.akyuz@student.asbu.edu.tr

Arktik'teki Türkleri Ne Kadar Biliyoruz: Sosyal Bilimler Lisesi Örnekleme

Burak KAHRAMANER¹, Yasemin ERDAMAR²

Özet

Kültürün kalıcı ve yeterli bir biçimde aktarılması ancak kültür öğelerini gerçekçi bir biçimde ele alan çalışmalar ve bununla yetişen, bilgi ve birikim kazanan öğrencilerle sağlanabilir. Bundan dolayı bu proje Sosyal Bilimler Lisesi öğrencilerinde Saha Türkleri hakkında farkındalık oluşturmak amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın örneklemini 2024-2025 eğitim öğretim yılında Ankara ilinde sosyal bilimler lisesinde 10. sınıfta öğrenim gören 48 öğrenci oluşturmuştur. Bu proje nicel araştırma yaklaşımlarından tek gruplu ön test-son test deneysel desen kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Öğrencilere Saha Türkleri hakkında bilgilerini ölçmek için ön test ve son testte aynı olmak üzere toplam 5 soru sorulmuştur. Elde edilen veriler yüzdelerle dilimlere ayrılarak ortaya koymaya çalışılmıştır. Ön test verileri öğrencilerin %89,6 kısmının Saha Türkleri herhangi bir fikrinin olmadığını göstermiştir. Öğrencilere Saha Türkleri hakkında bilgi veren ve bizlerle ortak kültür öğelerini belli başlıklar altında toplayarak tanıtan 3D Sanal Kültür Turu izletilmiştir. QR kodlar kullanılarak kolay ve hızlı bir şekilde öğrencilere ulaştırılmıştır. 3D Sanal Kültür Turu sonrasında son test yapılmıştır. Son test sonrasında öğrencilerin %95,8'i Saha Türkleri hakkında yapılan uygulama neticesinde bilgi düzeyinde artış meydana geldiğini ifade etmişlerdir. Teknolojinin hızla ilerlediği günümüzde eğitim öğretim ortamlarında bunları kullanmanın yüksek düzeyde fayda sağlayacağı açıktır. Bu uygulamalar hem insanların kolaylıkla kullanabilecekleri hem de ulaşabilecekleri imkanlar sunmaktadır. Bu araştırmayla Rusya'nın Sibiryaya bölgesinde yaşayan Saha Türklerinin kültürel özelliklerini ve bizle olan benzerliklerini sanal olarak düzenlenen ortamla öğrencilerin öğrenmeleri sağlanmıştır. O bölgede yaşayan Türklerin varlığı öğrencilerin kutup kültürüyle daha fazla ilgilenmelerine neden olmuştur. Ulaşılan bütün veriler ve öğrencilerin sorulara verdikleri cevapların yüzdelerle değerlendirmeleri araştırmanın sonuç kısmında toparlanmış ve çözüm önerilerinde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Sibiryaya, ortak kültür, Saha Türkleri, Yakutistan, Arktik Halkları

¹ İstanbul Üniversitesi
burakkahramaner35@gmail.com

² Keçiören Sosyal Bilimler Lisesi
yaseminerdamar@gmail.com

Dîvan Şâiri ve Sermüzehib Hâtif Ali Efendi (Ö.1238/1823) ve Dîvân-I Hâtif Nüshasının (YSHK TY5491) Tezyînâtı Hakkında

Dr. Öğr. Üyesi Ebru Karahan DALBAŞ¹

Özet

Osmanlı Devleti tarihinde siyâsî karışıklıklara rağmen kültür ve sanatta yeni arayışların görüldüğü XVIII. asır, edebiyat açısından da verimli bir dönem olmuştur. Bu tabloda sultanlar başta olmak üzere devrin yönetici kadrosunun sanata önem vermesinin, birçoğunun dîvan sahibi şâir olmasının payı büyüktür.

Çalışmamıza konu olan; XVIII. yüzyılın ikinci yarısı-XIX. yüzyılın ilk çeyreğinde yaşamış dîvan şâirlerinden Hâtif Ali Efendi'nin (ö.1238/1823), Sultan I. Abdulhamid ve Sultan III. Selim dönemlerinde 20 yıl boyunca sermüzehib/sermücellid; Sultan II. Mahmud döneminde padişah müzahibi (1223/1808) ve başmusahib (1231/1815-1816) olarak görevlendirildiğini kaynaklar göstermektedir. Sanatkârın ismi, TSMK H 918 numarada kayıtlı olan Dîvân-ı Burhân nüshasının (1205/1791) hâtîme sayfasında -eserin müzehibi olduğuna dâir bilgi olmamakla beraber- "Reisü'l-Müzehibân Hâtif Efendi" şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Müzehibliğinin etkisi ile dîvânında kitap sanatları terminolojisine sıkça yer vermiş olan şâirin matlalarında lâle devrinde yaygın olarak yetistirilen lâlelerin isimleri görülür.

Hâtif Dîvanı'nın üç nüshası tespit edilmiştir (SK Yazma Bağışlar 02339, Reşid Efendi 00783; YSHK TY5491). Yıldız Sarayı nüshası, tezhîbi ve teclîdi ile döneminin zarif bir örneğidir. Bu çalışma ile, ulaşılabilen kaynaklar (tezkîreler, ehl-i hîref defterleri kayıtlarını içeren yayımlar, biyografik eserler) ışığında Hâtif Ali Efendi'nin sanatçı kimliğinin aydınlatılması; şiirlerinde yer verdiği gelenekli sanat terim-tâbirlerinin belirlenmesi; dîvânının bezemelerinin fotoğraf ve çizimlerle tanıtılması amaçlanmıştır.

Tarihimizde yazma eserlerde müzehib isimleri nâdiren karşımıza çıkmakta; Saray sermüzehibi ve dîvan şâiri olarak, tezhîb sanatı ile ilgili terim ve tâbirlere şiirlerinde yer veren bir sanatkârın varlığı Türk kültür tarihi ve gelenekli sanatlarımızın tarihi açısından önem arz etmektedir. Bir sermüzehibin padişah başmusahibliği gibi yüksek mevkide görevlendirilmiş olması, geçmiş dönemlerde devletin sanata ve sanatkâra verdiği önemin nişanesidir. Tarihimizde yazma eserlerde müzehib imzaları nâdiren karşımıza çıkmakta; müzehib isimleri ve müzehiblerin ulaşılabilen kimlik bilgilerinin gelenekli sanatlarımızın tarihi açısından değeri büyüktür. Aynı zamanda dîvan şâiri olan bir Saray sermüzehibinin, tezhîb sanatı ile ilgili terim ve tâbirlere şiirlerinde yer vermiş olması Türk kültür tarihi ve gelenekli sanatlarımızın tarihi açısından önem arz etmektedir. Bir sermüzehibin padişah başmusahibliği gibi yüksek mevkide görevlendirilmiş olması geçmiş dönemlerde devletin sanata ve sanatkâra verdiği değerlerin nişanesidir. Bu çalışmanın tarihimizdeki müzehib kimlikleri ve Hâtif Ali Efendi gibi çok yönlü sanatkarların varlıklarının araştırılması ile ilgili çalışmalara ışık olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Tezhîb, Müzehib, Yazma Eser, Kitap Sanatları, Osmanlı Devleti

¹ Uludağ Üniversitesi
ebrudalbas@uludag.edu.tr

Psikanalitik Perspektifin Filolojiye Katkısı: Modern Türk Edebiyatında Dilin Bilinçdışı Katmanlarını Okumak

Dr. Öğr. Üyesi Menekşe YAVUZ¹

Özet

Bu araştırma, psikanalitik kuramın filoloji disiplinine sağlayabileceği katkıları ve kaçınılmaz ilişkisini Modern Türk Edebiyatı bağlamında ele almaktadır. Filoloji, dilin tarihsel ve yapısal gelişimlerini inceleyerek metinlerin yüzeydeki anlamlarını açığa çıkarırken, psikanaliz dilin bilinçdışı katmanlarına işaret eder. Freud'un dil sürçmeleri ve rüya dili kuramı, Jung'un arketip kavramı ve Lacan'ın bilinçdışı dil gibi yapılanmıştır önermesi, filolojinin çalışma alanını genişletmekte ve disiplinlerarası bir boyut kazandırmaktadır.

Literatür taraması yoluyla, kuramsal bağlamda yorumlama ve tespitlerde bulunma yöntemi benimsenmiştir. Freud, Jung ve Lacan'ın psikanalitik yaklaşımları çerçevesince dilin bilinçdışı boyutları tartışılmış; Modern Türk Edebiyatı'ndan seçilen örnek metinler filolojik psikanalitik bağlamda incelenmiştir. Literatür taraması yoluyla psikanaliz ile filoloji arasındaki kesişim noktaları belirlenmiş; metinlerdeki tekrar eden imgeler, dil sürçmeleri, semboller analiz edilmiştir.

Filolojik yöntemlerin psikanalitik perspektifle birleştiğinde metinlerdeki derin ve görünmeyen katmanların ortaya çıktığı tespit edilmiştir. Modern Türk Edebiyatı metinlerinde rüya gibi tekrar eden imgeler görünür değil bilinçdışı düzlemde açıklanmakta; kolektif bilinçdışı, bilhassa toplumsal değişim ve dönüşüm sürecini anlatan metinlerde görünür olmaktadır. Buradan anlaşıldığı üzere, psikanalitik yorum, filolojinin, neden? sorusunu sormasına imkân vermiş; anlatıların arka planında yer alan psikolojik ve kültürel bağlamlar açığa çıkmıştır.

Çalışmamız, psikanalitik perspektifin filolojiye yalnızca yardımcı bir yöntem değil, aynı zamanda derinleştirici bir bakış açısı sunduğunu ortaya koymuştur. Modern Türk Edebiyatı metinleri, psikanalitik yaklaşım sayesinde yalnızca tarihsel belgeler olarak değil, aynı zamanda kolektif bilinçdışının ve kültürel belleğin taşıyıcıları olarak okunmalıdır. Filolojiye kazandırılan bu çok yönlü bakış hem metin çözümlenmelerinde hem de kültürel hafızanın izini sürmede disiplinlerarası bir katkı sağlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Psikanaliz, Edebiyat, Filoloji, Modern Türk Edebiyatı.

¹ Haliç Üniversitesi
nhryvz2012@gmail.com

Şark'ın Gözünde Batı'nın Yüzü: Hûbânnâme'de Avrupa Algısı

Kamile PALTA¹

Özet

Enderunlu Fâzıl'ın Hûbânnâme adlı eseri, Osmanlı edebiyatında Avrupa güzelliği algısını ve Batılı erkeklerin temsillerini kapsamlı biçimde ele alan önemli bir kaynaktır. Makalede, Hûbânnâme'deki beyitler aracılığıyla Avrupa erkeklerinin fiziksel güzellikleri, estetik özellikleri, sosyal ve kültürel durumları ayrıntılı olarak incelenmiştir. Beyitler, şairin Batılı güzellere yönelik hem hayranlık hem de eleştiriyi harmanlanmış karmaşık bakış açısını yansıtmaktadır.

Çalışmada nitel içerik analizi yöntemi benimsenmiş ve sistematik bir inceleme süreci izlenmiştir. Enderunlu Fâzıl'ın beyitleri dil, içerik ve bağlam açısından ayrıntılı biçimde değerlendirilerek, Batılı erkeklerin fiziksel güzellikleri, karakteristik özellikleri ve kültürel algıları çok yönlü olarak yorumlanmıştır. Analiz sürecinde yalnızca metnin görünen estetik boyutları değil, aynı zamanda satır aralarına gizlenen toplumsal, dini ve ahlaki anlam katmanları da göz önünde bulundurulmuştur. Mecazi ve sembolik unsurların çözümlenmesiyle, Osmanlı toplumunun Avrupa'ya dair geliştirdiği imgesel haritanın katmanlı yapısı hem edebî hem sosyokültürel bağlamda ortaya çıkarılmıştır. Bu yöntem, eserin homoerotik temsilleri ve erkek güzelliği kataloğu niteliğini de tarihsel bağlamıyla ilişkilendirerek derinlemesine analiz etmeyi mümkün kılmıştır.

Hûbânnâme'de Batılı erkekler genellikle estetik ve erotik cazibeleriyle idealize edilirken, karakter ve ahlak açısından eleştiriye tabi tutulmuştur. Leh erkeklerinin güzelliği mistik ve büyüleyici bir çekicilikle anlatılırken, Avusturyalılar fiziksel güçleriyle zarafetlerini birleştiren figürler olarak sunulmuştur. Fransız erkekleri estetik açıdan göz alıcı bulunmakla beraber iç dünyaları yetersiz görülmüş, İngiliz erkeklerinin ise etkileyici fiziksel özelliklerine rağmen manevi derinlikten yoksun oldukları ifade edilmiştir. Felemenk erkekleri ise genel olarak estetik açıdan itici bulunmuştur.

Bu çalışma, Hûbânnâme'nin sadece estetik bir katalog olmadığını, aynı zamanda Osmanlı'nın Avrupa'ya dair oluşturduğu imgesel haritanın çok katmanlı bir yansıması olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla eser, Doğu'nun Batı'yı algılama biçimini anlamak adına önemli bir tarihî ve edebî kaynak olarak değerlendirilmelidir. Uluslararası sunumlarda eserin daha geniş kültürel ve tarihî bağlamlar içinde ele alınması, Osmanlı'nın Avrupa algısını şekillendiren diğer kaynaklarla karşılaştırmalı çalışmalar yapılması ve beyitlerin görsel materyallerle desteklenmesi, çalışmanın akademik değerini ve katılımcı ilgisini artıracaktır.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı Şiiri, Avrupa, Enderunlu Fâzıl, Hûbânnâme, Homoerotizm

¹ Akdeniz Üniversitesi
kamilepalta@icloud.com

Dil Politikasına Yeni Bir Bakış Açısı: Glotopolitik

Aynaz RAZMJOU¹

Özet

Dil ve toplum, etkileşimin iki yönüdür ve bu iki unsur ayrılmaz şekilde birbirine bağlıdır. Tüm insan toplulukları dil temellidir ve tüm dil çalışmaları toplumsaldır. Dil politikası genel olarak dillerin belirli eylemler ve kararlar yoluyla düzenlenmesini ifade eder ve bunun için devlet destekli yaptırımlara ihtiyaç duyar. İran'daki Azerbaycan Türkleri kendi kaderini belirlemede etkin bir rol oynaması ve bilinçlenmesi adına üçüncü bir yol olarak glotopolitik (La Glotopolitique) teriminden yararlanacağız. Bu terimin kullanım alanı dil politikasından daha geniştir ve dil uygulamalarının devam eden bir sürecini oluşturur. Ayrıca bir toplumun dil üzerindeki bilinçli veya bilinçsiz etkilerini ve bu etkilerin siyasi yönlerini incelemektedir. Glotopolitik yalnızca resmi veya organize politikaları değil, aynı zamanda norm temelli dil etkileşimindeki küçük günlük olayları da kapsar.

Bu çalışma kapsamında Louis Guespin ve Jean-Baptiste Marcellesi tarafından ortaya atılan "La Glotopolitique" teriminden ve sundukları yöntemlerden yararlanarak İran'daki dil politikası, Azerbaycan Türkçesinin değişmeden gelecek nesillere aktarılması ve toplumun kaderindeki rolü (yozlaşması, değişmesi, yok olması, gelişmesi) disiplinlerarası bağlamda irdelenecektir.

Bu çalışma dil politikaları üzerine daha önceden yapılmış çalışmalar kullanılarak, glotopolitik teriminin perspektiflerini İran'daki Türklere uyarlamayı amaçlamaktadır. Toplumun günlük hayattaki ana dil yetersizliklerinden hareketle dilin asimile olma sorununun çözümüne ışık tutabileceğini öngörmektedir.

Bu çalışmadan amacımız İran'da siyasi kürsülerden dışlanan Azerbaycan Türkçesini korumak ve gelecek nesillere değişmeden aktarabilmek adına atılabilecek adımları saptamaktır. Buradan hareketle çalışmanın çıkış noktası, İran'daki Azerbaycan Türklerinin toplum içinde ve günlük hayatlarında karşılaştıkları ana dil sorunları etrafında Azerbaycan Türkçesinin İran topraklarında asimile olmasına engel olmaya odaklanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Glotopolitik (La Glotopolitique), Dil politikası, Azerbaycan Türkçesi, Dilbilim.

¹ Marmara Üniversitesi
a.razmjou99@gmail.com

Kuzey Makedonya Türklerinin Azınlık Hakları Kapsamında Hakları ve Güncel Durumları

Doç. Sibel AKGÜN¹

Özet

Kuzey Makedonya'da 1992 yılındaki bağımsızlık süreci sonrası ülkenin 3. büyük demografisini oluşturan Türkler bugünde varlıklarını korumaya devam etmektedirler. Çalışmanın amacı Kuzey Makedonya Anayasasında kurucu unsur olarak kabul edilen Türklerin bu haklarını kullanma konusunda yasal mevzuatların uygulanması noktasında hangi durumda bulunduğunu analiz etmektir. Türkiye'nin kamu diplomasisi çerçevesinde gün geçtikçe artan dış politika ekseninde stratejik, tarihsel, kültürel ve demografik bağlar içinde bulunduğu Kuzey Makedonya'da Türklerin mevcut durumu da önemli bir alandır. Bu nedenle çalışmada Kuzey Makedonya'daki Türklerin durumu Türkiye'nin dış politika amaçları ile birlikte ele alınacaktır.

Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi kullanılacaktır. Veriler 1. ve 2. kaynaklardan elde edilecek, toplanan veriler sistematik olarak analitik olarak yorumlanacaktır. Çalışmanın evreni tüm Kuzey Makedonya'da yaşayan Türkler, örnekleme azınlık hakları kapsamında yasal hakları olacaktır. Çalışmada Türkiye'nin kamu diplomasisi içerisinde Kuzey Makedonya Türkleri ile ilgili çalışmalarına da yer verilecektir.

Osmanlı İmparatorluğu'nun Balkanlar'daki genişleme döneminde bu coğrafyaya iskan ettirilen Türkler Kuzey Makedonya'da da bugün halen yaşamaya devam etmektedir. Göç yolu ile Türkiye'ye gelenler dışında bu ülkede kalan Türkler tarihten günümüze azınlık olarak varlıklarını korumaya çalışmıştır. En son 8 Eylül 1991'de bağımsızlığını ilan eden Kuzey Makedonya'da anayasal olarak Makedon ve Arnavutlar ile birlikte kurucu unsur olarak tanımlanan Türkler ülkenin bir çok bölgesinde dağınık olarak yaşamaktadır. Dil, din, eğitim, kültür gibi temel kimlik unsurlarını anayasal olarak güvence altında olsa da uygulamada zorluklar yaşamaktadırlar. Bu haklarının korunması ve geliştirilmesi için Türkiye'den destek bekleyen Kuzey Makedonya Türkleri örgütlü olarak bir araya gelmek için çaba sarf etmektedirler.

Bu kapsamda Kuzey Makedonya'da yüzyıllardır yaşayan ve yasal olarak azınlık hakları tanınan Türkler bugün bu haklarının geliştirilmesi için mücadele vermektedir. Bu mücadelenin hem ülke içinde hem de Türkiye ile birlikte yürütülmesi gerekmektedir. Türkiye'nin son dönem etkin bir biçimde yürütmekte olduğu kamu diplomasisi için alanda yapılması gereken daha fazla çalışma gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kuzey Makedonya, Türkler, Azınlık, Türkiye, Kamu Diplomasisi.

¹ Sakarya Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü
sgulcan@sakarya.edu.tr

Avrupa Birliği'nin Orta Asya Politikalarına Yönelik Bir Analiz

Merve BOYUN¹, Semanur GÜRLEK²

Özet

Devletlerin dış politikaları, uluslararası arenadaki konjonktürel değişiklik ve gelişmelere göre şekillenmektedir. Bu bağlamda, Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle birlikte jeopolitik yapının yeniden şekillendiği görülmektedir. Bu dönüşüm sürecinde Orta Asya'nın stratejik önemi de giderek artmıştır. Bu gelişme, küresel aktör konumunda olan devletler ve uluslararası örgütler açısından da politikalarını etkileyen bir süreç konumundadır.

Orta Asya; coğrafi, ekonomik ve siyasi açıdan dünya ekonomi politikasında ön planda olan bir bölgedir. Geniş bir alanı kapsayan bu bölge Rusya, Çin, Güney Asya (Afganistan, Pakistan, Hindistan), İran ve Hazar Denizi ile çevrilidir. Geniş doğalgaz ve petrol rezervleri, bölgenin ekonomik değerini artırmakta ve stratejik önemini pekiştirmektedir. Çin, "Bir Kuşak Bir Yol" (BRI) projesi kapsamında bölgeye ciddi yatırımlar yapmaktadır. ABD ve Batılı ülkeler de enerji güvenliği açısından bölgeye stratejik ilgi duymaktadır. Orta Asya'daki halkların büyük kısmı Türk kökenlidir ve Türkiye ile bölge ülkeleri arasında yumuşak güç bağları kurulmuştur.

Avrupa Birliği (AB), dünya siyaseti açısından önemli bir aktördür. Birlik, 1991 yılında Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından Orta Asya'da beş yeni bağımsız devletin ortaya çıkmasıyla birlikte bu bölgeye yönelik dış politikasını yeniden şekillendirmiştir. Orta Asya, AB açısından yalnızca enerji güvenliği bağlamında değil, aynı zamanda normatif değerlerin yaygınlaştırılması, ekonomik iş birliğinin geliştirilmesi ve bölgesel istikrarın sağlanması bakımından da önemlidir. Bununla birlikte, AB'nin 2000'li yıllara kadar Orta Asya'daki etkisinin sınırlı düzeyde kaldığı anlaşılmaktadır. Ancak 2007 yılında kabul edilen "Avrupa Birliği ve Orta Asya: Yeni Bir Ortaklık Stratejisi" ile bölgeye yönelik daha bütüncül bir yaklaşım benimsenmiştir. 2019'da güncellenen bu strateji ile AB, bölge ülkeleriyle "ortaklık temelli, eşitler arası diyalog" anlayışını ön plana çıkararak yumuşak güç araçlarını daha etkin biçimde kullanmaya başlamıştır. Literatürde benzer temaları ele alan çalışmaların mevcut olduğu görülmekle birlikte, çalışmanın sınırlılıkları belirlenirken özellikle 2010 sonrası döneme odaklanan ve güncel siyasal, ekonomik, askeri ve teknolojik gelişmeleri kapsayan araştırmaların yetersiz kaldığı tespit edilmiştir. Bu doğrultuda, söz konusu çalışma, belirtilen eksiklikleri gidermeye yönelik olarak ilgili etkenler ışığında ele alınmıştır.

Çalışmanın temel amacı olarak AB'nin Orta Asya'nın jeopolitik öneminin giderek artmasına paralel 2010 sonrası dönemde izlediği politikaları somutlaştırmak gösterilebilir. Çalışmanın problematiği ise 2010 sonrası dönemde Asya'nın yükselişi teorinden hareketle bölgenin jeopolitik öneminin artması ve bu konuda yapılan çalışmaların sayısının giderek fazlaşmasıdır.

Araştırma soruları şu şekilde belirlenmiştir:

1. Orta Asya jeopolitiği ne şekildedir?
2. AB nasıl bir kurumdur ve yapısı nasıldır?

¹ Sakarya Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi
merve.boyun@ogr.sakarya.edu.tr

² Sakarya Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi
semaagurlek@gmail.com

3. AB'nin uluslararası ilişkilerdeki temel ilke değerleri nasıldır? Hangi güç unsurlarına ağırlık vermektedir?

4. AB'nin Orta Asya'ya yaklaşımı genel olarak nasıldır?

Araştırma sorularının cevaplandırılması bağlamında metot olarak doküman inceleme, betimsel içerik analizi ve karşılaştırmalı analiz belirlenmiştir. Ulaşılan başlıca sonuç olarak ise 1990'lı yıllarda Sovyetler'in dağılmasının ardından bölgenin uluslararası aktörler için cazibe merkezi haline geldiği söylenebilir. İlerleyen dönemlerde askeri, siyasi, ekonomik, teknolojik vb. gelişmeler neticesinde değişen dünya düzeniyle birlikte AB'nin bölgeye yönelik stratejilerini şekil değiştirerek güncellendiği sonucuna varılmıştır. Bu bağlamda AB'nin bölgeye yönelik politikaları her geçen gün kendini yenilemektedir.

Anahtar Kelimeler: Avrupa Birliği (AB), Orta Asya, politika, Soğuk Savaş, Türk kuşağı

Toplumsal Cinsiyet Algısı ve Bilişsel Çarpıtmaların Bazı Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi (Kuzey Makedonya Örneği)

Dilala ABAZI¹, Doç. Dr. Şehida Rizvançi MASTANI², Yekin ABAZI³

Özet

Bu çalışmanın amacı, bireylerin toplumsal cinsiyet algılarını ve bilişsel çarpıtmaları değerlendirmek ve bazı değişkenler açısından incelemektir. Araştırmanın örneklemini 206 (146 kadın 60 erkek) katılımcı oluşturmuştur.

Verilerin toplanmasında kişisel bilgi formu Toplumsal cinsiyet algısı ölçeği ve Bilişsel çarpıtma ölçeği kullanılmıştır. Çalışmada elde edilen verilerin analizleri SPSS 22.0 paket program kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmada verilerin analizinde bağımsız gruplarda t-testi ve tek yönlü varyans analizi (Anova) kullanılmıştır. Yapılan istatistiklerde .05 anlamlılık düzeyi esas alınmıştır.

Toplumsal cinsiyet algısı ölçeğinde cinsiyet, yaş, eğitim durumu, çalışma durumu ve yaşadığı yere göre anlamlı fark ortaya çıkarken, medeni duruma göre anlamlı fark ortaya çıkmamıştır.

Bilişsel çarpıtmalar ölçeğinde ise cinsiyet, yaş, çalışma durumu ve yaşadığı yere göre anlamlı fark ortaya çıkarken, eğitim durumu ve medeni duruma göre anlamlı fark ortaya çıkmamıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular ilgili literatür çerçevesinde tartışılmıştır ve önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Cinsiyet, Toplumsal Cinsiyet, Bilişsel Çarpıtmalar, Toplumsal Cinsiyet Algısı

¹ Uluslararası Vizyon Üniversitesi

dilala.abazi@vizyon.edu.mk

² Uluslararası Vizyon Üniversitesi

sehida.rizvancemasan@vision.edu.mk

³ Uluslararası Vizyon Üniversitesi

yekin.abaz@vision.edu.mk

Bosna-Hersek'te Dayton Düzeni, Ayrılkçı Siyaset ve Reform Krizi: Genel Kamu Hukuku Perspektifinden Bir İnceleme

Dr. Öğr. Üyesi Gözde Kılıç YAŞIN¹

Özet

Bosna-Hersek'in mevcut anayasal düzeni, 1995 tarihli Dayton Barış Anlaşması ile kurulmuş ve savaş sonrası barışın korunmasında belirleyici bir rol üstlenmiştir. Ancak geçen çeyrek asırda bu düzen, demokratik temsilin sınırlılığı, etnik ayrışmanın kurumsallaşması ve uluslararası vesayetın kalıcılığı gibi nedenlerle giderek işlevsizleşmiştir. Republika Srpska Başkanı Milorad Dodik'in ayrılkçı söylemleri, Dayton sonrası kurulan federal yapının kırılğanlığını artırarak devletin egemenlik kapasitesini zayıflatmaktadır.

Bu çalışma, anayasal krizi kamu hukuku perspektifinden üç boyutta ele almaktadır. Devlet teorisi açısından, Dayton çerçevesi klasik egemenlik anlayışını ve "tek halk" ilkesini tartışmaya açmaktadır: Etnik hatlar boyunca fiilen bölünmüş bir egemenlik yapısı sürdürülebilir midir? Anayasa hukuku açısından, sert anayasa sorunu reform girişimlerini kilitlemektedir: Etnik vetoların gölgesinde anlamlı bir anayasal değişiklik mümkün müdür? İnsan hakları açısından ise, AİHM'in Sejdić-Finci kararı seçim sisteminin dışlayıcı yapısını ortaya koymakta ve bu durum, demokratik eşitlik ile AB entegrasyonu hedefiyle nasıl bağdaşacağı sorusunu gündeme getirmektedir. Ayrıca Yüksek Temsilcilik Ofisi'nin (OHR) geniş yetkileri, egemenlik ile uluslararası vesayet arasındaki gerilimi görünür kılmaktadır.

Bu sorular çerçevesinde çalışma, Bosna-Hersek'in anayasal çıkmazını egemenlik, demokratik meşruiyet ve çatışma sonrası devlet inşası tartışmaları bağlamında konumlandırmakta; Dayton sisteminin barış koruma işlevini muhafaza ederken demokratikleşme, sivil vatandaşlık ve halk egemenliği ilkelerini güçlendirecek anayasal reformların gerekliliğini vurgulayarak kamu hukuku temelli çözüm önerileri sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Bosna-Hersek, Dayton Sistemi, Anayasal Reform, Egemenlik, Demokratik Temsil

¹ Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi
gozde.kyasin@bilecik.edu.tr

Казак улуттук өзгөчөлүгүнүн калыптануусу (1905-1917)

Эрдем ЙЫЛМАЗ¹

Özet

1905-1917-жылдар Орус империясынын саясий жана социалдык өзгөрүүлөрүнө байланыштуу казак улуттук өзгөчөлүгүнүн жаралышынын маанилүү мезгили. Бул макала ошол жылдардагы казак интеллигенциясынын жана саясий кыймылдардын улуттук ойгонуу процессиндеги ролун изилдейт.

Өзгөчө, 1905-жылдагы революциянын натыйжасында пайда болгон либералдуу чөйрөдө казак интеллигенциясы тил, билим берүү жана маданият сыяктуу тармактарда улуттук аң-сезимди күчөтүүгө багытталган иш-аракеттерди күчөткөн. Бул мезгилде түзүлгөн "Алаш" кыймылы казактардын саясий жана маданий укуктарын коргоп, заманбап улутту куруу концепциясын сунуштаган. Макалада Алаш интеллигенциясы тарабынан жарыяланган гезит-журналдардагы макалалар жана алардагы негизги темалар (мисалы, жер маселеси, жергиликтүү администрацияны кайра уюштуруу, билим берүүдө эне тилинин мааниси) анализденип, улуттук өзгөчөлүктү куруунун идеологиялык негиздери көрсөтүлөт.

Андан тышкары, 1916-жылдагы көтөрүлүштүн казак улуттук аң-сезимине тийгизген таасири да каралат. Бул көтөрүлүш орус колониалдык саясатына каршы биринчи жолу чоң масштабда болгон улуттук каршылык кыймылы катары улуттук өзгөчөлүктү бекемдөөдө жана жалпы тагдыр аң-сезимин түзүүдө негизги роль ойногон.

Жыйынтыктап айтканда, бул эмгек 1905-1917-жылдар аралыгында казак интеллигенциясынын интеллектуалдык аракеттери жана элдик каршылык кыймылдары заманбап казак улуттук өзгөчөлүгүнүн негизин кантип түзгөнүн көрсөтүүнү максат кылат.

Бул изилдөө тарыхый окуяларды жана маданий процесстерди анализдеген сапаттык изилдөө ыкмасын колдонот. Изилдөөнүн негизги максаты — 1905-1917-жылдар аралыгында казак улуттук аң-сезиминин өнүгүүсүнө таасир эткен факторлорду аныктоо. Маалыматтарды чогултуу үчүн төмөнкүдөй тарыхый булактар колдонулду:

- "Алаш" кыймылынын лидерлери тарабынан жазылган макалалар, манифесттер, гезит жана журналдар ("Казак", "Айқап" ж.б.).

- Мезгилдин тарыхчыларынын жана саясий илимпоздорунун бул темага арналган эмгектери, монографиялары жана илимий макалалары.

Ушул булактарды анализдеп, тарыхый контексттин негизинде улуттук өзгөчөлүктү калыптандыруу процессинин динамикасын изилдөөгө басым жасалат.

Бул изилдөөнүн натыйжасында төмөнкүдөй негизги табылгалар аныкталды:

Интеллигенциянын лидерлик ролу: 1905-жылдан кийинки либералдуу чөйрөдө Ахмет Байтұрсынұлы, Әлихан Бөкейханұлы сыяктуу казак интеллигенциясынын өкүлдөрү саясий жана маданий кыймылдарды жетектеп, улуттук ойгонуунун негизин түзүшкөн.

¹ Кыргыз-Түрк "Манас" университети
e2350Y08003@manas.edu.kg

Маданият жана билим берүүнүн мааниси: "Алаш" кыймылынын ишмердүүлүгү эне тилинде билим берүү, улуттук маданиятты жайылтуу жана тарыхый өзгөчөлүктөрдү сактоо сыяктуу маселелерге басым жасаган. Бул аракеттер элдин улуттук аң-сезимин жогорулатууга жардам берген.

Саясий каршылыктын күчөшү: 1916-жылдагы Улуу көтөрүлүш казак элинин Орус империясынын колониалдык саясатына каршы биринчи чоң реакциясы болгон. Бул окуя жалпы казак элинин ортосунда бирдиктүүлүк жана күрөшүү рухун жараткан

Улуттук идеологиянын калыптанышы: Бул мезгилде "Алаш" кыймылынын программасы аркылуу саясий укуктарды талап кылуу, автономияга умтулуу сыяктуу заманбап улуттук идеологиянын негиздери түптөлгөн.

Жыйынтыктап айтканда, 1905-1917-жылдардагы окуялар Казакстандын тарыхында улуттук мамлекеттүүлүктүн пайдубалын түптөө үчүн маанилүү этап болгон. Бул мезгилде интеллигенциянын лидерлиги, маданий агартуу жана саясий каршылык кыймылдары биригип, казак улуттук өзгөчөлүгүн калыптандырууга негизги салым кошкон.

Келечектеги изилдөөлөр үчүн төмөнкүдөй сунуштар берилет:

"Алаш" кыймылынын лидерлеринин жеке архивдерин жана ошол мезгилдеги элдик баатырлардын аң-сезимине тийгизген таасирин кеңири изилдөө.

Бул мезгилдеги казак жана башка түрк элдеринин (мисалы, кыргыз, өзбек) улуттук кыймылдарынын ортосундагы байланыштарды жана өз ара таасирлерин салыштырмалуу анализ кылуу.

Anahtar Kelimeler: Алаш, Улуттук ойгонуу, Көтөрүлүш, Колониализм, Казак интеллигенциясы

Karadeniz Yaylacılık Kültüründe Yazılı Olmayan Kurallar: Kümbet Yaylası Örneği (Dereli-Giresun)

Hatice TÜRKERİ¹, Dr. Öğr. Üyesi Leman ALBAYRAK², Prof. Dr. Cevdet YILMAZ³

Özet

Doğu Karadeniz Bölümü'nde, Giresun'un Dereli ilçesine bağlı Kümbet yaylası, hayvancılık temelli geleneksel yaylacılığın sürdürüldüğü önemli bir mevsimlik yerleşim sahasıdır. Günümüzde geleneksel yaylacılığın yanı sıra rekreasyonel yaylacılık faaliyetlerine de sahne olan Kümbet yaylası sahip olduğu fiziki ve beşeri özellikler sayesinde gerek yerli gerekse yabancı turistler tarafından yoğun ilgi görmektedir. Kümbet yaylası birçok oba yerleşmesinden meydana gelmekte, bu obaların işletme ve kullanım hakları bir veya birden fazla köye ait olabilmektedir. Obalardaki mülkiyet hakkı ve obalardan yararlanma şekli yaylacılar arasında yazılı olmayan çeşitli kurallara göre belirlenmektedir. Çalışmada, Kümbet yaylasını oluşturan obalardaki işleyişi düzenleyen yazılı olmayan kurallar tespit edilmiş ve bu kuralların yaylacılığın sürdürülebilirliği üzerindeki etkileri incelenmiştir.

Veri toplama yöntemi olarak katılımcı gözlem ve görüşme yönteminden yararlanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formları ile elde edilen veriler betimsel olarak analiz edilmiştir.

Elde edilen bulgulara göre Kümbet yaylasındaki oba yerleşmelerinde geçerli çok sayıda yazılı olmayan kural tespit edilmiştir. Bu kurallar mevcut yerleşimin düzenlenmesinde, otlakların sürdürülebilir kullanımında ve geleneksel yaylacılığın devamının sağlanmasında etkili olduğu, fakat bu kuralların uygulanması esnasında yaylacılar arasında çeşitli anlaşmazlıklara yol açtığı da görülmüştür.

Geleneksel yaylacılıktaki sözlü kuralların temelinde, doğal ortamlardan istifade eden yaylacılar arasında sömürücü tutumu kontrol etmek, ortak kaynak kullanımında eşitliği temin etmek ve yaşam alanının güvenliğini sağlama amacı öne çıkmaktadır. Obalar ve yaylacılar arasında bir öz denetim sistemi tespit edilmiş olup, sosyal yapı ve doğal kaynak kullanımının sürdürülebilirliği bu sistem sayesinde sağlanmaktadır. Araştırmada ayrıca dul veya eşinden ayrılmış kadın yaylacıların yaylacılığı sürdürmek istemeleri durumunda mülkiyet haklarının yazılı olmayan kurallara göre belirlendiği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kültürel Coğrafya, Yaylacılık, Yazılı Olmayan Kural, Kümbet Yaylası

¹ Ondokuz Mayıs Üniversitesi
htce.evrn73@gmail.com

² Ardahan Üniversitesi
eraalbayraklema@gmail.com

³ Ondokuz Mayıs Üniversitesi
cyilmaz@omu.edu.tr

İnfrastrukturun İnkişafında Tikinti Sektorunun Rolu

Prof. Dr. Məhəbbət MƏMMƏDOV¹, Doç. Dr. Şəhla ƏLİZADƏ², Doç. Dr. Fidan MƏMMƏDOVA³, Ögrt. Turan TAĞIYEVA⁴

Özet

Müasir dövrdə iqtisadi və sosial inkişafın əsas istiqamətlərindən biri kimi infrastrukturun planlı şəkildə genişləndirilməsi və tikinti sektorunun davamlı inkişafı ön plana çıxır. Bu iki sahə arasında mövcud olan qarşılıqlı əlaqə yalnız texniki və funksional baxımdan deyil, həm də strateji, sosial və ekoloji baxımdan kompleks bir struktur yaradır. İnfrastruktur layihələri əhalinin rifahını yüksəltməklə yanaşı, iqtisadiyyatın şaxələndirilməsinə və regionların inkişafına töhfə verir, tikinti sektoru isə bu layihələrin həyata keçirilməsində əsas icraedici qüvvə olaraq çıxış edir.

Xüsusilə Azərbaycan kimi inkişaf edən ölkələr üçün tikinti və infrastruktur sahələri milli təhlükəsizlikdən tutmuş, energetika və nəqliyyat şəbəkələrinin inkişafına qədər geniş spektrdə əhəmiyyət daşıyır. 2020-ci ildən sonra regionlarda bərpa və yenidənqurma işlərinin sürətlənməsi, dövlət büdcəsindən infrastruktur layihələrinə yönəldilən vəsaitin əhəmiyyətli dərəcədə artması və xarici investorların fəallaşması, bu sahənin həm iqtisadi güc, həm də diplomatik alət kimi dəyərləndirilməsinə səbəb olmuşdur.

Digər tərəfdən, Türk dünyasında aparılan bənzər infrastruktur təşəbbüsləri (məsələn, Türkiyənin "Mega Projeleri", Qazaxıstanın nəqliyyat dəhlizləri və Özbəkistanda bərpa olunan enerji layihələri) bu tədqiqatın regional kontekstdə aktuallığını artırır. Bu səbəbdən, Azərbaycan timsalında tikinti və infrastruktur sahələrinin dinamikasını təhlil etmək, genişlənməkdə olan Türk dünyası iqtisadiyyatlarının inteqrasiyasına dair fikir formalaşdırmaq baxımından da əhəmiyyətlidir.

Bu məqalənin məqsədi Azərbaycan Respublikasında tikinti sektorunun infrastruktur layihələri ilə necə və hansı səviyyədə əlaqələndiyini araşdırmaq, bu əlaqənin iqtisadi, sosial və ekoloji nəticələrini təhlil etmək, və nəhayət, bu təcrübənin beynəlxalq səviyyədə müqayisə oluna biləcək nümunələrə necə çevrilə biləcəyini ortaya qoymaqdır.

Anahtar Kelimələr: Tikinti Sektoru, İnfrastruktur, İqtisadi İnkişaf, Layihə, Enerji

¹ Azərbaycan Memarlıq və İnşaat Universiteti
m.m.asirli@mail.ru

² Azərbaycan Memarlıq və İnşaat Universiteti
shehla0619@mail.ru

³ Azərbaycan Memarlıq və İnşaat Universiteti
fidanmammadova.edu@gmail.com

⁴ Azərbaycan Dövlət Neft və Sənaye Universiteti
turantagiyeva1225@gmail.com

TDT'ye Üye Devletlerde Kurumsal Yönetim: Bilimsel İşbirliklerine Yönelik Bir Değerlendirme

Dursun Ömer TINAZ¹, Dr. Öğr. Üyesi Zeynep Dilara TINAZ²

Özet

Bu araştırma Türk Devletleri Teşkilatı'na üye devletlerde kurumsal yönetim alanındaki bilimsel işbirliklerini ortaya çıkarmak üzere yürütülmüştür. Bu kapsamda kurumsal yönetim alanında Web Of Science veri tabanına kayıtlı Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Türkiye ve Özbekistan'da yapılan akademik çalışmalar bilimsel haritalama yöntemi ile incelenmiştir. İlgili veri tabanında 04.08.2025 tarihinde "corporate governance" konu kısıtı ile yapılan taramada 512 adet çalışma tespit edilmiştir. Ortak yazarlık analizi sonuçları "yazar" düzeyinde incelendiğinde 982 yazarın 266 farklı kümede toplandığı görülmektedir. Bu sonuç TDT'ye üye devletlerde kurumsal yönetim alanındaki çalışmaların yazar düzeyinde çok parçalı bir görünüm arz ettiğini ortaya koymaktadır. En yüksek toplam bağlantı gücüne sahip yazar "Doç. Dr. Ahmet ŞENSOY"dur. Yazarın en yakın işbirliği içinde bulunduğu araştırmacıların hiçbirisi TDT üyesi devletlerin üniversitelerine bağlı çalışmamaktadır. En çok yayın yapan, en çok atıf alan ve en yüksek bağlantı gücüne sahip yazarların hiçbirisi aynı kümede yer almamaktadır. Bu durum alandaki en etkili araştırmacıların işbirliği halinde olmadığını göstermektedir. Analiz "kurum" düzeyinde yapıldığında en yüksek bağlantı gücüne sahip kurumun "Azerbaijan State University of Economics" olduğu görülmektedir. Kurumun yer aldığı kümede Türkiye ve Kazakistan'dan üniversiteler bulunmaktadır. Analizin "ülke" düzeyindeki sonuçları en yüksek bağlantı gücüne sahip ülkenin Türkiye olduğunu göstermektedir. Türkiye'nin en yakın işbirliği içinde bulunduğu ülkeler içerisinde Azerbaycan, Kazakistan ve Kırgızistan bulunmakta, sadece Özbekistan bu ağın dışında kalmaktadır. Sonuçlar yazar düzeyinde zayıf bir işbirliği ortaya koysa da kurum ve ülke düzeyinde güçlü işbirlikleri mevcuttur. Türk coğrafyasının ortak düşünsel kodlarının kavramsal ve entelektüel yapı bağlantılarını ortaya çıkarabileceği düşünülmektedir. Bu sebeple gelecek çalışmalarda bütün Türk coğrafyasını kapsayan verilerle kavramsal ve entelektüel yapı analizi yapılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kurumsal Yönetişim, Bibliyometrik Analiz, Türk Devletleri Teşkilatı

¹ dursun omertinaz12@gmail.com

² Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi
zeynepdilara.tinaz@gop.edu.tr

Türkiye'nin Suriye'nin Yeniden Yapılanmasındaki Rolü ve Bölgeye Etkileri

Doç. Dr. Yavuz CANKARA¹

Özet

Bu araştırma, Türkiye'nin Suriye iç savaşının ardından yürütülen yeniden yapılanma sürecindeki siyasi, ekonomik ve insani rollerini incelemeyi ve bu rollerin bölgesel düzeydeki etkilerini analiz etmeyi amaçlamaktadır. 2011 yılında başlayan Suriye iç savaşı, yalnızca Suriye'nin iç yapısını değil, aynı zamanda bölgesel güç dengelerini de köklü şekilde sarsmıştır. Türkiye, hem sınır komşusu olması hem de milyonlarca Suriyeli sığınmacıya ev sahipliği yapması nedeniyle bu süreçte doğrudan etkilenmiş ve çeşitli aktör olarak sahada yer almıştır. Türkiye'nin sınır ötesi askeri operasyonları, yerel meclislerle kurduğu ilişkiler, eğitim ve sağlık gibi alanlarda gerçekleştirdiği destek faaliyetleri ile yeniden yapılanma sürecinde etkin bir rol üstlendiği görülmektedir.

Bu çalışmanın temel amacı, Türkiye'nin Suriye'nin kuzey bölgelerinde uyguladığı politikaların yeniden yapılanma sürecine katkı düzeyini ve bu katkılarının Ortadoğu jeopolitiğine etkilerini ortaya koymaktır. Özellikle Türkiye'nin yerel yönetim modelleriyle iş birliği yaparak sağladığı güvenlik, kamu hizmetleri ve altyapı katkılarının uzun vadeli istikrar üzerindeki etkileri değerlendirilecektir. Ayrıca Türkiye'nin bu süreçte uluslararası aktörlerle olan diplomatik ilişkileri ve bu ilişkilerin yeniden yapılanma üzerindeki etkisi de çalışmanın kapsamındadır.

Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, AFAD, TİKA ve Suriye Geçici Hükümeti gibi kurumlardan elde edilen birincil kaynaklar çalışmanın temelini oluşturmaktadır. Çalışmada liderlerin açıklamaları içerik analizi yöntemi ile analiz edilmektedir.

Çalışmada, Türkiye'nin yeniden yapılanma sürecine yönelik çok yönlü bir yaklaşım geliştirdiği ve bu yaklaşımın bölgedeki nüfuzunu artırdığı görülmüştür. Ancak bu politikanın uluslararası meşruiyet, uzun vadeli finansman kaynakları ve yerel halkla ilişkiler bağlamında bazı sınırlılıkları da beraberinde getirdiği tespit edilmiştir. Türkiye'nin bölgedeki rolü, yalnızca Suriye'nin geleceğini değil, aynı zamanda bölgesel dengelerin yeniden şekillenmesini de doğrudan etkilemektedir.

Türkiye'nin Suriye'nin yeniden yapılanmasındaki rolü, bölgesel istikrar ve güvenlik açısından kritik öneme sahiptir. Türkiye, hem sınır güvenliği hem de ekonomik ve insani açıdan aktif bir rol üstlenerek, bölgedeki karmaşık dinamiklere yön vermektedir.

Anahtar Kelimeler: Suriye, Türkiye, İç Savaş, Arap Baharı

¹ Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi
yavuz.cankara@bilecik.edu.tr

TDT'ye Üye Devletlerde Kurumsal Yönetim: Bilimsel İşbirliklerine Yönelik Bir Değerlendirme

Dr. Öğr. Üyesi Zeynep Dilara TINAZ¹, Öğr. Gör. Üzeyir ÖLMEZ²

Özet

Bu araştırma Türk Devletleri Teşkilatı'na üye devletlerde kurumsal yönetim alanındaki bilimsel işbirliklerini ortaya çıkarmak üzere yürütülmüştür. Bu kapsamda kurumsal yönetim alanında Web Of Science veri tabanına kayıtlı Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Türkiye ve Özbekistan'da yapılan akademik çalışmalar bilimsel haritalama yöntemi ile incelenmiştir. İlgili veri tabanında 04.08.2025 tarihinde "corporate governance" konu kısıtı ile yapılan taramada 512 adet çalışma tespit edilmiştir.

Ortak yazarlık analizi sonuçları "yazar" düzeyinde incelendiğinde 982 yazarın 266 farklı kümede toplandığı görülmektedir. Bu sonuç TDT'ye üye devletlerde kurumsal yönetim alanındaki çalışmaların yazar düzeyinde çok parçalı bir görünüm arz ettiğini ortaya koymaktadır. En yüksek toplam bağlantı gücüne sahip yazar "Doç. Dr. Ahmet ŞENSOY"dur. Yazarın en yakın işbirliği içinde bulunduğu araştırmacıların hiçbirisi TDT üyesi devletlerin üniversitelerine bağlı çalışmamaktadır. En çok yayın yapan, en çok atıf alan ve en yüksek bağlantı gücüne sahip yazarların hiçbirisi aynı kümede yer almamaktadır. Bu durum alandaki en etkili araştırmacıların işbirliği halinde olmadığını göstermektedir. Analiz "kurum" düzeyinde yapıldığında en yüksek bağlantı gücüne sahip kurumun "Azerbaijan State University of Economics" olduğu görülmektedir. Kurumun yer aldığı kümede Türkiye ve Kazakistan'dan üniversiteler bulunmaktadır. Analizin "ülke" düzeyindeki sonuçları en yüksek bağlantı gücüne sahip ülkenin Türkiye olduğunu göstermektedir. Türkiye'nin en yakın işbirliği içinde bulunduğu ülkeler içerisinde Azerbaycan, Kazakistan ve Kırgızistan bulunmakta, sadece Özbekistan bu ağın dışında kalmaktadır.

Sonuçlar yazar düzeyinde zayıf bir işbirliği ortaya koysa da kurum ve ülke düzeyinde güçlü işbirlikleri mevcuttur. Türk coğrafyasının ortak düşünsel kodlarının kavramsal ve entelektüel yapı bağlantılarını ortaya çıkarabileceği düşünülmektedir. Bu sebeple gelecek çalışmalarda bütün Türk coğrafyasını kapsayan verilerle kavramsal ve entelektüel yapı analizi yapılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kurumsal Yönetişim, Bibliyometrik Analiz, Türk Devletleri Teşkilatı

¹ Tokat Meslek Yüksekokulu
zeynepdilara.tinaz@gop.edu.tr

² Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi
uzeyir.olmez@gop.edu.tr

Türkiye'de Hastane Tercih Etme Nedenleri: Azerbaycan Vatandaşlarının Sağlık Hizmetleri Tercihlerine Yönelik Bir Değerlendirme

Dr. Öğr. Üyesi Tahire HÜSEYİNLİ¹

Özet

Son yıllarda Azerbaycan'dan sağlık hizmeti almak amacıyla gelen çok sayıda hastanın Türkiye'yi tercih ettiği görülmektedir. Türkiye'nin gelişmiş sağlık altyapısı, uzman hekim kadroları ve uygun maliyetli tedavi imkânlarıyla sağlık turizmi alanında bölgesinde giderek daha cazip bir destinasyon konumuna ulaşmasının, bu tercihte önemli bir etken olduğu düşünülmektedir. Dolayısıyla yapılan bu çalışma, Azerbaycan vatandaşlarının Türkiye'de sağlık hizmetlerinden yararlanma sürecinde hastane tercihlerini etkileyen temel unsurları ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma yöntemiyle yürütülen çalışmada, farklı yaş ve sosyoekonomik gruplardan Azerbaycan vatandaşıyla birebir görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Katılımcılara açık uçlu sorular yöneltilmiş, elde edilen veriler içerik analizi yöntemiyle tematik olarak değerlendirilmiştir.

Bulgulara göre sağlık hizmetlerinin kalitesi, hekimlerin deneyimi, tedavi sürecindeki bilgilendirme, hasta ile kurulan etkili iletişim ve güven duygusu söz konusu tercihleri doğrudan etkilemektedir. Ayrıca Türk sağlık sisteminin modern hastane altyapısı, ileri teknolojik olanakları, uluslararası standartlarda hizmet sunumu ve hasta odaklı hizmet anlayışı öne çıkan diğer unsurlar arasında yer almaktadır. Türkiye ile Azerbaycan arasındaki tarihi ve kültürel bağlilik hastaların genel anlamda duydukları güvene katkı sağlamaktadır. Katılımcıların büyük bölümü, tedavi sürecinden hem tıbbi hem de sosyal açıdan memnun olduklarını belirtmiştir. Refakat hizmetleri, ulaşım kolaylığı, konaklama imkânları ve bilgilendirme süreci memnuniyetle karşılanmıştır. Hastane çalışanlarının samimi tutumu da sıklıkla vurgulanan bir tercih nedenidir.

Sonuç olarak, sağlık turizminde sürdürülebilir başarı için kültürel uyuma önem verilmesi, güçlü iletişim kurulması ve kaliteli hizmet anlayışının benimsenmesi kritik rol oynamaktadır. Bu bulgular, Türkiye'nin sağlık turizmi politikalarının, Azerbaycan başta olmak üzere diğer Türk Cumhuriyetleri ve çevre ülkelerin beklentilerine göre şekillendirilmesinin hizmet kalitesini daha da artırabileceğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Türkiye, Azerbaycan, Sağlık Hizmetleri, Sağlık Turizmi, Hasta Tercihleri

¹ Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi
tahire.huseyinli@alanya.edu.tr

Enerji Bağlamında Kazakistan-Çin İlişkileri

Ashı Nur HALİL¹, Doç. Dr. Hatice Rümeyisa DURSUN²

Özet

Bu çalışma, Kazakistan ile Çin arasındaki ilişkileri enerji ekseninde incelemektedir. Kazakistan'ın sahip olduğu zengin petrol, doğal gaz ve maden rezervleri, Çin'in artan enerji ihtiyacını karşılamada stratejik bir rol üstlenmesini sağlamıştır. Özellikle "Tek Kuşak Tek Yol" girişimi çerçevesinde iki ülke arasındaki ekonomik ve enerji iş birliği derinleşmiştir. Ancak bu yakınlaşma, Kazakistan'da toplumsal tepkilere ve egemenlik kaygılarına da yol açmıştır. Çalışmada ayrıca bölgesel güçlerin rekabeti ve Kazakistan'ın çok yönlü dış politikası çerçevesinde Çin ile ilişkilerinin genel seyri değerlendirilmiştir.

Bu çalışma kapsamında belirlenen araştırma soruları: "Kazakistan'ın Enerji Potansiyeli Nasıldır ve Hangi Enerji Türlerini Kapsamaktadır?", "Çin'in Artan Enerji Talebi Kazakistan ile Olan İlişkilerini Nasıl Etkilemektedir?" ve "Küresel Aktörlerin Bölgedeki Rekabeti Nasıldır?". Bu araştırma yapılırken yöntem olarak; literatür taraması, tarihsel yöntem ve doküman inceleme gibi nitel ve betimlemeye dayalı metotlar kullanılmıştır.

Özellikle "Tek Kuşak Tek Yol" girişimi çerçevesinde iki ülke arasındaki ekonomik ve enerji iş birliği derinleşmiştir. Ancak bu yakınlaşma, Kazakistan'da toplumsal tepkilere ve egemenlik kaygılarına da yol açmıştır. Çalışmada ayrıca bölgesel güçlerin rekabeti ve Kazakistan'ın çok yönlü dış politikası çerçevesinde Çin ile ilişkilerinin genel seyri değerlendirilmiştir.

Kazakistan ile Çin arasındaki ilişkiler, özellikle enerji alanındaki iş birlikleri çerçevesinde son yıllarda önemli bir ivme kazanmıştır. Çin'in artan enerji talebi ile Kazakistan'ın doğal kaynak zenginliği bu iki ülkeyi birbirine yakınlaştıran temel dinamiklerden biri olmuştur. Bu kapsamda Kazakistan, Çin'in enerji arz güvenliği stratejisinde kilit bir ortak haline gelirken, aynı zamanda bölgesel ve küresel düzeyde daha görünür bir aktör konumuna yükselmiştir. "Tek Kuşak Tek Yol" girişimi ise bu süreci kurumsallaştırarak, ulaştırma ve altyapı projeleri üzerinden ekonomik bağımlılığı derinleştirmiştir.

Ancak bu ilişkilerin sadece ekonomik getiriler üzerinden değerlendirilmesi, toplumsal ve siyasal sonuçların göz ardı edilmesine yol açabilir. Çin'in Kazakistan'daki etkisinin artmasıyla birlikte halk arasında oluşan tepki ve egemenlik endişeleri, bu ilişkinin sürdürülebilirliğini zorlaştırabilecek unsurlar arasında yer almaktadır. Bu nedenle Kazakistan'ın, dış politikada çeşitlilik ilkesini koruyarak yalnızca Çin'e odaklanmak yerine farklı güçlerle dengeli ilişkiler kurması, enerji alanında ise dış bağımlılığı azaltacak stratejiler geliştirmesi önem arz etmektedir. Bu yaklaşım hem iç kamuoyunun beklentilerini karşılamaya hem de bölgesel rekabet ortamında ulusal çıkarlarını korumaya katkı sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Enerji Güvenliği, İkili İlişkiler, Dış Politika, Enerji Talebi

¹ Sakarya Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler
asli.halil@ogr.sakarya.edu.tr

² Sakarya Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler
Rumeyisa.dursun@sakarya.edu.tr

Uluslararası Doğrudan Sermaye Yatırımları Üzerinde Belirsizliğin Etkisi: Türkiye'nin Bosna Hersek'e Yönelik Doğrudan Yatırımlarında Yapısal Kırılmalı ARDL ve Nedensellik Yaklaşımı

Prof. Dr. C. Erdem HEPAKTAN¹, Suna ÇEVİK²

Özet

Bu çalışma uluslararası sermaye akımlarının özel bir türü olan doğrudan yabancı yatırımların belirsizlik göstergelerinden etkilenme şeklini ve yönünü; Türkiye'den Bosna Hersek'e gerçekleştirilen doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının Bosna Hersek'in küresel belirsizlik endeksi ve küresel duyarlılık endeksi özelinde incelemektir. Türkiye, Doğu Avrupa ve Balkanlar'daki ekonomik ve kültürel bağları doğrultusunda Bosna Hersek'e yönelik sürdürdüğü yatırımların yalnızca önde gelen makro ekonomik göstergelere (ekonomik büyüme, istihdam, enflasyon, ödemeler dengesi dış ticaret dengesi vb.) göre değil bunun yanı sıra belirsizlikler (politik, finansal vd.) ve yatırımcı algılarından da etkilenmektedir. Bu çalışma, 2006Q2-2024Q3 döneminde Türkiye'nin Bosna-Hersek'e gerçekleştirdiği doğrudan yabancı yatırımların (FDITURBiH), Bosna-Hersek'in küresel belirsizlik (WUIBiH) ve duyarlılık endeksinden (WSIBiH) etkilenip etkilenmediğini zaman serisi verileriyle incelemektedir. Tüm değişkenler yüzde olarak modellenmiş fditurbih bağımlı değişken Türkiye'den Bosna Hersek'e yönelik gerçekleştirilen Bosna Hersek resmi para birimi (BAM) cinsinden DYY girişlerinin bir önceki yılın aynı çeyreğine göre % değişimi Bosna Hersek Merkez bankası elektronik veri tabanından alınan değerlerden yazar(lar)ın hesaplaması ile elde edilmiştir, IMF elektronik veri tabanından Bosna Hersek'in küresel belirsizlik endeksi (WUIBiH), Bosna Hersek'in dünya duyarlılık endeksi (WSIBiH) çalışmada bağımsız değişkenler olarak alınmış, kriz2020 değişkeni 2020Q2 dönemi COVID-19 etkisini temsil eden yapısal kırılma kukla değişken olarak analize dahil edilmiştir. Birim kök ve Zivot-Andrews testleri ile durağanlık ve yapısal kırılma analizleri yapılmış, ARDL(2,2,2,0) modeli ile kısa ve uzun dönem ilişkiler araştırılmıştır. Bounds testi uzun dönem eşbütünlüşmeyi doğrulasa da, uzun dönem katsayıları anlamlı bulunmamıştır. Etki-tepki ve Granger nedensellik analizleri anlamlı etkileşim göstermemiştir. Sonuç olarak, Türkiye'nin bu yöndeki yatırımlarının küresel belirsizlik ve duyarlılık göstergelerinden bağımsız, uzun vadeli stratejik hedeflere dayalı olarak gerçekleştiği belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Doğrudan Yabancı Yatırımlar, Belirsizlik Endeksi, ARDL, Türkiye, Bosna Hersek

¹ Manisa Celal Bayar Üniversitesi, İktisadi İdari Bilimler Fakültesi
erdem.hepaktan@cbu.edu.tr

² Manisa Celal Bayar Üniversitesi
suna.cevik@gmail.com

Yeşil Muhasebe Uygulamalarının Faaliyet Kârlılığı Üzerindeki Etkisi: BIST Sürdürülebilirlik Endeksinde Bir Araştırma

Dr. Öğr. Üyesi Elif KARAKAŞ¹, Öğr. Gör. Dr. Serpil ÇELİK²

Özet

Son yıllarda sanayileşme sürecinin hız kazanması, doğal kaynakların bilinçsizce ve aşırı tüketilmesi ile iklim değişikliğinin etkilerinin hem yerel hem de küresel ölçekte ciddi biçimde hissedilmeye başlanması, çevresel sorunları yalnızca çevre politikalarının değil, aynı zamanda ekonomik ve finansal sistemlerin de öncelikli gündem maddesi haline getirmiştir. Bu gelişmeler, çevreye yönelik olumsuz etkilerin yalnızca ekolojik dengeleri değil, aynı zamanda sosyoekonomik yapıları da tehdit ettiğini ortaya koymaktadır. Bu kapsamda çevresel faktörlerin ekonomik karar alma süreçlerine entegre edilmesi ihtiyacı, yeşil muhasebe uygulamalarının önemini artırmıştır. Yeşil muhasebe; çevresel maliyetlerin ve doğal kaynak kullanımının muhasebe sistemine entegre edilmesini sağlayarak, işletmelerin çevresel etkilerini daha sistematik, ölçülebilir ve şeffaf bir biçimde raporlamasına olanak tanımaktadır. İşletmelerin çevresel sorumluluklarını şeffaf bir şekilde raporlaması, yatırımcılar, tüketiciler ve düzenleyici otoriteler nezdinde kurumsal itibarlarını artırmakta; bu durum, işletmelere duyulan güveni pekiştirerek faaliyet kârlılıklarını da olumlu yönde etkileyebilmektedir. Yeşil muhasebe, çevresel risklerin ve maliyetlerin daha etkin yönetilmesini sağlayarak uzun vadeli finansal sürdürülebilirliği desteklemekte; böylece işletmelerin gelecekteki nakit akışları ile faaliyet kârlılığı üzerinde olumlu etkiler yaratabilmektedir. Bu çalışmanın amacı, yeşil muhasebe uygulamalarının işletmelerin faaliyet kârlılığı üzerindeki etkisini incelemektir.

Çalışmada BIST Sürdürülebilirlik Endeksi'nde yer alan ve 2014-2023 yılları arasında düzenli olarak sürdürülebilirlik ve entegre raporları yayımlayan 17 işletme araştırma örneklemini oluşturmaktadır. Yeşil muhasebe uygulamalarının faaliyet kârlılığı üzerindeki etkisi panel veri analizi yöntemiyle incelenmektedir.

Analiz sonucunda elde edilen bulgular doğrultusunda, atık su deşarjı göstergesinin faaliyet kârlılığı üzerinde anlamlı ve pozitif bir etkisinin olduğu, ancak çevre harcamaları ile sera gazı salınımının faaliyet kârlılığı üzerinde anlamlı bir etkisinin bulunmadığı tespit edilmiştir.

Sonuç olarak, çevresel sorumlulukların finansal sistemler ve kârlılık üzerindeki etkisinin daha görünür hale gelmesi, işletmelerin çevreyle uyumlu bir şekilde büyümeleri açısından kritik önemdedir. Yeşil muhasebe, bu dönüşümde hem bir araç hem de bir strateji olarak değerlendirilmelidir. Bu bağlamda öncelikle yeşil muhasebe uygulamalarının yaygınlaştırılması gerekmektedir. Ayrıca politika yapıcılar ve düzenleyici kurumlar, çevresel göstergelerin finansal performansa etkisini göz önünde bulundurarak, yeşil muhasebe uygulamalarını teşvik eden yasal düzenlemeleri hayata geçirmelidir. bununla birlikte yatırımcılar ve paydaşlar işletmelerin çevresel şeffaflık düzeyi ve sürdürülebilirlik uygulamalarını, yatırım kararlarında dikkate almalı; bu tür uygulamaların orta ve uzun vadede riskleri azaltabileceği göz önünde bulundurulmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Yeşil Muhasebe, Faaliyet Karlılığı, Sürdürülebilirlik Raporlaması

¹ Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi
elifkarakas@ohu.edu.tr

² Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi
serpilcelik@ohu.edu.tr

Obezite Vergisinin Dünyada ve Türkiye'deki Geleceğinin Ekonomik Analizi

Emine KORKMAZ¹

Özet

Obezite, bireysel sağlık sorunlarının ötesinde, ülkelerin ekonomik büyümesini olumsuz etkileyen ciddi bir halk sağlığı sorunudur. Sağlık harcamalarındaki artış, iş gücü kaybı ve üretkenlik düşüşü, ülkelerin ekonomik yükünü artırmaktadır. Bu nedenle, obeziteyle mücadelede bir maliye politikası aracı olarak obezite vergisi, yüksek kalorili ve işlenmiş gıdalara uygulanmaktadır. Dünya genelinde yaygınlaşan bu verginin Türkiye'de uygulanabilirliği ve olası ekonomik etkileri bu çalışmada incelenmiştir. Çalışma, obezitenin ekonomik sonuçlarını, obezite vergilerinin sağlık harcamaları ve gelir üzerindeki etkilerini değerlendirerek Türkiye ve diğer ülkeler için politika önerileri sunmaktadır.

Bu çalışmada obezite vergisinin küresel uygulamaları ve Türkiye'deki potansiyeli incelenmiştir. Çalışmanın evrenini obezite vergisi uygulayan ülkeler oluştururken, örneklem olarak Macaristan ve Meksika seçilmiştir. Veriler Dünya Sağlık Örgütü, OECD, Türkiye Sağlık Bakanlığı ve TÜİK gibi kuruluşlardan elde edilmiştir. Doküman analiziyle ülkelerin obezite ve sağlık harcamaları incelenmiş, Türkiye'de obezitenin sağlık harcamalarına etkisi regresyon analiziyle ölçülmüştür.

Macaristan ve Meksika'daki obezite vergisi, zararlı tüketim alışkanlıklarını değiştirerek obezite ve sağlık harcamalarını azaltmıştır. Ancak, düşük gelirli gruplar üzerindeki etkileri ve kalıcı değişim sağlama zorlukları mevcuttur. Türkiye'de şekerli içeceklere uygulanan ek Özel Tüketim Vergisi'nin etkisi sınırlıdır. Analizler, obezite oranındaki %1'lik artışın sağlık harcamalarında yaklaşık 178,8 milyon TL'lik bir artışa yol açtığını göstermektedir. Bu nedenle Türkiye'de obezite vergisinin uygulanması daha faydalı olacaktır.

Obezite vergisi, kapsamı genişletilip sağlık politikalarıyla entegre edilirse, Türkiye'de ve diğer ülkelerde önemli faydalar sağlayabilir. Üretici ve tüketicilere sübvansiyonlar sağlanması ve küresel gıda standartları ile verginin etkinliğinin artırılması önerilmektedir. Sonuç olarak, obezite vergisinin uygulanması, maliyetten çok daha fazla fayda sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Obezite Vergisi, Vergi Politikasının Analizi, Halk Sağlığı, Türk Vergi Hukuku

¹ Sakarya Üniversitesi
emine.korkmaz2@ogr.sakarya.edu.tr

Yeşil Vergiler ile Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri Arasındaki İlişki

Prof. Dr. Furkan BEŞEL¹, Furkan Talha KÖSE²

Özet

Yeşil büyüme, ekonomik büyümenin çevre üzerindeki olumsuz etkilerini en aza indirerek, doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımı yoluyla uzun vadeli refahı güvence altına almayı hedefleyen bir kalkınma yaklaşımıdır. Bu yaklaşım, yalnızca çevreyi koruma amacı taşımaz; aynı zamanda istihdam yaratma, teknolojik yenilikleri teşvik etme ve toplumsal refahı artırma gibi ekonomik ve sosyal hedeflerle de uyumludur. Ancak bu hedeflerin hayata geçirilebilmesi, güçlü ve bütüncül politika araçlarının kullanılmasını gerektirmektedir. Bu noktada öne çıkan araçlardan biri, yeşil vergi reformlarıdır. Yeşil vergi reformları, çevreye zarar veren faaliyetlerin ekonomik maliyetlerini içselleştirmeyi, dolayısıyla çevresel dışsallıkları azaltmayı ve çevre dostu teknolojilerin benimsenmesini teşvik etmeyi amaçlayan maliye politikalarıdır.

Yeşil vergi reformları, klasik vergi sistemlerinin çevre ve doğanın korunumunu göz önünde bulundurmaması nedeniyle oluşan çevresel kirlenmeyi düzeltmeye yönelik önemli bir müdahale alanıdır. Karbon vergileri, enerji tüketim vergileri ve emisyon ticaret sistemleri gibi mekanizmalar, kaynak kullanımında verimliliği artırmakta ve düşük karbonlu ekonomilere geçişi desteklemektedir. Bu tür reformlar, aynı zamanda gelir dağılımı adaleti, istihdam politikaları ve kamu yatırımları ile bütünleştirildiğinde, sürdürülebilir kalkınmanın sosyal boyutuna da katkı sunmaktadır.

Birleşmiş Milletler tarafından 2015 yılında ilan edilen Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri (SKH'ler), çevresel, ekonomik ve toplumsal kalkınmayı entegre eden kapsamlı bir yol haritası sunmaktadır. Toplam 17 ana hedef ve 169 alt hedeften oluşan bu çerçeve, özellikle SKH 7 (Erişilebilir ve Temiz Enerji), SKH 8 (İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme), SKH 12 (Sorumlu Tüketim ve Üretim) ve SKH 13 (İklim Eylemi) aracılığıyla yeşil büyüme ve yeşil vergi reformları ile doğrudan ilişkilidir. Bu doğrultuda, çevresel vergilendirme politikalarının sürdürülebilir kalkınma hedeflerine katkısı, hem teorik hem de pratik açıdan incelenmeye değer bir araştırma alanı haline gelmiştir.

Bu çalışmanın amacı, yeşil büyüme kavramını ve bu büyümeyi destekleyici bir maliye politikası aracı olarak yeşil vergi reformlarını kapsamlı biçimde incelemek ve bunların Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ile ilişkisini değerlendirmektir.

Çalışmada nitel araştırma yöntemi benimsenmiş olup, yeşil vergilerin kavramsal çerçevesi, literatürdeki yaklaşımlar ve Türkiye'deki mevcut uygulamalar incelenmiştir. Teorik analiz kapsamında vergi türleri (karbon, enerji, ulaşım, atık ve doğal kaynak vergileri) detaylı olarak ele alınmış, ayrıca Motorlu Taşıtlar Vergisi, ÖTV, Çevre Temizlik Vergisi ve poşet ücreti gibi Türkiye'de uygulanan örnekler değerlendirilmiştir. Bunun yanında Birleşmiş Milletler'in Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri (SKH) temel alınarak yeşil vergilerle olan ilişkileri teorik düzeyde analiz edilmiştir.

Araştırma bulgularına göre Türkiye'de uygulanan çevre vergileri, büyük ölçüde mali gelir elde etme amacıyla yürütülmekte, çevresel yönlendirme işlevi ise sınırlı kalmaktadır. Mevcut vergi yapıları çevreyi korumada yeterli olmamakla birlikte, hibrit ve elektrikli araçlara daha düşük vergi oranlarının

¹ Sakarya Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Maliye Bölümü
fbesel@sakarya.edu.tr

² Sakarya Üniversitesi
f.talha.k@gmail.com

uygulanması gibi düzenlemeler çevre dostu tercihler için teşvik edici nitelik taşımaktadır. Ayrıca poşet ücreti uygulaması ve çevre temizlik vergisi, doğrudan çevresel farkındalık yaratmaya yönelik politikalar olarak öne çıkmaktadır. Bulgular, yeşil vergilerin SKH 7 (temiz enerji), SKH 8 (ekonomik büyüme ve istihdam), SKH 12 (sorumlu üretim ve tüketim) ve SKH 13 (iklim eylemi) ile doğrudan bağlantılı olduğunu göstermektedir.

Çalışmanın sonucunda yeşil vergilerin, çevresel dışsallıkları azaltma, sürdürülebilir kalkınmayı destekleme ve çevre dostu teknolojileri teşvik etme açısından kritik bir politika aracı olduğu belirlenmiştir. Ancak Türkiye'deki mevcut uygulamaların çevresel hedeflerden çok mali amaçlara hizmet ettiği görülmektedir. Bu nedenle, vergilerin çevresel etkiler dikkate alınarak yeniden yapılandırılması, karbon salınımına duyarlı vergi sistemlerinin geliştirilmesi ve fosil yakıt sübvansiyonlarının azaltılması önerilmektedir. Ayrıca yeşil vergilerin sosyal adalet boyutuyla bütünleştirilmesi, gelir dağılımı üzerindeki olası olumsuz etkilerin azaltılması ve toplumsal farkındalığın artırılması sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmada önemli görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yeşil Vergiler, Yeşil Büyüme, Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri

Molla, Mareşal, Cumhur-Reis Alihan Töre'nin Mücadelesi

Öğr. Gör. Dr. Firuze İZZAT¹

Özet

Alihan Töre Sağunî (1885–1976), Türkistan'ın Rus egemenliği altında olduğu bir dönemde hayat yolunu başlanmış, Sovyetler döneminde hem Sovyetler Birliğinde hem Doğu Türkistan'da faaliyet yürütmüş çok yönlü kimliğiyle öne çıkan bir şahsiyettir. Dini eğitim sonrası vatani Türkistan'da çeşitli bağımsızlık mücadelelerine katılmış bu nedenle önce Çarlık Rusya'sı sonra Sovyetler Birliği'nin güvenlik güçlerinin takibine uğramıştır. Bu süreçte Doğu Türkistan'a kaçmak zorunda kalan Alihan Töre orada Doğu Türkistan Cumhuriyeti adında bir devlet kurmuştur. Yaklaşık iki yıl yönettiği bu devlette, pek çok stratejik girişimde bulunarak önemli başarılar elde etmiştir.

İkinci Dünya Savaşı sonrası Dünya dengeleri değişince Sovyetler tarafından Özbekistan'a kaçırılan Alihan Töre hayatının sonuna kadar ev hapsinde tutulmuştur. Katı bir gözetim altında yaşamış olmasına rağmen, bağımsızlık mücadelesini gizlice sürdürmüş ve bu dönemde çeşitli önemli eserler kaleme almıştır. Bu çalışma, bir yandan bağımsızlık mücadelesi ve özgürlükçü fikirleri sebebiyle “vatan evladı” olarak anılan, diğer yandan ise Sovyetlerle işbirliği yaptığı iddiasıyla “Rus ajanı” olarak yaftalanan din adamı, siyasetçi, tabip ve yazar Alihan Töre'nin hayatına odaklanmaktadır. Alihan Töre kimdir? Bağımsızlık ve milli refah için mücadele eden ve sömürgeciliğe karşı savaşan bir aydın mı? Yoksa Moskova ile işbirliğinin ötesinde Sovyetlerin tasarladığı bir planı hayata geçiren bir ajan mı? Çalışma bu sorulara cevap aramaktadır.

Bu araştırma tarihsel biyografi yöntemiyle hazırlanmıştır. Araştırmanın evreni, 20. yüzyıl Orta Asya coğrafyasında Türkistan ve Doğu Türkistan'da cereyan eden siyasi ve toplumsal olaylar bağlamında Alihan Töre'nin yaşamı ile sınırlıdır. Alihan Töre'nin kendi eserleri başta olmak üzere aile fertleri ve saftaşlarının hatıratları, yaşadığı dönemin dinamiklerini anlatan çalışmalar ve araştırmacıların onun yaşam öyküsü, eserleri ve mücadeleleri üzerinde yaptıkları incelemeler veri toplamada sırasında kullanılmıştır.

Araştırmanın sonucunda, Alihan Töre'nin sadece bir siyasi figür olmasının ötesinde, dönemin dinamiklerini iyi anlayarak gerekli adımları atan mücadeleci bir kimliğe sahip olduğu; yapabildiğinde fiiliyle, yapamadığında da kalemiyle vatani Türkistan için savaşan bir asker, onun kaygısıyla kaygılanan bir edip olduğu ortaya çıktı. Bu önemli işlerin yanında tarihçi, tabip, şair ve hoca olduğu da görüldü. Yaptığı faaliyetler ve eserlerinde dile getirdiği fikirler hem yaşadığı devri hem de kendi şahsiyetini anlamak açısından esaslı bir kaynak oldu.

Alihan Töre'nin şahsiyeti incelenirken hem Batı hem de Doğu Türkistan'ın önemli bir tarihsel süreçte geçirdiği değişim de izlenmiştir. O dönemde alınan kararların günümüzde dahi devletlerin tutum ve tercihlerini etkilediği göz önünde bulundurulduğunda, bu tür çalışmaların ne denli önemli olduğu ortaya çıkmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Alihan Töre, Doğu Türkistan Cumhuriyeti, Özgürlük Mücadelesi

¹ Antalya Bilim Üniversitesi
feruza.shokirova@antalya.edu.tr

Türk Dünyasında Kültürel Mirasın Hukuki ve Diplomatik Boyutları

Doç. Derya Aydın OKUR¹

Özet

Kültürel miras, günümüzde yalnızca korunması gereken tarihsel bir değer olmanın ötesine geçmiş; kimlik inşası, diplomatik görünürlük ve bölgesel iş birliği açısından uluslararası ilişkilerde stratejik bir unsur hâline gelmiştir. Bu çalışma, kültürel mirasın hem “diplomaside bir araç” olarak hem de “başlı başına bir diplomasi alanı” olarak nasıl işlev kazandığını Türkiye ve Türk Dünyası örneği üzerinden incelemektedir. Uluslararası hukuk normları ve bölgesel kurumlar çerçevesinde bu mirasın politik, diplomatik ve hukuki boyutları değerlendirilmektedir.

Araştırmada, karşılaştırmalı analiz, kavramsal literatür taraması ve ilgili belgelerin incelenmesi yöntemleri kullanılmıştır. Türkiye'nin UNESCO'ya sunduğu çok uluslu miras dosyaları, TİKA restorasyonları, TÜRKSOY faaliyetleri ve Türk Devletleri Teşkilatı çatısı altındaki kültürel girişimler örnek olay yöntemiyle analiz edilmiştir. Ayrıca ülkelerin uluslararası sözleşmelere taraf olma durumları, periyodik raporları ve katılım düzeyleri hukuki belgeler üzerinden değerlendirilmiştir.

Kültürel mirasın yönetiminde bazı alanlarda gelişime ihtiyaç duyulmaktadır. İlgili uluslararası sözleşmelerin bazılarında taraf olmayan ülkeler bulunmaktadır. Yerel toplulukların ve ilgili paydaşların karar alma süreçlerine daha etkin biçimde katılımının sağlanması gerekir. Ayrıca dijital arşivleme sistemlerinin geliştirilmesi, iklim değişikliği ve olası afet risklerine karşı önleyici koruma planlarının güçlendirilmesi de önemli ihtiyaçlar olarak öne çıkmaktadır.

Kültürel mirasın daha kapsayıcı, sürdürülebilir ve hukuka uyumlu bir şekilde yönetilmesi için ortak dijital platformlar kurulmalı, yerel topluluklar sürece entegre edilmeli ve çok taraflı diplomatik girişimlerle sözleşmelere katılım teşvik edilmelidir. Ayrıca dijital arşivleme kapasitesinin artırılması ve çevresel tehditler ile afet risklerine karşı önleyici koruma planlarının geliştirilmesi de önem taşımaktadır. Böylece Türk Dünyası'nda kültürel miras hem bölgesel dayanışma hem de küresel temsiliyet açısından daha etkili bir diplomasi aracı hâline gelecektir.

Anahtar Kelimeler: Kültürel Miras, Türk Dünyası, UNESCO

¹ İstanbul Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Siyaset Bilimi Ve Uluslararası İlişkiler Bölümü
deryaaydinokur@istanbul.edu.tr

17 (On Çedi): Tuva ve Troya Oto Plakasındaki Türk Sayı Birliği Tevâfuku

Öğr. Gör. Kutlay ARTUÇ¹

Özet

"Dilde, fikirde, işde birlik"

Gaspıralı İsmail Bey'in bu kongrenin amacı olan yukarıdaki sözüne uymak için bu bildiri de Türk sayı birliğini amaçladı. Nazım Hikmet "Davet" şiirinde "Dörtmala gelip Uzak Asya'dan, Akdeniz'e bir kısarak başı gibi uzanan bu memleket, bizim...", der. Demirel'in "Adriyatik'ten Çin Seddine Türk Dünyası" sözü de Dünya Türk Birliği özeti gibidir. İşte, Tuva Cumhuriyetinin güneş ışınlarına dörtmala koşan bir at ve Tuva geleneksel elbiseli atlı resimli armasına dayanan bir "at etkisi" ile "Asya'nın tam en ortası Tuva Cumhuriyetinden şaha kalkan at Troya'da soluklanır," denebilir. Öyleyse Troya, Yeni Tuva veya Turan mıdır? Tuva Cumhuriyeti milli marşı "men Tuva men" dizeleri şöyledir; "insanlar tek oymakta birleşti kardeş ve sıkı dostlar olarak... Gelişmeyi hedefle yurdumuzu bütünleştirmek zorundayım. Ben Tıvayım."

Unicode- ebced hesabı gibi Rusya Federasyonu Güney Sibirya'da en çok Türk'ün yaşadığı özerk Türk Cumhuriyeti Tuva ve Troya (Çanakkale) trafik plaka kodu "17" (Tuvaca on çedi)dir. Divânü Lugâti't-Türk'te "On yetti (17)." Bingo, küçücük dünyada büyük tevâfuk! İşte; Gaspıralı, Nazım ve Demirel'in sözleri Tuva'dan Troya'ya (veya tersi) "17"deki Türk sayı birliği tevâfukunun esbâbımücibesi olabilir!

Tuva'ya "17" oto plakası verilmesi Rusya'nın 1991'de kurulmasından sonra olmalı! Çanakkale'nin oto plakasının 17 olması ise 27 Eylül 1962 tarihli yönetmelikte yayımlandı. Bugün futbol statlarında il plaka rakamı fetişizmi ile, örneğin Sivas'ta 58. dakika tezahüratı yapılır. "Türkeş'in Anıları- Şahinlerin Dansı" kitabı Türk oto plaka düzenini CIA düzenledi, der. 1917 Rus devrimi de ABD planı ise, Tuva ve Troya (Çanakkale) trafik plakasının 17 ile aynılığı da CIA'nın işi midir?

"Coğrafya kaderdir" ile bu bildiri yazarı Troya antik kentinin bulunduğu Çanakkale Onsekiz (17+1:18!) Mart Üniversitesi (ÇOMÜ) akademisyenidir. "Kongurey (ülkem)" Tuva türküsünde "omak tıvam (güzel Tuvam)" veya "conumnun=vatanım canım" dizeleri gibi bir tevâvuk daha; "Conumnun" kelimesi ÇOMÜ'e çok benzer. "Omak Conumnun ÇOMÜ'm=Güzel canım-vatanım ÇOMÜ'm!"

Peki, Troya (Truva) Anadolu'da ama Troyalılar Türk müydü ki bu "17" plaka tevâfukunda "Tuva'dan Troy'a Türkler" densin? İşte, Yunanca Anatolia (Anadolu) ismi değil de coğrafyamızın asıl adı Tr" (Türk) kısaltması ile Trova=TürkOva denilebilir. İşte, Troyalılar, Çanakkale Troya'yı turan ülkesi kabul ederek Tuva'dan Troya'ya gelen Türkler miydiler? Fatih 1453 de İstanbul'u fethedince ve Atatürk de Kurtuluş Savaşında Dumlupınar Zaferinde "Troya'ın-Hektor'un öcünü aldık" demişlerdir. Öyleyse Fatih ve Atatürk, Troyalıları Türk kabul ediyordu! Fatih Yunanlılara karşı "Biz Asyalılar" ifadesini de kullanmıştır.

Öyleyse Türksoy'da gözlemci üye olan Tıva Cumhuriyetinin başkenti Kızıl ile Troya (Çanakkale) kardeş şehri olabilir. Tuva, "tava"dan geliyorsa "Tuvakale" mi? Anadolu (Yunanca) "güneşin doğduğu taraf" demek iken Troya da güneşin batarken kızdırdığı tava mı? Homeros'un İlyada'sı adını, "İlius" (güneş) kişinden alır. Tuva Cumhuriyeti armasındaki güneş, at, atlı var. Troylular da atı severdi. Kuran-ı Kerim

¹ Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Biga UBF, UTL Bölümü
kutlayartuc@comu.edu.tr

Tâha 20., Naziat 16. ayette geçen Mısır-Arabistan'daki mukaddes Tuvâ vadisinde de Allah, Hz. Musa'ya seslenir.

"17" tevâfuku için diğer tebahhurlar: Aşk, bilim, hayat tesadüfî sever. M. Twain "en büyük mucit tesadüftür", der. A. H. Tanpınar da "hepimiz tesadüfün mahkumuyuz!", der. Tevâfuk, "kaza ve kadere imana" da girer gibidir. Tuva ve Troya oto plakasının "17"liği planlı değil ise kaza, kader, rastlantı, tevâfuktur. Çanakkale'nin plakasının 17'liği neredeyse 18 Mart 1915 ile de sayı tevâfukudur, 17, 18, 1915! "Kargyraa: derin-gür ses" iken Tuva Türklerindeki "köme/höomey:gırtlak, boğaz"dır. Çanakkale'de de Boğaz var!

S. Zaim der ki; "İslam Anadolu'ya Türkistan'dan geldi. İslami terimlerimizin çoğu Farsça'dır (namaz, ezan, abdest)." İşte Tuva ve Troya'nın da oto plakasının "17" olmasının tevâfuk ötesi tarihi-mitolojik kökeni var mı diye biraz daha beyin fırtınası yapmak ve retorik sorular gerekirse; Tuva ve Troya'nın "17" oto plakasının aynılığının kökeni İlyada, Odyseia, Ergenekon, Oğuz Destan'ını mıdır?

Divânü Lugâti't-Türk'te; "Artuç: Ardiç. Kâşgar'da bu addan iki köy var." Memleketim Suşehri'nde medfun Horasan ereni "Ardıç Baba (Muhammed Bekira)" var. Türk devleti Akkoyunlular kurucusu "Kutlu Bey" var. İşte Kutlay Artuç adı da Orta Asya kökenli durur. Rahmetli Anne ve Babam artık yaşamadığı için ad-soyadımın kökenini Onlara, maalesef, soramıyorum.

Kuzey Çin yani "Hitay"lılar göçebe Moğollardı. Hitay veya Hitit esini ile 1936'da Hatay ili diyen Atatürk, leyli meccani mezun olduğum Sivas Lisesi'nde de 'muvazi' kelimesi yerine 'paralel'in kökeni için Orta Asya Türklerinin, kağınının iki tekerinin bir dingile bağlı duruşuna 'para' dediklerini anlatmıştır.

ABD'deki 99 adet Troy şehri isimleri de, belki, Orta Asya'daki Tuva'dan Bering Boğazı üzerinden ABD'ye giden Türk kökenli denilen atsever kızıldirililerce Tuva'dan alınmadır!

Bu bildiri aşırı Türk milliyetçisi olarak algılandı ise Türk olmayanlar da Tuva ile ilgilenmiştir ki!1965 Nobel fizik ödüllü Feynman da Tuva'ya gitmek ister ama Rusya'nın çok geç verdiği vizeden 2 gün önce 15 Şubat 1988'de vefat eder. "Feynman: The Quest for Tannu Tuva" (1988) belgeselinde Feynman'ın "Mongol Motors-KYZYL dış kaplama, Oct CA 83 F8066090 kırmızı stiker'ı ile mavi zemine sarı yazılmış CALIFORNIA TOUVA" oto plaka şakası var. Feynman'ın arkadaşı Leighton'ın "Friends of Tuva" (FoT) girişimi ve de "Tuva or Bust! Richard Feynman's Last Journey" kitabı var. Tuvalar gibi Türk olan Türkiye'de bile böyle teşebbüs yok! Bill Gates de Feynman'ın Tuva anısı için 2009'da "Tuva Projesi" internet sitesi başlatmıştı.

Bu bildiride kasti bir "reductio ad absurdum" yok. Yine de Tuva ile Troya "17" oto plaka aynılığı saçma, kanıtsız geldiyse, Einstein'in "kulağa ilk başta saçma gelmeyenenden ümit yoktur" sözü ve Sagan'ın "kanıtın yokluğu, yokluğun kanıtı değildir" sözü hatırlanabilir! Nitekim ateş olmayan yerden duman çıkmaz ki!

"İlim Çin'de olsa bile gidiniz" Hadis-i Şerifi ile ahde-vefa veya kan çekmesi ile sıla-i rahim gereği kökenimiz olan, dedelerimizin geldiği Orta Asya'daki Tuva'ya gidilemese de uzaktaki bu 17 (On Çedi) oto plakalı Tuva, 17 Türk sayı birliği içinde buradan 17 plakalı Troya'dan (Çanakkale'den) hayal edildi.

Anahtar Kelimeler: 17 (On Çedi), Çanakkale, Oto Plaka Kodu, Tevâfuk, Troya, Tuva Cumhuriyeti, Türk Sayı Birliği, Türkiye

Kentsel Altyapı Yatırımları Bağlamında Osmanlı Beyrut'unu Modernleştirmek (1873-1914)

Dr. Öğr. Üyesi Toroshan ÖZDAMAR¹

Özet

Osmanlı Devleti, XIX. Yüzyılın ikinci yarısından itibaren iktisadi, sosyal ve idari anlamda büyük bir dönüşüm geçirmiştir. İktisadi dinamiklerin yönlendirdiği bu dönüşümün yansımalarını Selanik, İzmir ve Beyrut gibi liman kentlerinde gözlemlemek mümkündür. XIX. yüzyıla kadar bölgesel ticaret merkezlerinden biri olmasına karşın küçük bir kent hüviyetinde olan Beyrut, mezkûr iktisadi dinamiklerin etkisiyle uluslararası ticari ilişkiler ağının merkezlerinden biri haline gelmiş, kapitalist dünya ekonomik sisteminde önemli bir yer edinmiştir. Bunun sonucu olarak nüfus yoğunluğunun artması ve demografik bileşenlerin farklılaşması, Beyrut'un kentsel altyapı yatırımlarıyla modernleştirilmesini mecburi kılmıştır.

Bu çalışma, Beyrut'ta su dağıtımı, aydınlatma ve hafif raylı sistem sektörlerinde yapılan altyapı yatırımlarının kentsel ve sosyal modernleşmeye katkılarını, yabancı sermayenin iktisadi nüfuz alanları oluşturma mücadelesindeki rolünü incelemeyi amaçlamaktadır.

Bu amaçla 1873 yılında su dağıtımı imtiyazını alan The Beyrouth Waterfont Company, 1887'de aydınlatma işini üstlenen Gaz de Beyrouth, 1906'da tramvay işletme imtiyazını kazanan Tramways de Beyrouth şirketlerinin faaliyetleri kronolojik olarak ele alınmıştır. Bu doğrultuda Osmanlı arşiv vesikaları, Fransa'nın Roubaix kentinde bulunan Archives nationales du monde du travail ve dönem matbuatından sağlanan veriler ile şirket raporları temelinde veri toplanarak analiz yapılmıştır.

Altyapı yatırımı yapan şirketler, her ne kadar demir yolu gibi stratejik olmayan sektörlerde faaliyet gösterebilir de bölge üzerinde siyasi ve iktisadi nüfuz alanları oluşturmaya çalışan Fransa, İngiltere gibi ülkelerin rekabet sahalarından biri olmuştur. Nitekim The Beyrouth Waterfont Company, İngiliz sermayeli bir şirket iken Gaz de Beyrouth ve Tramways de Beyrouth Fransız sermayesi ile kurulmuştur. 1909'da The Beyrouth Waterfont Company hisseleri Fransız yatırımcıların eline geçmiş dolayısıyla Beyrut altyapı şirketleri Fransız sermayesi tekeline geçmiştir.

Sonuç olarak Beyrut'un modern bir liman kentine dönüşme sürecinde mezkûr şirketlerin sunduğu altyapı hizmetleri mühim bir rol oynamıştır. Bu hizmetler, Osmanlı vatandaşları için bilinmeyen teknolojiler olduğundan ilk etapta Beyrut'ta mukim yabancı tüccarlardan rağbet görmüş, yerli halk nezdinde ancak XX. yüzyılın başlarında talep görmeye başlamıştır. Bu şirketler her ne kadar demir yolu gibi stratejik olmayan sektörlerde faaliyet gösterebilir de bölge üzerinde siyasi ve iktisadi nüfuz alanları oluşturmaya çalışan Fransa, İngiltere gibi ülkelerin rekabet sahalarından biri olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı, Fransa, Beyrut, Altyapı, Yabancı Sermaye

¹ Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Tarih Bölümü
toroshanozdamar@gmail.com

Saraybosna'nın Tarihi Kültürel Miras Eserleri ve Deprem Etkileri

Dr. Öğr. Üyesi Fethi Ahmet YÜKSEL¹

Özet

Saraybosna Bosna-Hersek'in Başkentidir. Saraybosna'nın etrafı birçok yüksek dağla çevrilidir, Bosna bölgesinin Dinar Alpleri kenti çevreler. Kent Saraybosna Vadisi içerisinde geçen Miljacka Nehri'nin çevresinde kurulmuştur. Balkanlar'daki kültürel şehirlerin en önemlilerinden biri olan Saraybosna'da yerleşim kalıntıları tarih öncesi döneme kadar uzanır. 1969'daki büyük depremde eski şehir yıkılmış, fakat birçok İslâmî eser 1992 yılına kadar gelmiştir. Ayrıca şehirde 1992-1995 yılları arasındaki savaşa kadar bazı medrese, mektep, zâviye, hamam, kervansaray, çeşme, türbe, kabir ve benzeri yapılar da mevcuttu. Ancak bunlardan hiçbiri günümüze gelememiştir. XIX. yüzyıl Balkan coğrafyasının Akdeniz kıyılarına yakın olan bölgeleri depremlerin yoğun olarak yaşandığı yerler olmuştur. Bosna-Hersek bugün hala sismik haritalarda aktif deprem bölgesi olarak gösterilmektedir. Ayrıca, Saraybosna Vadisi'ndeki sıcak su kaynakları tektonik aktivitenin diğer bir göstergesidir. Bosna Hersek'in tüm jeolojik tarihi boyunca ve yakın dönemlerde, Banja Luka, Saraybosna, Karadağ depremleri gibi, çok sayıda tektonik karakterli yıkıcı deprem meydana gelmiştir. 2 Aralık 1858 senesinde İzvornik'te ve 21 Aralık 1861 Bihke depreminde, Novo Birdo Kalesi 18. yy da meydana gelen depremde yıkılmıştır. 2002 yılındaki depremde Şehzade Hanım (Çarşı) Camisi hasar almıştır. Haziran 1962, 15 Nisan 1979 Karadağ, Kasım 2019 Durres, 22 Mart 2020 Zagreb, 29 Aralık 2020 Petrinja, 22 Nisan 2022 Bosna, 30.12.2023 Zenica yakınlarında meydana gelen depremlerde sosyal konutlar, iş yerleri, Kültürel varlıklar, Tarihi Anıtlar, Sanat Hazinesi zarar gördü. Geçmişte olduğu gibi günümüzde de oluşacak depremlerin tarihi yapılar üzerindeki tahribatları kaçınılmazdır. Doğal veya insan kaynaklı Hasar görmüş kültürel varlıkların restorasyonlarında zemin temel ilişkileri dikkate alınarak jeofizik, jeolojik ve jeoteknik etütler yapılmalıdır. Tarihi yapıların yapı elemanları tahribatsız test yöntemleri ile analiz edilmelidir.

Deprem gibi doğal afetlerin müşterek kültürel miras değerlerine etkilerinin araştırılması için açık kaynak deprem veri ve araştırmaları yapılarak bilinen tarihi yapılar üzerinde etkilerinin incelenmesi ve bilinmeyen veya kaybolanlarında tarihi kaynaklardan, arşiv belgelerinden araştırılarak deprem kültürel miras ilişkilerinin analizini yapmak.

Bosna-Hersek bugün hala sismik haritalarda aktif deprem bölgesi olarak gösterilmektedir. Ayrıca, Saraybosna Vadisi'ndeki sıcak su kaynakları tektonik aktivitenin diğer bir göstergesidir. Tarihi Kaynaklar, akademik araştırmalar, bölge ve ülke bazında raporlar, uluslararası açık veri setleri taranarak dağınık halde yayınlanmış Kültürel Miras değerleri, deprem veri ve araştırmaları birlikte ele alınarak Osmanlı Devleti döneminden günümüze kadar gelmiş tarihi yapıların bilinenlerin geleceğe aktarılması bilinmeyenlerinde tespiti yapılmıştır.

Geçmişte olduğu gibi günümüzde de oluşacak depremlerin tarihi yapılar üzerindeki tahribatları kaçınılmazdır. Doğal veya insan kaynaklı Hasar görmüş kültürel varlıkların restorasyonlarında zemin temel ilişkileri dikkate alınarak jeofizik, jeolojik ve jeoteknik etütler yapılmalıdır. Tarihi yapıların yapı elemanları tahribatsız test yöntemleri ile analiz edilmelidir.

Anahtar Kelimeler: Saraybosna, Kültürel Miras, Deprem, Tarihi Yapı, Restorasyon

¹ İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Mühendislik Fakültesi, Jeofizik Mühendisliği Bölümü
fethiahmety@yahoo.com

Gelibolu'da Vakıf Kurucuları ve Osmanlı Kimliğinin Kurumsallaşması (XIV. Yüzyılın İkinci Yarısı–XVI. Yüzyılın İlk Yarısı)

Dr. Anıl ÜZDEN¹

Özet

1354'te Osmanlı Devleti hâkimiyetine giren Gelibolu, stratejik konumuyla Rumeli fetihlerinde askerî bir üs işlevi görmüştür. Rumeli'nin ilk Paşa Sancağı olan şehirde Türk-Müslüman nüfusun iskânı ve vakıf kurumlarının inşasıyla Osmanlı'nın idarî, sosyal ve kültürel hâkimiyetinin kurumsallaştırılması hedeflenmiştir. Çalışma, fetihten sonraki iki yüzyılda vakıf kurucularının sosyo-mesleki profillerini ve kentsel-sosyal yapıya katkılarını incelemektedir.

Arşiv ve literatür taraması ile kaynaklar belirlenmiştir. Yararlanılan kaynaklar 12, 75 ve 434 numaralı Tapu Tahrir Defterleri, Ankara Vakıflar Genel Müdürlüğü'ndeki vakfiyeler, kitabeler ve araştırma eserlerdir.

Vakıf kurucularının seyfiye, ilmiye, kalemiye, ahiler, kadınlar, azatlı köleler, hacı ve meslekî ünvanlılar ile ünvanlı kişilerden oluştuğu belirlenmiştir. İncelenen dönemde 78 vakıf kurucusu; dinî (mescit, cami, zaviye, zaviyeli-mescit), eğitim (medrese, muallimhane) ve sosyal (imaret, çeşme, deniz feneri) nitelikte 91 eser inşa etmiştir. XIV. yüzyılın ikinci yarısından XV. yüzyılın ilk yarısına kadar dinî, eğitim ve sosyal nitelikte 11 vakıf eseri tespit edilmiştir. XV. yüzyılın ikinci yarısından sonraki yüzyıla kadar tüm sosyal grupların katılımıyla 80 yeni vakıf eseri kurulmuş, bunların %69'unu mescitler oluşturmuştur.

Fetihden sonraki ilk yüzyılda seyfiye sınıfı büyük ölçekli imaret, cami ve medreselerle Osmanlı otoritesini şehirde görünür kılmıştır. Bu sınıf yerel kalkınmanın önemli bir aktörü olmuştur. XV. yüzyılın ikinci yarısından itibaren mescitlerin artışı, halkın vakıf faaliyetlerine katılımının ve mahalle ölçeğinde ibadet mekânı ihtiyacının yükseldiğini göstermektedir. Kadınların ihtiyaca binaen su ve eğitim odaklı vakıfları dikkate değerdir. Azatlı kölelerin vakıf faaliyetleri, İslamlaşma sürecinin ve toplumsal entegrasyonun somut göstergeleridir. Ahilerin zaviyeleri dinî-sosyal dayanışmayı pekiştirmiştir. Ünvan sahiplerinin yüksek ekonomik gücü, ticari canlılığının fiziksel yansımadır. Çeşitli sosyal grupların katılımıyla kurulan vakıflar, Gelibolu'da Osmanlı kimliğini kalıcılaştıran temel bir güç olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Gelibolu, Vakıf Kurucuları, Osmanlı Kimliği

¹ Hacettepe Üniversitesi
aniluzden@gmail.com

Etkileşimli Kitap Okuma Programının (EKOP) 5-6 Yaş Çocuklarının Erken Okuma Becerilerine Etkisi

Arş. Gör. Melek ARSLAN¹, Zeynep AKPOLAT²

Özet

Etkileşimli kitap okuma hikâyede geçen ifadelerin çocuk tarafından tamamlanması, çocuğa hikâyeye yönelik sorular sorulması, çocuğun resimde anlatılanları tanımlaması, hikâyede geçen olayları kendi yaşımıyla bağdaştırması temeline dayanmaktadır. Kitap okurken sürecin etkileşimli bir şekilde ilerlemesi için okunan kısım çocuğa gösterilmeli, okuma esnasında çocuğun konuşmasına fırsat verilmeli, çocuğun bilmediği kelimeler açıklanmalıdır. Etkileşimli kitap okuma yöntemiyle çocuk dinlemeyi öğrenir. Bununla birlikte erken okuryazarlık kavramının, sonraki okuma ve yazma becerilerinin bir yordayıcısı olarak bazı bilgi, beceri ve tutumları içerdiğini belirtir. Erken okuryazarlık becerileri, ses bilgisel farkındalık, yazı farkındalığı, harf ve alfabe bilgisi, sözcük bilgisi, anlama ve yazı yazmadan oluşmaktadır. Bu araştırmanın amacı etkileşimli kitap okuma programının 5-6 yaş grubu çocukların erken okuryazarlık becerilerine etkisini incelemek olmuştur.

Araştırmanın Modeli: Bu çalışmada etkileşimli kitap okuma programının 5-6 yaş grubu çocukların erken okuryazarlık becerilerine etkisini incelemek amaçlanmıştır. Araştırmada çalışmanın amacına uygun olarak nicel araştırma yöntemlerinden deneysel desen kullanılmıştır.

Araştırmaya katılacak olan deney ve kontrol grubu belirli değişkenler açısından denk duruma getirilmiştir. İki grupta yer alan katılımcılara uygulama yapılmadan önce bağımlı değişkene ait ölçek uygulanmıştır.

Çalışma Grubu: Araştırmanın çalışma grubunu, 2024-2025 eğitim öğretim yılında Sakarya ili'nde MEB'e bağlı bir ilkokulun anasınıfına devam eden 5-6 yaş grubu 20 çocuk oluşturmuştur. Çalışma grubu uygun örneklem yöntemi ile seçilmiştir. Çalışma grubu; deney grubunda 10, kontrol grubunda 10 çocuk olmak üzere planlanmıştır. İlgili kurum ve kişilerden gerekli yasal izinler alındıktan sonra deney ve kontrol gruplarında hangi çocukların yer alacağını belirlemek ve erken okuryazarlık becerilerinin denkliliğini sağlamak amacıyla Karaman ve Aytar (2016) tarafından geliştirilmiş "Erken Okuryazarlık Becerilerini Değerlendirme Aracı" ön test olarak uygulanmıştır.

Veri Toplama Araçları: Araştırmada çocukların erken okuryazarlık beceri düzeylerini ölçmek için Karaman ve Aytar tarafından geliştirilmiş "Erken Okuryazarlık Becerilerini Değerlendirme Aracı" kullanılmıştır. Karaman ve Aytar tarafından geliştirilen Erken Okuryazarlık Becerilerini Değerlendirme Aracı içerisinde beş alt test ve toplam 96 madde bulunmaktadır. Bu alt testler; ses bilgisel farkındalık becerilerini değerlendirme (beş faktörlü yapı ve toplam 53 madde), yazı farkındalığı (üç faktörlü yapı ve toplam 16 madde), öyküyü anlama, görselleri eşleştirme ve yazı yazma öncesi becerileri değerlendirme (tek faktörlü yapılar ve 9'ar madde) olarak belirlenmiştir. Alt testlerin KR-20 güvenirlik değerleri 0.61-0.91 arasında değişmektedir.

Veri toplama süreçleri: Araştırmacılar öncelikle etkileşimli kitap okuma programına ilişkin bilgi sahibi olmak adına konuyla ilgili detaylı literatür incelemesi yapmış ve bu konuda yazılmış akademik yayınları incelemiştir. EKOP sürecinin ilk adımı nitelikli bir resimli çocuk kitabının seçilmesidir.

¹ Sakarya Üniversitesi
melekarslana6@gmail.com

² Sakarya Üniversitesi
zeynppkplt@gmail.com

Bunun için çocuk kütüphaneleri ve kitabevlerinde çeşitli kitaplar incelenmiş, kitaplar seçilirken öncelikle çocukların ilgilerine ve yaş gelişim özelliklerine uygun kitaplar olmasına dikkat edilmiştir. Belirlenen kriterler çerçevesinde seçilen kitaplar için üç akademisyen ve beş okul öncesi öğretmeninden uzman görüşü alınmıştır. Kullanılacak hikâye kitapları belirlendikten sonra araştırmacılar tarafından çocukların erken okuryazarlık becerilerini destekleyecek nitelikte beş haftalık etkinlikler hazırlanıp EKOP kapsamında deney grubunda uygulanmıştır.

Verilerin Analizi: Verilerin analizinde SPSS paket programı kullanılmıştır. Öncelikle toplanan verilerin frekans, ortalama, standart sapma değerlerine bakılmıştır. Çalışma grubu 30 kişiden az olduğu için parametrik olmayan analizler kullanılmıştır. Deney grubunun ön test ve son test puanları ile kontrol grubunun ön test ve son test puanları arasındaki değişimi görmek için Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi, deney ve kontrol grubu arasında ön test ve son test puanları açısından farklılık olup olmadığını görmek için Mann-Whitney U testi kullanılacaktır.

Deney ve kontrol grubunun Erken Okuryazarlık Becerilerini Değerlendirme Aracı testinden aldıkları toplam son test puanları ($U=16,500$; $p<0,05$) arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunduğu görülmektedir. Bu sonuca göre Etkileşimli Kitap Okuma Programı'nın 5-6 yaş grubu çocukların erken okuryazarlık becerilerinin geleneksel kitap okuma yöntemine göre daha çok desteklediği söylenebilir.

Deney grubunu oluşturan çocukların Erken Okuryazarlık Becerilerini Değerlendirme Aracı testinden aldıkları ön test ve son test puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır ($z=-2,805$; $p<,05$). Bu sonuçlara göre deney grubuna uygulanan etkileşimli kitap okuma programının 5-6 yaş grubu çocukların erken okuryazarlık becerilerinde olumlu etkiye sahip olduğu söylenebilir.

Kontrol grubunu oluşturan çocukların Erken Okuryazarlık Becerilerini Değerlendirme Aracı testinden aldıkları ön test ve son test puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır ($z=-2,253$; $p<,05$). Bu sonuçlar kontrol grubu çocuklarının aldıkları geleneksel eğitimin onların erken okuryazarlık becerilerinde olumlu etkisi olduğunu ortaya koymaktadır.

Etkileşimli Kitap Okuma Programı'nın 5-6 yaş grubu çocukların erken okuryazarlık becerilerinin geleneksel kitap okuma yöntemine göre daha çok desteklediği söylenebilir. Ekonomik düzeyi yetersiz ailelerde büyüyen dezavantajlı çocukların bu program kapsamında zengin içeriklerle beslenmiş kitaplarla beraber ses-yazı farkındalığına erişimi adaletli bir dağılım göstererek ortam, çevre, düzey fark etmeksizin birçok çocuğa katkıda bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Erken Çocukluk Eğitimi, Etkileşimli Kitap okuma, Erken Okuryazarlık Becerileri

Yetişkinlerde Minimalist Yaşam ile Maneviyat İlişkisi Üzerine Nitel Bir Araştırma

Dr. Öğr. Üyesi Nihâl İŞBİLEN¹, Şeyma DEMİR²

Özet

Modern dünyada hızla artan tüketim kültürü, bireyleri hem maddi hem de manevi anlamda sadeleşme arayışına yönlendirmektedir. Bu doğrultuda, minimalist yaşam tarzı; bireylerin gereksiz eşyalar ve tüketim alışkanlıklarından arınarak daha anlamlı, bilinçli ve sürdürülebilir bir yaşam sürmelerini hedefleyen bir yaklaşım olarak öne çıkmaktadır. Dindarlık ve maneviyat ise, bireylerin yaşamlarına anlam katan inanç sistemlerini, değerlerini ve içsel yolculuklarını temsil ederek bu sadeleşme sürecinin manevi yönünü oluşturmaktadır. Bu kapsamda araştırma, minimalist yaşam tarzını benimseyen yetişkin bireylerin bu yaşam biçimi ile dindarlık ve maneviyat anlayışları arasındaki etkileşimi nasıl deneyimlediklerini incelemeyi amaçlamaktadır.

Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden fenomenolojik desen ile gerçekleştirilmiştir. Katılımcılar, Türkiye genelinden farklı sosyo-ekonomik ve kültürel geçmişlere sahip, minimalist yaşamı benimsemiş 20 yetişkin bireyden oluşmaktadır. Katılımcılar, amaçlı örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Veriler, yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşmeler yoluyla toplanmış ve analiz sürecinde içerik analizi ile betimsel analiz teknikleri bir arada kullanılmıştır.

Araştırma bulguları, minimalist yaşamı benimseyen bireylerin sadeleşme süreciyle birlikte manevi deneyimlerinin derinleştiğini, dindarlık pratiklerinin sadeleştiğini ve psikolojik iyilik hallerinin olumlu yönde etkilendiğini göstermektedir. Ayrıca, minimalist yaşam tarzı ile maneviyat arasındaki ilişkinin bireylerin anlam arayışına, manevi tatminine ve psikolojik iyi oluşuna önemli katkılar sağladığı belirlenmiştir.

Araştırma bulguları, sade yaşamın bireylerin manevi gelişimini desteklediğini ve sürdürülebilir yaşam bilincini artırdığını göstermektedir. Minimalist yaşam, inanç ve değerlerle uyumlu bir yaşam biçimi sunarken, içsel denge ve psikolojik iyi oluşu da desteklemektedir. Bu doğrultuda, sade yaşamla örtüşen maneviyat temelli programların tasarlanması, yaşam kalitesini artırma potansiyeli taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Din Psikolojisi, Minimalist Yaşam, Maneviyat, Sadelik, Anlam Arayışı

¹ Bartın Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü
nisbilen@bartin.edu.tr

² Bartın Üniversitesi
demirseyma7474@gmail.com

Erken Çocuklukta Dijital Teknoloji Kullanımına Bütüncül Bir Bakış

Doç. Dr Hilal İLKNUR Tunçeli¹, Ayşegül KOL²

Özet

Bu çalışma, erken çocukluk döneminde dijital teknoloji kullanımını konusunu, gelişimsel fırsatlar ve potansiyel riskler ekseninde derinlemesine inceleyen bir literatür taramasıdır. Analizler, teknolojinin çocuk gelişimi üzerindeki etkisinin mutlak bir sonuçtan ziyade, kullanım süresi, içeriğin pedagojik kalitesi ve özellikle yetişkin arabuluculuğunun (mediasyon) türü gibi değişkenlerle ilişkili olduğunu göstermektedir. Pasif ve denetimsiz ekran maruziyetinin, çocukların en kritik gelişim alanları olan dil gelişimi, dikkat süresi ve sosyal-duygusal yeterlilikler üzerinde ciddi olumsuz etkiler yarattığı bilimsel kanıtlarla ortaya konulmuştur. Ayrıca, bu aşırı kullanım, obezite, uyku bozuklukları ve postür sorunları gibi fiziksel sağlık risklerini de beraberinde getirmektedir. Bununla birlikte, araştırmalar, yüksek kaliteli, etkileşimli ve yaşa uygun uygulamaların, ebeveyn rehberliğinde kullanıldığında, bilişsel becerileri, ön okuryazarlığı ve yaratıcılığı destekleme konusunda önemli bir potansiyel taşıdığını doğrulamaktadır. Çalışma, ailelerin, Amerikan Pediatri Akademisi (AAP) tarafından belirlenen katı sınırlamalar dahilinde aktif arabuluculuk stratejilerini benimsemesinin; eğitimcilerin ise dijital araçları üretkenliği ve eleştirel düşünmeyi destekleyici birer araç olarak entegre etmesinin kaçınılmaz bir gereklilik olduğunu vurgulamaktadır. Sonuç olarak, ulusal politikaların yaşa uygun sınırların korunması, içerik kalitesi standartlarının belirlenmesi ve ebeveyn-öğretmen yeterliliklerinin artırılması yönünde atılacak somut adımlarla, dijital çağda çocukların sağlıklı gelişiminin güvence altına alınması hedeflenmelidir.

Anahtar Kelimeler: Erken Çocukluk, Dijital Teknoloji, Ebeveyn Arabuluculuğu

¹ Sakarya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü
htunceli@sakarya.edu.tr

² Sakarya Üniversitesi

Erken Çocukluk Eğitiminde Yapay Zekâ Entegrasyonu: Fırsatlar ve Riskler

Prof. Dr. Suat KOL¹, Öğrt. Yusuf BAHADIR²

Özet

Gelişen teknoloji ile birlikte eğitim ortamlarında dijitalleşme hız kazanmış, bu durum erken çocukluk eğitimi alanında da etkisini göstermiştir. Özellikle yapay zekâ uygulamaları, okul öncesi dönemde çocuklara sunulan öğrenme deneyimlerini bireyselleştirme ve daha etkili hale getirme konusunda yeni imkânlar sağlamıştır. Bu çalışma, okul öncesi eğitimde yapay zekâ entegrasyonunun potansiyel fırsatlarını ve olası risklerini sistematik bir şekilde incelemeyi amaçlamaktadır.

Bu çalışmada nitel araştırma desenlerinden doküman incelemesi kullanılmıştır. Ulusal ve uluslararası literatürde yer alan güncel çalışmalar incelenmiş, erken çocukluk döneminde yapay zekâ kullanımının etkilerine dair veriler analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular, tematik içerik analizi kullanılarak yorumlanmış, fırsatlar ve riskler başlıkları altında sınıflandırılmıştır.

Yapay zekanın erken çocukluk eğitiminde öğrenme süreçlerini kişiselleştirme, öğretmenlere veri odaklı geri bildirim sağlama ve çocukların gelişimlerinin daha yakından izlenmesi gibi avantajları tespit edilmiştir. Bununla birlikte, veri güvenliği endişeleri, etik sorunlar ve teknoloji bağımlılığı gibi riskler de dikkat çekmektedir. Öğretmenlerin yapay zeka araçlarını etkin kullanabilmesi için teknik ve pedagojik destek gereksinimi öne çıkan bulgular arasındadır.

Yapay zekâ uygulamalarının erken çocukluk eğitimine entegre edilmesi sürecinde dikkatli ve dengeli bir yaklaşım benimsenmelidir. Erken çocukluk eğitiminde yapay zekâ kullanımının dengeli ve faydalı olabilmesi için öğretmen eğitim programlarının güçlendirilmesi, etik rehber ilkelerin oluşturulması ve ailelerin sürece dahil edilmesi önerilmektedir. Politika yapıcılarının, eğitimcilerin ve teknoloji uzmanlarının iş birliğiyle yapay zekânın olumlu etkilerinin artırılacağı değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Erken Çocukluk, Yapay Zekâ, Teknoloji, Kişiselleştirilmiş Öğrenme, Etik Sorunlar

¹ Sakarya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü
skol@sakarya.edu.tr

² Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü
yusufbahadir955@gmail.com

Erken Çocukluk Döneminde Özel Gereksinimli Çocukların Eğitimi: Literatür Taraması ve Geliştirme Önerileri

Öğrt. Adem BEKTAŞ¹

Özet

Erken çocukluk dönemi, bireylerin bilişsel, duygusal ve sosyal gelişimlerinin en yoğun yaşandığı, 0-6 yaş aralığını kapsayan ve eğitimin temelini atıldığı kritik bir süreçtir. Bu dönemde verilen eğitim, çocuğun hayatı boyunca gelişimini birçok yönden etkiler. Özellikle de erken çocukluk dönemi özel gereksinimli çocuklara verilecek olan eğitim, çocuğun yaşitları arasındaki gelişim farkını azaltma noktasında büyük önem taşımaktadır. Bu çalışma erken çocukluk dönemi özel gereksinimli çocuklara yönelik eğitim uygulamalarına ilişkin bilimsel araştırmaları incelemeyi amaçlamaktadır.

Bu çalışma, literatür taraması yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında, ulusal ve uluslararası veri tabanlarında 2010-2025 yılları arasında yayımlanmış makaleler taranmış, konuyla doğrudan ilgili olan çalışmalar incelenmiştir. Tarama süreci içerisinde materyal seçimi, kaynaştırma eğitimi, bireyselleştirilmiş eğitim programları ve eğitim ortamlarına yönelik bulgular öncelikli olarak değerlendirilmiştir.

Alan yazın incelendiğinde, kaynaştırma, bireyselleştirilmiş eğitim programları(BEP) ve ihtiyaçlara uygun eğitim stratejilerinin özel gereksinimli çocukların gelişimine katkı sağladığı görülmektedir. Çocuklara uygun materyal uyarlamaları, görsel-yazılı araçlar ve teknoloji destekli yöntemler, çocukların akademik ve sosyal becerilerinin geliştirmektedir. Ayrıca eğitim ortamlarının düzenlenmesi, eğitimcilerin özel eğitim yetkinliklerinin artırılması ve eğitim materyallerinin çeşitlendirilmesi, öğrenme sürecinin etkinliğinin artırılmasında önemli etkindir.

Erken çocukluk dönemi özel gereksinimli çocuklara yönelik eğitim hizmetlerinin standartlarını iyileştirmek amacıyla öğretmenlerin mesleki gelişimine, ailelerin sürece katılımına ve eğitim materyallerinin çeşitlendirilmesine öncelik verilmelidir. Ayrıca tüm çocukların farklılıklarına bakılmaksızın eşit eğitim fırsatı sunacak ve kaynaştırma uygulamalarını destekleyecek eğitim politikalarının geliştirilmesi, çocuğun potansiyelini üst düzeye çıkarması açısından gereklidir. Eğitim ortamlarının çocuğa göre iyileştirilmesi, bireysel ihtiyaçlara uygun öğretim uygulamalarının artırılması, teknolojinin öğrenme sürecine dâhil edilmesi de önemli adımlar arasındadır. Ailelere yönelik eğitim ve rehberlik çalışmalarının güçlendirilmesi ile evde öğrenme sürecinin sürekliliğinin sağlanması, okul öncesi eğitimin kalıcılığını pekiştirecektir.

Anahtar Kelimeler: Erken Çocukluk/ Özel Eğitim/Bireyselleştirilmiş Eğitim/Kaynaştırma Eğitimi

¹Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü
adem22124531@gmail.com

Türk Demokrasisinde Pekişme Sorunu

Arş. Gör Esmâ SAĞDIÇ¹

Özet

Türkiye’de demokrasinin bir asrı aşan serüveni, birçok anayasal ve siyasal değişime rağmen kalıcı bir demokratik pekişmenin sağlanamadığını göstermektedir. Seçimlerin düzenli yapılması demokratikleşmenin tek ölçütü olmamakla birlikte, kurumsal istikrar, toplumsal katılım ve hukukun üstünlüğü gibi alanlarda yaşanan aksaklıklar, demokrasinin kırılğan bir yapıda seyretmesine neden olmuştur. Bu çalışma, Türkiye’de demokrasinin pekişmesini sorunlu hale getiren başlıca nitelikleri açıklamayı amaçlamaktadır.

Cumhuriyet döneminden günümüze uzanan süreçte anayasal dönüşümler, siyasal müdahaleler ve kültürel dinamikler betimleyici metot dahilinde ele alınmıştır.

Çalışmada ulaşılan temel bulgular; Türkiye’de demokrasinin güçlü devlet geleneği ve vesayetçi siyasal yapı nedeniyle kurumsal olarak pekişemediğini göstermektedir. Askeri darbeler, yürütmenin güçlenmesi, yargı bağımsızlığının zayıflaması ve otoriter uygulamalar demokratik özerkliği sınırlandırmıştır. Yapısal eşitsizlikler, klientalist ilişkiler ve siyasal kültürdeki kimlik temelli kutuplaşmalar ise yurttaşların demokratik katılımını ve temsilini zayıflatmaktadır. Aynı zamanda Türkiye’de demokrasi seçimli bir rejim formunu korumakla birlikte, ağırlıklı olarak iktidarın meşruiyetini yeniden üretmeye hizmet eden bir araç haline gelmiştir. Bu durum, Türkiye’nin demokratikleşme sürecini tamamlamadığını, tersine zaman zaman geriye gittiğini ve otoriter eğilimlere açık bir rejim tipi sergilediğini göstermektedir.

Sonuç olarak Türk demokrasisi; pekişmemiş, kırılğan ve melez bir karakter taşımaktadır. Bu durum demokrasinin yalnızca kurumsal değil aynı zamanda yapısal ve kültürel bir zihniyet dönüşümünü de gerekli kılmaktadır. Bu nedenle hukukun üstünlüğü, ifade özgürlüğü ve çoğulculuk gibi temel ilkelerin güçlendirilmesi yönünde somut adımlar atılmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Türk Demokrasisi, Demokratik Pekişme, Otoriterleşme, Siyasal Kültür

¹Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi
esma.sagdic@bilecik.edu.tr

Akdeniz’de İç Bölgesel Gelişmişlik Farkları: İtalya ve Türkiye Örnekleri

Muhammet Raşit SULU¹

Özet

Bu çalışma Akdeniz havzasındaki iç bölgesel gelişmişlik farklarının sebeplerini Türkiye ve İtalya örnekleri üzerinden inceleyerek bazı çözüm önerileri sunmaktadır. Çalışmanın amacı iç bölgesel gelişmişlik farklarının sebeplerini iyi şekilde tahlil ederek bu sorunlara çözüm üretmektir. İç bölgesel gelişmişlik farklarının azaltılması refahın ülke geneline yayılmasını amaçlaması dolayısıyla büyük önem taşımaktadır. Çalışma İç Bölgesel gelişmişlik farkını tanımlayarak ve gözlemlenebileceği indikatörleri açıklamaktadır. İç bölgesel gelişmişlik farkına neden olabilecek sebepleri sıralamaktadır. İç bölgesel gelişmişlik farkı iki örnek üzerinden incelenerek belirli çözüm önerileri ortaya konulmaktadır.

Araştırma literatür taraması yöntemi ile oluşturulmuştur. Kitap, makale ve raporlardan yararlanılarak bir sentez ortaya konmuştur. İncelenen iç bölgesel gelişmişlik farkları farklı ülkeler arasında vaka analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Örnek ülkeler olan Türkiye (Doğu-Batı) ve İtalya'nın (Kuzey-Güney) iç bölgesel gelişmişlik farkı sebepleri konu bazlı olarak incelenmiştir.

Yapılan çalışma neticesinde Akdeniz bölgesinde iç bölgesel gelişmişlik farkına dört ana başlığın sebep olduğu ortaya konmuştur. Coğrafya, Siyasal Ortam, Sosyal Ortam ve Altyapı bu dört ana konu başlığı olarak sıralanmaktadır.

Akdeniz havzasındaki iç bölgesel gelişmişlik farklarının sosyal, siyasal, coğrafi ve altyapısal olmak üzere dört ana sebebe dayandığı ve bu sebeplerden sosyal ve altyapısal sebeplerin geliştirilmesi ile iç bölgesel gelişmişlik farklarının azaltılabileceği bulgusuna ulaşılmıştır. Türkiye’de Doğu-Batı arasındaki gelişmişlik farkının sosyal ortam ve altyapının geliştirilmesi ile azaltılabileceği bir öneri olarak ortaya konmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Bölgesel Gelişmişlik, Akdeniz, Türkiye, İtalya

¹ İstanbul Üniversitesi
mrasits@gmail.com

1909 Yılı Anayasa Değişikliklerine Yönelik Bir Analiz

Şaban SOYLU¹

Özet

Ülkemizdeki anayasacılık hareketlerinin kökeni, 19. yüzyılın ilk yarısında ortaya çıkmıştır. Anayasa benzeri nitelik taşıyan ancak resmi anayasa statüsünde olmayan belgeler arasında 1808 tarihli Senedi İttifak, 1839 tarihli Tanzimat Fermanı ve 1856 tarihli Islahat Fermanı yer almaktadır. Kanun-ı Esasi, ülkemizin ilk anayasası olarak kayda geçmiş ve siyasi sahada ilk defa anayasa temelinde kurulan bir parlamentolu dönemin başlangıcını işaret etmiştir. Bu çalışmanın amacı 1909 yılında yapılan anayasa değişikliklerini açıklamak ve bu değişikliklerin önemini vurgulamaktır.

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden içerik, doküman ve tarihsel analiz yöntemleri kullanılmıştır. Bu çalışmada nitel yöntemlerden faydalanılarak tarihi belgeler içerik analizine tabi tutulmuştur. Bu çalışmanın önemi, 1909 değişiklikleri, bir sonraki anayasal süreçler için temel oluşturmasıdır.

23 Aralık 1876'da Sultan II. Abdülhamit Osmanlı Devleti'nin ilk anayasası olan Kanuni Esasi'yi ilan etmiştir. Kanuni Esasi 119 madde ve 12 bölümden oluşmaktadır. Meclisi Umumi yani Osmanlı Parlamentosu, ikili yapıya sahiptir. Meclisi Mebusan ve Meclisi Ayan'dır. Meclisi Mebusan üyeleri halk tarafından seçimle belirlenirken Meclisi Ayan üyelerini ise Padişah tarafından atama yoluyla seçilir. . Kanuni Esasi incelendiğinde genel olarak kanunların iktidar tarafını güçlü kıldığı görülür. Meclis etkin halde olmayıp yasama faaliyeti de padişaha bağlanmıştır. Yürütme, heyeti vükela ve padişaktan oluşmaktadır. Meclisi Umumi'de artık 1876 Kanuni Esasi'nin bazı maddelerinin değiştirilmesi, tadilat yapılması gerekliliği haiz olmuştur. Bunun neticesinde 1876 yılı Anayasası'nda 21 madde değişikliğe uğramış, bir madde kaldırılmış, üç madde ilave edilmiştir.

Yapılan analizde ulaşılan sonuçlar şu şekilde ifade edilebilir:1909 değişikliklerinde en önemli özellik olarak yetkinin paylaşılması olarak göze çarpmaktadır. Meclisi Umumi'nin yapısında temel hukuki adımlar atılmıştır. 1909 değişiklikleri, Padişahın yetkilerini sembolik hale getirerek Osmanlı İmparatorluğu'nu gerçek anlamda bir meşrutî monarşiye dönüştürmüştür. Çalışma neticesinde elde eden bir diğer sonuç olarak da; İlk anayasa değişikliği hüviyetini üstünde taşıyan 1909 değişiklikleri kendisinden sonra gelen anayasaların temelini oluşturmasıdır.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı Devleti, Anayasa, 1909 Değişikliği, Demokrasi

¹Sakarya Üniversitesi
sabansoylu1988@gmail.com

Dezenformasyon ve Manipülasyona Karşı Wafa Haber Ajansı'nın 7 Ekim Sonrası Dijital Diplomasi Faaliyetleri

Doç. Dr. Pınar Özden CANKARA¹

Özet

Küresel çapta internet kullanım oranını hesaplayan We Are Social Dijital 2024 Raporu'na göre dünyada beş milyardan fazla sosyal medya kullanıcısı bulunmakta ve bireylerin internette geçirdikleri süre de artış göstermektedir. Bu sebeple diplomasi de klasik diplomasiden dijital diplomasiye doğru evrilmiştir. 7 Ekim 2023'den beri hem Filistin hem de İsrail tarafı bu iletişim türüne daha çok ihtiyaç duyar hale gelmiştir. İsrail, 7 Ekim'in ardından ülke savunması adı altında Filistin halkına yönelik savaş suçları, insanlığa karşı suçlar ve insancıl hukukun çiğnenmesi kapsamında görülebilecek eylemler içeren asimetrik bir savaş başlatmıştır. İsrail'in orantısız saldırgan tutumu sadece bölge ülkeleri tarafından kınanmamakta pek çok Avrupa toplumunun ve hükümetlerinin tepkisine yol açmaktadır. Avrupa'daki kitlesel gösterilere ABD'de üniversite gençleri arasında yaygınlaşan İsrail karşıtı protesto hareketleri de eklenmiştir. Küresel çapta politik eylemlerde ön plana çıkan sosyal medya platformu X, 7 Ekim'den beri hem İsrail hem de Filistinliler tarafından sıklıkla kullanılmaya başlanmıştır. Uluslararası imajı zedelenen İsrail devleti yaşananları özellikle İsrail Savunma Güçleri'nin (İSG) ve Dışişleri Bakanlığı'nın X hesabı ile kendi bakış açısından anlatmaya başlamıştır. Filistin tarafı da kamu kurumlarını aktif olarak kullanmış ama özellikle resmi haber ajansları olan Wafa Haber Ajansı'nın sosyal medya hesapları ve internet sitesi ön planda olmuştur. Bu çalışmanın hipotezi Wafa Haber Ajansı'nın 7 Ekim olayları başladığından beri X hesabı üzerinden gerçekleşen paylaşımlarının sıradan bir habercilik değil aslında birer dijital diplomasi faaliyeti olduğudur.

Çalışmada 7 Ekim 2023'den beri Wafa Haber Ajansı'nın X Hesabı içerik analizi yöntemi ele incelenmekte ve tematik başlıklara ayrıştırılarak analiz edilmektedir.

Çalışmada İsrail'in manipülasyon ve dezenformasyon içeren söylemlerine karşı Wafa Haber Ajansı'nın uluslararası topluma olayların sivil Filistin halkı açısından boyutunu gösterme gayreti içinde olduğu ve dijital diplomasi çalışmaları da yürüterek daha çok sayıda Avrupa hükümetinin ve toplumunun desteğini alma çabası gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Geçen her saniyede ortalama 8.4 yeni sosyal medya kullanıcısı oluşmakta ve dijital diplomasinin uygulayıcıları da bu durumu göz önünde bulundurmaktadır. İsrail devleti bu sebeple dijital diplomasi faaliyetlerine çok önem vermektedir. Filistinliler de bu durumun bilincinde olarak Wafa Haber Ajansı üzerinden dijital diplomasi uygulamaktadır. Wafa Haber Ajansı'nın sesini daha fazla duyurmaya ve sosyal medya platformlarında daha fazla takipçiye ihtiyacı vardır.

Anahtar Kelimeler: Dijital diplomasi, Wafa Haber Ajansı, Filistin, 7 Ekim, İsrail

¹Şeyh Edebalı Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü
pinar.cankara@bilecik.edu.tr

Uluslararası Türk İş Dünyasında Ahlakî Uyumun Boyutları

Öğr. Gör. Dr. Berkay ORHANER¹

Özet

Türk Devletleri Teşkilatı ve Ekonomik İşbirliği Teşkilatı gibi uluslararası kuruluşlar, Türk devletleri arasındaki ekonomik ilişkilerin artmasını ve gelişmesini amaçlayan girişimler oluşturmaktadır. Bu tür girişimlerin etkisiyle Türk devletleri arasındaki ticaret hacmi 2020'li yıllardan itibaren belirgin bir artış göstermiştir. Yakın gelecekte, uluslararası düzeyde Türk iş dünyası yapısının güçleneceği öngörülmektedir. Bu etkileşim, aynı zamanda Türk devletleri arasındaki işletmelerin karar alma süreçlerinde etik ilkelerin ve kültürel değerlerin nasıl rol oynadığını ifade eden, iş ahlakına yönelik anlayış ve uygulamaların daha iyi anlaşılmasını gerektirmektedir. Kültürel ve yerel değerler arasındaki farklılıklar, kaçınılmaz olarak ahlakî yaklaşımları, şirketlerin karar verme süreçlerini ve iş yapma biçimlerini etkilemektedir. Türk devletleri arasındaki ticari etkileşimin sürdürülebilirliğinin sağlanması için farklı Türk devletlerinde hâkim olan kültürel değerler ve yerel özelliklerin iş ahlakî üzerindeki etkilerinin daha kapsamlı ve derinlikli bir şekilde anlaşılması gerekmektedir.

Bu çalışma, kültürel boyutlar kuramı çerçevesinde, Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Türkiye ve Özbekistan'daki kültürel değerleri iş ahlakî açısından karşılaştırmayı amaçlamaktadır. Bu sayede ilgili ülkelerin iş ahlakî anlayışlarının oluşturduğu fırsatlar ve riskler daha iyi saptanabilir.

Çalışmanın veri setinde, kültürel boyutlar kuramına uygun olarak gerçekleştirilen önceki ölçümler kullanılmıştır. Buna ek olarak çalışmanın konusu olan ülkelerdeki iş ahlakına yönelik kültürel-yerel özellikler hakkında kapsamlı bir yazın seçkisi sunulmaktadır.

Bu çalışma, Türk dünyası yazınındaki önemli bir boşluğu doldurmayı hedeflemektedir. Ayrıca uluslararası Türk iş dünyasında ahlakî önceliklerin belirlenmesine, yeni iş ahlakî girişimlerinin oluşturulmasına ve küresel iş ahlakî gündemine uyumlu çalışmaların geliştirilmesine katkı sağlaması beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: İş Ahlakî, Türk Devletleri, Kültürel Boyutlar, Kültürel Değerler

¹TED Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Temel Bilimler Birimi
berkay.orhaner@tedu.edu.tr

Lise ve Üniversite Öğrencilerinde Dini Tutum, Umut ve Gelecek Beklentisi Arasındaki İlişki Üzerine Nicel Bir Araştırma: Bartın Örneği

Öğr. Gör. Dr. Nihal İŞBİLEN¹, Öğrt. Özlem BODUR²

Özet

Bu araştırma, lise ve üniversite öğrencilerinin dini tutumları, umut düzeyleri ve gelecek beklentileri arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışmada, bu üç kavramın birbiriyle olan etkileşimleri ve demografik değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığı ele alınmaktadır. Genç bireylerin manevi yönelimlerinin, psikolojik durumları ve geleceğe dair planlamaları üzerindeki etkileri, araştırmanın temel odak noktasıdır.

Araştırmada nicel yöntemler tercih edilmiş ve ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Bu model, iki veya daha fazla değişken arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla uygulanmıştır. Veriler, gönüllülük esasına dayalı olarak anket yöntemiyle toplanmıştır. Örneklem seçiminde kota ve kartopu örnekleme tekniklerinden yararlanılmıştır.

Elde edilen bulgular, lise ve üniversite öğrencilerinin umut, gelecek beklentisi ve dindarlık profilleri arasında bütüncül bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır. Katılımcılar, hedef belirleme, alternatif çözüm üretme ve kendini başarılı görme konularında güçlü bir potansiyele sahiptir. Gelecek beklentileri bireysel düzeyde yüksek, toplumsal düzeyde ise temkinli fakat olumlu bir eğilimdedir. Dini inanç ve duygularda yüksek bağlılık bulunmakla birlikte, ibadetlerin düzenli uygulanması orta seviyede kalmaktadır. Ahlaki hassasiyet orta-üst düzeydedir. Kaygı ve düşük enerji düzeyi, umut profillerini kısmen sınırlamaktadır.

Araştırma bulguları, manevi değerlerin öğrencilerin umut düzeyleri ve gelecek beklentileri üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Bu doğrultuda, öğrencilerin kaygı yönetimi ve enerji kontrolü becerilerinin desteklenmesi, düzenli manevi pratiklerin teşvik edilmesi ve etkili hedef belirleme yetkinliklerinin geliştirilmesi önem taşımaktadır. Araştırma sonuçları, manevi değerlerin öğrencilerin umut ve gelecek beklentilerini olumlu etkilediğini göstermektedir. Bu bağlamda kaygı yönetimi ve enerji kontrolü becerilerinin desteklenmesi, düzenli manevi pratiklerin teşvik edilmesi ve hedef belirleme yetkinliklerinin geliştirilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Dini Tutum, Umut, Gelecek Beklentisi, Gençlik, Manevi Yönelim

¹ İbn Haldun Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Din Bilimleri Anabilim Dalı
nihal.isbilen@ihu.edu.tr

² Millî Eğitim Bakanlığı
ozlembodur.52@hotmail.com

Dil ve Kültür Bağlamında Çarşı Sözcüğü

Arş. Gör. Yeşim KARATAŞ¹

Özet

Türklerin Osmanlı döneminde Balkan coğrafyasında kurduğu idarî ve toplumsal ilişkiler aracılığıyla Türkçenin Boşnakçaya pek çok sözcük kazandırdığı görülmektedir. Bu sözcüklerin yönetim, ticaret, toplum, günlük yaşam gibi alanlarda kullanıldığı görülmektedir. Bu bağlamda, "çarşı" sözcüğü Türkçeden Boşnakçaya geçen sözcüklerden biridir. Farsçadan Türkçeye geçen "çarşı" sözcüğü, Boşnakçaya 'carsija' şeklinde geçmiştir. Sözcüğün Boşnakçada 'pazar yeri' anlamıyla kullanımının yaygın olmasına rağmen Türkçede 'pazar yeri' anlamının yanı sıra kentsel hafızayı ve sosyal etkileşimi simgeleyen bir kavram olarak kullanılmaktadır. Bu çerçevede, çalışmada Boşnakçada ve Türkçedeki çarşı sözcüğünün kullanıldığı anlam farklılıkları karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Bu karşılaştırmalı inceleme ile aynı sözcüğün farklı dillerdeki anlamsal boyutunun değişebileceğinin gösterilmesi amaçlanmaktadır.

Çarşı sözcüğünün iki dildeki anlam çerçevesini değerlendirebilmek için Boşnakça ve Türkçe sözlükler, atasözleri ve edebî metinler taranmıştır.

Değerlendirme neticesinde Boşnakçada sözcüğün çoğunlukla fiziksel mekân olarak kullanıldığı, ancak bazı metinlerde sosyal etkileşim ortamı olarak kullanıldığı tespit edilmiştir. Türkçede ise sözcüğün çoğunlukla bir sosyal dinamik olarak kullanıldığı tespit edilmiştir.

Bu da aynı sözcüğün farklı dillerde, kültürel bağlama göre çeşitli anlamlarda kullanıldığını göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Türkçe, Boşnakça, Çarşı, Dil, Kültür

¹ Başkent Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
yesimkaratas1938@gmail.com

TYMM 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi

Doç. Dr. Şaban BERK¹, Öğrt. İlknur AVCI²

Özet

Bu araştırmanın amacı, 2024-25 öğretim yılından itibaren kademeli olarak uygulamaya konan Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli (TYMM) kapsamında hazırlanan 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı tasarısının değerlendirilmesidir. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programını oluşturan boyutlardan; içerik çerçevesi, beceri çerçevesi, öğrenme çıktıları, öğretme-öğrenme yaşantıları ve öğrenme kanıtları hakkında sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri alınmıştır. Araştırmada nitel araştırma desenlerinden durum çalışması desenine başvurulmuştur. Araştırmada durumla ilgili öğretmen değerlendirmelerine başvurularak uygulamaya fiilen katılanların görüşlerini ortaya koymak amaçlanmıştır. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının öğretmen görüşlerine dayalı bir değerlendirilmesinin yapıldığı bu çalışmanın, uygulayıcı görüşlerini içermesinden dolayı yeni öğretim programının geliştirilmesi ve iyileştirilmesine katkı sağlaması bakımından önem taşıdığı düşünülmektedir. Araştırmanın çalışma grubu; amaçlı örnekleme yöntemlerinden, ölçüt örnekleme, kartopu örnekleme ve kolay ulaşılabilir durum örnekleme ile belirlenmiştir. Çalışmaya katılmaya gönüllü, en az beş yıl meslekî deneyimi olan ve kolay ulaşılabilir 16 sosyal bilgiler öğretmenin görüşleri alınmıştır. Çalışma grubu ile dört farklı odak grup görüşmesi yapılmıştır. Odak grup görüşmesinden elde edilen veriler, içerik analizi yapılarak çözümlenmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşlerine göre; sadeleştirme, beceri temelli yaklaşım, öğretme-öğrenme süreçlerindeki etkinlikler ve bireysel farklılıkların işe koşulması olumlu karşılanırsa da ders saatlerinin yetersiz olması, sınıf mevcutlarının kalabalık olması, beceri öğretimine yönelik öğretmen yeterliklerin zayıf olması, bölgesel farklılıkların göz önünde bulundurulmaması, merkezi sınavlara yönelik olmaması ve gerçeklikten uzak olması nedenleriyle uygulanabilirliğin zayıf olduğu ve önceki programlarda ortaya konan sorunları büyük ölçüde taşıdığı tespit edilmiştir. Bu çalışma ile elde edilen bulguların, uygulayıcıların gözünden mevcut durumun anlaşılmasına yardımcı olacağı, program geliştirme ve iyileştirme sürecine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu araştırmanın amacı, 2024-25 öğretim yılından itibaren kademeli olarak uygulamaya konan Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli (TYMM) kapsamında hazırlanan 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı tasarısının değerlendirilmesidir. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programını oluşturan boyutlardan; içerik çerçevesi, beceri çerçevesi, öğrenme çıktıları, öğretme-öğrenme yaşantıları ve öğrenme kanıtları hakkında sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri alınmıştır. Araştırmada nitel araştırma desenlerinden durum çalışması desenine başvurulmuştur. Araştırmada durumla ilgili öğretmen değerlendirmelerine başvurularak uygulamaya fiilen katılanların görüşlerini ortaya koymak amaçlanmıştır. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının öğretmen görüşlerine dayalı bir değerlendirilmesinin yapıldığı bu çalışmanın, uygulayıcı görüşlerini içermesinden dolayı yeni öğretim programının geliştirilmesi ve iyileştirilmesine katkı sağlaması bakımından önem taşıdığı düşünülmektedir. Araştırmanın çalışma grubu; amaçlı örnekleme yöntemlerinden, ölçüt örnekleme, kartopu örnekleme ve kolay ulaşılabilir durum örnekleme ile belirlenmiştir. Çalışmaya katılmaya gönüllü, en az beş yıl meslekî deneyimi olan

¹ Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü
saban.berk@marmara.edu.tr

² Özel TED Bodrum Koleji Ortaokulu
ilknurrdere@gmail.com

ve kolay ulaşılabilir 16 sosyal bilgiler öğretmeninin görüşleri alınmıştır. Çalışma grubu ile dört farklı odak grup görüşmesi yapılmıştır. Odak grup görüşmesinden elde edilen veriler, içerik analizi yapılarak çözümlenmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşlerine göre; sadeleştirme, beceri temelli yaklaşım, öğretme-öğrenme süreçlerindeki etkinlikler ve bireysel farklılıkların işe koşulması olumlu karşılansa da ders saatlerinin yetersiz olması, sınıf mevcutlarının kalabalık olması, beceri öğretimine yönelik öğretmen yeterliklerin zayıf olması, bölgesel farklılıkların göz önünde bulundurulmaması, merkezi sınavlara yönelik olmaması ve gerçeklikten uzak olması nedenleriyle uygulanabilirliğin zayıf olduğu ve önceki programlarda ortaya konan sorunları büyük ölçüde taşıdığı tespit edilmiştir. Bu çalışma ile elde edilen bulguların, uygulayıcıların gözünden mevcut durumun anlaşılmasına yardımcı olacağı, program geliştirme ve iyileştirme sürecine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı, Program Değerlendirme, Öğretmen Görüşleri, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Değerlendirilmesi

Yabancı Dil Eğitiminde Translanguaging (Çokdillilik): Kavramsal Bir Yaklaşım

Prof. Dr. Aylin SEYMEN¹

Özet

Bu bildiri özet metni, yabancı dil eğitiminde translanguaging kavramının pedagojik kullanımını, öğrencilerin dilsel kaynaklarının entegre edilmesi açısından kavramsal düzeyde ele almaktadır. Metin, translanguaging'in tanımından başlayarak, sınıf içi dilsel kimlik, bilişsel esneklik, meta-dilsel farkındalık ve öğretmenin stratejik rolü gibi temel bileşenleri kapsar. Bu kapsamda, yönteme dair deneysel veri ya da literatüre dayalı karşılaştırmalı analizler yerine, kavramın yapılandırıcı öğeleri ve eğitimsel anlamı üzerinde durulmaktadır. Bu özeti amacı, translanguaging yaklaşımını pedagojik bir çerçevede teoride tanıtmak ve öğretim bağlamında uygulanabilir bir kavramsal harita sunmaktır. Gereçesi, öğrencinin dilsel ve kültürel çokluklarını bir güç olarak ele alarak, monolingual normlardan uzak öğrenme ortamları tasarlanmasına katkı sağlamaktır.

Bu araştırma, kavramsal bir inceleme yöntemiyle yürütülmüştür. Amacı, translanguaging yaklaşımının yabancı dil öğretimindeki pedagojik rolünü teorik bir perspektiften analiz etmektir. Literatür taraması ve teorik tartışmalar yoluyla translanguaging'in eğitimdeki işlevi ele alınmıştır. Araştırma, literatür taraması ve teorik analiz yöntemleriyle yürütülmüştür. Bu bağlamda, translanguaging'in tanımı, sınıf içindeki uygulamaları ve pedagojik etkileri üzerine mevcut literatür incelenmiştir. Toplanan teorik bilgiler, kavramsal bir çerçevede analiz edilerek translanguaging'in yabancı dil öğretimindeki rolü ve önemi tartışılmıştır. Ayrıca, bu araştırma, translanguaging yaklaşımının pedagojik açıdan ne anlama geldiğini ve yabancı dil öğretiminde nasıl bir rol oynadığını teorik bir perspektiften açıklamayı amaçlamaktadır.

Araştırmaya Dayalı Bulgular

Etki Alanı Bulgular Özeti Kaynak

Öğrenci Katılımı & İfade Gücü Translanguaging uygulamaları, öğrencilerin sınıf içi katılımını ve ifade özgürlüğünü artırmaktadır.

Bilgi Erişimi ve Derin Anlam Öğrenciler farklı dillerdeki metinleri karşılaştırarak daha derin anlam geliştirme fırsatı bulmaktadır.

Öğrenme Konforu & Motivasyon EFL öğrencileri, translanguaging'in öğrenmeyi kolaylaştırdığını, rahatlık ve motivasyon sağladığını bildirmiştir.

Li (2018) tarafından tanımlanan "translanguaging space" kavramı, dilsel kaynakların birleştirilerek yeni anlam üretimi için zemin sunduğunu, bu sayede öğrenci katılımının arttığını göstermektedir. Pedagojik translanguaging uygulamalarında, öğrenciler aynı içeriği farklı dillerde analiz ederek metalingüistik farkındalık kazanmakta ve bu da anlamı derinleştirmektedir. Bu yaklaşım, Cenoz & Gorter (2020) tarafından geçerli pratiklerle örneklendirilmiştir. EFL sınıflarında yapılan niteliksel çalışmada, öğrenciler translanguaging stratejilerinin İngilizce öğrenimini daha kolay, ilgi çekici ve rahat hale getirdiğini belirtmiştir.

¹ Gazi Eğitim Fakültesi, Yabancı Diller Eğitimi, Alman Dili Eğitimi
aseymen@gazi.edu.tr

Translanguaging, öğrencilerin tüm dilsel repertuarlarını entegre bir biçimde kullanmalarını sağlayarak, yabancı dil öğrenimini daha etkili ve kapsayıcı hale getiren bir pedagojik yaklaşımdır. Bu yaklaşım, öğrencilerin dilsel kimliklerini tanıır, öğrenme süreçlerini destekler ve sınıf içindeki katılımı artırır. Ayrıca, translanguaging uygulamaları, öğrencilerin dil becerilerini geliştirirken, öğretmenlerin de öğrencilerin dilsel kaynaklarını daha etkin bir şekilde kullanmalarına olanak tanıır.

Öğretmenlerin translanguaging hakkında bilinçlendirilmesi ve bu yaklaşımı pedagojik pratiğe entegre etmeleri sağlanmalıdır. Bu amaçla, öğretmen eğitim programlarında translanguaging stratejilerine yer verilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Translanguaging (çokdillilik), Yabancı Dil Eğitimi, Dilsel Kimlik

Kök Türk Dönemi Yazıtları ile Manas Destanındaki Bazı Paralel İfadeler

Prof. Dr. Saadettin Yağmur GÖMEÇ¹, Özge Yahşi ERGEN²

Özet

Şüphesiz Kök Türk harfli kitabelerin bulunuşu Türk tarihi ve kültürü açısından büyük bir keşif olmuş; Türkler kendi tarihlerini uzun bir süre başka milletler tarafından kaleme alınan kaynaklara müracaat ile öğrenirken, 19. asrın sonlarında bu yazıtların çözülmesiyle beraber, eski tarihlerinin karanlıkta kalan pek çok meselesini aydınlatabilme imkânına kavuşmuşlardır. En azından günümüz itibarıyla Kök Türk ve Uygur çağına dair birtakım vak'a ve kültürel problem, başka hiçbir vesika olmasa da Kök Türk harfli belgelerden yola çıkılarak sonuçlandırılmaktadır. Bunun gibi dünyanın en uzun ve muhteşem destanlarının başında gelen Manas da, evvela Kırgız Türklerinin tarihi ve kültürünün ortaya konmasında son derece önemli bir yere sahiptir. Bu kahramanlık hikâyesi her ne kadar Kırgız tarihinin ana temasını meydana getirirse de, Kırgız halkı büyük Türk camiasının bir parçası olması sebebiyle zaten ortak değerleri yansıtır. İşte bu noktada Manas Destanı ve diğer Türk kahramanlık hikâyeleri ile Kök Türkçe yazılı belgelerde bazı ortak unsurları yakalayabiliyoruz.

Anahtar Kelimeler: Türkler, Kırgızlar, Kök Türk Yazıtları, Manas Destanı

¹ Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Tarih Bölümü
sgomec@ankara.edu.tr

² Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Osmanlı Devleti'nde Çocuk Mühtediler ve İhtida Yaşının Belirlenmesi (1900-1913)

Dr. Bilgehan ŞAHİN¹

Özet

Bu bildiri Osmanlı Devleti'nin 1900-1913 yılları arasında yaşanmış olan çocuk ihtidaları ve bunun toplumsal ve bireysel yönden incelenmesini amaçlamaktadır. Yine devletin bu konu hakkındaki resmi tutumu ve yabancı devletlerin müdahalesinin aydınlatılması da bildirinin amaçları arasındadır. Zira din değiştirmek kişinin hayatında oldukça önemli bir eylem olarak kabul edilir. Osmanlı Devleti çok dinli ve çok uluslu bir yapıda olduğu ve nüfus olarak da önemli oranda gayrimüslim bir nüfus barındırdığı için Müslüman ve gayrimüslim unsurlar arasında bir etkileşim oluşmuş ve bu durum da ihtida eylemlerini beraberinde getirmiştir. Osmanlı Devleti'nde ihtida hadiselerinde özellikle mühtedi çocuklar meselesi birçok yönden sorun teşkil etmiş ve bu durum gerek çocuğun ailesini gerekse de yeni girmiş olduğu İslami toplumu yakından ilgilendirmiştir. Ayrıca devletin gücünün azalmasına paralel olarak başta İngiltere, Fransa ve Rusya olmak üzere büyük Hristiyan devletler çocuk mühtedinin yanlış yönlendirildiği ya da baskı altında bu karara vardığı tezini savunarak Osmanlı Devleti'ne müdahale etmeye çalışmıştır. Devlet de bu konuda istismara meydan vermemek adına birtakım kanunlar vaz etmiş ve bu soruna çözüm bulmaya çalışmıştır.

Araştırmanın konusu aydınlatılırken birincil kaynak niteliğinde olan arşiv vesikaları ele alınacak ve bunun yanı sıra konu ile ilgili yapılmış araştırma eserlerinden de yararlanılacaktır. Zira tarihi bir hadisenin irdelenmesi için devrin çağdaş kaynakları önemle tetkik edilmeli ve bu konuda yapılan diğer çalışmalar da gözden geçirilerek bir sonuca varılmalıdır. Bildiride esas bize yön gösteren resmi arşiv kayıtları olmakla birlikte konu hakkında yapılmış tez, kitap, makale gibi bilimsel çalışmalar da gözden geçirilerek meselenin daha önceki seyri ile bizim incelediğimiz zaman içerisindeki farklılıklar ele alınacak ve bunların nedenleri üzerinde durulacaktır.

İhtida teşebbüslerinin akabinde birçok itiraz yaşanmış ve bu durum çocuk mühtedilerde daha fazla görülmüştür. Bunun nedeni çocuk mühtedilerin aldatılmaya ve istismara daha fazla müsait olmalarından kaynaklanmıştır. Mühtedinin yaşı meselesi de çoğu zaman sorun oluşturmuştur. İslam dininde buluş çağının mezheplerce değişiklik göstermesi ve cinsiyete göre farklı yaş sınırlarının bulunması da bunda amil olmuştur.

Mühtedinin çocuklarının hangi dine tâbi olması gerektiği meselesi Osmanlı'da mevcut olan Müslüman ve gayrimüslim grupları karşı karşıya getirmiştir. Bu durumlarda Osmanlı devlet yetkilileri hem İslam fikhını, hem de çocukların ve ebeveynin durumunu göz önüne getirerek ona göre bir çözüm bulmak yoluna gitmiştir. Yine devlet İslam hukukuna zıt olarak çocuğun ihtida yaşını 15 ten 20 ye çekmiştir. Bu durum her ne kadar dış görünüşte İslami kurallara aykırı gibi gözükse de aslında bunun arkasında mühtediyi koruma amacı yatmaktadır. Zira artık 20 yaşına gelmiş ve kendisini vücutça ve lisanca daha iyi ifade edebilen bir mühtedi portresi karşımıza çıkmaktadır. Ancak bu kararın arkasında devrin olağanüstü siyasi şartları ve diğer Hristiyan devletlere karşı güç kaybından kaynaklanan bir geri adım da sezilmek mümkündür.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı Devleti, XX. Yüzyıl Başları, İhtida, Mühtedi Yaşı

¹ Samsun Belediyesi
bilgehansahin123@hotmail.com

Türk Mitolojisinin Günlük Hayata Yansımaları: Semboller, Ritüeller ve İnançlar (Şamanizmden İslamlaşmaya Geçiş Sürecinin Antropolojik İzleri)

Dr. Havva Ahsen ŞİMŞEK¹

Özet

Türk mitolojisi, Türk topluluklarının düşünsel ve ruhsal dünyasını, evren tasavvurunu, toplumsal ilişkiler ağını ve sosyal yapısını şekillendiren önemli bir kültürel unsurdur. Temelini Şamanizm inancından alan Türk mitolojisi, belirgin şekilde göçebe yaşam stili ile uyumlu yapılar barındırmış ve doğa merkezli bir anlayışın ürünü olmuştur. Ancak Türk toplumlarının inançları İslamiyet'in kabulü ile birlikte dönüşüme uğramış; mitolojik unsurlar yeni inanç sistemi içerisinde yeniden yorumlanarak varlığını sürdürmüştür. Bu çalışmanın amacı Şamanist kökenli sembol, ritüel ve inançların günümüz Türk toplumlarında nasıl sürdürüldüğünü antropolojik bir bakış açısıyla analiz etmektir.

Çalışmada nitel araştırma metotları kullanılmıştır. Kültürün oluşumu, kültür-din ilişkisi ve Türk toplumların tarih boyunca sahip oldukları inanç sistemleri ile ilgili literatür taranmıştır. Çalışmanın materyalini halk anlatıları, gözlemler ve halk kültürü konusundaki akademik yayınlar oluşturmaktadır. Türkiye'nin farklı coğrafi bölgelerinde yaşayan bireylerle görüşmeler yapılarak gelenekler ve inanç sistemlerine ilişkin bilgiler toplanmıştır. Elde edilen veriler betimsel analiz metoduyla incelenmiş; sembollerin anlamları, ritüellerin kökenleri ve inançların dönüşüm süreçleri kültürel değişim ekseninde değerlendirilmiştir.

Çalışmada Türk mitolojisinin halk kültürü içerisinde yaşayan bazı unsurlarının günümüzde de varlıklarını sürdürdüğü gözlemlenmiştir. Nazar boncuğu, kurt figürü, koç başı, alkarısı, ağaçlara çaput bağlama, üzerlik otu yakma, kurban verme, kurşun dökme gibi mitolojik semboller, Türk toplulukları arasında kullanımdadır.

Türk mitolojisinin Şamanist kökenli sembol, ritüel ve inançlarının İslam etkisiyle biçimsel olarak değişse de özlerinin korunarak halk kültüründe varlıklarını sürdürdükleri görülmektedir. Mitolojinin sadece geçmişi yansıtan bir anlatılar bütünü değil; yaşayan, dönüşen ve toplumsal kimliği şekillendiren dinamik bir yapı olduğu sonucuna varılmıştır.

Müfredata Türk mitolojisi dersinin eklenmesi, mitoloji konulu sergiler düzenlenmesi ve antropolojik saha çalışmaları yapılması, kültürel hafızanın korunmasında yarar sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Türk Mitolojisi, Sembol, Ritüel, İnanç

¹ Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü
simsekahsen@hotmail.com

Türk Mitolojisi Motiflerinin Fantastik Kurgu İnceleme Teorisi Bağlamında Kullanımı

Prof. Esmâ Dumanlı KADIZADE¹ Öğrt. Fatih KURTOĞLU²

Özet

Mitler, bir toplumun inançlarını, değerlerini ve evren anlayışını sembolik anlatılar aracılığıyla kuşaktan kuşağa aktaran sözlü gelenek ürünleridir. Mitoloji ise bu anlatıların sistematik olarak derlendiği, tanrılar, kahramanlar, kutsal nesnelere ve evrenin kökeni gibi temaların incelendiği disiplinler arası bir alandır. Ömer Ünal'ın Yeşim Taşı Efsanesi: Karanlık Dünyaya Yolculuk adlı eserinde, Yeşim Taşı (Yada Taşı), yol gösterici Kurt (Bozkurt), bilge figür Dede Korkut, Göktürk alfabesi şifre çözümleri ve diğer kutsal nesnelere ile doğaüstü varlıklar temel mitolojik motifler olarak kurgusal dokunun merkezine yerleştirilir. Bu motifler, anlatının fantastik boyutunu güçlendirmekle kalmaz; aynı zamanda kültürel belleği ve kolektif kimliği yeni kuşaklara aktaran işlevler üstlenir. Yeşim Taşı, hem çevresel kontrolü hem de devlet sürekliliğini simgeler; Bozkurt ve atalara ait rehber figürler, topluluk koruması ve bilginin aktarımı temasını somutlaştırır; kaotik varlıklarla verilen mitik sınavlar ise yenilenme ve ahlaki direncin altını çizer. Geleneksel motiflerin çocuk edebiyatı çerçevesinde yeniden üretimi, fantastik kurgunun kültürel mirasını koruma ve mitolojik değerleri eserler aracılığıyla öğretme potansiyelini gözler önüne serer.

Araştırma yöntemi olarak, nitel araştırma tekniklerinden içerik analizi kullanılmıştır. Nitel araştırma, "gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma" olarak tanımlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 39). Çalışmada, fantastik kurgu inceleme teorisini oluşturan "kararsızlık, kaçış ve uzaklaşma, uzam (zaman ve mekân), düş, tılsımlı nesnelere, yolculuk ve kişiler" adlı yapısal kodlar adlı yapısal Ünal'ın Yeşim Taşı Efsanesi: Karanlık Dünyaya Yolculuk adlı eserinin olay örgüsünde yer alan Türk mitolojisine ait unsurlar çözümlenmeye çalışılmıştır. Eserin derin yapısı ele alınarak, özellikle mitolojik unsurların fantastik kurgu içinde nasıl işlendiği değerlendirilecektir.

Mitolojide kahramanın yolculuğunda ona rehberlik eden figürler, fantastik kurguda da önemli bir yere sahiptir. Yeşim Taşı Efsanesi'nde, Bozkurt figürü Oğuz'a rehberlik eder. Türk mitolojisinde Bozkurt, milletin kurtarıcısı ve koruyucusu olarak simgelenmiştir. Bozkurt Oğuz Kağan Destanı'nın arkaik katında duran esas mitolojik varlıklardan biridir. Tılsımlı nesnelere, mitolojide olduğu gibi fantastik kurguda da kahramanın yolculuğunun temel unsurlarından biridir. Yeşim Taşı Efsanesi Karanlık Dünyaya Yolculuk'ta Yeşim Taşı, Türk mitolojisinde Yada Taşı ile ilişkilendirilir ve devletin gücünü, doğanın kontrolünü simgeler. Mitolojinin evrensel temalarından biri olan kıyamet/ dünyanın sonu ve yeniden doğuş, fantastik kurguda sıklıkla işlenen bir motiftir. Yeşim Taşı Efsanesi'nde Ergenekon motifi, Türk milletinin demir dağları eriterek yeni bir dünyaya kavuşmasını simgeler. Bu motif, Oğuz'un kutsal görevini yerine getirirken karşılaştığı zorlukları aşarak Türk milletine yeni bir başlangıç sunma misyonuyla paralellik gösterir. Eserde yer alan karakterler, Türk mitolojisindeki efsane ve destan kahramanlarından esinlenmiştir. Özellikle Oğuz Kağan ve Dede Korkut gibi figürlerin etkisi, Oğuz'un

¹ Mersin Üniversitesi
esma-dumanli@hotmail.com

² Mersin Üniversitesi

hem liderlik özelliklerini hem de kahramanlık misyonunu yansıtır. Türkler tarihin en eski, en hareketli kavimlerinden biridir. Atı ehliştiren Türkler, yüzyıllar boyunca, Çin'e, Hint'e, Irak'a, Bizans'a ve Avrupa'ya akın etmişler, buralarda kısa veya uzun ömürlü, küçük veya büyük devletler kurmuşlardır. Oğuz Kağan, Türk mitolojisinin en büyük kahramanlarından biri olarak, Türk halkını birleştiren ve koruyan bir liderdir. Bu figürün Oğuz karakterine olan etkisi, Oğuz'un toplum üzerindeki sorumluluklarını ve mitolojik kökenlerini açıkça ortaya koyar. Fantastik kurgu içerisinde, destan kahramanlarının bu tür yansımaları, kahramanın içsel yolculuğuna mitolojik bir derinlik kazandırır.

Türk mitolojisinin temel yapıtaşları olan kutsal nesnelere, rehber figürler, eski alfabe kodları ve kaos karşıtı mitolojik sınavların modern fantastik anlatılar içine nasıl işlediği sistematik biçimde incelenmiştir. Bulgular, bu öğelerin yalnızca anlatının fantastik kurgusal evrenini besleyen yan unsurlar olmaktan öte, metnin ideolojik ve kültürel omurgasını oluşturduğunu göstermektedir. Kutsal taş motifi, çevresel etki ve toplumsal düzen arasındaki ilişkiyi sembolleştirerek kahramanın eylemsel motivasyonunu netleştirir; kurt ve bilge rehber figürler ise bireysel gelişimle kolektif kimlik arasında organik bir ilişki kurar. Öte yandan, eski yazı sistemine dayanan şifre çözme süreçleri, tarihî bilgiyle güncel bilişsel yöntemler arasında köprü işlevi görerek kültürel belleğin sürekliliğine katkı sağlar.

Edebî metinlerde yer alan mitolojik sınavlar ve kaotik varlıklarla karşılaşmalar, çocuk okuyucuya yalnızca epik bir serüven sunmakla kalmaz; ahlaki ikilemler ve toplumsal sorumluluk temaları üzerinden deneyimsel öğrenme fırsatları da yaratır. Bu durum, fantastik kurgunun eğlence boyutunun ötesine geçerek eğitimsel ve etik bir işlev üstlendiğini ortaya koyar. Böylece metinler, hem bireysel özdeşleşme hem de kültürel aktarım süreçlerini aynı anda yönetebilen çok katmanlı anlatılar haline gelir.

Sonuç olarak, Türk mitolojik motiflerin çağdaş çocuk edebiyatındaki kullanımı, kültürel mirasın korunması, yeniden yorumlanması ve yeni kuşaklara aktarılmasında etkili bir yöntem olarak ön plana çıkar. Gelecek araştırmaların, yan karakterlerin mitolojik temelleri, toplumsal cinsiyet kodlamaları veya farklı anlatılarla karşılaştırmalı incelemeler gibi boyutlara odaklanarak bu dinamik alanı daha da derinleştirmesi önerilir. Böylece, mitoloji çalışmalarının hem kuramsal hem de uygulamalı yönleri zenginleştirilerek fantastik kurgunun kültürler arası ve disiplinler arası etkileşimindeki rolü daha kapsamlı biçimde anlaşılabilir.

Anahtar Kelimeler: Türk Mitolojisi, Mitolojik Motifler, Fantastik Kurgu, Kültürel Bellek

Kırgızistan'ın Issık-Göl Bölgesindeki Doğum Ritüellerinde İslamiyet Öncesi Türk İnanışlarından İzler

Dilfiruz AKDENİZ¹

Özet

Bu çalışma, Kırgızistan'ın Kuzeydoğusunda yer alan Issık-Göl bölgesindeki doğum ritüellerini inceleyerek, İslamiyet öncesi Türk inançlarının günümüzdeki yansımalarını ortaya koymayı amaçlamaktadır. Saha verileri, sözlü tarih anlatıları, etnografik gözlemler ve yerel halkla yapılan görüşmeler ışığında çalışılmıştır. Issık-Göl çevresinde hâlen sürdürülen bazı doğum öncesi, doğum anı ve doğum sonrası uygulamaların, İslamiyet öncesindeki Türk inanç sistemlerinden izler taşıdığı gözlemlenmiş ve yapılan birebir görüşmeler ile kayıt altına alınmıştır.

Örneğin, hamile kadınların kötü ruhlardan ve nazardan korunması gerektiği inancı ve bunu sağlamak amacıyla bazı taşlar, kurt dişi veya demir parçası taşınması, uygulamalara dayalı ritüelleri simgelemektedir. Yine yastık altında bıçak vb. cisim bulundurulması, lohusa kadının yalnız bırakılmaması ve baş ucunda koruyucu dualar; eski "baksı" dualarına benzer halk söylemleri okunması dikkat çekici örneklerdendir. Ayrıca çocuğun kırkı çıkana kadar evden çıkarılmaması, ocağın yakınına konulması, herkese gösterilmemesi İslamiyet öncesi Türk yaşamından yansımalar taşımaktadır. Yine doğum sırasında anneye ya da bebeğe musallat olabileceği düşünülen kötü ruh "Alkarısı" ya da benzeri ruhlara karşı koruma önlemleri alınması da eski Türk inanç sistemlerinin devamı niteliği taşımaktadır.

Sonuç olarak tarihsel kayıtlar, yapılan saha araştırmaları, görüşmeler ve elde edilen veriler kapsamında değerlendirilen bu ritüeller, İslamiyet'in kabulünden sonra dinî bir kisveye bürünse de hem muhteva hem de genel kapsamda İslamiyet öncesi Türk İnanışlarından izler yansıtmaktadır. Issık-Göl bölgesi doğum ritüelleri, İslamiyet öncesi Türk inançlarının kültürel sürekliliğini gösteren somut örnekler sunmaktadır. Bu durum, halk bilimi açısından geleneksel inançların uzun ömürlülüğüne ve kültürel mirasın dirençli yapısına işaret etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kültür, Kırgızistan, Halkbilimi, Ritüel, Eski Türk İnanışı

¹ Kırgızistan Türkiye Manas Üniversitesi
akdenizdilfiruz@gmail.com

İletişim Milli Kültür ve Türk Dünyası

Öğr. Gör. Cemal EROĞLU¹

Özet

İletişim, bir bilgi, kültür yayma ya da bir başka deyişle yayın eylemidir. Toplumlar iletişimle değerlerini, inançlarını, kültürlerini, normlarını ifade edebilmekte ve bunları yayabilmektedir. Bu yayma eyleminde, kitle iletişim araçlarının rolü büyüktür. Kitle iletişim, toplumların gelişmişlik düzeyine göre ve kitle iletişimin baskın güçler tarafından etkili bir şekilde kullanıp kullanılmamasına göre farklılık gösterebilir. Gelişmiş toplumlarda kitle iletişim araçlarının kullanılması daha yaygındır. Bu toplumlarda kitle iletişim araçları daha gelişmiş ve bu araçlara ulaşmak daha kolaydır. Buna bağlı olarak da gelişmiş toplumlarda kültürel etkileşim daha fazladır. Bunlara karşılık gelişmemiş veya az gelişmiş toplumlarda bunlar tam tersi bir şekilde karşımıza çıkabilir. Kitle iletişim araçlarının etkin kullanımın azlığı, bu toplumların farklı kültürlere ve öğelerine daha kapalı hale gelmesine neden olabilir.

Tüm bunların yanında kitle iletişimin toplumların baskın ideolojisini ya da devletin çizmek istediği hedefleri de besleyebildiği de bir gerçekliktir. Modern dönemde bu baskın ideolojinin kitle iletişim araçlarına hâkim olanların etrafında şekillenmesi ve topluma empoze edilmesi yaygın bir strateji olmuştur. Bu empoze de günümüzde yeni sayılan ve çok da yaygın olan medya kavramıyla gerçekleşmektedir. Genel anlamıyla medya tüm kitle iletişim araçlarını içinde barındıran ve bu araçların etkin kullanımını sağlayan bir ve olgu olarak toplumların karşısına çıkmaktadır. Devletin medyaya olan ilgisi bir başka modern gerçekliktir. Son dönemde yaşanan dijital devrim ve bilgi toplumu dönüşümü devletin enformasyon ve iletişim alanında güç kazanmasına ve yeniden yapılanmasına yol açmıştır.

Bu çalışmada amaçlanan bir yandan yeni dünya şartlarında şekillenen iletişim toplum etkileşimine bakmak diğer yandan da bu dönüşümün Türk cumhuriyetleri bağlamındaki yansımaları görebilmektir. Bu bağlamda çalışmanın ana hedefi olarak Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan ve Türkmenistan'daki kamu enformasyon kurumları belirlenmiştir. Literatür taraması ve betimleyici metottan hareketle yürütülen çalışmanın başlıca araştırma sorusu olarak; "Milli iletişimin Türk cumhuriyetlerindeki yapılanması genel olarak ne şekildedir? hususu gösterilebilir.

Ulaşılan başlıca sonuç olarak; Türk cumhuriyetlerinde topluma yönelik iletişim ve enformasyona büyük önem verildiği ve bu işle ilgili olarak yüksek bütçeli kamu kuruluşları oluşturulduğundan bahsedilebilir. Bu kuruluşlar genellikle milli ajans ya da daire örgütlenmesi şeklindedir. Kazakistan ise enformasyon faaliyetlerini bir bakanlık şeklinde örgütlemiş olmasıyla diğerlerinden ayrılmaktadır. Ayrıca geleneksel kimlik unsurlarını ön plana alma faaliyetleri de bu kamusal iletişimin önemli bir parçasıdır.

Bu çalışmada amaçlanan bir yandan yeni dünya şartlarında şekillenen iletişim toplum etkileşimine bakmak diğer yandan da bu dönüşümün Türk cumhuriyetleri bağlamındaki yansımaları görebilmektir. Bu bağlamda çalışmanın ana hedefi olarak Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan ve Türkmenistan'daki kamu enformasyon kurumları belirlenmiştir. Literatür taraması ve betimleyici metottan hareketle yürütülen çalışmanın başlıca araştırma sorusu olarak; "Milli iletişimin Türk cumhuriyetlerindeki yapılanması genel olarak ne şekildedir? hususu gösterilebilir.

¹ Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi
ceroglu@subu.edu.tr

Ulaşılan başlıca sonuç olarak; Türk cumhuriyetlerinde topluma yönelik iletişim ve enformasyona büyük önem verildiği ve bu işle ilgili olarak yüksek bütçeli kamu kuruluşları oluşturulduğundan bahsedilebilir. Bu kuruluşlar genellikle milli ajans ya da daire örgütlenmesi şeklindedir. Kazakistan ise enformasyon faaliyetlerini bir bakanlık şeklinde örgütlemiş olmasıyla diğerlerinden ayrılmaktadır. Ayrıca geleneksel kimlik unsurlarını ön plana alma faaliyetleri de bu kamusal iletişimin önemli bir parçasıdır.

Ulaşılan başlıca sonuç olarak; Türk cumhuriyetlerinde topluma yönelik iletişim ve enformasyona büyük önem verildiği ve bu işle ilgili olarak yüksek bütçeli kamu kuruluşları oluşturulduğundan bahsedilebilir. Bu kuruluşlar genellikle milli ajans ya da daire örgütlenmesi şeklindedir. Kazakistan ise enformasyon faaliyetlerini bir bakanlık şeklinde örgütlemiş olmasıyla diğerlerinden ayrılmaktadır. Ayrıca geleneksel kimlik unsurlarını ön plana alma faaliyetleri de bu kamusal iletişimin önemli bir parçasıdır.

Anahtar Kelimeler: İletişim, Kültür, Kitleleşme İletişim Araçları, Medya, Türk Dünyası
